Digitized by Google

NAZIONALE
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
8 M
15 — G
55
ROMA

Ex Lib.
Joan. Ant. de Somalea
Militis Hieroſ.

Digitized by Google

A1 D 282 f 3

Digitized by Google

Digitized by Google

COMPENDIVM
CONTROVERSIARVM
MARTINI BECANI.

Digitized by Google

Digitized by Google

COMPENDIVM
MANVALIS
CONTROVERSIARVM HVIVS TEMPORIS
de Fide, ac Religione.

AVTHORE

MARTINO BECANO

Societ. IESV Theologo.

Ad Sereniſſimum Principem FERDINANDVM ERNESTVM, *Archiducem Auſtriæ, Auguſtiſſimi, & Inuictiſſimi Imperatoris* FERDINANDI SECVNDI *filium, ac hæredem.*

VENETIIS, M. DC. XLIII.

Apud Paulum Balconium.

Superiorum permiſſu. & Priuilegio.

EMANUELE IN ROMA
Digitized by Google

Digitized by Google

Sereniſsimo Principi

FERDINANDO ERNESTO ARCHIDVCI AVSTRIÆ.

Auguſtiſſimi, & Inuictiſſimi Romanorum Imperatoris FERDINANDI SECVNDI *filio, ac hæredi.*

MARTINVS BECANVS.

LICEAT mihi, Sereniſſime Princeps, curas, & cogitationes Tuæ Serenitatis aliò pauliſper auocare. Expediam paucis. Scripſi non ita pridem *Manuale Controuerſiarum de fide, ac religione*, quod Auguſtiſſimo, & Inuictiſſimo Imperatori Ferdinando I.I. pijſſimo

Digitized by Google

Parenti tuo , Domino noſtro clementiſſimo , cum ea , qua par eſt , reuerentia , ac animi ſubmiſſione , dicaui,& conſecraui. Interea à bonis viris interpellatus ſum , vt quæ ibi fuſius diſputata ſunt , breuiori forma,ac methodo comprehenderem, & ex naturali , Compendium Manualis conficerem. Factum eſt. Hoc ipſum Compendium Tuæ Serenitati nunc offero , & ſub Ampliſſimi Nominis Tui auſpicio in lucem exire opto . Æquitas id poſtulat . Sicut enim vtriuſque operis idem argumentum eſt , idem ſtylus,eadem diſpoſitio; nec aliter, quam mole , & quantitate inter ſe differunt : ita Auguſtiſſimi Parentis , & Sereniſſimi Filij eadem proſapia eſt , idem genius , idem ad heroicas virtutes ardor , ac pro-

pen-

Digitized by Google

penſio ; nec aliter ferè, quàm ætate, ac ſtatura, alter ab altero diſcerni poteſt. Si ergo Manuale, quod maius eſt, Auguſtiſſimo Parenti tuo dedicaui; certè non alteri, quàm Sereniſſimo Filio, Compendium hoc, quod minus eſt, dedicare debui. Ita prorſus. Sic enim futurum eſt; vt ambo in eadem familia, in eadem domo, ſub eodem tecto, locum, ac clientelam reperiant. Et quæ eiuſdem ſunt originis, ac ſanguinis, hoſpitio non diuellantur. Maneant ergo pariter conſociata, & apud vos in eodem domicilio commorentur. Nec dubito, quin ſicut Inuictiſſimus Imperator clementiſſime acceptauit oblatum à me Manuale: ita Serenitas Veſtra, pari humanitate Compendium hoc admiſſura ſit.

Digitized by Google

Deus Opt. Max. qui & Parentem , & Filium, ſua miſericordiſſima benignitate ad ſuprema honorum faſtigia deſtinauit, pergat vtrumque incolumen conſeruare, contra hoſtes protegere , glorioſas victorias largiri , & ad Romani Imperij dignitatem reſtaurandam , animos, ac vires ſubminiſtrare . Ita voueo. Vale Sereniſſime Princeps , & me inter fideles ſeruos , ac clientes Tuæ Serenitatis agnoſce . Viennæ 13. Auguſti 1623.

Serenitatis Tuæ

Humillimus in Chriſto ſeruus

MART. BECANVS.

AP-

APPROBATIO R. P. Prouincialis.

EGo Gregorius Rumer Societatis IESV per Auſtriam Præpoſitus Prouincialis, poteſtate ad id mihi facta ab admodum R. P. MVTIO VITELLESCO, Prępoſito noſtro Generali, facultatem concedo, vt *Compendium Manualis Cõtrouerſiarum huius temporis de fide, & religione*, à P. MARTINO BECANO Societatis noſtræ Theologo conſcriptum, atque à deputatis ad id Patribus lectum, & approbatum, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu mea ſubſcriptas, ſigilloque officij munitas dedi. Pragæ, 10. April. Anno 1623.

Sum-

Digitized by Google

Summa Priuilegij.

EGo infraſcriptus Societatis IESV in Gallo-belgica Prouincialis, iuxta Priuilegium eidem Societati a Sereniſſimis Principibus noſtris conceſſum; quo Bibliopolis omnibus prohibetur ne libros ab eiuſdem Societatis hominibus compoſitos abſque Superiorum permiſſione imprimant; facultatem do Baltazari Bellero Typographo Duacēſi, vt *Compendium Manuale Cōtrouerſiarum huius temporis*. Auctore R. P. MARTINO BECANO è Societate IESV, ad ſex annos proximos imprimere, & liberè diſtrahere poſſit. In quorum fidem has manu propria ſubſcriptas, & officij noſtri ſigillo munitas dedimus, Tornaci 5. Octob. 1624.

IOAN. HEREN.

MA-

Digitized by Google

MANVALE CONTROVERSIARVM HVIVS TEMPORIS.

Controuerſiæ de fide, & religione, quæ hoc tempore vigent inter nos, & aduerſarios, ſunt ferè quintuplices. Aliæ communes, in quibus & Lutherani, & Caluiniſtæ à nobis diſſentiunt. Aliæ, in quibus ſoli Caluiniſtæ. Aliæ, in quibus ſoli Anabaptiſtæ. Aliæ, in quibus Politici. Politicos voco, qui vel pluris politiam æſtimant, quàm fidem, & religionem: vel certè diſputant quęſtiones ad politiam aliquo modo pertinentes. Harum omnium diſpoſitio, ac ordo talis eſt.

CON-

Digitized by Google

INDICVLVS CONTROVERSIÆ Communes.

1. *De Scriptura.* pag. 13
2. *De Traditionibus.* 63
3. *De Eccleſia.* 99
4. *De Capite Eccleſiæ.* 162
5. *De Iudice Controuerſiarum.* 192
6. *De Antichriſto.* 255
7. *De Inuocatione Sanctorum.* 261
8. *De Sacramentis.* 265
9. *De Communione ſub vtraque ſpecie.* 278
10. *De Sacrificio Miſſæ.* 292
11. *De Purgatorio.* 304
12. *De Vocatione Miniſtrorum.* 311
13. *De Cœlibatu Miniſtrorum.* 327
14. *De peccato originali, mortali, veniali.* 330.
15. *De libero arbitrio.* 337
16. *De Iuſtificatione.* 340
17. *De fide iuſtificante.* 349
18. *De obſeruatione legis.* 360
19. *De merito bonorum operum.* 368
20. *De Ieiunio, & abſtinentia.* 377

CON-

CONTROVERSIÆ Lutheranorum.

1. *De Vbiquitate.* *pag.* 381
2. *De fide infantium in Baptiſmo.* 393
3. *De Impanatione, vt vocant. Vel, an corpus Christi ſit in pane, cum pane, & ſub pane? Affirmant Lutherani.* 399

CONTROVERSIÆ Caluiniſtarum.

1. *De Attributis diuinis.* *pag.* 407
2. *De Chriſto.* 417
3. *De Imagine Chriſti.* 431
4. *De Prædeſtinatione.* 437
5. *De Gratia.* 441
6. *De Authore peccati.* 447
7. *De Baptiſmo infantium, an ſit neceſſarius.* 449
8. *De Exorciſmo.* 453
9. *De reali præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia.* 457
10. *De Circulo Caluiniſtico.* 458

Digitized by Google

INDICVLVS

CONTROVERSIÆ Anabaptiſtarum.

1. *An detur peccatum originale? Negant cum Pelagianis.* pag. 466
2. *An infantes baptizari poſſint? Negant.* 468.
3. *An Magiſtratus ciuilis apud Chriſtianos ſit licitus? Negant.* 470
4. *An Chriſtiani poſſint bellum gerere? Negant.* 472
5. *An poſſint iurare, vel iuramento ſe obſtringere? Negant.* 477
6. *An Polygamia ſit licita? Affirmant.* 480.
7. *An Matrimonium diſſolui poſſit propter diuerſitatem religionis? Affirmant.* 481.
8. *An animæ iuſtorum poſt hanc vitam extinguantur? Affirmant.* 483

CON-

Digitized by Google

CONTROVERSIÆ Politicorum.

1. *An quilibet in ſua fide ſaluari poſſit?* pag. 487.
2. *An aliquando liceat negare fidem, ad vitandam mortem?* 494
3. *An ex eadem cauſâ liceat eam diſſimulare?* 496
4. *An aliquando liceat ſimulare alienam fidem?* 498
5. *Et ſpeciatim, an liceat cum gentilibus idola colere?* 500
6. *An liceat cum hæreticis publicè orare?* 504.
7. *An conciones illorum audire?* 506
8. *An Sacramenta cum illis participare?* 507.
9. *An matrimonia cum illis contrahere?* 509.
10. *An eos ad ſepulturam comitari?* 511
11. *An libros eorum legere?* 513
12. *An de fide cum illis diſputare?* 515
13. *An cum illis paciſci?* 518

14. *An*

14. *An ſi cum ijs paciſcaris, fides ſeruanda ſit.* 520
15. *An propter hæreſim puniri poſſint?* 523
16. *An Princeps Catholicus poſſit eos in ſua Prouincia tolerare?* 530
17. *An poſſit Iudæos tolerare?* 537
18. *An quilibet Rex in ſuo Regno habeat Primatum Eccleſiæ?* 545
19. *An qui iurauit ſe manſurum in Lutheraniſmo teneatur præſtare?* 548
20. *An in aliquo caſu liceat mentiri?* 551
21. *An æquiuocatione vti?* 557
22. *An duellum exercere?* 561

Hæc quinque genera controuerſiarum, totidem libris explicabo: idque breuiter, ne Lectori moleſtus ſim: clarè, vt quæ ſcribo, omnes intelligant: modeſtè, ne quis merito offendi poſſit. Præmittam tamen aliquid de aduerſarijs, quod Lectori ſubſeruiet.

PRÆ-

Digitized by Google

PRÆLVDIVM.

De varia diſpoſitione Aduerſariorum, & quomodo cum ſingulis agendum.

1. IGitur aduerſarij, ſiue illi Lutherani ſint, ſiue Caluiniſtæ, ſiue alterius ſectæ; non eodem modo omnes affecti ac diſpoſiti ſunt. Nam alij in ſuo errore ſunt pertinaces: alij zeloſi, alij frigidi: alij dubij ſeu fluctuantes. De ſingulis ſic accipe.

2. Pertinaces ſunt, qui quidem agnoſcunt, ſe recedere à communi ſenſu Eccleſiæ, & SS. Patrum; ſed tamen ex ſuperbia & obduratione mentis, ne videantur à veritate conuicti, obſtinatè

perſiſtunt in ſua opinione. Hi propriè dicuntur Hæretici, teſte Auguſtino ep. 162. & lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 15. Sunt autem ſimiles Phariſæis, & rariſſimè, propter duritiam cordis, conuertuntur. De quibus dictum eſt Matthæi 13. 15. *Incraſſatum eſt cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt: ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & ſanem eos.*

3. Zeloſi ſunt, qui non ex ſuperbia aut obſtinatione, ſed ex quadam ignorantia falsò perſuaſi ſunt, ſuam ſectam veritati & Euangelio conformem eſse, ideoque tanto ſtudio ac ardore eam tuentur, vt videantur parati vitam potiùs, quàm ſectam amittere. Hi ſimiles ſunt Paulo ante conuerſionem, qui de ſeipſo ſcribit ad Galatas cap. 1. verſ. 13. *Audiſtis*, inquit, *conuerſationem meam aliquando in Iudaiſmo, quoniam ſupra modum perſequebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam, & proficiebam in Iudaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundan-*

dantius æmulator exiſtens paternarum mearum Traditionum. Huiuſmodi zeloſi, quia non peccant ex malitia ſed ex ignorantia, ſæpe à Deo miſericordiam conſequuntur, vt idem Paulus de ſeipſo fatetur, 1. Timoth. 1. 13. *Miſericordiam Dei conſecutus ſum quia ignorans feci in incredulitate*.

2. Frigidi ſunt, qui neque ex ſuperbia, neque ex ignorantia, ſed ex alijs cauſis, quas frigidè prætendunt, manent in ſuo errore. Et quando monentur de Catholica fide capeſſenda, ſolent cunctari, tergiuerſari, & frigidas excuſationes adferre. Et alij quidem prætendunt, ſe in ea religione, quam ſequuntur, natos & educatos eſse. Alij, iuramento ſe obſtrinxiſse, quod velint in ea perſiſtere. Alij, non audere palam profiteri fidem Catholicam, propter amicos & conſanguineos, qui omnes Lutherani aut Caluiniſtæ ſint. Alij, non poſſe ſe id facere, ne offendant ſuum Principem, qui à Catholica alienus eſt. Alij denique, tametſi nihil

Digitized by Google

horum apertè dicant, reuera tamen ex vna parte manent in hæreſi, propter prætenſiones allatas: ex altera ſimulant ſe propendere ad noſtram religionem, vt hac ratione, vel Cæſaris, vel alterius Principis Catholici gratiam & fauorem aucupentur: Vel ad officia & dignitates apud Catholicos promoueantur: Vel certè ſi illam iam antea obtinuerint, ne exuantur. Nec deſunt, qui ex rerum euentu ſtatuant de ſua fide: nempe manſuros ſe in Lutherana aut Caluiniana, ſi Catholici in bello ſuccumbant, & ſuis fortunis ſpolientur: ſin contra, Catholicam amplexuros. Hi omnes ſimiles ſunt illis de quibus dictum eſt 2. Reg. 18. 21 *Vſquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus eſt Deus, ſequimini eum, ſi autem Baal, ſequimini illum.* Et Eccl. 3. 21. *Cor ingrediens duas vias non habebit ſucceſſus.*

5. Dubij ſunt, qui ſimplici ac recto corde quærunt veritatem: Et quia per ſe non poſſunt eam inuenire, petunt ab alijs moneri ac iuuari. Hi ſimiles ſunt

Nico-

demo in Euangelio, & Eunucho
ctibus Apoſtolorum. Nicodemus
it inſtrui à Chriſto circa genera-
em, quæ fit per baptiſmum, Ioan.
Quomodo, inquit, *poteſt homo naſci,*
ſit ſenex? Nunquid poteſt in ventrem
tris ſuæ iterato introire, & renaſci? Si-
liter Eunuchus legens Eſaiam pro-
etam, cùm rogaretur à Philippo, an
elligeret quæ legeret, reſpondit, *Quo-*
do poſſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi?
uaſi dicat: Nõ intelligo ſenſum Iſaiæ,
d obſecro, vt mihi interpreteris, vt
e iuues, vt me doceas. Huiuſmodi
omines, ſi incidant in viros bonos, à
uibus inſtruantur, facile iuuari ſolent.
Quo pacto Nicodemus à Chriſto, &
Eunuchus à Philippo inſtructus & ad-
iutus eſt.

6. Igitur cum his omnibus non eo-
dem modo agendum eſt. Ac primò
pertinaces non facile admittendi ſunt
ad diſputandum de fide ac religione;
quia cùm ſint ſuperbi & contumaces,
non volunt reſipiſcere, etiam ſi mani-

feſtè conuincantur. Si tamen, propter aliorum vtilitatem, cùm illis agendum eſt, tria ſeruari debent. Primo coercendi ſunt intra limites certæ alicuius materiæ, ne ex vna in aliam, quod ſine fructu fieret, ſubito cùm lubet, deſiliant. Secundo, reſtringendi ad formam dialecticam, vt vis argumenti appareat. Nec permittendum, vt ſine ordine, ſine methodo, ſine connexione, quod ipſis familiare eſt, multa effutiant, more concionantium potius, quàm diſputantium. Tertio, palam confundendi & obiurgandi ſunt: ſicut Saducæi, & Phariſæi à Chriſto fuerunt confuſi & obiurgati, Matth. 22. 29. *Erratis, neſcientes Scripturas*. Et alibi ſæpius. Hæc confuſio dupliciter prodeſt. 1. Per eam minuitur authoritas aduerſariorũ. 2. Illorum aſſeclæ minori in pretio eos habent, & ſenſim ad nos accedunt. Debet tamen eſſe confuſio rationabilis, quæ non fiat per conuitia & maledicta, ſed per iuſtam reprehenſionem, aut apertam victoriam.

7. Ze-

Digitized by Google

7. Zeloſi, qui pertinaces non ſunt, contrario modo, id eſt, modeſtè ac beneuolè tractari debent: Nec tam rationibus aut ſubtilitatibus obruendi, quam Deo per orationem cōmendandi ſunt. Sic Stephanus orabat pro Paulo, & Monica pro Auguſtino; quorum hic Manichęorum errores; ille Synagogam ex præpoſtero zelo defendebat. Et quidem de altero ſcriptum eſt: *Si Stephanus non oraſſet, Eccleſia Paulum non haberet.* De altero vero: *Feri non poteſt, vt filius tantarum lachrymarum pereat.*

8. Frigidi, propter ſuas prætenſiones, à quibus ægrè abſtrahuntur, raro ad frugem perueniunt. Cum illis ſerio ac ſeuerè agendum eſt. Quod dupliciter fieri poteſt. Primò, oſtendendo prætenſiones & excuſationes ipſorum eſse friuolas. Deinde, ſæpè inculcando, vt ſaluti ſuæ conſulant, neque ob humanos reſpectus, fauores, aut ſęculares dignitates, patiantur ſe ab æterna & cœleſti gloria excludi. Meminerint illius parabolæ Euangelicæ, Lucæ 14.

Digitized by Google

16. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent, quia parata ſunt omnia. Et cœperunt omnes ſimul excuſare. Primus dixit ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire & videre illam rogo te, habe me excuſatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non poſſum venire.* Ecce, vocantur frigidi ad Eccleſiam & fidem Catholicam. Omnes ſe excuſant, & quiſque ſuam allegat prætenſionem. Quo euentu? Audi. *Nemo virorum illorum, qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.* Dura, ſed iuſta ſententia. Cùm enim Dei vocationem negligant, meritò ab æterna vita excluduntur.

9. Dubij denique ſeu fluctuantes, qui ſinceré quærunt veritatem fraternè & ad captum cuiuſque accommodatè tractandi ſunt. Et aliter docti & ingenioſi, aliter rudes ac idiotæ inſtruendi. Habemus exemplum in Chri-

ſto

ſto, qui ſe omnibus accommodabat. Nam ſimplicem populum inſtruebat per parabolas & ſimilitudines, quas facilè capiebant. Duobus diſcipulis in Emaus euntibus Moſen & Prophetas interpretabatur. Nicodemo baptiſmi vim ac neceſſitatem ex analogia humana natiuitatis explicabat. Mulieri Samaritanæ, Meſſiam ſe eſſe, inde perſuadebat, quod oſtenderet ſe omnia ſcire, quæ ipſa feciſſet. *Venite*, inquit, *& videte hominem qui dixit mihi omnia, quæcunque feci. Nunquid ipſe eſt Chriſtus?*

10. Hæc obiter de vario errantium ſtatu ac diſpoſitione à me dicta ſint. Et quamuis cupiam omnibus prodeſſe, nihilominus illis potiſſimum proderunt hæ lucubrationes, qui ſimplici ac ſincero corde optant inſtrui ac iuuari. Hi enim facilius conuertuntur, duplici de cauſa. 1. Quia cum optent inſtrui, libenter admittũt inſtructionem. 2. Cum recta intentione procedant, Deus paratus eſt illis cooperari. Nam vt veriſ-

Digitized by Google

ſimè dictum eſt à Petro Apoſtolo, *Sicut ſuperbis reſiſtit, ita humilibus dat gratiam.* Duo ſiquidem requiruntur in hoc negotio. Vnum eſt, prædicatio Euangelij, ſeu inſtructio humana: *Docete omnes gentes*. Alterum, gratia Dei ſine qua inſtructio non prodeſt: *Sine me nihil poteſtis facere*. Vnde fruſtra laborant, qui putant ſe ſua eloquentia & argumentandi ſubtilitate poſſe errantes in viam reducere. Illi, poſt longam inſtructionem & diſputandi acrimoniam, merito vſurpent illud: *Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus*. Quare? Quia humana induſtria ſine Dei adiutorio, nihil efficit, nihil proficit in hoc negotio. Itaque mutato conſilio, dicant cum Petro Apoſtolo: Domine, *in nomine tuo laxabo rete*; id eſt, implorato prius Dei auxilio, hoc opus inchoabo. Quo etiam ſpectat illud 1. Cor. 3. 6. *Ego plantaui, Apollo rigauit, ſed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat, Deus.*

Et

Et alibi: *Gratia Dei ſum id, quod ſum.* Hæc autem gratia aſſiduè petenda eſt: non modo ab illis, qui alios inſtruunt in fide, vt efficaciter inſtruant; ſed etiam ab ijs, qui inſtruuntur, vt corda ipſorum per gratiam Dei emollita & præparata, admittant ſemen fidei, & efficaciter conuertantur. Amen.

Digitized by Google

LIBER PRIMVS.

De Controuerſiis communibus.

INTER communes controuerſias, vna principalis eſt, ex qua reliquæ omnes dependẽt; nempe de Eccleſia. Nam ſi verum eſt (quod verum eſſe, Deo volente, demonſtrabimus) noſtram Eccleſiam, quæ Catholica, Romana, & Pontificia dicitur; eſſe veram Chriſti Eccleſiam, quæ in fide errare non poſſit, iam aduerſarij proſtrati ac debellati ſunt. Quod ſic oſtendo: Quicunque in rebus fidei ac religionis ſequitur veram Chriſti Eccleſiam, non poteſt errare circa fidem & religionem, cum vera Chriſti Eccleſia ſit infallibilis: At Catholici, qui defendunt Purgatorium, Sanctorum inuocationem, Sacrificium Miſſæ, & ſimilia dogmata, ſequuntur veram Chriſti Eccleſiam: Ergo circa fidem & religionem errare non poſſunt. Securi igitur

Digitized by Google

tur ſunt. E contrario, aduerſarij, qui deſerunt veram Chriſti Eccleſiam, ſine dubio errant, & ſecuri non ſunt. Hoc diſcurſu ſępe vtitur Auguſtinus, vt infra ſuo loco videbimus. Atque hoc eſt breuiſſimum compēdium reliquarum omnium controuerſiarum. Singulæ tamen ſpeciatim tractandæ ſunt, propter eos, qui de ſingulis cupiunt ſibi ſatisfacere, & alijs rationem reddere. Sit ergo.

CAPVT PRIMVM.

De Scriptura ſacra.

IN Scriptura tria ſpectari poſſunt. 1. Canon ſeu catalogus librorum Scripturæ. 2. Verſio ſeu tranſlatio. 3. Senſus, tam litteralis, quam myſticus. De quibus dicendum eſt, hoc ordine. 1. Qui libri ſint canonici ſeu diuini? Vel, quod idem eſt, qui libri pertineant ad ſacram Scripturam? 2. Quæ ſit legitima Verſio Scripturæ? 3. Quis ſit ſenſus illius litteralis & myſticus? 4. An ſenſus litteralis,

qui

qui præcipuus eſt, ſit obſcurus? 5. Vnde oriatur hæc obſcuritas? 6. Cur Deus voluerit Scripturam eſſe obſcuram? 7. Cum obſcura ſit, quis eam debeat interpretari? 8. An Lutherani & Caluiniſtæ habeant veram Scripturam? 9. An ex ea diſputare poſſint de fide & religione? 10. Quomodo ex ea ſoleant diſputare?

I. QVÆSTIO.

Qui libri Scripturæ ſint canonici?

1 CAnon duo ſignificat. 1. Normam ſeu regulam, quam ſequimur. 2. Catalogum ſeu numerum aliquarum rerum. Vtroque ſenſu libri Scripturæ dicuntur Canonici. Priori quidem, quia continent normam ſeu regulam, quam in fide & moribus ſequi debemus. Poſteriori, quia in catalogum librorum diuinorum relati ſunt. Eſt ergo quæſtio, quinam libri veteris ac noui Teſtamẽti ſint canonici, hoc poſteriori ſenſu? id eſt,

Digitized by Google

eſt, quinam relati ſint in canonem ſeu catalogum librorum Scripturæ, tanquam diuini, ſeu à Deo inſpirati.

2. Reſpondeo. In canonem, quo vtuntur Catholici, relati ſunt hi libri veteris Teſtamenti: *Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Ioſue, Iudices, Ruth, quatuor libri Regum, duo Paralipomenon, duo Eſdræ, Tobias, Iudith, Eſther, Iob, Pſalterium, Prouerbia, Eccleſiaſtes, Cantica, Sapientia, Eccleſiaſticus, quatuor maiores Prophetæ, duodecim minores, duo libri Machabæorum.* Item, hi libri noui Teſtamenti: *quatuor Euangelia, Actus Apoſtolorum, quatuordecim epiſtolæ Pauli, tres Ioannis, duæ Petri, vna Iacobi, vna Iudæ, Apocalypſis Ioannis.*

3. Hic Canon ſeu Catalogus habetur in Concilio Trident. ſeſſ.4. Et Patres illius Concilij acceperunt illum per Traditionem ab Eugenio Papa in Cõcilio Florentino, vt videre eſt apud Bartholomæum Carranzam in Summa Conciliorum. Rurſum, Eugenius illum accepit à Gelaſio Papa in Cõcilio Romano,

mano, vt patet ex 2. tomo Conciliorum, in Decretis Gelaſij circa finem. Iterum Gelaſius ab Auguſtino lib. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 8. Et Auguſtinus à Concilio Carthaginenſi tertio, quod alij quintum, alij ſextum vocant. Denique Patres huius Concilij ab Innocentio I. Epiſt. 3. ad Exuperium cap. 7. Vixit autem Innocentius anno Chriſti 402. Igitur ab illo tempore primitiuæ Eccleſiæ ad nos vſque, per continuatam Traditionem perſeuerat idem ille Scripturę Canon; quem nos Catholici tenemus & amplectimur.

4. Ex hoc Canone multos libros aduerſarij noſtri expunxerunt. Lutherus quidem, ex Canone veteris Teſtamenti, Tobiam, Iudith, Eſther, Sapientiam, Eccleſiaſticum, Machabæos: Ex Canone noui, Epiſtolam ad Hebræos, Epiſtolam Iacobi, Epiſtolam Iudæ, & Apocalypſin Ioannis. Alij plures, alij pauciores: quiſque, quos voluit, pro ſuo arbitratu. In quos optime quadrat, quod de Manichæis ſcripſit Auguſtinus

in

Digitized by Google

in lib. de bono perſeuerantiæ cap. 11. *Scripturas*, inquit, *ſic accipiunt, vt ſuo quodam priuilegio, imo ſacrilegio, quod volunt, ſumant: quod nolunt, reijciant*.

3. Obijciũt 1. Tobias, Iudith, Eſther, Sapientia, Eccleſiaſticus, & Machabęi non ſunt in Canone, Iudęorum, qui exſtat apud Hieronymum: Ergo debent etiam excludi à noſtro Canone. Reſpondeo. Nec antecedens vniuersè verum eſt: nec valet conſequentia. Nam Eſther eſt in Canone, qui exſtat apud Hieronymum, tametſi non ſit in Canone, qui exſtat apud Melitonem & Nazianzenum, quos paulò poſt citabimus. Deinde, neceſſe non eſt, vt illi ſoli libri habeantur canonici apud nos, qui tales habiti ſunt apud Iudæos, vt rectè notat Auguſtinus lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 36. cùm ait: *Machabæorum libros, non Iudęi, ſed Eccleſia pro Canonicis habet*. Et Iſidorus in libro Prooemiorum de libris veteris ac noui Teſtamenti. *Hebræi*, inquit, *non recipiunt libros Tobiæ, Iudith, & Machabęorum. Eccleſia tamen eoſdem inter Ca-*

Digitized by Google

nonicas Scripturas enumerat. Et ibidem: *Sapientia & Eccleſiaſticus parem cum reliquis Canonicis libris tenere noſcuntur authoritatem.*

6. Et ratio duplex eſt. Vna, quia maior apud nos debet eſſe authoritas Eccleſiæ, quàm Iudęorum. Cum ergo ſit quæſtio, an ſupradicti libri ſint canonici, nec ne; debemus potius adhærere Eccleſiæ, quæ agnoſcit illos pro canonicis, teſte Auguſtino & Iſidoro; quam opinioni Iudæorum, qui illos pro talibus non agnoſcunt. Si Lutherani & Caluiniſtæ aliter ſentiunt, & putant potius credēdum eſſe Iudęis, quàm Eccleſiæ; neſcio, quo fundamento tueri ſe poſſint. Altera, quia ex canone Iudęorum nihil certi probari poteſt. Non enim conſtat, vt dixi, an liber Eſther in eo conſignatus ſit, nec ne. Alij aiunt, alij negant. Deinde, incertum eſt, quis ſit author illius canonis, & quo tempore conſcriptus ſit. Multi putant ab Eſdra conſcriptum eſſe, tempore captiuitatis Babylonicæ. At tunc nondum ex-

ſtabant

Digitized by Google

ſtabant libri Machabæorum. Quid ergo mirum, ſi in illum Canonem relati non fuerint?

7 Obijciunt 2. Non ſolùm Iudæi, ſed etiam multi Chriſtiani, præſertim antiqui Patres, qui ſcripſerunt ante Innocentium & Auguſtinum, excluſerunt ſupradictos libros à Canone. Reſpondeo. Patres, qui ſcripſerunt de libris canonicis ante Innocentium & Auguſtinum, ſunt hi decem. *Primus*, Melito Sardenſis apud Euſebium lib. 4. hiſtoriæ Eccleſiaſt. cap. 26. *Secundus*, Origenes apud eundem lib. 6. cap. 18. *Tertius*, Euſebius ipſe, lib. 3. cap. 25. *Quartus*, Athanaſius in Synopſi. *Quintus*, Hilarius præfatione in Pſalmos. *Sextus*, Epiphanius hæreſi 8. *Septimus*, Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. *Octauus*, Nazianzenus in Carmine de veris & germanis Scripturæ libris. *Nonus*, Hieronymus in prologo Galeato, & in epiſt. 103. ad Paulinum. *Decimus*, Ruffinus in expoſitione Symboli. Et quidem Melito, Hilarius, Epiphanius ſcripſerunt

pſerũt Canonem librorum veteris Teſtamenti: Euſebius, noui: reliqui ſex, vtriuſque.

8. Sed neque diſſentiunt à nobis, neque fauent Lutheranis & Caluiniſtis. Vtrumque perſpicuè demonſtrabo. Ac primò, non diſſentire à nobis, ex duplici principio oſtẽdi poteſt. *Vnum eſt:* Quamdiu quæſtio aliqua eccleſiaſtica in vtrãque partem manet dubia, ita vt nihil adhuc certi in alteram partem ab Eccleſia definitum ſit; tam diu liberum eſt, hanc vel illam partem probabiliter amplecti. Quando autem in alteram legitimè definita eſt, tunc illi parti adhærere omnes debent. *Alterum:* Qui ante definitionem Eccleſiæ, re adhuc dubia exiſtente, vnam partem probabiliter amplectuntur, non cenſentur propriè diſſentire ab illis, qui poſt definitionem Eccleſiæ, alteri adherent. Nam ſicut hi adhærent definitioni Eccleſiæ; ſic etiam alij feciſſent, ſi res fuiſſet tunc definita. Et ſicut alij ante definitionem Eccleſiæ, probabilem partem amplexi

ſunt;

ſunt; ſic etiam hi facerent, ſi Eccleſia nihil definiuiſſet. Non ergo propriè hi illis contrarij ſunt.

9. At ſic fit in propoſito. Nam antè Innocentium primum nondum erat certò definitum ab Eccleſia, qui libri eſſent Canonici, qui nõ eſſent: ac proinde Melito, Origenes, Euſebius, Athanaſius, Hilarius, Epiphanius, Cyrillus, Nazianzenus, Hieronymus, Ruffinus, alterutram, partem probabiliter amplecti poterant. At poſt definitionem Eccleſiæ (quæ primum ab Innocentio facta eſt, & poſtea in varijs Concilijs confirmata) Auguſtinus & reliqui Patres, definitioni Eccleſiæ adhæſerunt. Ergo propriè non cenſentur diſſenſiſſe ab ijs, qui ante definitionem Eccleſiæ alterutram partem probabiliter ſecuti ſunt.

10. Hic diſcurſus, generatim loquendo, per ſe clarus eſt. Indiget tamen aliqua declaratione in particulari. Igitur ante definitionem Eccleſiæ, tametſi certò apud omnes conſtaret, quoſdam

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

libros, tam veteris, quàm noui Teſtamenti, canonicos eſſe; de nonnullis tamen erat dubium, prçſertim de Tobia, Iudith, Eſther, Sapientia, Eccleſiaſtico, Machabçis, Epiſtola ad Hebrços, Epiſtola Iacobi & Iudæ, poſteriore Petri, ſecunda & tertia Ioannis, Apocalypſi, libello Paſtoris. Reuelatione Petri, Actibus Pauli, & ſimilibus. Hoc patet ex Authoribus citatis. Nam Origenes, Hilarius, Epiphanius, Cyrillus, Hieronymus, Ruffinus poſuerunt librum Eſther in Canone: Melito & Nazianzenus excluſerunt: Athanaſius nihil certi determinauit. Rurſum de Tobia & Iudith, dubiè loquitur Hilarius: de Sapientia & Eccleſiaſtico, Epiphanius. Similiter, de Epiſtola ad Hebræos, de poſteriore Petri, de ſecunda & tertia Ioannis, dubitatum eſt apud Origenem. Apocalypſis poſita fuit in Canone ab Athanaſio, Ruffino, Hieronymo, Origene: Omiſſa à Cyrillo & Nazianzeno: in dubium vocata ab Euſebio. Vide plura apud eundem Euſebiũ lib. 3. c. 25.

11. Hæc

Digitized by Google

11. Hæc omnis dubitatio per Innocentium Papam ſublata eſt, qui rogatus ab Exuperio Epiſcopo Toloſano, quid de his dubijs libris ſtatuendum eſſet, Apoſtolica authoritate definiuit, in Canone ponendos eſſe, quos ſupra poſuimus; excludendos alios. Quam definitionem ſecutus eſt Auguſtinus cum alijs Epiſcopis Africæ, in Concilio Carthaginenſi; Exuperius cum Epiſcopis Galliæ: Gelaſius in Concilio Romano: totus denique orbis Chriſtianus, vſque ad hæc noſtra tempora. Soli ferè Lutherani & Caluiniſtæ ſine cauſa tergiuerſantur, & à conſenſu tot Patrum & Conciliorum, ad paucos illos Patres, qui ante definitionem Innocentij ſcripſerunt, importunè prouocant. Sed fruſtra. Nam Patres illi nullo modo ipſis patrocinantur. Quod ex dictis facilè probari poteſt. Primò, quia Patres illi inter ſe non conueniunt in Canone. Nec mirum. Nam cum res nondum eſſet definita ab Eccleſia, alij hanc, alij illam partem probabiliter ſequebantur.

Ergo non omnes ſaltem poſſunt alle-
gari pro Lutheranis & Caluiniſtis, niſi
Lutherani & Caluiniſtæ, velint diſcre-
pantes eorum ſententias ſequi. Secun-
dò, nec Lutherani & Caluiniſtæ inter ſe
conueniunt in Canone. Nam Caluini-
ſtæ admittunt Epiſtolam ad Hebræos,
Epiſtolam Iacobi & Iudæ, & Apocalyp-
ſin Ioannis, quas reijciunt Lutherani.
Ergo ſi qui Patres fauent Caluiniſtis,
non fauent Lutheranis: & viciſſim, ſi
qui his fauent, illis non fauent. Tertiò,
plerique ex illis Patribus ingenuè faten-
tur, de quibuſdam libris dubium eſſe,
an ſint canonici, nec ne. At Lutherani
& Caluiniſtæ non volunt eſſe dubium,
ſed certum. Ergo aliunde, quàm ex illis
Patribus debent oſtendere certitudi-
nem, quod tamen non faciunt.

12. Concludo, aduerſarios nihil præ-
ſidij pro ſe habere ex tota antiquitate:
Nullum Concilium, nullos Patres ad-
duci poſſe, qui per omnia probent ipſo-
rum Canonem. Nam Patres, qui ſcrip-
ſerunt ante Innocentium, in multis ab
illis

illis diſcrepant, vt iam oſtenſum eſt. Qui autem ſecuti ſunt Innocentium, noſtrum Canonem approbarunt.

II. QVÆSTIO.

Quæ ſit legitima Verſio Scripturæ?

1 NOs Catholici vtimur veteri ac vulgata verſione, quæ iam multis ſæculis in Eccleſia viguit, & communi Chriſtianorum conſenſu recepta eſt. Hanc repudiant noſtri aduerſatij, & in eius locum, non vnam aut duas, ſed prope infinitas ſuis auditoribus obtrudunt. Nam alia eſt verſio Lutheri, alia Oecolampadij, alia Theodori Bibliandri, alia Caſtalionis, alia Iunij & Tremelij, alia Munſteri, alia Bezæ, aliæ aliorum: quæ omnes inter ſe diſſident, & ab ipſis aduerſarijs meritò reprehenduntur.

2. Sic enim ſcribit Lutherus in Commentario de nouiſſimis verbis Dauidis, in præfatione; *Omnino melius eſſet retinere illam*

illam hactenus receptam & viſitatam verſionem Bibliorum, quam tot nouas verſiones cumulari, quibus nihil proficitur, niſi quod diſſimilitudo & diſcrepantia lectionum memoriam lectorum turbat, & ſtudium remoratur, ac in multis locis incertiorem, quam fuerit, dimittit. Et in libro prophetiarum ſuarum, qui à Georgio Vvaltero Hallenſi Prędicante collectus eſt: *Tam multa*, inquit, *noſtro tempore ſunt verſiones Bibliorum, vt paulatim tam multa futura ſint Biblia, quam multi ſcioli in Hebraica lingua Magiſtros ſe profitebuntur.*

3. Et Ranchlinus (aliàs Capnion) in Hebræas concordātias Rabbi Nathan: *Multa tranſlationes Bibliorum in lucem prodeunt, quas melius fuiſſet non natas eſſe, vel ſtatim interijſſe.* Addit Kemnitius in prima parte Examinis Concil. Trid. ſeſſ. 4. *Vtile eſt exſtare certam aliquam verſionem, qua in citationibus allegetur.* Et VvittaKerus controuerſia 1. quæſt. 2. cap. 7. *Conſulte factura eſſet Eccleſia, ſi non cuiuis pro arbitratu ſuo permitteret nouam verſionem edere.* Et Robertus Stephanus initio Biblio-

Bibliorum ſuorum, Anno 1557. *Nullum vertendorum Bibliorum finem fieri, iam multi pridem queruntur, qui ex re Eccleſiæ eſſe exiſtimant certam aliquam ex tanto numero eligere*. Hæc ſunt teſtimonia aduerſariorum contra ſeipſos. Ex quibus concludo, ipſos ſuo etiam iudicio infelices eſſe, quod non habeant vnam, certam, & conſtantem verſionem Bibliorum, quam ſequantur.

4. Quantò feliciores Catholici, qui vnam, certam, & vniformem habent, quam à maioribus confirmatam & approbatam acceperunt. Et tametſi toto terrarum orbe diffuſi ſint, vna tamen loquuntur lingua, & ijſdem Spiritus ſancti verbis ac formulis aſſueti ſunt. His rectè accommodari poteſt illud Gen. 11. 1. *Erat autem terra labij vnius, & ſermonum eorundem*. Aduerſarijs verò, quod ſequitur: *Confundamus linguam eorum, vt non audiat vnuſquiſque vocem proximi ſui*. Et certè ita fit. Aliter Lutherus, aliter Munſterus, aliter alij citant eundem Scripturæ locum. Alius alium

non

non intelligit. Catholici inter ſe conueniunt. Soleo dicere, Catholicos & aduerſarios repręſentare duas familias; in quarum altera, pater & mater filij & filiæ, ſerui & ancillæ, eodem loquuntur idiomate, & ſinguli ſingulos probe intelligunt: in altera tot idiomata ſunt, quot capita: vbi pater Gallicè, mater Hiſpanicè, filij Latinè, filiæ Belgicè, ſerui Italicè, ancillæ Polonicè loquuntur. Vbi nulla concordia, ſed perpetuum iurgium ac contentio eſt.

III. QVÆSTIO.

Quis ſit ſenſus Scripturæ litteralis, & quis myſticus.

1 SOlet diſtingui duplex Scripturæ ſenſus. Vnus litteralis ſeu hiſtoricus: alter ſpiritualis ſeu myſticus. Litteralis eſt, qui proximè & immediatè ſignificatur per ipſa verba, ſiue ſint verba propria, ſiue metaphorica. Myſticus eſt, qui non ſignificatur proximè per

Digitized by Google

per ipſa verba, ſed per rem ſignificatam ipſis verbis. Ita D. Thomas in 1. parte quæſt. 1. art. 10. vbi notat duplicem eſſe ſignificationem in Scriptura ſacra: Vnam verborum, quæ pertinet ad ſenſum litteralem: Alteram rerum, quæ pertinet ad ſenſum myſticum ſeu ſpiritualem. Nam & verba ſignificant rem aliquam ſecundum litteram: Et res ſignificata per verba, iterum ſignificat rem aliam ſecundum myſterium.

2. Vtrumque ſenſum inſinuat Apoſtolus 1. Corinth. 10. 1. cùm ait: *Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moſe baptizati ſunt in nube & in mari: & omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt.* Nàm in his & ſequentibus verbis latet duplex ſenſus. Vnus litteralis, qui proximè & immediatè ſignificatur per verba citata; nempe, filios Iſraeli, quando ex Ægypto egreſſi ſunt, tranſiuiſſe mare rubrum, ambulaſſe ſub nube, comediſſe manna in deſerto, bibiſſe aquam de pe-

de petra. Alter myſticus, qui non ſignificatur proximè per verba citata, ſed per res ſignificatas verbis citatis. Nam per exitum filiorum Iſrael ex Ægypto per Moſen, ſignificatur exitus noſter ex ſeruitute peccati per Chriſtum. Et per mare rubrum ſignificatur Baptiſmus: per manna, corpus Chriſti in Euchariſtia: per aquam, ſanguis Chriſti: per petram, Chriſtus.

3. Myſticus à Theologis ſubdiuiditur in Allegoricum, Anagogicum, & Moralem ſeu Tropologicum. Sicut enim tres ſunt Virtutes Theologica, Fides, Spes, Charitas; ita tres ſenſus Myſtici. Allegoricus reſpondet Fidei, anagogicus Spei, moralis Charitati. Nam allegoricus eſt, quando verba Scripturæ, præter ſenſum litteralem, quem habent, ſignificant aliquid pertinens ad fidem vel Eccleſiam militantem: quo pacto Abraham, qui ſecundum ſenſum litteralem habuit duos filios; vnum ex ancilla, & alterum ex libera; allegoricè ſignificat Deum, qui habet duos populos;

Digitized by Google

los; vnum Iudæorum ex Synagoga: & alterum Chriſtianorum ex Eccleſia. Hunc ſub libertate gratiæ Chriſti; illum ſubſeruitute legis Moſaicæ. Galat.4.22.

4. Anagogicus eſt, quando verba Scripturæ, præter ſenſum litteralem, ſignificant aliquid pertinens ad vitam æternam, ſeu Eccleſiam triumphantem, quam ſperamus: quo pacto illud Pſal.94.11. *Quibus iuraui in ira mea, ſi introibunt in requiem meam*; ſecundum litteram intelligitur de terra promiſſionis in Paleſtina: At anagogicè, de vita æterna, vbi eſt vera requies. Hebr. 4.3.

5. Moralis eſt, quando verba Scripturæ, præter ſenſum litteralem, ſignificant aliquid pertinens ad inſtructionem morum, vel officia charitatis: quo pacto illud Deut.25.4. *Non alligabis os boui trituranti*; ſecundum litteram intelligendum eſt de veris bobus: At moraliter, de concionatoribus, qui non debent impediri quo minus petant ſuſtentationem a populo. 1. Cor.9.9.

6. Eſt

6. Eſt ergo quadruplex Scripturæ ſenſus. Primus, litteralis. Secundus, allegoricus. Tertius, anagogicus. Quartus, moralis: Qui omnes oſtendi ſolent in voce, *Hieruſalem*. Nam illa vox litteraliter ſignificat Vrbem Paleſtinæ: allegoricè, Eccleſiam militantem: anagogicè, Eccleſiam triumphantem: moraliter, animam hominis in hac vita. Omnes item notari ſolent in epiſtola ad Galatas c.4. Nam litteralis eſt in his verbis: *Abraham duos filios habuit, vnum de ancilla, & vnum de libera*. Allegoricus in illis: *Hæc ſunt duo Teſtamenta*. Anagogicus in iſtis: *Illa autem quæ ſurſum eſt Hieruſalem*. Moralis in his: *Quomodo tunc is, qui ſecundum carnem fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum: ita & nunc*.

7. Notatum eſt à viris doctis, iuxta hos quatuor ſenſus Scripturæ, quatuor eſſe Doctores Eccleſiæ, Hieronymum, Ambroſium, Auguſtinum, Gregorium: & ſingulos in ſingulis ſenſibus excelluiſſe: Hieronymum in litterali; Ambroſium

broſium in allegorico; Auguſtinum in anagogico; Gregorium in morali.

IV. QVÆSTIO.

An ſenſus litteralis ſit obſcurus?

1 ADuerſarij docent Scripturam, quoad ſenſum litteralem, qui præcipuus eſt, eſſe claram, perſpicuam, & intellectu facilem. Et probant ex illo Pſal. 118. 105. *Lucerna pedibus meis Verbum tuum, & lumen ſemitis meis.* Nos contra contendimus, ſæpe obſcuram eſſe. Quod varijs modis oſtendi poteſt. Primò, exemplo diſcipulorum euntium in Emaus, qui non intelligebant Moſen & Prophetas, niſi Chriſtus interpretaretur. (Lucæ 24. 27.) Deinde, exemplo Eunuchi Reginæ Æthiopum, qui rogatus à Philippo an intelligeret Iſaiam Prophetam, quem legebat, reſpondit: *Quomodo poſſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi?* (Act. 8. 31.) Tertiò, exemplo Apoſtolorum, qui multa eorum, quæ à

Chriſto dicebantur, & nunc ſcripta ſunt in Euangelio, nõ intelligebant. (Matth. 16.11. & Lucæ 18.34.) Quartò, authoritate Petri, qui fatetur in Epiſtolis Pauli Apoſtoli *quædam eſſe difficilia intellectu*. (2. Petri 3. 16.) Quintò, conſenſu omnium Interpretum. Nam ſi Scriptura eſſet clara & perſpicua, non opus eſſet tot Interpretibus, tot Commentarijs, tot quæſtionibus & controuerſijs. Sextò, inductione conſtat obſcuriſſimam eſſe prophetiam Ezechielis, de viſione quatuor animalium. Conſtat prophetiam Danielis de ſeptuaginta hebdomadibus, & de abominatione deſolationis, multorum ingenia exercuiſſe, & adhuc exercere. De qua Chriſtus Matth. 24. 15. *Qui legit, intelligat*. Conſtat totam Ioannis Apocalypſin plenam eſſe reconditis myſterijs: Et (vt loquitur D. Hieronymus in Epiſtola ad Paulinum) *tot habere ſacramenta, quot verba*. Conſtat in reliquo Bibliorum codice multa eſſe obſcura, ex quibus aliqua commemorabo.

2. Ob-

Digitized by Google

2. Obſcurum eſt illud 1. Cor. 3. 12. *Si quis ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur: & vniuſcuiuſque opus, quale ſit, ignis probabit. Si cuius opus manſerit, quod ſuperædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Vide Auguſtinum in lib. de fide & operibus cap. 15. vbi diſertè ſcribit, hunc locum eſſe vnum ex ijs, de quibus loquitur Petrus loco citato, cùm ait: *In Epiſtolis Pauli quædam eſſe difficilia intellectu.*

3. Æquè obſcurum eſt illud 1. Cor. 15. 29. *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, ſi omnino mortui non reſurgunt? Vt quid & baptizantur pro illis?* Non enim facile eſt explicare, quid hoc loco ſignificet, Baptizari. Item, quid pro mortuis baptizari. De quo exſtant ſex diuerſæ opiniones apud Bellarminum lib. 1. de Purgatorio cap. 4.

Digitized by Google

4. Similiter illud Hebr. 6. 4. *Impoſſibile eſt, eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtauerunt etiam donum cœleſtę, & participes facti ſunt Spiritus ſancti: & prolapſi ſunt, rurſum renouari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei*. Quæ verba obſcuriſſima ſunt, & ex illis male intellectis orta eſt hæreſis Nouatianorum, tempore Cypriani, qui docebant, lapſis non eſſe dandam pœnitentiam aut veniam.

5. Denique, vt alia ſexcenta omittam, obſcurum eſt illud Eccleſiaſt. 42. 14. *Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens*. Quod obijci debet curioſis mulierculis, quæ putant ſe Scripturam intelligere, & ad citanda Scripturæ teſtimonia vltro ſe obtrudunt.

6. Nec obſtat illud, quod ab aduerſarijs obijcitur: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis*. Nam aliud eſt verbum Dei ex ſe clarum ac perſpicuum eſſe, quod negamus cum Dauide, qui ait ibidem: *Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua*.

Item:

Item: *Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam*. Item: *Da mihi intellectum, vt ſciam teſtimonia tua*. Item: *Faciem tuam illumina ſuper ſeruum tuum, & doce me iuſtificationes tuas*. Vbi petit gratiam à Deo, vt poſſit Scripturam intelligere; inſinuans adeo obſcuram eſſe, vt ſine peculiari Dei illuſtratione intelligi non poſſit. Quod etiam affirmat Apoſtolus 2. Petri 1. 21. cùm ait, Scripturam non ab homine, ſed à Deo inſpiratam eſſe; ac proinde non humano, ſed diuino præſidio, intelligentiam ipſius haberi poſſe. Vide plura ſequenti quæſtione.

7. Aliud verò, verbum Dei, quandò alicui ſemel ex diuina inſpiratione cognitum & intellectum eſt, dirigere illum in ſuis actionibus, ne erret: ſicut lumen vel lucerna dirigit illum, ne in foueam cadat aut in lapidem impingat. Et hoc ſenſu ait Dauid, *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis*. Verbum tuum non abſolutè, ſed quatenus diuina illuſtratione à me cogni-

tum eſt. Vel, vt ipſemet ait in eodem Pſalmo, *Declaratio ſermonum tuorum illuminat.* Non dicit, *Sermones tui.* ſed *Declaratio ſermonum tuorum* præbet mihi lumen, vt securè ambulem.

V. QVÆSTIO.

Vnde oriatur obſcuritas Scripturæ?

1 ORitur ex duplici capite. 1. ex rebus ipſis, quæ tractantur in Scriptura. 2. ex modo, quo tractantur. Res, quæ tractantur, ſunt ferè quadruplices. *Primò,* Hiſtoriæ, vt patet in Geneſi, Exodo, Numeris, Deuteronomio, Ioſue, libris Iudicum, Regum, Paralipomenon, Eſdræ, Iudith, Tobiæ, Eſther, Iob, Machabæorum. Itemque in Euangelio & Actibus Apoſtolorum. *Secundò,* Vaticinia ſeu prophetiæ, quæ in Pſalmis, in maioribus & minoribus Prophetis, & in Apocalypſi Ioannis, maiori ex parte, conſignatæ ſunt. *Tertiò,* Myſteria fidei, præſertim de Tri-

Digitized by Google

de Trinitate, Incarnatione, prædeſtinatione, fide iuſtificante, de præſentia corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia, & de ſimilibus. *Quartò*, præcepta & documenta moralia de virtutibus & vitijs. Tametſi ergo, neque in his, neque in hiſtorijs ſit fortaſſe magna obſcuritas ex parte rerum; ſumma tamen eſt in prophetijs & myſterijs fidei. Hæc enim ſuperant hominum captum & intelligentiam: Neque percipiuntur à nobis niſi in ænigmate, iuxta illud Apoſtoli 1. Cor. 13. 12. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem.*

2. Iam verò modus tractandi ſæpe obſcurus eſt propter has cauſas. Primò, quia in Scriptura ſunt frequentes tropi, ſchemata, hyperbolæ, metaphoræ, allegoriæ, quibus tanquam inuolucris multæ veritates occultantur, quæ Lectori non ſtatim innoteſcunt. Auget hanc obſcuritatem, quod aliquando vnum idemque vocabulum, nunc propriè, nunc figuratè vſurpetur in eadem

Digitized by Google

ſententia, v.g. Ioann. 4. 13. *Qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in aeternum*. Vbi bibere & ſitire; in priori parte ſententiæ, ſumitur corporaliter: in poſteriore, ſpiritualiter. Item 2. Cor. 5. 21. *Eum, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit*. Vbi peccatum priori loco ſumitur propriè pro peccato: poſteriori figuratè pro hoſtia, quæ offertur pro peccato. Nam ſenſus eſt, Deum voluiſſe, vt Chriſtus, qui non peccauerat, eſſet hoſtia pro peccato totius humani generis. Omitto ſimilia Scripturæ loca, quæ paſſim occurrunt.

3. Secundò, non ſolùm in vocibus & dictionibus, ſed etiam in rebus ipſis reperiuntur figuræ. Nam vna res ſæpe eſt figura ſeu typus alterius rei per illam ſignificatæ. Quo pacto Agnus paſchalis fuit figura Chriſti: Mare rubrum, Baptiſmi: Manna, Euchariſtiæ: Mons Sion, Eccleſiæ: & ſic de cæteris. Hinc triplex oritur obſcuritas. *Prima*, quia

non

non ſtatim conſtat, quæ res cuius rei figura ſit. Verbi gratia. Non conſtaret, Agar ancillam Abrahæ, fuiſſe figuram Synagogę; & Saram vxorem Abrahæ, fuiſſe figuram Eccleſiæ, niſi Apoſtolus ex peculiari inſtinctu Spiritus ſancti id explicaſſet. (ad Galat. 4. 24.) *Secunda*, quia vna res aliquando eſt figura rerum diuerſarum, etiam repugnantiũ. Sic Ionas fuit typus Chriſti. (Matth. 12. 40.) Et ſimul typus populi Iudæorum, qui Chriſto erant contrarij. Nam ſicut Ionas dolebat de pœnitentia Niniuitarum; ita Iudæi poſtea doluerunt de vocatione gentium. Vide Auguſtinum epiſt. 49. qu. 6. *Tertia*, quia aliquando fit, vt res aliqua, quæ eſt figura alterius, repræſentet illam in vno, & omnino diſſimilis ſit in alio. Quo pacto fœmina fornicaria, quam Oſeas Propheta iuſſus eſt accipere in vxorem, fuit typus Synagogæ: quam quidem in eo repræſentabat, quod ſicut ipſa commiſerat fornicationem carnalem, ita Synagoga ſpiritualem, quæ in cultu idolorum

rum

rum conſiſtit. At in eo diſcrepabat, quod ipſa, poſtquam Oſeæ nupſerat, non rediit ad carnalem fornicationem: Synagoga verò, poſtquam Deo fuit reconciliata iterum in idololatriam lapſa eſt.

4. Tertiò, ſæpe etiam in Scriptura occurrunt apparentes cõtradictiones, quæ Lectori magnam pariunt difficultatem. Ex multis vnam aut alteram recenſebo. Scriptum eſt 1. Reg. 15. 11. *Pœnitet me, quod conſtituerim Saul Regem*. At contra Rom. 11. 29. *Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei*. Item, Scriptum eſt 3. Reg. 8. 9. *In arca non erat aliud niſi duæ tabulæ lapideæ, quas poſuerat in ea Moſes in Horeb.* At contra Heb. 9. 4. *In arca erat vrna habens manna: & virga Aaron, quæ fronduerat: & tabulæ teſtamenti*. Et plures aliæ, quas alibi recenſui ex Aug.

5. Quartò, verba Scripturæ ſæpe efficiunt ambiguum ſenſum ex defectu diſtinctionis, præſertim quando agitur de Deo, de Chriſto, de aduentu Chriſti, de

ti, de Eccleſia. Nam in Deo ſpectari poteſt vel vnitas eſſentiæ, vel trinitas perſonarum. In Chriſto vel humana natura, vel diuina. Aduentus Chriſti duplex eſt. prior in natiuitate; poſterior in die iudicij. Eccleſia ſimiliter vel eſt militans in terra, vel triumphans in cælo. Cùm ergo Scriptura de his loquitur, ſæpe dubium & obſcurum eſt, quo ſenſu de illis loquatur: an ſcilicet de Deo, quatenus eſt vnus in eſſentia, an quatenus eſt trinus in perſonis? An de Chriſto, qua Deus, an qua homo eſt? An de primò ipſius aduentu, an de ſecundo? An de Eccleſia militante, an de triumphante? De ſingulis dabo exemplum. De Deo, Matth. 6. 9. *Pater noſter qui es in cælis*. Dubium eſt, an ſermo ſit de Deo, quoad vnitatem eſſentiæ, an quoad diſtinctionem perſonarum. Vel, vt proponunt Scholaſtici, an nomen Patris ſumatur ibi eſſentialiter, quatenus eſt commune tribus perſonis, an perſonaliter, quatenus conuenit ſoli perſonæ primæ? De

Chriſto,

Chriſto, Coloſſ. 1. 14. *Qui eſt imago Dei inuiſibilis, primogenitus omnis creaturæ: omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt. Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, primogenitus ex mortuis*. Hic etiam dubium eſt, an hæc intelligi debeant de Chriſto ſecundum diuinitatem, an ſecundum humanitatem, an vtroque modo? De aduentu Chriſti, Hebr. 1. 6. *Et cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Adorent eum omnes Angeli Dei*. Quod aliqui intelligunt de primo Chriſti aduentu, qui factus eſt in Natiuitate: alij de ſecundo, qui fiet in die iudicij. Si ſpectemus particulam (*Iterum*) videtur intelligendum de ſecundo: ſi alias circumſtantias, de primo. Videantur Interpretes. De Eccleſia, Galat. 4. 26. & Epheſ. 5. 25. & Hebr. 12. 22. ſimilis eſt difficultas.

6. Quintò, ad hoc genus obſcuritatis poteſt etiam reuocari, quod quæ in Scriptura dicuntur de Chriſto, aliquando intelligantur de Capite Eccleſiæ, quod eſt Chriſtus, vt Matth. 28. 20. *Ecce*

ego

Digitized by Google

go vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad cõſummationem ſaculi Aliquando de corpore ſeu membris Eccleſiæ, qui ſunt fideles, vt Act. 9. 4. *Saule, Saule, quid me perſequeris ?* Aliquando de vtroque vt Pſal. 2. 2. *Aſtiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt aduerſum Dominum, & aduerſus Chriſtum eius*. Quod in capite olim impletum eſt, & nunc quotidie impletur in membris.

7. Sextò, ſæpe fit, vt verba Scripturæ non ſignificent id, ad quod ſignificandum ex communi hominum ſenſu ac iudicio deſtinata ſunt; ſed aliquid aliud, ad quod ſignificandum ex ſpeciali Dei voluntate aſſumuntur. Et ex hoc capite, ſenſus illorum nobis obſcurus eſt, quia putamus illa ſumi priori modo, cùm tamen ſumantur poſteriori, v. g. Chriſtus ait Ioan. 10. 30. *Ego & Pater vnum ſumus*. Quæ verba quatenus à Deo aſſumuntur, ſignificant Patrem & Filium eſſe vnius naturæ & eſſentię, ſalua perſonarum diſtinctione. At ex communi hominum iudicio, hoc non

non ſignificarent. Nam ex commun hominum iudicio (ſecluſa Dei reuelatione) vbi eſt vna tantum natura & eſſentia, ibi eſt vna tantum perſona. Ac proinde, qui iuxta commune hominum iudicium diceret, Marcum & Tullium eſſe vnius naturæ & eſſentiæ, diceret etiam eſſe vnam eandemque perſonam. Et contra, qui diceret eſſe duas perſonas, negaret eſſe vnius naturæ & eſſentiæ.

8. Sunt & aliæ cauſæ obſcuritatis, quas tantum inſinuabo. 1. Sæpe in Scripturis, vbi minimè putamus, ſubitò fit tranſitus de carnalibus ad ſpiritualia, de temporalibus ad æterna, de perſona ad perſonam: & è contrario. Quo pacto Iſaiæ 7. fit tranſitus à duobus Regibus ad Beatam Virginem. Et cap. 14. à Rege Babylonis ad Luciferum. Et Pſal. 71. à Salomone ad Chriſtum. Et Ioan. 6. à panibus hordeaceis ad Euchariſtiam. Vide D. Hieronymum libro 5. in Iſaiam cap. 16. & Riberam in cap. 1. Oſeæ verſ. 3. 4. *Secundò*, ſæpe in

Prophe-

Digitized by Google

Prophetis non ſeruatur ordo rerum geſtarum. *Tertiò*, ſæpe ſupputatio annorum non apparet liquida. *Quartò*, ſępe occurrunt Hebraiſmi, qui à paucis intelligi poſſint. Plura de his alibi à me dicta ſunt. Sed hinc naſcitur alia quęſtio, quę etiam paucis explicabitur. Nimirum.

VI. QVÆSTIO.

Cur Deus voluerit Scripturam eſſe obſcuram?

Variæ poſſunt aſſignari rationes. Hæ tres præcipuæ ſunt. Prima, vt in Eccleſia ſeruetur ordo inter Doctores & diſcipulos, inter Paſtores & oues, qui non ſeruaretur, ſi Scriptura eſſet tam clara, vt promiſcuè ab omnibus intelligi poſſit. (Eph. 4. 11. & 1. Cor. 12. 29.) Altera, vt maior ſit authoritas & maieſtas Scripturæ, quæ vileſceret, ſi omnibus, etiam infidelibus, eſſet clara & obuia. Matth. 6. 7. *Nolite ſanctum*

ctum dare canibus, neque mittatis margaritas ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus ſuis. Tertia, vt non detur nobis occaſio ſuperbiæ, quæ ſine dubio daretur, ſi putaremus profundiſſima fidei myſteria facile à nobis comprehendi poſſe. Hæc occaſio ſublata eſt. Videmus enim tantam eſſe Scripturę obſcuritatem, vt noſtris viribus eam ſuperare nequeamus; ideoque & aliorum ope indigere, & ad Deum confugere neceſſe eſſe, vt mentes noſtras illuminet, & myſteriorum arcana patefaciat. Sicut fecit Dauid: *Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua*.

2. Hinc fit, vt homines elati ac ſuperbi, qui ſuo iudicio prudentes ſunt, & proprio ingenio multum tribuunt, non aſſequantur legitimum Scripturę ſenſum, quia *Deus ſuperbis reſiſtit, & humilibus dat gratiam*. Et hoc eſt, quod ait Chriſtus Matth. 11. 25. *Confiteor tibi Pater, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis*. Et Apoſtolus Rom. 1. 22. *Dicentes ſe eſſe*

ſapien-

Digitized by Google

es, ſtulti facti ſunt. Tales ſunt hę-

ed obijciunt, nos Scripturam ar-
quando dicimus obſcuram eſſe.
a eſt. Non arguimus, ſed lau-
. Sicut enim laudari poteſt ab
e, quia diuina eſt; & à certitudi-
ia infallibilis eſt; ſic etiam ab ob-
re, quia reconditis myſterijs &
etijs plena eſt. Quod pulchrè
it Theodoretus præfatione in
ielem, vbi varijs exemplis oſten-
omnia, quæ pretioſa ſunt, ab ho-
n ſenſibus remotiora eſſe. Pri-
nia margaritæ in profundo maris
ntur. 2. Auri argentique venæ
e ſuperficie, non apparent, ſed
nis eiuſdem partibus contegun-
Quæ item in domibus pretioſiſ-
nt, non ſolemus palam expone-
in penuarijs, impoſitis etiam
ac ſigillis, cuſtodire. 4. Conſi-
ue earum rerum, quæ ſunt ma-
menti, non omnibus temere,
lioribus tantùm amicis aperta

D eſſe

eſſe volumus. Hinc infert, cùm his omnibus, quæ iam dixi, præſtantiora ſint diuina, quæ in Scriptura continentur, merito factum eſſe, vt ab hominum ſenſu & intelligentia ſint remotiora.

VII. QVÆSTIO.

Quis debeat Scripturam, cùm obſcura ſit, interpretari?

1 DEus, vt paulò ante inſinuaui, voluit hunc ordinem ſeruari in Eccleſia, vt alij doceant, alij diſcant: alij Scripturam interpretentur, alij alia officia exerceant. Vnde ſequitur, non omnes, ſed paucos, ex Dei ordinatione, debere Scripturam interpretari: & præſertim eos, quibus id ex officio incumbit, & qui ad hoc à Deo electi ſunt, iuxta illud Epheſ. 4. 11. *ipſe dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores*. Et 1. Corinth. 12. 29. *Nunquid omnes Apoſtoli? nunquid omnes Prophe-*

Prophetæ? nunquid omnes Doctores? nunquid omnes interpretantur? Quaſi dicat, Minimè. Aliorum eſt docere & interpreta-ri: aliorum audire & diſcere.

2. Quod ibidem pulchra declaratur imilitudine, quæ ab humano corpore umpta eſt. Nam ſicut in humano orpore ſunt multa membra, & non mnia exercent idem officium; ita in cclesia, quæ eſt corpus Chriſti, multi nt fideles, & non omnes eandem à eo gratiam & operationem habent. am *vni datur ſermo ſapientiæ, alteri ope-io virtutum, alij diſcretio ſpirituum, alij rpretatio ſermonum*. Et, vt loquitur m Apoſtolus Rom. 12. 3. *Vnicuique Deus voluit, diuiſit menſuram fidei.* od ſic explico. Sicut oculi non vſur-t ſibi officium audiendi, nec aures ndi, nec pedes comedendi; quia illis à Deo conceſſum non eſt: ita cclesia, non omnes debent ſibi are officium docendi & Scriptu-nterpretandi, nec omnes miracu-erandi, quia Deus vnicuique diuiſit

D 2 ſicut

Digitized by Google

ſicut voluit: Et alij debent eſſe Doctores, alij auditores, & ſic deinceps.

3. Contra hunc ordinem peccant Aduerſarij, qui omnibus, etiam laicis & mulierculis permittunt libertatem legendi & interpretandi Scripturam, cùm ad hoc officium à Deo minimè vocati, ac proinde nec idonei ſint. Et eo res iam rediji, vt nullus ferè ſit caupo, aut ſartor, aut chirurgus apud Lutheranos & Caluiniſtas, qui non putet, ſe ſuo marte Scripturam intelligere & interpretari poſſe; ideoque alterius inſtructione non indigere. Audiant illud Apoſtoli 1. Corinth. 12. 21. *Non poteſt oculus dicere manui, opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus, non eſtis mihi neceſſarij*. Audiant & illud 1. Timoth. 2. 12. *Docere mulieri non permitto*.

4. Nihilominus Gardius Lutheranus quod mirum eſt, obijcit, Timotheum didiciſſe Scripturam à matre & auia, ac proinde mulieres docere poſſe Scripturam. (2. Timoth. 1. 5.) & ibidem (cap. 3. 15.) Sed nihil tale habetur locis citatis.

Priori.

Digitized by Google

Priori ſolum dicitur, matrem & auiam fuiſſe fideles, tametſi pater fuerit gentilis. Poſteriori, Timotheum ab infantia Scripturam didiciſſe. A quo autem didicerit, non additur. Guardius fingit, matre & auia didiciſſe; ſed non probat. Cur non potius didicit ab aliquo Legis Doctore, ſicut Paulus, cùm puer eſſet, didicit à Gamaliele? (Act. 22. 3.) Cur non in Synagoga vel templo, vbi pueri ſolent conuenire? (Lucæ 2. 46.) Certum mihi eſt, ab Apoſtolo Paulo multa illum didiciſſe. 2. Tim. 1. 13. *Formam habe ſanorum verborum, quæ à me audiſti in fide.* Et cap. 3. 10. *Tu autẽ aſſecutus meam doctrinam.* Et infra: *Tu verò permane in iis, quæ didiciſti, ſciens, à quo didiceris:* ſcilicet, à me, non à matre vel auia.

VIII. QVÆSTIO.

An Lutherani & Caluiniſtæ habeant veram Scripturam?

NOn habent. Quòd dictis ſic exprobo. Tria potiſſimũ ſpecta-

ri debent in Scriptura. 1. Canon ſeu catalogus librorum Scripturæ. 2. Verſio, ſeu editio. 3. Senſus & interpretatio. At Lutherani & Caluiniſtæ nec habent authenticum Canonem, nec authenticam verſionem, nec authenticam interpretationem: Ergo non habent authenticam Scripturam. Minor propoſitio, quo ad ſingulas partes, facilè demonſtrari poteſt.

2. Primò. Non habent authenticum canonem; quia nec canon Lutheranorum, nec canon Caluiniſtarum, (qui inter ſe diſſident) fuit vnquam ab Eccleſia approbatus. Nam à tempore Innocentij I. ſemper in Eccleſia viguit canon Catholicorum, qui in Concil. Trid. conſignatus eſt: Ante tempora Innocentij, non reperies vel duos authores, qui in omnibus vel Lutheranorum, vel Caluiniſtarum canonem amplexi ſint.

3. Secundò. Non habent authenticam verſionem. Multas quidem habent, vt ſuprà dixi; ſed nouas, ſuſpectas, & ab ipſis etiam damnatas. Lutheri

ver-

Digitized by Google

verſionem carpunt Tigurini, Oſiandrini, Bucerus, Munſterus, Lutherus ipſe. Nam Tigurini multis ſannis illam excipiunt, vt conqueritur Stoltzius in defenſione Lutheri. Oſiandrini obijciunt illi dolum & falſitatem: Bucerus, manifeſtos, & non paucos lapſus: Munſterus, multorum verſuum omiſſionem. Denique Lutherus ipſe, poſt viginti annos faſſus eſt ſe crebrius erraſſe, eo quod Rabinorum gloſſis nimium credidiſſet, vt teſtatur Cochlæus in Actis Lutheri, Lindanus in Dubitantio, & alij. Verſionem Bezæ damnant, Caſtalio in Præfatione ad Anglam, Samuel Huberus in libro de vltimæ tubæ clangoribus, Hugo Bruchtonus, & quis non? Viciſſim verſionem Caſtalionis reprehẽdit Beza in ſuis annotationibus tanquam *falſam, ineptam, imperitam, audacem, blaſphemam, vitioſam, ridiculam, execrandam erroneam, impiam, peruerſam*.

4. Tertio. Non habent authenticam Scripturæ interpretationem, ſed nouam, inauditam, & omnibus bonis au-

thoribus repugnantem. Quod paucis exemplis declarabo. Legimus Matth. 19.27. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata*. Hoc Caluinus non ſeriò, ſed ironicè à Chriſto dictum eſſe interpretatur, vt ſenſus, Ne ſeruens mandata, quia illorum obſeruatio nec prodeſt, nec poſſibilis eſt. Item legimus Matth. 26.28. *Hic eſt ſanguis meus noui Teſtamenti*. Et Lucæ 22.20. *Hic eſt calix nouum Teſtamentum in meo ſanguine*. Quod Lutherani ſic interpretantur; Hoc vinum eſt meus ſanguis. Caluiniſtæ ſic; Hoc vinum ſignificat meum ſanguinem. Pleſſæus lib. 4. de Euchariſtia cap. 2. ſic; Hæc eſt acerba mors, quam paulò poſt ſuſtinebo. Item legimus Act. 2.27. *Non derelinques animam meam in inferno*. Quod Beza in commentario illius loci ſic explicat; Non derelinquens cadauer meum in ſepulchro. Plura huius generis exempla occurrent in ſequentibus.

IX. QVÆSTIO.

An Lutherani & Caluiniſtæ poſſint ex Scriptura diſputare?

1 EX dictis probo, non poſſe. Qui enim veram Scripturam non habent, non poſſunt ex ea diſputare, aut ad eam prouocare: Aduerſarij veram Scripturam non habent: Ergo ex ea diſputare, vel ad eam prouocare non poſſunt. Sed, quid ſi importunè velint? Tunc hoc vel ſimili modo compellandi ſunt: Vnde vos, ò boni Viri, codicem Bibliorum accepiſtis? Non aliunde, quam à Catholicis. At quare eundem, quem accepiſtis, non retinetis? Cur canonem Catholicorum, qui ab Innocentio, Auguſtino, Gelaſio, & tota Eccleſia receptus eſt, repudiatis? Cur nouum confingitis, quem Eccleſia nunquam pro legitimo agnouit? Cur antiquam & vſitatam editionem reijcitis? Cur tot nouas, & inter ſe pugnantes

tes verſiones ſubſtituitis? Cur ſenſum Scripturæ falſa interpretatione deprauatis? Certe, ſi ex Scriptura diſputare vultis, ex noſtra diſputate, quia veſtram non admittimus. Noſtra legitima & antiqua eſt: veſtra, ſpuria & nouitia. Noſtra vnica & ſibi conſtans: veſtra varia, multiplex, inſtabilis.

X. QVÆSTIO.

Quomodo Aduerſarij ſoleant ex Scriptura diſputare?

1 INeptiſſimè. Quod varijs exemplis in progreſſu demonſtrabitur. Nunc vnum aut alterum inſinuabo. Igitur Lutherus, contra liberum arbitrium ſic diſputat: Scriptura dicit nos non poſſe bene aut male agere, Iſaiæ 41.23. *Bene aut male ſi poteſtis, facite.* Ergo non habemus libertatem arbitrij. Quid ineptius? Iſaias non loquitur de hominibus, ſed de idolis gentium. Vide infra capite 15.

2. Lu-

2. Lutherani docent, infantes habere actum fidei, cùm baptizantur, quia ſcriptum eſt, inquiunt, Luc. 1. 44. *Exultauit in gaudio infans in vtero meo.* Non minus ineptè. Non enim ſequitur: Ioannes exultauit in vtero matris: Ergo infantes habent actum fidei in Baptiſmo. Vide infra *lib.* 2. c. 2.

CAPVT II.

De Traditionibus.

1 CElebris quæſtio eſt, an præter Scripturam admittenda ſit aliqua Traditio, quæ parem cum Scriptura authoritatem habeat? Vel, vt aliqui proponunt, an præter verbum Dei ſcriptum, ſit aliquod verbum Dei non ſcriptum, ſed traditum? Dicam 1. quid ſentiant Catholici. 2. quid Aduerſarij. Igitur Catholici admittunt duplices Traditiones: alias veteris, alias noui Teſtamenti. De vtriſque agendum.

2. Traditiones veteris Teſtamenti

vel

Digitized by Google

vel erant Phariſaicæ, quas Chriſtus in Euangelio reprehendit; vel Moſſaicæ, quæ erant laudabiles, & ad ſalutem neceſſariæ. Prioris generis erant hæ. *Prima*, quod ante cibi ſumptionem lauandæ eſſent manus. Mathæi 15.1. *Secunda*, quod etiam inter comedendum illa lotio ſæpius repetenda. Marci 7.3. *Tertia*, quod cum peccatoribus non eſſet ſumendus cibus. Matth.9.11. & Luc.5. 30. *Quarta*, quod in Sabbato non liceret ægros ſanare. Lucæ 6.7. *Quinta*, quod frequenter eſſet orandum & ieiunandum. Matth.9. 14. & Luc.5.33. Et aliæ ſimiles.

3. Et quamuis aliquæ earum eſſent bonæ ex ſuo genere; Phariſæi tamen propter omnes reprehendebantur à Chriſto, ob has cauſas. Primò, quia ipſi ex earum obſeruatione quęrebant inanem gloriam & opinionem ſanctitatis apud homines. Matth.23. 25. Secundò, ex quarundam etiam obſeruatione ſectabantur opes & diuitias, præſertim ex longis orationibus, quas in

..um finem recitabant. Matth.23.14. & Marci 12.40. Tertiò, ſuperſtitiosè ſer-uabant ſuas Traditiones, & interim mandata Dei negligebant. Matth.15. 3. & cap.23.24.

4. Traditiones poſterioris generis erãt tres præcipuè. *Prima*, quod omnes & ſinguli libri, qui in canone Iudæorum conſignabantur, eſſent verè diuini, & à Deo inſpirati. Hoc fide credebant Iudæi; & tamen nuſquam in veteri Teſtamento ſcriptum eſt. *Secunda*, quòd fœmellæ haberent aliquod remedium contra peccatum originale, non minus, quam maſculi; qualecunque tandem fuerit hoc remedium. Neque hoc vllibi in veteri Teſtamento ſcriptum eſt. *Tertia*, quod cruenta ipſorum ſacrificia ſignificauerint mortem Chriſti. Hoc etiam erat dogma fidei, nec tamen in Moſe aut Prophetis ſcriptum. Prima Traditio facilis eſt: reliquas duas ſic explico.

5. Iudæi fide credebant fœmellas concipi in peccato originali, non minus,

quam

quam maſculos. Ergo fide credebant, illas ſaluari non poſſe, niſi per aliquod remedium à Deo inſtitutum. Debebant autem ſcire in particulari, quod & quale eſſet hoc remedium; alioqui omnes fœmellæ perijſſent ſine remedio. At nuſquam ſcriptum eſt in veteri Teſtamento, quod & quale fuerit hoc remedium in particulari, ergo per Traditionem id ſciebant. Hæc autem Traditio erat ad ſalutem neceſſaria, quia ſine remedio non poterant ſaluari fœmellæ.

6. Similiter fide credebant, quædam cruenta ſacrificia à Deo inſtituta eſſe pro expiatione peccatorum. Vel ergo putabant eiuſmodi ſacrificia per ſe, & propria virtute expiare peccata; vel virtute Paſſionis & mortis Chriſti, quæ per illa ſacrificia ſignificabantur. Si prius, erant hæretici: Si poſterius, erant fideles, quia credebant, quod erat credendum. Sed vnde habebant hanc fidem & perſuaſionem? Non ex Scriptura, quia nuſquam in veteri Teſta-

ſtamento id ſcriptum eſt. Ergo ex Traditione. Hæc autem Traditio erat neceſſaria ad ſalutem: Non quod neceſſe fuerit, ſingulos de populo credere, futuram Chriſti mortem per cruenta ſacrificia præfigurari; ſed quod neceſſe fuerit aliquos id credere, preſertim Sacerdotes & Doctores, quibus incumbebat cura docendi & inſtruendi alios. Alioqui tota Synagoga, in hoc quidem puncto, quod ſane erat grauiſſimum, fuiſſet ſine fide. Quod abſurdum eſt. Vide D. Thom. in 2.2. q.2. art.7.

De Traditionibus noui Teſtamenti.

7 DE his tria dicturus ſum. *Primò*, generatim, extare aliquas Traditiones diuinas & Apoſtolicas, quæ parem cum Scriptura authoritatem habeant. *Secundò*, ſpeciatim, aliquas earum ad fidem; alias ad mores & externos ritus pertinere. *Tertiò*, præter has, eſſe alias, non quidem Apoſtolicas, ſed Eccleſiaſticas, quæ tametſi parem authori-

thori-

Digitized by Google

thoritatem non habeant, meritò tamen à Chriſtianis ſeruandæ ſint. Hæc ſingula ſeorſum per totidem concluſiones explicabo.

8. Prima Concluſio. Generatim loquendo, extant quædam Traditiones Apoſtolicæ, quæ expreſsè in Scriptura non habentur, ſed tamen parem cum Scriptura authoritatem habent. Ita Concilium Tridentinum ſeſſ. 4. Et colligitur ex illo 2. Theſſ. 2. 14. *Itaque fratres ſtate, & tenete Traditiones, quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram*. In quem locum Chryſoſtomus ita ſcribit: *Hinc patet, quod non omnia per epiſtolam tradiderit, ſed multa etiam ſine literis. Eadem verò fide digna ſunt, tam illa, quàm iſta*. Et Epiphanius hæreſi 61. *Oportet autem & Traditione uti. Non enim omnia à diuina Scriptura poſſunt accipi. Quapropter aliqua in ſcriptis, aliqua in Traditione ſancti Apoſtoli tradiderunt, quemadmodum dicit S. Apoſtolus: Sicut tradidi vobis*. Et Baſilius in lib. de Spiritu S. cap. 27. *Dogmata, quæ in Eccleſia ſeruantur & pra-*

prædicantur, partim ex conſcripta doctrina habemus, partim ex Apoſtolorum Traditione in myſterio ad nos delata recipimus. Quæ vtraque eandem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel mediocrem ſaltem Eccleſiaſticorum iurium experientiam habet. Et Damaſcenus lib.4.cap.17. *Plurima Apoſtoli ſine ſcripto tradiderunt.* Alios etiam Patres paulò poſt citabo.

9. Quæres, quomodo Traditio poſſit habere parem vim, & authoritatem cum Scriptura? Reſpondeo. Sicut mandatum Principis eandem vim & authoritatem habet apud ſubditos, ſiue ſcripto, ſiue viua voce proferatur; ſic etiam verbum Dei, ſiue ſcriptum, ſiue traditum ſit. At, inquies, Traditio Apoſtolica, de qua agimus, non eſt verbum Dei. Omnino eſt. Nam ſicut doctrina Apoſtolorum, quæ in illorum ſcriptis continetur, propterea vocatur verbum Dei, quia à Deo inſpirata eſt; ſic etiam de doctrina Apoſtolorum, quæ viua tantùm voce tradita eſt, ſine ſcripto, ſtatuendum eſt. Quod ſic clarius oſtendo.

Digitized by Google

do. Sicut doctrina Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis, Pauli, Petri, Iacobi & Iudę, quæ in Euangelijs & Epiſtolis conſcripta eſt, vocatur verbum Dei, quia Deus eam inſpirauit; ſic etiam doctrina Andreæ, Philippi, Bartholomæi, Matthiæ, & Barnabæ, quam ipſi viua voce prædicarunt, debet vocari verbum Dei, quia Deus ſimiliter eam inſpirauit. Nec minor fides his Apoſtolis, qui non ſcripſerunt, quàm illis, qui ſcripſerunt, adhibenda eſt.

10. Secunda Concluſio. Speciatim loquendo, ſunt certę quędam Traditiones Apoſtolicæ de dogmatibus fidei; quędam de moribus ſeu ritibus externis. Prior pars probatur, quia ſunt tria principia fidei maxime neceſſaria, quæ non habentur ex Scriptura, ſed ex Traditione. Primum eſt, quod tota Scriptura veteris ac noui Teſtamenti ſimul ſumpta, ſit verbum Dei. Alterum, quod tota illa Scriptura, præſertim in ijs, quæ ad fidem & ſalutem neceſſaria ſunt, manet nobis ſalua & incorrupta. Ter-

tium,

ium, quod habeamus verum ac legitimum illius ſenſum. Si admittimus hæc principia fidei, neceſſario admittimus Traditionem, per quam illa accepimus. Si non admittimus, vana eſt noſtra Fides.

11. Præter hæc tria, ſunt alia, quæ etiam per Traditionem habentur. Primum, quod ſymbolum fidei ſit vere canonicum & Apoſtolicum. De quo Baſilius loco citato: *Omitto ceteram, ipſam fidei profeſſionem, qua credimus in Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, è quibus ſcripturis habemus?* Quaſi dicat: Non habemus ex Scriptura, ſed ex Traditione. Hoc enim conatur probare, multa eſſe dogmata, quæ credimus, non quia ſcripta ſunt, ſed quia ab Apoſtolis tradita. Secundum, quod infantes ſint baptizandi. Origenes in cap. 6. Epiſtolæ ad Romanos: *Eccleſia ab Apoſtolis Traditionem accepit, etiam paruulis Baptiſmum dare.* Et Auguſtinus lib. 10. de Geneſi ad litteram cap. 23. *Conſuetudo matris Eccleſiæ in baptizandis paruulis nequa-*

quam ſpernenda eſt, neque ullo modo ſuperflua deputanda, nec omnino credenda, niſi Apoſtolica eſſet Traditio. Tertium, quod baptizati ab hæreticis, non ſint rebaptizandi, contra errorem Cypriani. Auguſtinus li.2. de Baptiſ. contra Donatiſt. cap.7. *Quam conſuetudinem,* (ſcilicet, non repetendi baptiſmum) *credo ex Apoſtolica Traditione venientem.* Et lib.5. cap.23. *Conſuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab Apoſtolorum Traditione exordium ſumpſiſſe credenda eſt.* Quartum, quod B. Maria, mater Chriſti, ſemper manſerit Virgo, etiam poſt partum, contra damnatam Heluidij hæreſin. Vide Hieronymum contra Heluidium, & Auguſtinum lib. de Hæreſibus cap. 84. vbi ſic ait: *Heluidiani exorti ab Heluidio, ita virginitati Mariæ contradicunt, vt eam poſt Chriſtum, alios etiam filios de viro ſuo Ioſeph peperiſſe contendant. Sed mirum, ni iſtos prætermiſſo Heluidij nomine, Antidicomaritas Ephiphanius appellauit.* Quintum, quod in Baptiſmo pronunciari debeat hæc forma verborum, *Ego te baptizo in nomine Pa-*

Digitized by Google

ne Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: & niſi pronuncietur, Baptiſmus non ſit validus. Hoc etiam admittunt Aduerſarij, nec tamen aliunde, quam ex Traditione, & perpetua Eccleſiæ praxi probari poteſt. Sextum, quod certus ac determinatus ſit Sacramentorum numerus in nouo Teſtamento. Hoc tam Catholici, quàm aduerſarij cedunt. Hoc intereſt, quod Catholici credant illum numerum eſſe ſeptenarium; pleriq; Lutherani ternarium; multi Caluiniſtæ binarium. At hic numerus, quiſquis tandem ſit, in Scriptura definitus aut expreſſus non eſt. Catholici fatentur, ſe ex Traditione & declaratione Eccleſiæ habere ſuum ſeptenarium. Aduerſarij videant, vnde habeant ſuum binarium aut ternarium. Certè ex Scriptura non habent. Vide infra cap. 7.

12. Dices, Aliqua ex his punctis probari poſſunt ex Scriptura, vt verbi gratia, quod infantes ſint baptizandi. Hoc enim probari poteſt ex illo Ioan. 3.

5. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Similiter, quod in Baptiſmo pronunciari debeant hæc verba, *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* manifeſtè colligitur ex illo Matth. 28. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*. Reſpondeo. Aliqua poſſunt probari ex Scriptura, quando conſtat de vero & legitimo Scripturæ ſenſu. At ſæpe non conſtat, quis ſit verus & legitimus ſenſus, niſi ex Traditione, & praxi Eccleſiæ. v. g. Si conſtaret hæc verba, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto*, non habere alium ſenſum, quàm hunc; Niſi quis baptizatus fuerit baptiſmo aquæ; iam optimè ſequeretur, etiam infantes indigere Baptiſmo. At hoc non conſtat, niſi ex Traditione. Nec Caluinus, qui negat illum ſenſum eſſe iſtius loci, poteſt à Catholicis aut Lutheranis confutari ex ſola Scriptura, ſed ex eo ſolum, quod ſenſus ille à maioribus noſtris per continuam Traditionem ad nos peruenerit.

rit. Eodem modo, ſi conſtaret, Chriſtum, cùm dixit, *baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, præcepiſſe Apoſtolis, vt pronunciarent hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, iam res eſſet ſalua. At hoc non conſtat ex nudis Scripturæ verbis. Nam ſicut Chriſtus dixit, *Baptizate eos in nomine Patris*, ita alibi dixit: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. Et ſimiliter Apoſtolus 1. Corinth. 10. 31. *Siue manducatis, ſiue bibitis, omnia in gloriam Dei facite*. Et tamen neceſſe non eſt, vt is, qui petit aliquid à Patre in nomine Chriſti, pronunciet hæc verba, *Ego hoc vel illud peto in nomine Chriſti*. Neque, vt is, qui comedit, aut bibit, pronunciet hæc verba, *Ego comedo & bibo in gloriam Dei*: ſed ſatis eſt, interna mente id cogitare. Quod ergo in primo caſu de Baptiſmo, neceſſaria ſit prolatio verborum, non item in his duobus, hoc ſolùm habemus ex vſu Eccleſiæ, qui per Traditionem Apoſtolicam ad nos peruenit.

Digitized by Google

13. Et hæc ſufficiant pro priori parte concluſionis. Poſterior poteſt etiam varijs exemplis confirmari. Nam multi ſunt ritus eccleſiaſtici, qui ab Apoſtolis per ſolam Traditionẽ accepti ſunt. Ac potiſſimum hi. 1. Vt Exorciſmus, & aliæ ceremoniæ adhibeantur in Baptiſmo (Tertullianus in lib. de corona militis, cap. 3. & Baſilius in lib. de Spiritu ſancto cap. 27.) 2. Vt trina merſio fiat in Baptiſmo. (Baſilius ibidem.) 3. Vt Chriſma ſingulis annis renouetur. (Fabianus Papa & martyr, epiſt. 2. ad Epiſcopos Orientis.) 4. Vt aqua vino miſceatur in calice Euchariſtico. (Cyprian. li. 2. epiſt. 3.) 5. Vt Euchariſtia ſumatur à ieiunis (Auguſtinus ep. 118.) 6. Vt in ſacrificio Miſſæ oretur pro defunctis. (Tertullianus ſuprà.) 7. Vt ſignum crucis formetur in fronte (Baſilius loco citato.) 8. Vt ad Orientem verſi precemur. (Idem.) 9. Vt aqua benedicatur. (Idem.) De his, & ſimilibus rectè vſurpari poteſt illud Tertulliani lib. citato cap. 4. *Harum & aliarum eiuſmodi diſciplinarum,*

narum, ſi legem expoſtules Scripturarum nullam inuenies. Traditio tibi prætenditur auctrix, conſuetudo confirmatrix, & Fides obſeruatrix.

14. Tertia concluſio. Preter ſupradictas Traditiones, quæ ab Apoſtolis ad nos peruenerunt, ſunt aliæ quædam Eccleſiaſticæ, quæ poſt tempora Apoſtolorum à Prelatis Eccleſię introductæ ſunt, & tametſi parem cum Apoſtolicis authoritatem non habeant, meritò tamen à Chriſtianis ſeruari debent. De vtriſque loquitur Auguſtinus epiſt. 118. cùm ait: *Illa autem, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſeruantur, dantur intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenarijs Concilijs, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima authoritas, commendata atque ſtatuta retineri: ſicut quod Domini paſſio, & reſurrectio, & aſcenſio in cælum, anniuerſaria ſolemnitate celebrantur. Et ſi quid aliud tale occurrerit, quod ſeruatur ab vniuerſa, quacunque ſe diffundit, Eccleſia.* Nam per illam particulam, *Vel ab ipſis Apoſtolis*, intelligit Traditiones

nes

ctes Apoſtolicas. Et per illam, *Vel plenarijs Concilijs*, intelligit Eccleſiaſticas. De quibus ſubdit; *Inſolentiſſima inſania eſt, diſputare, an faciendum ſit, quod tota per orbem frequentat Eccleſia*. Atque hæc eſt Catholicorum ſententia de Traditionibus, tam Apoſtolicis, quàm Eccleſiaſticis, quæ ex Apoſtoli & SS. Patrum authoritate confirmata eſt. Videamus nunc quid ſentiant Aduerſarii, vt poſtea conſtet ex collatione vtriuſque partis, vtri potius adhærendum ſit.

Aduerſariorum Sententia.

15 ADuerſarij paſſim reijciunt Traditiones, & nihil, niſi quod in Scriptura veteris ac noui Teſtamenti continetur, volunt admittere. Peccant tamen quadrupliciter. 1. Quia in hac re imitantur antiquos hæreticos. 2. Ipſi inter ſe diſſentiunt. 3. Multa falsò ac mendaciter affingunt Catholicis. 4. Ineptiſſimè ex quibuſdam Scripturæ locis argumentantur contra Traditiones. Hæc

etiam

Digitized by Google

etiam ſigillatim demonſtranda ſunt.

16. Primò igitur, ſicut Catholici in aſſerendis Traditionibus ſequuntur cõmunem conſenſum antiquorũ Patrum; ſic Aduerſarij, in iiſdem reijciendis, ſequuntur communem conſenſum antiquorum hæreticorum. Nam etiam antiqui hæretici, prouocabant ad Scripturam, & Traditiones reſpuebant. Ac potiſſimum hi. Primò Ariani, qui diſputantes de Diuinitate Chriſti, nihil volebant admittere, niſi Scripturam. Vnde Maximinus Arianorum Epiſcopus, diſputataturus cum Auguſtino, dicebat: *Si quid de diuinis Scripturis protuleris, quod commune eſt cum omnibus, neceſſe eſt, vt audiamus. Hæ verò voces, quæ extra Scripturã ſunt, nullo caſu à nobis ſuſcipiuntur*. Refert Auguſtinus lib. 1. contra Maximinum, in principio. Secundò Macedoniani & Eunomiani, qui nolebant admittere hanc locutionem, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto*, eo quòd non haberetur in Scriptura. De quibus Baſilius in libro de Spiritu ſancto c. 25. circa finem:

At

At non deſinunt iſti ſurſum deorſum iactare, Dei cum ſancto Spiritu glorificationem, carere teſtimonio, carere Scriptura. Et initio c. 29. *Sane contra id, quod dicunt præpoſitionem* (Cum) *carere teſtimonio, nec in Scripturis exſtare, illud dicimus: Si nihil aliud eſt receptum abſque Scripturis, ne hoc quidem recipiatur: Sin plurima arcana citra Scripturam recepta ſunt nobis, cum alijs plurimis & hoc recipiamus. Arbitror autem Apoſtolicum eſſe, etiam non ſcriptis Traditionibus adhærere*, Tertiò, Eutyches, qui negans in Chriſto duas naturas, dicebat; *Ego à ſanctis Scripturis non didici de duabus naturis*: Cui reſpondit Mamas presbyter: *Neque de Homouſion à ſanctis Scripturis edocti ſumus*. Ita habetur in generali Concilio Calcedonenſi, act. 1. vbi Actio quinta Cõſtantinopolitani Concilij relecta eſt. Quartò, Pelagiani, qui dicebant: *Credamus igitur, quod legimus: & quod non legimus, nefas credamus aſtruere: quod de cunctis etiam dixiſſe ſufficiat*: Vt refert Auguſtinus in lib. de natura & gratia cap. 39. His & ſimilibus hæreticis,

olim

olim ab Eccleſia damnatis, ſimiles ſunt noſtri Lutherani & Caluiniſtæ, qui eodem, quo illi, ſpiritu afflati, repudiant Apoſtolicas & Eccleſiaſticas Traditiones, & ad ſolam Scripturam contentioſè prouocant, quam tamen, vt ſuprá dixi, reſectis aliquot partibus mutilarunt, & nouis verſionibus ac interpretationibus corruperunt.

Diſſenſio.

17. SEd neque inter ſe conſentiunt. Nam aliqui, ſine vlla exceptione, reijciunt omnes omnino Traditiones, ſiue ad fidem, ſiue ad externum Dei cultum pertinentes, & nihil aliud volunt eſſe credendum aut faciendum, quàm quòd in Scriptura credendum aut faciendum præcipitur. Ita Caluinus lib. 4. Inſtit. cap. 8. num. 8. *Eſto*, inquit, *hoc firmum axioma, non aliud habendum eſſe Dei verbum, cui detur in Eccleſia locus, quã quod lege primum ac Prophetis, deinde ſcriptis Apoſtolicis continetur: nec alium eſſe riſe*

do-

docendi in Eccleſia modum, niſi ex eius verbi preſcripto & norma. Et in libro de neceſſitate reformandæ Eccleſiæ: *Deus non modo irritum habet, quidquid colendi ſui ſtudio, præter mandatum ſuum ſuſcipimus, ſed palam quoque abominatur*. Et in epiſt. 87. ad Protectorem Angliæ: *Cum de legitima reformatione agitur, ad ipſum purum Dei verbum redeundum nobis eſt*. Et ſimiliter Caluiniſtę in Synodo Vltraiectina, in Prologo ſuarum ordinationum nu. 2. *Obſtringimus nos*, inquiunt, *in forma iuramenti & obligationis, quod in hac Prouincia non aliam velimus amplecti, & ſequi doctrinam, regulam, menſuram, & amuſſim fidei, & vitæ Chriſtianæ, quam ſolum verbum Dei, quod in libris veteris ac noui Teſtamenti expreſſum eſt*.

18. Alij quaſdam ſaltem admittunt Traditiones, vt Kemnitius in Examine Concilij Trid. Seſſ. 4. in ſecundo genere Traditionum, vbi ait: *Hanc Traditionem, qua nobis in manum dantur ſacræ Scripturæ libri, reuerenter accipimus*. Et in 5. genere. *Affirmant Origenes & Auguſtinus, baptiſ-*

aptiſmum paruulorum eſſe Traditionem A-
›oſtolicam. Hoc recipimus. Et in 7. genere:
Apoſtolos igitur ritus quoſdam ordinaſſe, &
radidiſſe Eccleſiis , ex ſcriptis eorum certo
:onſtat. Et veriſimile eſt, quoſdam etiam alios
:xternos ritus, qui in Scriptura annotati non
ſunt, ab Apoſtolis traditos eſſe. Et infrà: *Ta-*
es ritus meritò amamus & retinemus , qua-
'es ſunt confeſſio fidei, abrenunciatio Satanæ,
& alij ritus in actione baptiſmi.

19. Alij demq; vtuntur diſtinctione. Aiunt admitti poſſe Traditiones de re-›us adiaphoris ſeu indifferendibus; non autem de rebus ad ſalutem neceſſarijs. Nam in his ſufficienter nobis proſpe-ctum eſſe per Scripturam; quippe quæ perfectè tradat ea omnia, quæ ad salu-tem neceſſaria ſunt; ita vt Traditione minimè ſit opus. Sed qui hoc dicunt, augent diſſenſionem, & manifeſtè re-pugnant Luthero & Kemnitio. Nam Kemnitius fatetur, Lutheranos *reueren-ter* accipere Traditionem illam, qua nobis in manus datur ſacra Scriptura: At Scriptura ſacra, ſecundum ipſos, ad ſalu-

ſalutem neceſſaria eſt: Ergo admittun aliquam Traditionem de re ad ſaluten neceſſaria.

20. Similiter Lutherus docet, infantes non iuſtificari per baptiſmum, ſed per actualem fidem, quæ ipſis infunditur vi Exorciſmi, ante baptiſmum: Et ſine hac fide non poſſe eos ſaluari, aut baptiſmum ſuſcipere. Vnde ſequitur, ſalutem infantium (ex ſententia Lutheri) pendere ab actuali ipſorum fide, & fidem ab Exorciſmo; & conſequenter exorciſmum eſſe neceſſarium ad ſalutem infantium. Exorciſmus autem habetur ex Traditione, non ex Scriptura, vt conſtat: Ergo ſecundum Lutherum, admittenda eſt aliqua Traditio de re ad ſalutem neceſſaria. Verba Lutheri citabo ſuo loco.

Mendacia.

21 VIdeamus nunc, quid falsò nobis affingant Aduerſarij. Ac primò, vt inuidiam nobis concilient, aiunt nos docere, Scripturam, ſine Traditio-

ditionibus humanis, inſufficientem eſſe ac imperfectam. Falſum eſt. Non docebimus hoc de Traditionibus humanis. Diſtinguimus enim duplices Traditiones cum Auguſtino, vt dixi: Alteras Apoſtolicas, quę parem cum Scriptura authoritatem habent. Alteras Eccleſiaſticas, quę tantam authoritatē non habent. Dicimus ergo, Scripturam per ſe non ſufficere, niſi accedant Traditiones Apoſtolicę, quę non cenſentur humanæ, ſed diuinæ. Ratio duplex eſt. Prior, quia Scriptura non ſufficit, niſi conſtet de legitimo illius ſenſu: At ſæpe non conſtat, niſi ex Apoſtolica Traditione, vt ſupra dictum eſt. Poſterior, quia multa creduntur à Chriſtianis, quæ non habentur ex Scriptura, ſed ex Apoſtolica Traditione. Exempla iam antè allata ſunt.

22. Secundò aiunt nos docere, quod per Traditiones humanas mereamur gratiam iuſtificationis & remiſſionem peccatorum: Et quod huiuſmodi Traditiones agnoſcamus pro noſtro Me-

diatore & iuſtificatore. Ita Philippus Melanchthon in Apologia confeſſionis Auguſtanæ art. 15. de Traditionibus humanis. Hoc etiam falſum eſt, quia apertè docemus, nullo modo nos mereri iuſtificationem aut remiſſionem peccatorum, ſed eam gratis nobis conferri per merita Chriſti, vt patet ex Concil. Trid. Seſſ. 6. c. 8. vbi ſic habet: *Gratis autem iuſtificari ideo dicimur, quia nihil eorum, quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur.*

23. Tertiò, aiunt nos docere, quòd omnes noſtrę Traditiones ſint Apoſtolicę. Ita Caluinus lib. 4. Inſt. c. 18. §. 19. *Romanẽſes,* inquit, *Magiſtri extroquere volunt, vt nulla ſit apud eos ceremoniola, quæ non pro Apoſtolica cenſeatur.* Et hoc falſum. Agnoſcimus enim, vt ſæpe dixi, duplices Traditiones: Alteras, ab Apoſtolis acceptas: alteras, poſt tempora Apoſtolorum à Prælatis Eccleſiæ introductas. Deinde, pugnat hæc Caluini calumnia cum Melanchthone. Nam Melan-

chthon,

chthon, omnes noſtras Traditiones vocat humanas: Caluinus, omnes Apoſtolicas. Neutrum concedimus: Vide alia Kemnitij mendacia apud Cardinalem Bellarminum lib. 4. de Verbo Dei cap. 3. Reliquum eſt, vt diluantur obiectiones aduerſariorum, quibus conantur Tra ditiones ſubuertere.

I. OBIECTIO.

14. PRima ſumitur ex illo, Deut. 4. 2. *Non addetis ad verbum, quod loquor vobis, nec auferetis ex eo*, Hinc colligunt aduerſarij, omnes Traditiones repudiandas eſſe, & Catholicos peccare, qui illas admittunt. Quare? Quia nihil ad verbum Dei ſcriptum, addendum eſt. Ineptiſſimè. Primò, quia dum volunt oppugnare Catholicos, oppugnant ipſos Apoſtolos, à quibus Traditiones accepimus. Et nominatim Paulum, qui dixit, *Tenete Traditiones, quas accepiſtis*. Oppugnant Auguſt. & alios Patres, qui traditiones amplexi ſunt. Oppugnant

F 2 ſe-

Digitized by Google

ſeipſos, quia & ipſi, vt loquitur Kemnitius, Traditionẽ de Scriptura, de Exorciſmo, & plures alias reuerenter accipiunt. Si ergo Catholici peccant, admittendo Traditiones; peccant etiam Apoſtoli, Patres, Lutherani ipſi. Aut ſi hi innocentes ſunt, cur illi damnantur?

25. Deinde non intelligunt ſenſum allati teſtimonij ex Deuteron. Senſus colligitur ex ipſo contextu, qui ſic habet: *Et nunc Iſrael audi pręcepta & iudicia, quę ego doceo te, vt faciens ea, viuas: & ingrediens poſſideas terram, quam Dominus Deus patrum veſtrorum daturus eſt nobis. Non addetis ad verbum, quod loquor, nec auferetis ex eo: Cuſtodite mandata Domini Dei veſtri, quæ ego præcipio vobis.* Quaſi dicat; Ego do vobis præcepta ceremonialia & iudicialia, quæ debetis intregè & perfectè ſeruare. Hoc enim ſignificat illa phraſis, *Non addetis nec auferetis.* Quod quidem alijs verbis, ſed tamen eodem ſenſu explicatur alibi, cùm dicitur, *Non declinabitis ab eis vel ad dextram, vel ad ſi-*

niſtram.

Digitized by Google

niſtram. Et Deuter. 17. 20. *Diſcat timere Dominum Deum ſuum, & cuſtodire verba & ceremonias eius, neque declinat in partem dextram vel ſiniſtram.* Et cap. 28. 14. *Si audieris mandata Domini Dei tui, quæ ego pręcipio tibi hodie, & non declinaueris ab eis, neque ad dextram, neque ad ſiniſtram &c.* Et cap. 31. 29. *Noui, quod poſt mortem meam inique agetis, & declinabitis cito de via, quã præcepi vobis.* Et Ioſue 1. 7. *Confortare, & eſto robuſtus valde, vt cuſtodias & facias omnem legem, quam præcepit tibi Moſes ſeruus meus, ne declines ab ea ad dextram vel ad ſiniſtram.*

26. Igitur hæc tria idem valent. 1. Integrè & perfectè ſeruare præcepta Moſaica. 2. Non declinare ab eis vel ad dextram, vel ad ſiniſtram. 3. Nihil in eorum obſeruatione vel addere, vel detrahere. Quod non ſic intelligendum eſt, quaſi non liceat addere noua præcepta (alioqui non licuiſſet addere præcepta Euangelica, de fide Trinitatis, de Baptiſmo, de Euchariſtia) ſed quod pręcepta Moſaica, in ſui obſeruatione, non

F 3 ſint

ſint corrumpenda, vel additione, vel detractione; ſed integrè cuſtodienda. v. g. Erat præceptum Moſaicum: *Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculũ, immunda erit ſeptem diebus, & die octauo circumcidetur infantulus*, Leuitic. 12. 2. Ad hoc præceptum non licebat aliquid addere vel auferre, id eſt, non licebat nec ante, nec poſt diem octauum circumcidere infantulum: Nec immunditia matris poterat paucioribus vel pluribus diebus durare, quàm ſeptem. Eadem eſt ratio de alijs præceptis, vt videbimus in ſequenti obiectione.

27. Hinc patet, teſtimonium Deuteronomij, quod tantopere vrgent aduerſarij, nihil ad rem facere. Niſi velint ſic argumentari: Iudæi debebant perfectè & integrè ſeruare præcepta Moſaica: Ergo Chriſtiani non debent admittere Traditiones Apoſtolicas, ſed ſola Scriptura eſſe contenti. Quæ ſanè conſequentia abſurda & ridicula eſt, vt omnes vident. Vt tamen res fiat clarior, quæro ab aduerſarijs, an ipſi putent, hoc

teſtimonim pertinere ad ſolos Iudæos, an etiam ad Chriſtianos? Si pertinet ad ſolos Iudæos; cur adducitur cōtra Chriſtianos? Aut cur volunt Lutherani & Caluiniſtæ, vt nos ad illud ſeruandum obligemur? Si etiam pertinet ad Chriſtianos, cur aduerſarij non ſeruant præcepta Moſaica? cur non circuncidunt ſe? Cur alias ceremonias legales intermittunt? Cur denique ſicut contra nos vrgent illam particulam, *Non addetis*, non ſimiliter contra ſe vrgent alteram, *Non auferetis?* Hic hærent.

II. OBIECTIO.

28. SEcunda ſumitur ex illo Deut. 12. 32. *Quod tibi præcipio, hoc tantum facito Domino: nec addas quicquam, nec minuas.* Hinc iterum colligunt Aduerſarij, omnes Traditiones & præcepta humana eſſe irrita & contemnenda: Quare? Quia hoc tantùm faciendum eſt, quod Deus præcipit: Ergo quod homines præcipiunt, faciendum non eſt. Non

minus ineptè, quàm ſuprà. Primò, quia ſi omnia præcepta humana ſunt irrita & contemnenda, quid dicemus de Iudæis, qui acccuratè ſeruarunt præceptū de feſto Encęniorum, quod non erat diuinum, ſed humanum? Quid de Rechabitis, qui accuratiſſimè ſeruarunt præceptum parentis ſui Ionadab, de perpetua abſtinentia à vino? Ierem. 35. 6. Quid de Apoſtolis, qui in Concilio Ieroſolymitano præceperunt abſtinentiam à ſanguine & ſuffocato? Actor. 15. 29. Quid de Paulo, qui diſtinguit inter ſua & Chriſti præcepta? 1. Corinth. 7. 12. Quid de magiſtratibus qui figunt mandata humana ad conſeruandam pacē & iuſtitiam in Republica? Quid denique de ipſis aduerſarijs, qui in Synodis & conuenticulis ſuis condunt leges & ſtatuta Eccleſiaſtica, quæ ab omnibus obſeruari volunt?

29. Secuudò, Senſus illius loci non eſt ille, quem fingunt aduerſarij, ſed longè alius. Nam ſicut in præcedent. teſtimonio agebatur generatim de pręcepus

cepus

ceptis Moſaicis integrè obſeruandis; ita hic agitur ſpeciatim de vno præcepto ſacrificij integrè obſeruando. Textus ſic habet: *Quando diſperdiderit Dominus Deus tuus gentes, ad quas ingredieris poſſidendas, & poſſederis eas, atque habitaueris in terra earum, caue ne imiteris eas, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes iſtæ Deos ſuos, ita & ego colam. Non facies ſimiliter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas auerſatur Dominus, fecerunt Dijs ſuis, offerentes filios & filias, & comburentes igni. Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino: nec addas quicquam, nec minuas.*

30. Senſus eſt: Quando veneris in terram Palæſtinam, ad quam tendis, & obtuleris Domino Deo tuo ſacrificiū; non imitaberis Gentiles, qui falſis Dijs offerunt ſuos filios, & filias per ignem: ſed hoc tantùm offeres, quod ego tibi præcipio: Nempe, ex animalibus, oues, capras, hędos, boues, vitulos, columbas, paſſeres, turtures: Ex fructibus terrę, panem, ſimilam, ſalem, thus, manipulum ſpi-

ſpicarum, & triticum. Ex liquoribus, ſanguinem, vinum, oleum, aquam. *Hoc tantum facito*, id eſt, offerto *Domino*. Nec addas quicquam ex ſacrificijs gentilium: Nec minuas ex eis, quæ iam enumerata ſunt.

31. Quid hinc concludent Aduerſarij? Non video; niſi ſic inferant: Iudæi debebant ea tantùm offerre in ſacrificium, quæ à Deo erant determinata: Ergo Chriſtiani non debēt ſeruare pręcepta humana ſiue ciuilia, ſiue Eccleſiaſtica. *Spectatum admiſſi riſum teneatis amici.*

III. OBIECTIO.

32. Tertia ſumitur ex illo Galat. 1. 8. *Licet nos aut Angelus de cælo euāgelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema ſit.* Et infra: *Si quis euangelizauerit vobis præter id, quod accepiſtis, anathema ſit.* Ergo, inquiunt Aduerſarij, præter Euangelium non licet admittere Traditiones. Reſpondeo 1.

Hæc

Digitized by Google

Hæc obiectio retorqueri poteſt in Aduerſarios, hoc modo: Si quis euangelizauerit vobis præter id, quod Apoſtolus euangelizauit, anathema ſit: Aduerſarij euangelizant aliquid præter id, quod Apoſtolus euangelizauit; quia oppugnant Traditiones contra id, quod Apoſtolus dixit *Tenete Traditiones*. Ergo anathema ſint.

33. Reſpondeo 1. Ex ſcopo Apoſtoli æſtimandum eſt, an damnentur hoc loco Traditiones, nec ne. Scopus Apoſtoli eſt hic. Galatæ docti erant à Paulo, ceremonias legis Moſaicæ abrogatas eſſe; & neminem poſſe per huiuſmodi ceremonias iuſtificari, ſed per fidem in Chriſtum. (cap. 2. 16.) Ab hac doctrina fuerunt poſtea abducti per quoſdam falſos Apoſtolos, qui docebant, eos non poſſe ſaluari per fidem in Chriſtum, niſi ſimul circumciderentur, & aliàs ceremonias Moſaicas obſeruarent. (cap. 1. 6. & cap. 3. 1. & c. 4. 9. & c. 5. 1.) Contra huiuſmodi falſos Apoſtolos agit Paulus, cum agit: *Si quis euangeli-*

zauerit vobis præter id, quod accepiſti, ana-thema ſit. q. d. Accepiſtis à me, homin[illegible] iuſtificari per fidem in Chriſtum, non autem per obſeruantiam legis Moſai-cæ. Si quis aliter vos inſtruit, anathema ſit. At hinc non ſequitur, Traditiones Apoſtolicas eſſe reijciendas, ſed potius conſeruandas, quia non ſunt præter aut contra id, quod Paulus euangelizauit Galatis de iuſtificatione; ſed potius ſunt id, quod ipſe Theſſalonicenſibus euan-gelizauit, cùm dixit: *Tenete Traditiones, quas didiciſtis*.

IV. OBIECTIO.

34 QVarta ſumitur ex illo Apoc. 22. 18. *Conteſtor omni audienti ver-ba prophetiæ libri huius. Si quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto. Et ſi quis dimi-nuerit de verbis libri prophetiæ huius, aufe-ret Deus partem eius de libro vitæ*. Ergo non licet apponere Traditiones. Re-ſpondeo. Hoc teſtimonium condem-nat

Digitized by Google

nat Lutheranos, qui non ſolùm diminuunt de verbis libri prophetiæ huius, ſed totum librum ſuſpectum habent, nec eum pro canonico, ſed pro apochrypho agnoſcunt. Non tamen condemnat Traditiones, quia non prohibet, ne præter prophetiam Apocalypticam admittatur aliquid aliud (alioqui non liceret addere prophetias Iſaię, Ieremiæ, & aliorum Prophetarum veteris Teſtamenti, nec item Euangelia, Epiſtolas, Symbolum fidei,) ſed ſolum prohibet, ne verba prophetię Apocalypticę ab àliquo deprauentur, quod duobus modis fieri poſſe inſinuat. Primò, additione; vt ſi quis apponat aliquid ad prophetiam Apocalypticam, quaſi pars illius ſit, quæ reuera non eſt. Secundò, diminutione; vt ſi aliquid detrahat, quaſi ad illam non pertineat, quod reuera pertinet. Neutrum faciunt Catholici.

35. Exemplo rem declarabo. Prædicit Ioannes cap. 11. fore aliquando, vt veniant duo Prophetæ, *amicti ſaccis, qui prophetabunt diebus 1260. & habebunt poteſtatem*

ſtatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipſorum, & poteſtatem conuertendi aquas in ſanguinem, &c. Ad hanc prophetiam nihil addunt Catholici, quod ad eam nõ pertineat; nec auferunt aliquid, quod ad eam pertineat; ſed relinquunt integram, ſicut à Ioanne perſcripta eſt. At contra faciunt Aduerſarij, qui dicunt hos duos Prophetas fuiſſe Lutherum & Caluinum. Nam qui hoc dicunt, neceſſario diminuunt de verbis Prophetiæ huius, cùm conſtet Lutherum & Caluinum non fuiſſe *amictos ſaccis*, nec habuiſſe *poteſtatem claudendi cælum*: Et quæ ibidem ſequuntur.

V. OBIECTIO.

36 QVinta ſumitur ex illo 2. Tim. 3. 16. *Omnis Scriptura diuinitus inſpirata, vtilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iuſtitia; vt perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus*. Ex quo loco dupliciter argumentantur Aduerſarij. Aliqui

ſic:

ic: Omnis Scriptura eſt vtilis ad docendum & arguendum: Ergo ſuperuacaneæ ſunt Traditiones. Perinde, ac ſi dicas: Omnis cibus eſt vtilis ad nutriēdum: Ergo ſuperuacaneus eſt potus. Vel, Omnis eleemoſyna eſt vtilis ad ſalutem. Lucæ 11.41. & Daniel 4.24. Ergo ſuperuacanea oratio, ſuperuacanea Sacramenta. Miſeret me horum hominum.

37. Alij ſic: Omnis Scriptura eſt vtilis, id eſt, ſufficiens: Ergo ſuperuacaneæ Traditiones. Sed quæ hæc interpretatio eſt? An idem ſunt, vtilem eſſe, & ſufficientem eſſe? Si idem ſunt, iam illud 1. Tim. 4.8. *Pietas ad omnia vtilis eſt*, licebit ſic interpretari, Pietas ad omnia ſufficiens eſt: Ergo reliqua omnia ſuperuacanea ſunt. Et ſimiliter illud 2. Tim. 4.11. *Marcum aſſume, & adduc tecum: eſt enim mihi vtilis ad miniſterium*, id eſt, ſufficiens: Ergo Timotheus, Titus, Oneſimus, & alij ſuperuacanei ſunt. Quis non videt, ſi hæc licentia interpretandi Scripturam ſemel admittatur, totam

cor-

corrumpi & adulterari poſſe?

38. Sed vt clarius res ipſa percipia tur, textus Apoſtoli conſiderandus eſt Igitur Apoſtolus in citato capite hortatur Timotheum Epiſcopum, vt ſuos ſubditos inſtruat in fide & bonis operibus, & redarguat aduerſarios, qui *corrupti mente & reprobi circa fidem, reſiſtunt veritati*. Et vt oſtendat eum id poſſe præſtare, ſubdit: *Tu verò permane in ijs, quæ didiciſti, & credita ſunt tibi, ſciens à quo didiceris: Et quia ab infantia tua ſacras litteras noſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem, quæ eſt in Chriſto IESV. Omnis enim Scriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docendum, &c.* Vbi per ſacras literas, quas ait Timotheum ab infantia nouiſſe, intelligit Scripturam veteris Teſtamenti. Nam eo tempore, quo Timotheus erat infans, nondum exſtabat Scriptura noui Teſtamenti.

39. Apoſtolus ergo, in illo textu, ſic argumentatur: Omnis Scriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docendos ſubditos, & redarguendos aduerſarios. At

Scri-

Scriptura veteris Teſtamenti, quam ab infantia didiciſti, eſt diuinitus inſpirata: Ergo eſt vtilis ad docendos ſubditos, & redarguendos aduerſarios. Cùm ergo cognitione illius Scripturę inſtructus ſis, magnum ex ea præſidium habes ad præſtandum, quod dixi.

40. Ex eodem principio licebit ſic concludere: Omnis Scriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docendum & arguendum. At Scriptura noui Teſtamenti eſt diuinitus inſpirata: Ergo eſt vtilis ad docendum & arguendum. Qui ergo cognitione huius Scripturæ inſtructus eſt, magnum ex ea præſidium habet ad vtrumque præſtandum.

41. Porrò, ex vtroq; diſcurſu patet, has tres propoſitiones veras eſſe, ſecundum Apoſtolum. 1. Omnis Scriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docendum & arguendum. 2. Scriptura veteris Teſtamenti vtilis eſt ad docendum & arguendum. 3. Scriptura noui Teſtamenti vtilis eſt ad docendum & arguendum. Sicut ergo non ſequitur:

Scriptura veteris Teſtamenti vtilis eſt: Ergo Scriptura noui Teſtamenti eſt ſuperuacanea: Nec contra, Scriptura noui Teſtamenti eſt vtilis. Ergo Scriptura veteris Teſtamenti eſt ſuperuacanea; Sic etiam non ſequitur: Vtraque Scriptura eſt vtilis: Ergo Traditio eſt ſuperuacanea. Alioqui ſuperuacaneum eſſet, quod dicit Apoſtolus, *Tenete Traditiones*.

VI. OBIECTIO.

42. SExta ſumitur ex illo Matth. 15.9. *Irritum feciſtis mandatum Dei propter Traditionem veſtram*. Et Coloſſ. 2.8. *Videte ne quis vos decipiat per Philoſophiam & inanem fallaciam, ſecundum Traditionem hominum*. Et 1. Pet. 1. 18. *Redempti eſtis de vana veſtra conuerſatione paternæ Traditionis*. Hinc colligunt Aduerſarij, omnes Traditiones à Christo & Apoſtolis damnatas eſſe. At non rectè: Nam Chriſtus & Apoſtoli ſolùm loquuntur vel de Traditionibus Iudæorum.

Digitized by Google

rum, quibus Phariſæi malè vtebantur, vt ſupra explicatum eſt: vel de Traditionibus gentilium, quæ fidei Chriſtianæ repugnabant. At tales non ſunt, quas hoc loco nos defendimus. Nos defendimus diuinas & Apoſtolicas, quæ ſuprà enumeratæ ſunt.

CAPVT III.

De Eccleſia.

ECcleſia Chriſti, vt dicam cap. 5. eſt Iudex controuerſiarum fidei ac religionis. Non poteſt autem eſſe ſufficiens Iudex, niſi habeat tres conditiones. 1. Vt ſit viſibilis. Nam ſi eſſet inuiſibilis, non poſſet nobiſcum viſibiliter agere, & noſtras controuerſias viua voce dirimere. 2. Vt ſit infallibilis. Nam ſi eſſet fallibilis, poſſet errare in dirimendis fidei controuerſijs, ac proinde nunquam eſſemus tuti in ſide. 3. Vt ſit nota. Nam ſi eſſet incognita, non poſſemus ad ipſam, tanquam ad Iudicem

confugere. Igitur hæ tres conditiones hoc ordine explicandæ ſunt. 1. Eccleſiam Chriſti eſſe viſibilem. 2. Eſſe vnam, ſanctam, Catholicam, Apoſtolicam, Sponſam Chriſti, Domum Dei, Columnam & firmamentum veritatis. 3. Extra illam neminem ſaluari poſſe. 4. Eandem in fide non poſſe deficere aut errare, ac proinde ſecuros eſſe, qui illius ſententiam ſequuntur. 5. Hanc viſibilem Chriſti Eccleſiam non eſſe aliam, quam Romanam ſeu Pontificiam, quæ toto orbe diffuſa eſt.

I. CONCLVSIO.

Eccleſia Chriſti in terris viſibilis & conſpicua eſt.

1 Hanc concedunt præcipui aduerſarij, præſertim Caluinus lib. 4. Inſtitut. cap. 1. parag. 2. vbi ex profeſſo diſputat de Eccleſia viſibili, & Philippus Melanchthon in Examine ordinandorum, titulo de Eccleſia, vbi ſic ait:

Eccleſia

Eccleſia viſibilis in hac vita, eſt cœtus viſibilis amplectentium incorruptam Euangelij doctrinam & rectè vtentium Sacramentis: in quo cœtu filius Dei efficax eſt, & multos regenerat ad vitam æternam.

2. Et res certa eſt. Primò, quia illa Eccleſia neceſſariò viſibilis eſt, in qua Epiſcopi & Paſtores viſibiliter debent gubernare ſuos ſubditos, viſibiliter docere, hortari, Sacramenta adminiſtrare, peccantes corripere, contumaces ab aliorum communione ſeparare: Et viciſſim, vbi ſubditi debent agnoſcere ſuos Paſtores, eorum monitis obtemperare, inſtructionem & Sacramenta ab eis percipere. At hæc omnia fiunt in vera Chriſti Eccleſia: Ergo vera Chriſti Eccleſia neceſſariò viſibilis eſt. Minor patet ex Scriptura. Matth. 18. 17. *Dic Eccleſiæ. Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*, Et Act. 20. 28. *Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Et Hebr. 13. 17. *Obedite Præpoſitis Veſtris, & ſubiacete illis. Ipſi*

enim peruigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri. Et alibi.

3. Secundo. Illa Eccleſia neceſſariò eſt viſibilis, in qua publice indicuntur & celebrantur Concilia, ſanciuntur Canones, dirimuntur controuerſiæ de fide ac religione. Hæc omnia fiunt in vera Chriſti Eccleſia. Nam Apoſtoli indixerunt Concilium Hieroſolymitanum, in quo hæc conſtitutio facta eſt: *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quàm hæc neceſſaria, vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine & ſuffocato*. Act. 15. 28. Et poſt tempora Apoſtolorum, celebrata ſunt Concilia generalia; Nicœnum; Conſtantinopolitanum; Epheſinum, Chalcedonenſe, quæ etiam ab aduerſarijs, tanquam legitima admittuntur.

4. Tertiò, Chriſtus in Euangelio comparat Eccleſiam ſuam ſagenę miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti: comparat conuiuio nuptiali, ad quod boni & mali vocati ſunt: com-

comparat decem virginibus, quarum quinque prudentes ſunt, quinque fatuæ: comparat ouili, in quo reperiuntur oues & hædi. Hæc non poſſunt intelligi, niſi de Eccleſia viſibili: Nam aduerſarij, qui agnoſcunt duas Eccleſias, Vnam viſibilem, alteram inuiſibilem, ſic eas inter ſe diſtinguunt, quod in hac ſint ſoli prædeſtinati, in illa boni & mali permixti. At in Eccleſia, de qua Chriſtus loquitur in ſupradictis parabolis, ſunt boni & mali permixti: Ergo loquitur de Eccleſia viſibili. Loquitur autem de vera Eccleſia: Vera igitur Eccleſia viſibilis eſt.

5. Quartò, Idem à Propheta prædictum eſt, Pſal. 18. 6. *In Sole poſuit tabernaculum ſuum*, id eſt, vt ibidem explicat Auguſtinus; *In manifeſtatione poſuit Eccleſiam ſuam, non in occulto*, Et Epiſt. 166. ad Donatiſtas: *Ipſa eſt Eccleſia in Sole poſita, id eſt, in manifeſtatione, omnibus nota vſque ad terminos terræ*. Eodem ſpectat illud Chriſti, Matth. 5. 15. *Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita: neque*

accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo ſunt. Vbi per ciuitatem, quæ abſcondi non poteſt, & per lucernam, quæ omnibus lucet, intelligitur Eccleſia Chriſti. Vnde idem Auguſtinus in libro de vnitate Eccleſiæ cap. 16. *Non eſt*, inquit, *operta Eccleſia quia non eſt ſub modio, ſed ſupra candelabrum. Et de illa dictum eſt: Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita. Sed Donatiſtis velut operta eſt, qui audiunt tam lucida & manifeſta teſtimonia, quæ illam toto orbe demonſtrant & malunt clauſis oculis offendere in montem, quam in eum aſcendere.* Et Epiſt. 170. ad Seuerinum: *Facile tibi eſt attendere & videre ciuitatem ſuper montem conſtitutam.*

6. Quintò, idem conſtat ex Symbolo fidei, vbi ſic dicimus, *Credo Sanctam Eccleſiam Catholicam*. Quod de viſibili Eccleſia intelligendum eſſe, non ſolùm docent Catholici, ſed etiam multi ex Aduerſarijs, præſertim Caluin. l. 4. c. 1. parag. 2. & Melanchthon loco ſu-

prà

prà citato. Itaque dari Eccleſiam viſibilem, eſt articulus fidei, ſecundum Aduerſarios. Et rectè: Nam licet externis oculis videamus multitudinem eorum hominum, ex quibus conflata eſt Eccleſia viſibilis; tamen quod in ea multitudine ſit vera doctrina Chriſti & Apoſtolorum, hoc non videmus, ſed credimus. Vnde viſibilis Eccleſia partim cadit ſub externos oculos; partim ſub internam fidem. Externis oculis videmus homines, qui in Eccleſia ſunt: interna fide credimus veram Chriſti doctrinam apud eos tradi & conſeruari.

7. Hinc ſoluitur vulgare illud ſophiſma: Quod fide credimus, non eſt viſibile: Eccleſiam fide credimus: Ergo Eccleſia non eſt viſibilis. Non maior propoſitio ſic debet intelligi: Quod fide credimus, non eſt viſibile ex ea parte, qua ſub fidem cadit; tametſi poſſit eſſe viſibile ex alia parte, qua ſub fidem non cadit. Huius rei varia extant exempla. Apoſtoli in Chriſto videbant

Digitized by Google

debant humanitatem; credebant diuinitatem. In Baptiſmo videmus externam aquam & ablutionem; credimus internam vim regenerandi, & peccata abluendi. In Codice Bibliorum videmus chartam, Scripturam, & Codicem ipſum; credimus, quod in eo continetur, eſſe verbum Dei. Idem dico de Eccleſia. Eſt aliquid in ea, quod credimus: eſt aliquid, quod videmus. Credimus veram eſſe doctrinam, quæ in Eccleſia traditur: Videmus homines, externos ritus, & Sacramenta, quæ in Eccleſia ſunt.

8. Accedit conſenſus Patrum. Omnes, qui de hac re ex profeſſo ſcribunt, Eccleſiam viſibilem eſſe affirmant. Aug. (vt omittam teſtimonia ipſius ſuprà citata) epiſt. 166. ad Donatiſtas ſic habet: *In Scripturis didicimus Chriſtum: in Scripturis didicimus Eccleſiam. Has Scripturas communiter habemus: quare non in eis Chriſtum & Eccleſiam communiter retinemus?* Et poſt multa: *Ecce Scripturæ communes: Ecce, vbi nouimus Chriſtum, ibi noui-*

nouimus Eccleſiam. Si Chriſtum ipſum tenetis, ipſam Eccleſiam quare non tenetis? Si in ipſum Chriſtum, quem legitis & non videtis, tamen Scripturarum veritatem creditis, quare Eccleſiam negatis, quam & legitis & videtis?

9. Et ne longus ſim in enumerandis alijs Patribus, omnes illi ſupponunt Eccleſiam eſſe viſibilem, qui recenſent ordine ſucceſſores Petri in gubernatione Eccleſiæ, vt Irenæus, Optatus, Auguſt. Epiph. & Euſeb. Cæſarienſis. Omnes item, qui fatentur ex Euangelio, bonos & malos in Eccleſia permixtos eſſe: Qui agnoſcunt poteſtatem ſoluendi, ligandi, excommunicandi, quæ niſi in Eccleſia viſibili, exerceri non poteſt. Denique, qui aſſerunt Eccleſiam ſine prædicatione Euangelij & Sacramentorum adminiſtratione, conſiſtere non poſſe. Nec puto quemquam eſſe, qui hęc neget, ſi intelligat.

10. Conabor tamen clarius explicare. Ac primum quæro, an Reſpublica

Vene-

Veneta, vel ciuitas Viennenſis in Auſtria ſit viſibilis, nec ne? Omnes, opinor, viſibilem eſſe concedunt. At eadem eſt ratio de Eccleſia. Quod ſic oſtendo. Tria ſpectari poſſunt in Eccleſia. 1. Multitudo ſeu collectio eorum hominum, qui ſunt in Eccleſia. 2. Externum regimen, quo Prelati Eccleſiæ gubernant ſuos ſubditos, docendo, hortando, iudicando, puniendo, Sacramenta adminiſtrando. 3. Interna Fides & Charitas, qua inter ſe vniuntur. Eadem ſpectari poſſunt in Repub. Veneta, vel ciuitate Viennenſi. 1. Multitudo ſeu collectio eorum hominum, qui in Republ. vel ciuitate ſunt. 2. Externum regimen, quo Magiſtratus politicus gubernat ſuos ſubditos. 3. Interna affectio, qua inter ſe vniuntur. Duo priora, tam in Eccleſia, quam in Repub. vel ciuitate, ſunt viſibilia. Tertium vtrobique eſt inuiſibile. Sicut enim externis oculis non poſſumus videre, an Chriſtiani, qui in Eccleſia ſunt, habeant internam fi-

dem

dem & charitatem, ſed propter externam fidei profeſſionem id credo: Sic etiam res habet in repub. vel ciuitate: Video ciues, qui in ea ſunt: video externam politiam & gubernationem; ſed non video internum affectum; quem quiſque habet aut habere debet. Si ergo, eo non obſtante, nihilominus ciuitas vel reſpublica verè dicitur eſſe viſibilis; cur idem de Eccleſia dici non poſſit? Nihil certius. Hinc facilè diluuntur cauillationes, quæ obijci ſolent.

II. CONCLVSIO.

Hæc viſibilis Eccleſia eſt vna, ſancta Catholica. Apoſtolica. Sponſa Christi. Domus Dei, Columna & firmamentum veritatis.

11. HAnc etiam admittit Caluinus loco citato. Et meritò, Nam Scripturæ, Symbola fidei, & Patres paſſim ita docent. Dicitur autem Eccleſia

cleſiæ *Vna*, propter vnionem & conſenſum eorum, qui in Eccleſia ſunt. Omnes enim vnam eandemque fidem profitentur, iuxta illud Apoſt. Eph. 4. 5. *Vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptiſma.* Et qui recedunt ab hac fidei vnitate, propriè ſectarij & Hæretici appellantur. Itaque ad eam conſeruandam ſæpe hortatur nos idem Apoſtolus, præſertim Roman. 16. 17. *Rogo vos fratres, vt obſeruetis eos, qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam, quam vos didiciſtis, faciunt: & declinate ab illis.* Et 1. Cor. 1. 10. *Obſecro vos fratres, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata.* Et Hebr. 13. 9. *Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci.*

12. Dicitur *Sancta*, ob has cauſas, Primò, quia nemo in eam ingreditur, niſi per Baptiſmum ablutus & ſanctificatus. 1. Cor. 6. 11. *Hæc quidem fuiſtis, ſed abluti & ſanctificati eſtis.* Secundò, quia omnia ipſius inſtituta, ceremoniæ, Sacramenta, & doctrina ad ſanctitatem ordinantur. Eò enim ſpectant, vt vel

ſancti

Digitized by Google

ncti efficiamur, vel in ſanctitate creſcamus, & conſeruemur. Tertiò, quia extra illam nulla poteſt eſſe ſanctitas. Quartò, quia Chriſtus, qui eſt Caput & ſponſus Eccleſiæ, eſt Sanctus ſanctorum. Addit Caluin. lib. 4. Inſtit. cap. 1. . 17. vocari Sanctam, quia quotidie proficit in ſanctitate, & ad metam ſanctitatis aſpirat. Nec obſtat, quod multi mali ſint in Eccleſia. Poteſt nihilominus vocari Sancta; tum propter rationes allatas, tum etiam quia multi in ea ſancti ſunt.

13. Dicitur *Catholica*, ſeu Vniuerſalis, tribus de cauſis. 1. Ratione loci, quia per vniuerſum orbem diffuſa eſt. Marci 16. 15. *Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ.* 2. Ratione temporis, quia ſemper durabit, Dan. 2. 44. *Suſcitauit Dominus cœli Regnum, quod in æternum non diſſipabitur.* 3. Ratione hominum ſaluandorum; quia quotquot ſaluantur, in viſibili Eccleſia ſaluantur, & nullus extra eam ſaluari poteſt. (infra concl. ſequenti.)

Hinc

Hinc patet diſcrimen inter Eccleſiam Chriſti & Synagogam Iudæorum. Hæc enim nullo iſtorum modorum fuit Catholica ſeu Vniuerſalis. Non primo, quia non fuit diffuſa per totum orbem; ſed per ſolam Palæſtinam. Nec ſecundo, quia nō durauit niſi certo tempore, nempe, vſque ad mortem Chriſti. Nec tertiò, quia poterant ſaluari homines extra Synagogam, vt Niniuitæ, & alij.

14. Dicitur *Apoſtolica* Primò, quia in Apoſtolis initium habuit. Secundò, quia ab Apoſtolis per orbem terrarum propagata eſt. Rom. 10. 18. *In omnem terram exiuit ſonus eorum*. Tertiò, quia ſequitur doctrinam Apoſtolorum. Ad Galat. 1. 18. *Licet nos aut Angelus de cælo euangelizet vobis, præterquàm quod euangelizauimus vobis anathema ſit*. Denique, quia retinet ſucceſſionem Epiſcoporum ab Apoſtolis. Vide Tertullianum lib. de Præſcriptionibus aduerſus hæreticos cap. 20. & duobus ſequentibus.

15. Di-

15. *Dicitur Sponſa Chriſti*, quia Chriſtus indiſſolubili vinculo eam ſibi coniunxit, Oſeæ 2. 19. *Sponſabo te mihi in ſempiternum*. Et Epheſ. 5. 21. *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum eſt: Ego autem dico in Chriſto & Eccleſia*. Habet autem hæc Sponſa tria priuilegia. 1. quod ſit fœcunda. 2. quod ſemper virgo. 3. quod ex latere Sponſi progenita. Quæ tria ſimul ſumpta, nulli vnquam Sponſæ obtigerunt. Beata Maria, Ioſephi ſponſa, fuit quidem fœcunda, & ſemper virgo; non tamen è latere ſui ſponſi progenita. Eua è contrario fuit ex latere Adami procreata & fœcunda; non tamen ſemper virgo. At Eccleſia, Chriſti ſponſa, omnia ſimul nacta eſt. Ac primò, quod fœcunda ſit, patet ex illo Gal. 4. 31. *Non ſumus ancillæ filij, ſed liberæ*. Quod virgo, ex illo 2. Cor. 11. 12. *Deſpondi vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. Quod ex latere Chriſti, colligunt plerique ex illo Ioan.

19. 34. *Vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis & aqua:* Quomodo autem id intelligendum ſit, dictum eſt alibi.

16. Dicitur *Domus Dei*, quia tametſi Deus vbique ſit, vt ipſemet fatetur apud Ieremiam cap. 23. 24. *Cælum & terram ego impleo*: tamen peculiari modo habitat in Eccleſia, tanquam in domo ſua, propter ſpecialem aſſiſtētiam & gubernationem, vt Concl. 5. explicandum eſt. Hanc domum ipſe ſibi ædificauit ſupra firmam petram, vt nunquam ruitura ſit. Matth. 16. 18. In hac habet diſpenſatorem familiæ ſuæ, Luc. 12. 42. In hac generat filios per Baptiſmum, inſtruit per prædicationem Euangelij, nutrit per Euchariſtiam, ſanat per Pœnitentiam & Vnctionem. In hac habet vaſa omnis generis, aurea & argentea, lignea & fictilia. 2. Tim. 2. 20. In hac celebrat conuiuium nuptiale, Matth. 22. 2. Denique extra hanc, neminem ſaluum eſſe vult, vt paulò poſt videbimus.

17. Di-

17. Dicitur *Columna & firmamentum veritatis*, quia eſt columna firma & ſtabilis, quæ à veritate deflectere non poteſt: & ſua firmitate ac ſtabilitate ſuſtentat ſuos filios, ne à veritate aberrent. Aduerſarij paulò aliter explicant. Aiunt Eccleſiam dici columnam & firmamentum veritatis: Vel, quia non alibi habitat veritas Dei in hoc mundo, quàm in Eccleſia, vt vult Beza in Commentario: Vel, quia Eccleſia eſt fida cuſtos veritatis Dei, vt interpretatur Caluinus lib. 4. Inſtitut. cap. 1. §. 10. Vel vt loquitur in Commentario, *quia veritatem præconio ſuo celebrat, quia puram & ſinceram retinet, quia ad poſteros transmittit*. Vel denique, vt loquitur in cap. 43. Iſaiæ ℣. 10. *quia veritatem tuetur & propagat, vt à poſteris in omne æuum colatur*.

Hæc omnia ſeruient nobis pro 5. Concluſione.

Digitized by Google

III. CONCLVSIO.

Extra hanc viſibilem Eccleſiam nemo poteſt ſaluari.

18. ITa paſſim docent Patres. Auguſtinus libro de Vnitate Eccleſiæ cap. 19. *Ad ipſam verò ſalutem,* inquit, *ac vitam æternam nemo peruenit, niſi qui habet caput Chriſtum. Habere autem caput Chriſtum nemo poterit, niſi qui in eius corpore fuerit, quod eſt Eccleſia.* Et epiſt. 50. ad Bonifacium Comitem, ſub finem. *Eccleſia catholica ſola eſt corpus Chriſti, cuius ille caput eſt, ſaluator corporis ſui. Extra hoc corpus neminem viuificat Spiritus ſanctus.* Et paulò poſt: *Non habent itaque Spiritum ſanctum, qui ſunt extra Eccleſiam.* Et Epiſt. 152. ad Donatiſtas: *Quiſquis ergo ab hac Catholica Eccleſia fuerit ſeparatus, quantumlibet laudabiliter ſe viuere exiſtimet, hoc ſolo ſcelere quod à Chriſti unitate diſiunctus eſt, non habebit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.*

Et

Et ſanctus Gregorius lib. 14. Moralium c. 2. *Sancta vniuerſalis Eccleſia prædicat ſaluari veraciter niſi intra ſe, non poſſe: aſſerens, quòd omnes, qui extra ipſam ſunt, minime ſaluentur.*

19. Conſentiunt Aduerſarij. Caluinus lib. 4. cap. 1. parag. 4. *Verùm,* inquit, *quia nunc de viſibili Eccleſia differere propoſitum eſt, diſcamus vel vno Matris elogio quàm vtilis ſit nobis eius cognitio, imò neceſſaria: quando non alius eſt in vitam ingreſſus, niſi nos ipſa concipiat in vtero, niſi pariat, niſi alat ſuis vberibus: denique ſub cuſtodia & gubernatione ſua nos tueatur, donec exuti carne mortali, ſimiles erimus Angelis.* Et paulò poſt: *Extra eius gremium nulla eſt ſperanda peccatorum remiſſio, nulla ſalus.* Et rurſum §. 22. *Tria,* inquit, *hic nobis obſeruanda ſunt. Primùm quantalibet ſanctitate polleant filij Dei, hac tamen conditione ſemper eſſe, quamdiu in mortali corpore habitant, vt ſine peccatorum remiſſione conſiſtere nequeant coram Deo. Deinde, hoc beneficium ſic eſſe Eccleſiæ proprium vt non aliter eo fruamur, quam ſi permanea-*

Digitized by Google

mus in illius communione. Tertiò, per Ec-cleſiæ Miniſtros & Paſtores nobis diſpenſari, vel Euangelij prædicatione, vel Sacramento-rum adminiſtratione.

20. Et Philippus Melanchthon in Examine ordinandorum, titulo de Ec-cleſia: *Non loquimur*, inquit, *de Eccleſia, vt de Idea Platonica, ſed monſtramus Eccle-ſiam, iuxta dictum, Dic Eccleſiæ, Hic neceſ-ſe eſt intelligi viſibilem Eccleſiam.* Et mox quærit, An neceſſe ſit, ſingulos homi-nes ſaluandos fieri ciues huius Eccle-ſiæ viſibilis? Et reſpondet his verbis: *Prorſus neceſſe eſt.*

21. Eius rei variæ aſſignantur cauſę ab Auguſtino, ſerm. 181. de Tempore. Prima, quia in ſola Eccleſia immolatur hoſtia Redemptoris. Altera, in ſola vi-nea laborantes, mercedem denarij ac-cipiunt. Tertia, omnes qui extra arcam Noe fuerũt, diluuio exſtincti ſunt. Quar-ta, membrum quod non manet in cor-pore, vitam habere non poteſt. Quin-ta, ramus præciſus ab arbore, non põt germinare. Sexta, riuus à fonte ſepara-

tus, areſcit. Alij hanc addunt: Chriſtus eſt ſponſus Eccleſiæ: At Chriſtus non eſt adulter, nec generat filios, niſi ex Sponſa ſua Eccleſia: Nemo ergo filius Chriſti eſt, niſi matrem agnoſcat Eccleſiam. Huc ſpectat Cyprianus in lib. de Vnitate Eccleſiæ, cum ait: *Non habet Deum patrem, qui Eccleſiam non habet matrem.* Et Auguſtinus lib. 4. de Symbolo ad Catechumenos cap. 13. *Si quis abſque Eccleſia inuentus fuerit, alienus erit à numero filiorum. Nec habebit Deum patrem, qui Eccleſiam noluit habere matrem.*

22. Eodem pertinet vaticinium Iſaiæ cap. 60. 11. *Aperientur portæ tuæ iugiter, die ac nocte non claudentur, vt adferatur ad te fortitudo gentium, & Reges earum adducantur. Gens enim, & regnum, quod non ſeruierit tibi, peribit.* Quibus verbis duo prędicit. Vnum, quod Eccleſia Chriſti futura ſit viſibilis, quæ pateat omnibus gentibus, ſi velint intrare. Alterum, quod omnes ſunt perituri, qui eam ingreſſi non fuerint.

IV. CONCLVSIO.

Hæc viſibilis Eccleſia non poteſt deficere vel errare in fide.

23. HÆc Concluſio nõ debet intelligi de aliqua parte Eccleſiæ, ſed de tota Eccleſia. Nam certum eſt, aliquã Eccleſiæ partem, id eſt aliquos Chriſtianos erraſſe poſſe, & re ipſa erraſſe. Errauit Arius, negans Chriſti diuinitatem. Errauit Macedonius, negans Spiritus S. diuinitatem. Errauit Neſtorius, aſſerẽs duas in Chriſto perſonas. Errauit Eutyches, & Dioſcorus, aſſerentes vnam in Chriſto naturam. Errarunt Pelagiani, negãtes peccatum originale, & neceſſitatem gratiæ. Errarunt Donatiſtæ, & alij plures. Qui omnes propter ſuos errores, ab Eccleſia damnati, & tanquam putrida membra, abſciſſi ſunt.

24. At quæſtio eſt, an tota Eccleſia Chriſti, ſeu tota multitudo Chriſtiano-

Digitized by Google

rum, quatenus ex Paſtoribus, & ouibus conflata eſt, poſſit errare in aliquo pūcto vel articulo fidei? vel vt clarius dicam, an Chriſtus, qui Eccleſiam ſuam gubernat, permiſſurus ſit, vt ipſa tota quatenus toto orbe diffuſa eſt, publicè profiteatur aliquod dogma, quod ſit contra fidem vel Euangelium? Hic à nobis diſſentiunt Aduerſarij. Aiunt totam Eccleſiam viſibilem, quæ primis quingentis annis habuit veram fidem, & religionem, poſtea erraſſe, & multis ſeculis, vſque ad tempora Lutheri, in errore perſtitiſſe: vel, vt alij loquuntur, totam perijſſe, & defeciſſe; non quod perierint aut defecerint homines, ex quibus conflata eſt Eccleſia viſibilis; ſed quod defecerit eorum fides, & ſincera religio. Ita paſſim Lutherani, & Caluiniſtæ.

25. Sed manifeſtè refelluntur ex conceſſis. Primò, quia ipſi concedunt, eſſe articulum fidei, dari Eccleſiā Chriſti viſibilem, quæ ſancta, & Catholica ſit; & hoc ſenſu interpretantur illud,

quod

quod in Symbolo profitemur, *Credo Sanctam Eccleſiam Catholicam*, vt cōcluſione ſecunda oſtenſum eſt. At articuli Fidei ſemper ſunt veri, nunquam falſi: Ergo ſemper verum eſt, dari Eccleſiam Chriſti viſibilem, quę ſancta, & Catholica ſit. Ergo falſum eſt, totam Chriſti Eccleſiam viſibilem, poſt primos quingentos annos defeciſſe, & multis ſeculis nullam fuiſſe viſibilem Chriſti Eccleſiam. Nam ſi ita eſſet, non licuiſſet tunc dicere. *Credo Sanctam Eccleſiam Catholicam*.

26. Secundò, concedunt etiam Aduerſarij, Eccleſiam viſibilem eſſe ſponſam Chriſti, vt concluſione tertia dictum eſt. Hinc formo duplex Argumentum. Vnum ex parte Sponſi, qui indiſſolubili vinculo, coniunxit ſibi Eccleſiam viſibilem, tanquam Sponſam perpetuam, vt explicat Apoſtolus Epheſ. 5. 31. Et prędictum eſt ab Oſea cap. 2. 19. *Sponſabo te mihi in ſempiternum*. Ergo nunquam ab ea ſeparari poteſt. Alterum ex parte Sponſæ, quæ ad perpetuam

petuam ſubiectionem, & fidem coniugalem obligauit ſe ſuo Sponſo, vt inſinuat idem Apoſtolus, cum ait: *Sicut Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto, ita, & mulieres viris ſuis ſubditæ ſint in omnibus.* Quaſi dicat: Eccleſia eſt norma ſeu exemplar ſubiectionis, & fidelitatis, cui mulieres conformare ſe debent. At non eſſet norma fidelitatis, ſi poſt aliquot annos deficeret à ſuo ſponſo, & fieret adultera. Vnde Cyprianus libro de vnitate Eccleſiæ. *Adulterari non poteſt ſponſa Chriſti: incorrupta eſt, & pudica.*

27. Tertiò, Eccleſia viſibilis eſt Domus Dei, de qua Chriſtus in Euangelio Matt. 16. 18. *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.* Vbi duo promittit. Primò, quod velit Eccleſiam ſuam ædificare ſuper petram. Secundò, quod portæ inferi non ſint eam expugnaturæ. In vtroque allu dit ad id, quod Matt. 7. 24. dixerat, ſapientem architectum eſſe, qui ædificat domum ſuper petram: ſtultum, qui ſuper arenam.

nam.

nam. Cauſa addit, quia quando oritur aliqua vehemens tempeſtas, mox corruit illa, quæ ſuper arenam; non altera, quæ ſuper petram fundata eſt. Chriſtus ergo voluit imitari ſapientem architectum, & ædificare Eccleſiam ſuam ſuper petram, vt nulla ventorum aut imbrium vi poſſit diſturbari. Hinc patet, eos magnam iniuriam irrogare Chriſto, qui aſſerūt Eccleſiam ab ipſo ædificatam poſſe deficere, & re ipſa defeciſſe. Nam inde ſequitur, non ſuper petram, ſed ſuper arenam fuiſſe ædificatam: ac proinde Chriſtum fuiſſe ſtultum, non ſapientem Architectum. Imò fuiſſe mendacem, quod promiſerit ſe ſuper petram ædificaturum, & non fecerit: quod dixerit, portas inferi non præualituras, & preualuerit. Hoc argumento vſi ſunt plerique Patres, vt poſtea videbimus.

28. Quartò, Eccleſia viſibilis dicitur Columna, & firmamentum veritatis, triplici ſenſu, vt ſuprà dixi. Primò, quia eſt columna firma, & ſtabilis quæ

à veri-

à veritate deflectere non poteſt, vt explicant Catholici. Secundò, quia eſt fida cuſtos veritatis, eamque puram, & ſinceram ad poſteros tranſmittit, vt vult Caluinus. Tertiò, quia non alibi habitat veritas Dei in hoc mundo, niſi in Eccleſia, vt interpretatur Beza. Hinc ſumo triplex argumentum. 1. *Si Eccleſia viſibilis eſt columna firma, & ſtabilis*, quæ à veritate deflectere non poteſt, certum eſt non poſſe errare in fide. 2. *Si* eſt fida cuſtos veritatis, nunquam ſua culpa amittit veritatem: aut ſi illam amittit, non eſt fida illius cuſtos. 3. Si veritas non alibi habitat, quam in Eccleſia viſibili; vel ergo ſuperioribus ſeculis non habitauit veritas in hoc mundo; vel ſi habitaui, non alibi, quam in Eccleſia viſibili habitauit. Neceſſe ergo eſt fuiſſe Eccleſiam viſibilem.

29. Quintò, Nemo poteſt ſaluari extra Eccleſiam viſibilem, vt cum Catholicis diſertè fatetur Caluinus. At ſemper aliqui ſaluantur. Ergo ſemper

duras

durat Eccleſia viſibilis. Falſum ergo eſt, Eccleſiam viſibilem multis non exſtitiſſe. Nam ſi non exſtitiſſet, multis ſeculis nemo fuiſſet ſaluatus. Periiſſent igitur omnes maiores noſtri, quotquot ante Lutherum per aliquot ſæcula, toto orbe vixerunt. Quis hoc credat?

30. Atque hæc argumenta ſumpta ſunt ex conceſſione aduerſariorum. Accedunt alia ex Scripturis. Primum ex Iſaia, qui cap. 54. nihil aliud, quam de Eccleſiæ Chriſti fœcunditate, amplitudine, firmitate, perpetuitate, & victoria contra Hæreticos, & alios hoſtes vaticinatur. Ac inter cætera, ſic eam alloquitur in perſona Dei, verſ. 4. *Noli timere, quia non confunderis, neque erubeſces.* Confunderetur autem, & erubeſceret, ſi erraret in fide. Et verſ. 10. *Montes commouebuntur, & colles contremiſcent: miſericordia autem mea non recedet à te, & fœdus pacis meæ non mouebitur.* id eſt, Etiam ſi montes de loco ſuo mouerentur, & colles contremiſcerent;

non

Digitized by Google

non tamen miſericordia mea recedet à te, & fœdus pacis meę quod tecum inij, fixum, & irreuocabile manſurum eſt. Et ℣. 11. *Ecce ego ſternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in ſapphiris. Et ponam iaſpidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides ſculptos*, id eſt, Ego ita fundabo, & ſtabiliam te, vt tempeſtate conuelli non poſſis: ita muniam te portis, & propugnaculis, vt futura ſis inexpugnabilis. Et ℣. 17. *Omne vas, quod fictum eſt contra te, non dirigetur: & omnem linguam reſiſtentum tibi in iudicio, condemnabis*, id eſt, Omnes aduerſarij, quos diabolus contra te excitabit, non habebunt ſucceſſum: Et omnes hęreticos, qui tibi reſiſtent in cauſa fidei ac religionis, de errore conuictos condemnabis. Quod etiam factum eſt hactenus.

31. Secundum ex verbis Chriſti (quę planè conſpirant cum verbis Iſaiæ.) Matth. 16. 18. *Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*. Quę iam explicata ſunt. Sed audiamus Auguſtinum lib. 1.

de-

de Symbolo ad Catechumenos, cap. 6. vbi ait: *Ipſa eſt Eccleſia ſancta, Eccleſia vna, Eccleſia vera, Eccleſia Catholica, contra omnes hæreſe pugnans. Pugnare poteſt, expugnari tamen non poteſt. Hæreſes omnes de illa exierunt, tanquam ſarmenta inutilia de vite præciſa. Ipſa autem manet in radice ſua, in vite ſua, in charitate ſua. Portæ inferorum non vincent eam.* Vbi manifeſtè loquitur de Eccleſia viſibili, ex qua exeunt hæretici. Non enim exeunt ex inuiſibili, in qua ſoli prædeſtinati ſunt, quia in ea nunquam fuerunt. Igitur ex ſententia Auguſtini, Eccleſia viſibilis eſt vna, vera, ſancta, Catholica, quæ à portis inferorum vinci aut expugnari non poteſt.

32. Tertium ſimiliter ex verbis Chriſti, Matth. 28. 19. *Euntes in mundum vniuerſum, docete omnes gentes, &c. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi.* Quaſi dicat: Ego mitto vos in vniuerſum orbem, vt apud Ethnicos prædicetis Euangelium, & Sacramenta adminiſtretis. Occurrent

rent quidem multa pericula, & aduerſitates, quia diabolus, qui vbique habet ſuos cultores, & idololatras, crudeliſſimè vos perſequetur: ſed forti eſtote animo: Ego non deſeram vos: Adero vobis, & ſucceſſoribus veſtris, vſque ad finem mundi. Ego, inquam, adero, qui nuper dixi, *Non relinquam vos orphanos*. Ioan. 14. 18. Ego, qui dixi, *Confidite, ego vici mundum*. Ioan. 16. 33. Ego, contra quem, *Princeps huius mundi non habet quicquam*. Ioan. 14. 30. Ego cui Pater promiſit. *Ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*. Pſal. 109. 3.

33. Hoc etiã teſtimonio vtitur Auguſtinus Conc. 2. in Pſalm. 101. contra Donatiſtas, vbi introduxit Eccleſiam ita loquentem cum Chriſto: *Quid eſt, quod neſcio qui recedentes à me, murmurant contra me? Quid eſt, quod perditi me perijſſe contendunt? Certè enim hoc dicunt, quia fui, & non ſum. Annuncia mihi exiguitatem dierum meorum. Quamdiu ero in iſto ſeculo? Annuncia mihi propter illos, qui dicunt: Fuit, & iam non eſt: apoſtata-*

uit, & perijt Eccleſia de omnibus gentibus. Et annunciauit: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſumationem ſeculi. Hic aduerte, quomodo Auguſtinus per latera Donatiſtarum cōfodiat Luteranos, & Caluiniſtas, qui etiam dicunt, quod illi dicebant: *Eccleſia Catholica iam non eſt, ſed fuit: apoſtatauit, & perijt.* Contra quos ſimiliter licebit exclamare: Quid eſt, quod neſcio qui recedentes à me, murmurant contra me? Quid eſt, quod perditi me perijſſe contendunt? Nonne tu Domine dixiſti, Ecce ego tecum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi? Certè non dixiſti, Ecce tecum ſum quingentis annis, & poſtea per aliquot ſecula te deſeram, vſque ad tempora Lutheri, & Caluini; ſed diſertè *omnibus diebus*, vſque ad finem mundi.

34. Denique, omnia argumenta, quibus olim Auguſtinus, & alij Patres contra Donatiſtas vſi ſunt, valēt etiam contra Lutheranos, & Caluiniſtas. Et quidem potiori iure. Vt hoc melius intelli-

telligatur, prius explicandum eſt, quid olim Donatiſtæ docuerint de Eccleſia: Quid nunc Lutherani, & Caluiniſtæ doceant. Donatiſtæ docuerunt Eccleſiam Catholicam, quæ antea toto orbe fuerat diſperſa, poſtea toto orbe perijſſe, propter crimen Cæciliani Epiſcopi; & ſolum remanſiſſe in ea parte Africæ, quę Donato adhęrebat, vt teſtatur Auguſt. in lib. de hęreſib. cap. 69.

35. Idem ferè docent Lutherani, & Caluiniſtæ. Nam primò aſſerunt, Eccleſiam Catholicam, quę primis quingentis annis, toto orbe fuerat diffuſa, poſtea propter crimina Pontificis (quē Antichriſtum vocant) toto orbe perijſſe. Secundò, ita penitus perijſſe, vt nuſquam, nec in Europa, nec in Aſia, nec in Africa, ſalua, & incolumis permanſerit, ſed vbique adultera, & apoſtatica fuerit deprehenſa. Tertiò, poſtea nihilominus in ea parte Europæ, quæ Luthero adhęrebat, reuixiſſe. In primo, & tertio puncto, ſimiles ſunt Donatiſtis. In ſecundo, deteriores.

Digitized by Google

Igitur quidquid Auguſtinus, & alij Patres contra Donatiſtas olim ſcripſerunt, id vel pari, vel potiori ratione cōtra Lutheranos, & Caluiniſtas ſcripſiſſe putandi ſunt.

Corollarium huius Concluſionis.

36. CVm Eccleſia Chriſti, vt hactenus oſtenſum eſt, non poſſit deficere vel errare in fide, propter peculiarem Spiritus ſancti aſſiſtentiam, quam Chriſtus illi promiſit, magna omnino debet eſſe eius authoritas in negotio fidei ac religionis. Hanc authoritatem ſæpè commendat Auguſtinus, vt lib. contra epiſt. Manichæi, cap. 5. cum ait: *Ego verò Euangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoueret authoritas*. Et lib. de vtilitate credendi ad Honoratum cap. 17. *Cum igitur tantum auxilium Dei, tanquam profectum fructumque videamus, dubitamus nos eius Eccleſiæ condere gremio, quæ ab Apoſtolica Sede per ſucceſſiones Epiſcoporum fruſtra hæreti-*

hæreticis circumlatrantibus, culmen authoritatis obtinuit? Cui nolle primas dare, vel ſummæ profectò impietatis eſt, vel præcipitis arrogantiæ. Notent hoc aduerſarij.

37. Porrò, in hac Eccleſiæ authoritate fundatur communis hęc regula, quam, Catholici perpetuò vrgent: Nemo poteſt errare in fide, & religione, qui ſentit, quod tota Eccleſia ſentit. Vel, quod idem eſt: Vnuſquiſque tutò ac ſecurè poteſt id amplecti aut reſpuere, quod tota Eccleſia amplectitur aut reſpuit. Hanc regulam vbiq; tenuit Auguſtinus, & ex ea definiuit hęc puncta.

1. Orandum eſſe pro mortuis. (libr. de cura pro mortuis cap. 1.)
2. Paruulos eſſe baptizandos. (Epiſt. 28. ad Hieronymum)
3. Paruulis prodeſſe fidem eorum, à quibus ad Baptiſmum offeruntur. (lib. 3. de libero arbitrio cap. 23.)
4. Hęreticos non eſſe rebaptizãdos. (li. 1. contra Creſconium Grammaticum cap. 3.)

5. Librum Matthæi Euangeliſtæ canonicum eſſe, non librum Manichæi, qui illi contrarius eſt. (lib. 28. contra Fauſtum cap. 2.)

6. Hæreticis, & ſchiſmaticis non eſſe præciſam ſpem ſalutis,) ſi reſipiſcant. lib. inchoatæ expoſitionis Epiſtolæ ad Romanos poſt medium.)

39. Denique, vt ſemel dicam omnia, In omnibus ſequendum eſſe iudicium Eccleſiæ. Epiſtol. 118. ad Ianuarium cap. 5. *Ad hæc*, inquit, *ita reſpondeo, ſi diuina Scriptura præſcribit authoritas, non eſt dubitandum, quin ita facere debeamus, vt legimus: vt iam non quomodo faciendum, ſed quomodo Sacramentum intelligendum ſit, diſputemus. Similiter etiam, ſi quid horum tota per orbem frequẽtet Eccleſia. Nam, & hinc, quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſima inſania eſt.*

29. Hæc Auguſtinus. Et quamuis aliqua ex ſupradictis punctis, quæ ex ipſo allata ſunt, ſoleant probari ex traditione Apoſtolica, (vt cap. 4. §. 16. & ſequen-

ſequentibus oſtenſum eſt.) hoc tamen non obſtat, quo minus poſſint etiam probari ex authoritate Eccleſiæ: præſertim cum ex praxi, iudicio, & authoritate Eccleſiæ debeamus agnoſcere, quænam ſint Traditiones Apoſtolicæ, & quæ non ſint.

40. Nos cum Auguſtino eandem regulam amplectimur: & ex ea ſpeciatim deducimus, eos non errare, qui defendunt Purgatorium, Sacrificium Miſſæ, Inuocationem Sanctorum, Exorciſmum, & ſimilia, quę conſenſu totius Eccleſiæ antequam Lutherus, & Caluinus naſcerentur) recepta, & approbata ſunt. Aduerſarij ſi hanc regulam reſpuunt, nihil certi habere poſſunt in rebus fidei ac religionis, vt in Epilogo huius capitis demonſtrabo. Nunc videamus, quid ipſi obijciant contra ea, quæ hactenus dicta ſunt.

I. OBIECTIO.

41. PRimò ſic obijciunt: Synagoga Iudæorum ſæpe defecit à fide: Ergo etiam Eccleſia poteſt deficere, cùm ſit par ratio. Antecedens probatur, quia primò defecit tempore Moſis, quando Aaron cum toto populo adorauit vitulum. Exod. 32. 4. Secundò, tempore Heliæ, quando nullus manſit fidelis, niſi ſolus Helias, vt ipſemet conqueritur, 3. Reg. 9. 14. *Derelictus ſum ego ſolus, & quærunt animam meam, vt auferant eam.* Tertiò, tempore Iſaiæ & Ieremiæ. quando omnes receſſerunt à Deo, Iſa. 1. 7. *Cognouit bos poſſeſſorem ſuũ, & aſinus præſepe Domini ſui: Iſrael autem me non cognouit.* Et Iere. 2. 13. *Duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas.* Et 2. Paralip. 15. 3. *Tranſibunt multi dies in Iſrael abſque Deo vero, & abſque Sacerdote, Doctore, & abſque lege.* Quartò, tempore

pore Chriſti, quando tota Synagoga cum omnibus ceremonijs ſuis exſpirauit.

42. Reſpondeo. Quidquid ſit de antecedente, (de quo paulo poſt) neganda eſt conſequentia. Non enim ſequitur: Synagoga defecit: Ergo Eccleſia deficiet. Primò, quia Eccleſia habet promiſſionem de ſua firmitate ac ſtabilitate, quam Synagoga non habuit. Non enim de Synagoga, ſed de Eccleſia dictum eſt, *Portæ inferi non prævalebunt aduerſus eam*. Secundò, Eccleſia eſt libera; Synagoga fuit ancilla. Et illa deſignatur per Saram, quæ fuit vxor Abrahæ: hæc per Agar, quæ fuit ancilla. Galat.4.24. At Agar fuit dimiſſa & repudiata, non item Sara: Ergo ſimiliter Synagoga debuit repudiari, non item Eccleſia. Tertiò, Eccleſia eſt Catholica ſeu vniuerſalis, non ſolum ratione loci, ſed etiam ratione hominum ſaluandorum. Quotquot enim ſaluantur, in Eccleſia ſaluantur: Et extra illam nemo ſaluari poteſt. Igitur, ſi de-

ſi deficeret tota Eccleſia, nullus omnino ſaluaretur. At Synagoga non erat Catholica ſeu vniuerſalis, quia extra illam poterant homines ſaluari, vt Niniuitæ & alij. Tametſi ergo defeciſſet tota Synagoga, adhuc tamen potuiſſent homines ſaluari.

43. Hæc de conſequentia. In probatione antecedentis multa aſſumuntur, quæ examinanda ſunt. Primum eſt, Synagogam tẽpore Moſis, in adorando vitulo, à fide defeciſſe. Falſum eſt. Non defecit tota Synagoga, ſed pars eius. Non enim defecit Moſes, nec Leuitæ & Sacerdotes, vt patet ex illo Exodi 32. 25. *Videns ergo Moſes populum, ait: Si quis eſt Domini, iungatur mihi. Congregatique ſunt ad eum omnes filij Leui.* Erant autem filij Leui viginti duo millia, vt habetur Num. 3. 39.

44. Alterum eſt, Synagogam tempore Heliæ, Iſaiæ & Ieremiæ defeciſſe à fide. Hic opus eſt diſtinctione. Nam eo tempore, duo regna pertinebant ad Synagogam: Alterum Iuda, quod conſtabat

ſtabat duabus; alterum Iſrael, quod conſtabat decem tribubus. Hoc poſterius ſtatim à principio, ſub primo Rege Ieroboam, defecit à vera fide, & publicè cœpit idola adorare. 3. Reg. 12. 18. Et in eo ſtatu permanſit vſque ad captiuitatem, iuxta illud 4. Reg. 17. 22. *Ambulauerunt filij Iſrael in vniuerſis peccatis Ieroboam, quæ fecerat, & non receſſerunt ab eis, vſquequo Dominus auferret Iſrael à facie ſua in Aſſyrios*. Nihilominus ſemper aliqui fuerunt in illo regno, qui abſtinerent ab idololatria, & verum Deum agnoſcerent, etiam tempore Heliæ. Nam cùm ipſe putaret ſe ſolum relictum eſſe, audiuit reſponſum à Deo, 3. Reg. 19. 18. *Dereliqui mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua nõ ſunt incuruata ante Baal*.

45. In regno Iuda aliter res habuit. Nam aliqui Reges fuerunt boni & cultores veri Dei, vt Aſa, Ioſaphat, Azarias, Ioathan, & Ezechias & Ioſias, ſub quibus vera religio vel reſtaurata vel conſeruata eſt. Alij mali & idololatræ

træ, vt Achaz, Manaſſes, Amon. Alij denique, non quidem idololatræ, ſed tamen mali. Semper tamen in templo Salomonis videtur manſiſſe vſus ſacrificiorum, ſecundum legem Moſaicam, vſque ad captiuitatem Babylonicam, vt colligitur ex illis verbis, 2. Machab. 1. 19. *Cum in Perſidem ducerentur Patres noſtri, Sacerdotes qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occultè abſconderunt in valle, vbi erat puteus altus & ſiccus*. Loquitur de igne cœlitus à Deo miſſo, quo vtebantur Sacerdotes, in quotidianis ſacrificijs (Leuit. 9. & 10.) Igitur ignis ille fuit conſeruatus in templo, vſque ad illud tempus, quo Iudæi in Perſidem captiui abducebantur.

46. Tertium eſt, Synagogam tempore Chriſti defeciſſe. Hoc verum eſt. Non quod tunc defecerit à vera fide, quam antea profitebatur, ſed quia tũc repudiata eſt cum ſuis ceremonijs & ſacrificijs, & in eius locum ſucceſſit Eccleſia Chriſti. At non ſequitur, hanc ſimi-

ſimiliter repudiandam. Imò contrarium ſequitur. Primò, quia vt ante dixi, Synagogam repræſentabat ancilla Abrahæ, quæ fuit repudiata: Eccleſiam verò, vxor Abrahæ, quæ non fuit repudiata. Secundò, Synagoga propterea fuit repudiata, quod neque perfecta eſſet, neque ſufficiens ad ſalutem, iuxta illud Hebr. 7. 19. *Nihil ad perfectum adduxit lex*. Et hoc ſenſu, ceremoniæ & Sacramenta Synagogæ vocantur ab Apoſtolo *infirma & egena elementa*. (Gal. 9. 9.) At Eccleſia Chriſti eſt perfecta, & ſufficiens ad ſalutem, quia Sacramẽta ipſius, quæ à Chriſto inſtituta ſunt, habent vim iuſtificandi & tollendi peccata. Vnde Auguſt. in Pſal. 73. *Sacramenta*, inquit, *noui teſtamenti dant ſalutem: Sacramenta veteris Teſtamenti promiſerunt Saluatorem*. Tertiò, Synagoga continebat vmbram futurorum. (Hebr. 10. 1.) Eccleſia continet lucem, qui eſt Chriſtus (Ioan. 1. 9.) At vmbra neceſſario deficit, accedente luce. Debuit igitur ceſſare Synagoga cum ſacrificijs

Mo-

Moſaicis quando venit Eccleſia cum Chriſtus. Quartò, Synagoga erat inſtituta pro ſeruis, Eccleſia pro filijs; At ſerui accipiūt temporalem mercedem à ſuis Dominis, & ſic dimittuntur: Filij autem ſuccedunt in perpetuam hæreditatem. Quod inſinuat Apoſt. ad Gal. 4. 30. *Eijce ancillam & filium eius. Non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.*

II. OBIECTIO.

47. SEcundò ſic obijciunt: Eccleſia deficiet à fide, tempore Antichriſti, vt prædixit Apoſt. 2. Theſſ. 2. 3. *Niſi venerit diſceſſio primum,* (id eſt, defectio à fide) *& reuelatus fuerit homo peccati*, id eſt, Antichriſtus &c. At iam pridem reuelatus eſt Antichriſtus, quem conſtat eſſe Pontificem Romanum: Ergo iam pridem Eccleſia defecit à fide. Reſp. Minor apertè falſa eſt. Maior dupliciter poteſt intelligi. Primò, de defectione omnium fidelium. Secun-

cundò, de defectione aliquorum. Priori modo falſa eſt, non ſolum ex noſtra, ſed etiam aduerſariorum ſententia. Nam ipſi dicunt, Antichriſtum iam veniſſe, & tamen negant omnes fideles à fide defeciſſe, cum & ipſi, ſuo iudicio, fideles ſint. Poſteriori modo vera eſt, quia aliqui fideles deficient à fide, tempore Antichriſti, quod tamen mirum non eſt: Nam à tempore Apoſtolorum, ſingulis ætatibus aliqui defecerunt, vt Nicolaitæ, Marcionitæ, Nouatiani, Ariani, Donatiſtæ, Pelagiani, Seueriani, Iconomachi, Cathari, Vvaldenſes, Anabaptiſtæ, & plures alij.

48. An vero Apoſtolus, qui adducitur ad probationem maioris, loquatur de defectione à fide, certum non eſt. Multi putant illum loqui de defectione ab Imperio Rom. vt D. Hieronymus epiſt. 151. ad Algaſiam quæſt. 11. *Niſi*, inquit, *venerit diſceſſio primum, quod Græce dicitur Apoſtaſia, vt omnes gentes, quæ Romano Imperio ſubiacent, recedant ab eo? Et*

niſi

niſi Roman. Imperium fuerit antea deſolatum, & Antichriſtus præceſſerit, Chriſtus non veniet: qui ideo venturus eſt vt Antichriſtum deſtruat. Idem ſentiunt Tertull. lib. de Reſur. carnis c. 24. & multi in comment. illius loci. Sed quidquid ſit de ſenſu verborum Apoſtoli, certum eſt, non totam Eccleſiam, ſed aliquos de Eccleſia defecturos à fide, tempore Antichriſti, quod non eſt contra nos.

III. OBIECTIO.

49. Tertiò obijciunt illud Dan. 9. 27. *Deficiet hoſtia & ſacrificiũ?* quod interpretantur de defectione Eccleſiæ. Reſp. Exſtant clariſſima teſtimonia in contrarium, quæ hactenus citata ſunt: Cur illis aduerſarij fidem non habent? Cur vnum illud ex Daniele, quod obſcurum eſt, his omnibus anteponunt? Nimirum in hac re imitantur Donatiſtas, qui vt oſtenderent Eccleſiam in ſola Africa remanſiſſe, citabant illud

Can-

Cantic.1.6. *Indica mihi, vbi paſcas, vbi cubes in meridie*. Vnde ſic ratiocinabantur: Eccleſia cubat in meridie; ſed Africa eſt in meridie: Ergo Eccleſia cubat in Africa. Extra Africam ergo non eſt. Quos refellit Auguſt. in lib. de vnitate Eccleſiæ c. 16. hoc potiſſimum argumento? Multa ſunt clara Scripturæ teſtimonia, quæ docent Eccleſiam toto orbe diffuſam eſſe: Ergo malè faciunt Donatiſtæ, cum ex vno obſcuro teſtimonio conantur probare, Eccleſiam eſſe in ſola Africa.

50. Verba Aug. ſunt hæc: *Scrutamini Scripturas canonicas, & eruite aliquid manifeſtum, quo demonſtretis Eccleſiam in ſola Africa remanſiſſe, &c. Aliquid proferte, quod non egeat interprete, nec vnde conuincamini, quod de alia re dictum ſit, & vos illud ad veſtrum ſenſum detorquere conemini. Videtis enim nunc illud vnicum, quod proferre conſueuiſtis.* Vbi paſcis, vbi cubas in meride, *quemadmodum excuſſis omnibus eiuſdem loci verbis, longe aliud indicat, quam vos putatis. Et ſi hoc ſonaret, quod*

vultis, Maximinianiſtæ vos in eo vincerent. Magis enim Meridies prouincia, Byzantium, Tripolis, vbi illi ſunt, quam Numidia, vbi vos præpolletis. Ita ergo ipſi poſſunt germanius & diſtinctius gloriari de meridie, vt eos excludere ab hac ſententia non poſſitis, niſi in illis verbis verum ſenſum, & Catholicum teneatis. Aliquid ergo proferte quod non contra vos verius interpretetur ſed quod interprete omnino non egeat. Sicut non eget interprete, Terra tua, orbis terrarum &c. *Sicut non eget interprete,* Conuertentur ad Dominum vniuerſi fines terræ, &c. *Sicut non eget interprete,* Eritis mihi teſtes in Ieruſalem, & in tota Iudæa, & Samaria, & vſque in totam terram, &c.

51. Simili modo refellendi ſunt noſtri aduerſarij. Scrutentur Scripturas canonicas, & eruant aliquid manifeſtum, quo demonſtrent Eccleſiam à fide defeciſſe. Aliquid proferant, quod non egeat interprete. Sicut non eget interprete, *Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*. Sicut non eget interprete,

te, *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi*. Sicut non eget interprete, *Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua*. Sicut non eget interprete, *Eccleſia eſt columna & firmamentum veritatis*. Et quæ ſimilia ſunt. Nam illud, quod proferunt ex Daniele, *Deficiet hoſtia & ſacrificium*, nihil ipſis patrocinatur, niſi ipſi ſint interpretes. Nam alij non interpretantur de defectione Eccleſiæ Chriſtianæ, vt ipſi; ſed de defectione Synagogæ Iudæorum. Ex eo autem, quod Synagoga defecerit, non ſequitur, Eccleſiam quoque defeciſſe, aut defecturam eſſe: Imo contrarium, vt ſupra oſtendi.

IV. OBIECTIO.

52. QVartò ſic obijciunt: Eccleſia comparatur Lunæ, vt patet ex Scriptura & Patribus. At Luna aliquando deficit: Ergo etiam Eccleſia aliquando deficit. Reſp. Hic iterum apparet, eos, qui hoc obijciunt: dege-

Digitized by Google

neres eſſe filios Eccleſiæ. Habent clara & aperta teſtimonia, pro innocentia & integritate ſuæ Matris, vt iam oſtenſum eſt. Cur ſine cauſa quærunt occaſionem calumniandi? Cur, quæ à Scriptura & Patribus, optimo ſenſu dicta ſunt, ſiniſtrè interpretantur? Eſto ſane: Eccleſia ſit ſimilis Lunæ. Sed in quo illi ſimilis eſt? An in eo, quod ſicut Luna ſæpe deficit, ſic etiam Eccleſia ſæpe deficiat? Hoc dicunt, qui oderunt Eccleſiam. In quo ergo? In his potiſſimum.

53. Primò, ſicut Luna in principio menſis exigua eſt, ac deinde paulatim creſcit, donec plena & perfecta ſit: ita Eccleſia in principio ſui ortus, exiguum terræ locum occupabat; ac poſtea ita creuit, vt tandem toto terrarum orbe diffunderetur. Sic Auguſtinus in Pſal. 104. circa illum verſiculum, *Fecit Lunam in tempora*, vbi ait, *Intelligimus ſpiritualiter Eccleſiam creſcentem de minimo, &c. Quando obſcura erat Eccleſia? quando nondum apparebat, &c. Modo quàm cæcus eſt.*

eſt, qui plena Luna errat?

54. Secundò, ſicut Luna accipit lumen corporale à Sole; ita Eccleſia accipit lumen fidei ac ſanctitatis à Chriſto. Sic idem Auguſtinus in Pſalm. 10. *Luna*, inquit, *intelligitur Eccleſia, quod ſuum lumen non habeat, ſed ab unigenito Dei filio, qui multis locis in ſanctis Scripturis allegorice Sol appellatus eſt, illuſtratur.* Et Philo Epiſcopus Carpathius in Cantica Canticorum. *Luna comparatur Eccleſia, propterea quod quidquid habet diuini luminis, id à iuſtitia Sole illo immobili, atque diuino accipit.*

55. Tertiò, ſicut Luna mutationi obnoxia eſt, ita etiam Eccleſia in hac vita. Nam aliquando fruitur pace, aliquando patitur perſecutiones. Nunquam tamen deficit. Sic Ambroſ. lib. 4. Hexam. cap. 2. *Eccleſia tempora ſua habet perſecutionis & pacis. Nam videtur ſicut Luna deficere, ſed non deficit. Obumbrari poteſt, deficere non poteſt.*

56. In his ergo conſiſtit ſimilitudo inter Lunam & Eccleſiam: non item in

Digitized by Google

defectione. Nam Eccleſia numquam deficit in fide: ſemper firma, ſtabilis ac immobilis eſt. Et ex hac parte, non Lunam, ſed terram imitatur, iuxta illud Gregorij Magni in Pſalm. 5. Pœnitentialem: *Eccleſia dicta eſt terra: quia in ſoliditate fidei, perpetua firmitate, immobiliter perſeuerat.*

57. Miror verò aduerſarios, cur hãc vnam ſimilitudinem allegent in præiudicium Eccleſiæ, cùm ſint multæ alię, quæ in fauorem & commendationem illius allegari poterant. Nam in Scripturis & Patribus, Eccleſia non ſolum Luna per allegoriam vocata eſt, ſed etiam Sol, Hortus concluſus, Fons ſignatus, Paradiſus, Columba ſpecioſa, Ciuitas Dei, Terra viuentium, Mulier amicta Sole, Regina in veſtitu deaurato, quæ omnia honorifica ſunt. Si eſſent boni Eccleſiæ filij, meritò hos titulos ſuæ Matri tribuerent, & ab omni calumniandi ſtudio abſtinerent.

V. CON-

Digitized by Google

V. CONCLVSIO.

Viſibilis Chriſti Eccleſia, de qua hactenus dictum eſt, non eſt alia, quam Romana, ſeu Pontificia, toto orbe diffuſa.

58. Hic notandum eſt, Eccleſiam Romanã dupliciter ſumi poſſe. 1. Pro illa ſola Eccleſia particulari, quæ olim Romæ fuit, & nunc eſt. 2. Pro collectione omnium fidelium, qui toto orbe diſperſi adhærebant olim Romano Pontifici, & nunc etiam adhærent. Et hoc poſteriori ſenſu habet varia nomina. 1. Dicitur Catholica ſeu Vniuerſalis, quia toto orbe diffuſa. 2. Pontificia, quia Pontifici ſubiecta. 3. Romana, à nobiliori ſui parte.

59. Igitur in hac concluſione loquimur de Romana Eccleſia poſteriori modo ſumpta; & aſſerimus eam eſſe veram Chriſti Eccleſiam, cuius proprietates hactenus explicatę ſunt. Quod ſic oſtendo. Viſibilis Chriſti Eccleſia

non poteſt deficere aut errare in fide, vt probatum eſt: Ergo à tempore Apoſtolorum, ad nos vſque ſemper manſit viſibilis Chriſti Eccleſia ſine vlla interruptione aut errore: At nulla alia viſibilis, præter Romanam ſeu Pontificiam, manſit ſine vlla interruptione & errore. Ergo ſola Romana ſeu Pontificia eſt viſibilis Chriſti Eccleſia. Minorem probo inductione, quia Iudaica abrogata & repudiata eſt per mortem Chriſti. Turcica ſeu Mahumetanica non ſemper fuit. Caluiniana & Lutherana, quam Reformatam vocant, noua eſt, cœpit enim cum ipſa reformatione (à qua nomen habet) quæ à Luthero & Caluino, vt ipſorum aſſeclæ dicunt, facta eſt. Sola Pontificia hucuſque perſeuerauit. Quid hic reſpondebunt Aduerſarij? An putant aliam, præter Pontificiam, viſibiliter & ſine errore ſemper extitiſſe? Si putant, dicant, obſecro, quæ illa ſit? quo nomine appelletur? quas mundi partes occupauerit, & adhuc occupet? quos Paſtores

& Epi-

& Epiſcopos habuerit, & adhuc habeat? Qui Reges & Imperatores illi adhæſerint, & adhuc adhæreant? Qui hæretici ab illa damnati? quæ Academiæ confirmatæ? quæ templa & monaſteria erecta? Hic non euadent, ſat ſcio.

60. Non deſunt tamen, qui oppreſſi hoc Argumento, fingant Eccleſiam quandam in cunis iacentem & vagientem, quæ nec fari poſſit, nec fidem profiteri. Aiunt enim Eccleſiam Chriſti, aliquot ſęculis, tam fuiſſe corruptam ac vitiatam, vt nulli in ea fuerint veri fideles, niſi infantes baptizati. Et ſine dubio; intelligunt Eccleſiam Romanam ſeu Pontificiam, quam putant ſuperioribus ſeculis penitus defeciſſe, niſi quod ſoli infantes legitimè in ea baptizati, tanquam vera ipſius membra permanſerint. Miſerum perfugium, & ipſis Aduerſarijs pernitioſum. Nam ipſi paſſim docent, duas eſſe notas Eccleſiæ, nempe ſinceram prędicationem Euangelij, & legitimam Sacramentorum

torum adminiſtrationem, ex quibus vera Chriſti Eccleſia dignoſci debeat, & ſine quibus conſiſtere non poſſit; vt videre eſt in Confeſſione Auguſtana art. 7. & in Apologia eiuſdem, & in Caluino lib. 4. Inſt. cap. 1, parag. 9. 10. & 11. At hæ duæ notæ non conueniunt Eccleſiæ, in qua ſoli infantes baptizati sũt; quia ſoli infantes nec poſſunt ſincerè prædicare Euangelium, nec legitimè adminiſtrare Sacramenta: Ergo Eccleſia, in qua ſoli infantes ſunt, non eſt vera Chriſti Eccleſia.

61. Alij habent aliud effugium. Aiunt, ſemper in Eccleſia fuiſſe vnum aut alterum cordatum virum, qui Papę contradixerit, cuiuſmodi diuerſis temporibus fuerunt Ioãnes Vvicleff, Ioannes Huſs, Lutherus, Caluinus. Æquè ineptè. Nam primò, dicant mihi, quis fuerit ille vnus, vel qui duo cordati viri, qui ante Vvicleffum, per ſingula ſuperiora ſecula, Papæ contradixerint? Si neſciunt, quare temerè affirmant? Si ſciunt, edicant eorum nomina, lo-

cum

cum habitationis, & cæteras circumſtantias. Non poterunt. Secundò, Eccleſia Chriſti non eſt deterioris conditionis, quam fuerit Synagoga Iudęorum, cum Eccleſia ſit domina; Synagoga, ancilla. (ad Galat. 4. 22.) At Synagoga nunquā fuit tam deſerta, vt duo tātum viri in ea reperirētur. Imò, tempore Heliæ, cū putabatur deſertiſſima, ſeptē millia virorum in ea reperta ſunt. Rom. 9. 4. Cur ergo Aduerſarij fingunt, Eccleſiam Chriſti fuiſſe aliquando tam deſertam, vt duo tantum viri in ea reperti fuerint? Quod manifeſtè repugnat Scripturæ, quæ apud Iſaiam teſtatur, Eccleſiam Chriſti multò fœcundiorem, & ampliorem fore, quam fuerit Synagoga? Iſaiæ 54. 1. Tertiò, Donatiſtæ plus tribuebant Eccleſiæ, quam hi faciunt. Nam illi, tametſi dicerent, Eccleſiam toto orbe perijſſe, & in ſola Africa remanſiſſe; non tamen auſi ſunt aſſerere, quod hi aſſerunt remanſiſſe aliquando in duobus tantum viris, qui Papæ contradixerint.

Si

Si ergo illi, qui melius ſentiebant de Eccleſia, quam hi noſtri Aduerſarij ſentiunt, nihilominus ab Auguſtino, & alijs Patribus damnati ſunt tanquã hęretici; quid de his noſtris fieri oportere exiſtimandum eſt?

Epilogus huius Capitis.

62. EX ijs, quę hoc toto capite dicta ſunt, magnam conſolationem, & ſecuritatem percipiunt Catholici in negotio fidei ac religionis: Aduerſarij è contrario, confuſionem, & diffidentiam. Nam Catholici, vt ſuprà dixi, cum Auguſtino ſequuntur hanc certam ac fixam Regulam: *Tota Eccleſia non poteſt errare in fide*. Ex qua tria inferunt. Primò, Eccleſiam Romanam, quam Aduerſarij concedunt primis trecentis aut quadringentis annis fuiſſe veram Chriſti Eccleſiam, hactenus non erraſſe in fide. Secundò, tutos, ac ſecuros ſe eſſe in fide, quamdiu publicè profitentur id, quod Eccleſia Romana

toto

toto orbe diffuſa publicè profitetur. Tertiò, ſe in defenſione Romanæ Eccleſiæ ſimiles eſſe probis filijs, qui matri ſuę honorem deferunt, & ſubſidium preſtant.

63. Aduerſarij tenent contrariam hanc Regulam: *Tota Eccleſia poteſt errare in fide*. Ex qua ſequitur, totam ipſorum Eccleſiam errare poſſe, ideoque neminem apud eos ſecurum ac tutum eſſe de ſua fide. Vel enim ſequuntur Eccleſiam ſuam, vel ab ea diſſentiunt. Si illam ſequuntur, nihil certi habent, ſi ipſa errare poteſt. Si ab ea diſſentiunt, magis perplexi ſunt, quia ſi tota ipſorum Eccleſia errare poteſt, multò magis ſinguli ipſorum poſſunt.

64. Quod magis confirmo ex duobus principijs, quæ ipſi ſtatuunt. Vnum eſt, Pontificiam Eccleſiam non ſubitò, ſed ſenſim defeciſſe à fide, ac tandem omni fide abiecta, adulteram factã eſſe. Alterum, defectionem illam initio fuiſſe latentem, & occultam, adeò vt nec locus, nec tempus, nec

aliæ

aliȩ circumſtantiæ illius certò deſignari potuerint. Tandem tamen poſt aliquot ſecula à Luthero, & Caluino publicè fuiſſe notatam, & deprehenſam.

65. Ex vtroque ſic concludo: Quod contigit Eccleſiæ Pontificiæ, poteſt etiam contingere Eccleſiæ Reformatæ: At Pontificia, vt Aduerſarij dicunt, ſenſim, latenter, & occultè defecit à fide, nobis non aduertentibus: Ergo etiam Reformata poteſt ſenſim, latenter, & occultè deficere, ipſis non aduertentibus. Quid ſi ergo iam defecerit, & ipſi non aduerterint? Imò, quomodo poſſunt aduertere, ſi defectio latens, & occulta eſt? Manent ergo incerti de ſua fide, & Eccleſia.

66. Hic planè conſtricti ſunt, nec video, quid poſſint reſpondere. Nam quod aliqui dicunt, Eccleſiam non poſſe errare vel deficere à fide quamdiu ſequitur verbum Dei; fruſtra eſt. Primò, quia argumentum, quod iam poſui, repetam hoc modo: Quidquid contigit Eccleſiæ Pontificiæ, poteſt e-

Digitized by Google

tiam contingere Eccleſię Reformatæ: At Pontificia, vt ipſi volunt, ſenſim, latenter, & occultè deſeruit verbum Dei, nobis non aduertentibus: Ergo etiam Reformata poteſt ſenſim, latenter, & occultè deſerere verbum Dei, ipſis non aduertentibus. Quid ſi ergo iam deſeruerit, & ipſi non aduerterint? Nunquam elabentur ex hoc labyrintho. Semper manebunt dubij, & incerti de ſua fide, niſi nobiſcum aſſerant, totam Eccleſiam errare aut deficere non poſſe.

67. Deinde, vnde conſtabit Aduerſarijs, an noſtra, vel ipſorum Eccleſia ſequatur verbum Dei, nec ne? Nos noſtram defendimus: illi ſuam. Quis decidet hanc litem? Deſignent ipſi infallibilem Iudicem, qui ſententiam ferat. Non poſſunt. Vel enim deſignabunt ipſum verbum Dei, vel Eccleſiam, vel ſingulos qui ſunt in Eccleſia, vel aliquos ex illis. Ac primò, ſi deſignent verbum Dei, nos vicimus: Nam verbum Dei expreſsè aſſerit, Eccle-

ſiam

ſiam eſſe columnam veritatis, quam nullę inferorum vires euerſuræ ſint. Idem nos aſſerimus: Si ergo hoc Iudice cauſa definienda eſt, victoria noſtra eſt. Si autem deſignent Eccleſiam, contra ſe faciunt. Vel enim ſententia Eccleſiæ infallibilis eſt, vel falli poteſt. Si infallibilis eſt; errant ipſi, qui dicunt errare poſſe. Si falli poteſt, iterum errant; quia cum debeant aſſignare infallibilem Iudicem, deſignant Eccleſiam, quam aiunt falli, & errare poſſe. Denique, ſi deſignent vel ſingulos, vel aliquos eorum, qui in Eccleſia ſunt, magis deſipiunt: Si enim tota Eccleſia errare poteſt, quantò magis ſinguli, qui in Eccleſia ſunt, errare poſſunt.

68. Fortè dicturi ſunt, duplicem eſſe Eccleſiam: Vnam viſibilem, in qua boni, & mali permixti: alteram inuiſibilem, in qua ſoli prædeſtinati ſunt. Totam viſibilem errare poſſe; non item inuiſibilem. Sed hoc etiam fruſtra: Imò, qui hoc dicunt, ſecum ipſi pugnant. Nam omnes prædeſtinati,

quos

quos aiunt eſſe in Eccleſia inuiſibili, ſunt etiam in Eccleſia viſibili: Ergo ſi tota viſibilis errare poteſt, omnes etiam prædeſtinati errare poſſunt: Aut, ſi hi non poſſunt, nec tota Eccleſia viſibilis poteſt. Quod autem prędeſtinati omnes ſint in Eccleſia viſibili, ne Aduerſarij quidem negare poſſunt. Et ratio manifeſta eſt, quia nullus ſaluatur extra Eccleſiam viſibilem, vt concluſ. 4. ex illorum conceſſione probatum eſt: At omnes prędeſtinati ſaluantur: Ergo nullus prædeſtinatus eſt extra Eccleſiam viſibilem.

69. Ex dictis colligo duplex dilemma in aduerſarios. Vnum eſt: Vel tota Eccleſia viſibilis errauit in fide, ante ortum Lutheri, vel non errauit: Si tota errauit, omnes & ſingulos Chriſtianos erraſſe neceſſe eſt, etiam prædeſtinatos: Nulla igitur tunc erat fides in terris. Vnde igitur Lutherus eam accepit? Si non errauit, cur aduerſarij fingunt erraſſe? cur eam, vt errantem, deſerunt?

70. Alterum: Vel tota Eccleſia Reformata, in qua Lutherani, & Caluiniſtæ ſunt, poteſt errare in fide, ipſis non aduertentibus, vel non poteſt: Si non poteſt, quomodo Pontificia potuit? Si poteſt, quid ſi iam erret, & ipſi non aduertant? Repeto quod ſupra dixi, ſemper dubios, & incertos fore, quamdiu ſentiunt Eccleſiam errare poſſe. Deponant hunc errorem, & id ſentiant de Matre Eccleſia, quod maiores noſtri ſenſerunt, ſic futurum eſt, vt amplius non errent.

CAPVT IV.

De Capite Eccleſiæ.

1. NOmen Capitis ſumitur duobus modis. Primò, propriè, pro naturali capite humani coporis, cuius officium eſt, dirigere, & gubernare membra corporis. Secundò, metaphoricè, pro morali Capite ſeu Principe communitatis, cuius officium eſt,

diri-

irigere, & gubernare ſubditos, qui ſunt membra communitatis. Hoc poſteriori ſenſu loquimur hic de Capite Eccleſiæ. Eſt ergo queſtio. Quis ſit Caput, ſeu Princeps, Rector, & Gubernator Eccleſiæ? Nos tria aſſerimus. Primò, Chriſtum, cum eſſet in hac vita mortali, fuiſſe primarium ipſius Caput, & adhuc eſſe. Secundò, Petrum, poſt Chriſti in cælos aſcenſionem, fuiſſe ſecundarium Caput: Vel, quod idem eſt, fuiſſe Vicarium Chriſti in gubernanda Eccleſia. Tertiò; Petro cum pari poteſtate ſucceſſiſſe Romanum Pontificem, qui poſt mortem Petri gubernauit Eccleſiam, & adhuc gubernat.

3. Itaque dicimus duplex eſſe Caput Eccleſiæ, Vnum primarium, quod eſt Chriſtus: Alterum vicarium ſeu ſecundarium, quod eſt Petrus cum ſuo ſucceſſore, Pontifice. Sed diuerſo modo: Primò, quia Chriſtus non ſolum eſt Caput Eccleſiæ militantis, ſed etiam triumphantis. (Eph. 1. 22.) Pon-

tifex ſolius militantis. Secundò, Chriſtus eſt Caput viſibile, & inuiſibile, quia viſibiliter, & inuiſibiliter gubernat Eccleſiam; Pontifex, viſibile tantum. Quæ omnia breuiter probanda ſunt.

I. CONCLVSIO.

De Chriſto, primario Eccleſiæ Capite.

3. CHriſtus in hac vita exiſtens, fuit viſibile, & inuiſibile Caput Eccleſiæ. Viſibile, quia viſibili modo: inuiſibile, quia inuiſibili modo Eccleſiam gubernauit. Hoc explicandum eſt ex ſimilitudine Capitis naturalis. Nam Caput naturale duobus modis gubernat corpus humanum: Primo, per internum influxum, qui in eo conſiſtit, quod ex capite, tanquam ex fonte ſeu principio, deriuantur ſpiritus ſenſitiui in reliqua membra. Vnde fit, vt reliqua membra poſſint vitam conſeruare, & ſuas functiones exercere. Secundo, per externã directionẽ quæ

in

in eo conſiſtit, quod Caput per intellectum, voluntatem, viſum, anditum, & alios ſenſus, qui in eo vigent, dirigit reliqua membra in externis actionibus, ne aberrent. Quo pacto per intellectum, & voluntatem dirigit manus, ne quid illicitum committant. Et per viſum dirigit pedes, nec in foueam incidant: Et ſic deinceps.

4. Sic etiam Chriſtus in hac vita exiſtens, duobus modis gubernauit Eccleſiam. Primo, per internum influxum donorum gratiæ. Ioan. 1. 16. *De plenitudine eius nos omnes accepimus*. Et Eph. 4. 7. *Vnicuique noſtrum donata eſt gratia ſecundũ menſuram donationis Chriſti*. Secundo, per externam directionem, & gubernationem. Sicut enim Rex externo, & viſibili modo gubernat rempublicam, præcipiendo, monendo, increpando, puniendo, officia diſtribuendo: ita Chriſtus in hac vita, externo, & viſibili modo gubernauit Eccleſiam, ordinando Miniſtros, & Sacerdotes, ſanciendo legem Euange-

licam, docendo, hortando, increpando. Quod alia ſimilitudine explicat Apoſtolus. Ep. 5. 22. cum ait: *Mulieres viris ſui ſubdita ſint, ſicut Domino: quoniam vir eſt caput mulieris ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſia*. Nempe, quoad externam gubernationem. Sicut enim mulier in externis actionibus tenetur ſe dirigere iuxta imperium ſui viri, qui eſt caput ipſius: ita Eccleſia, iuxta legem, & mandatum Chriſti.

II. CONCLVSIO.

5. CHriſtus in cælo nunc exiſtens, adhuc manet Caput Eccleſiæ inuiſibile, & manebit vſque ad cõſummationem ſæculi; non tamen manet Caput viſibile. Ratio eſt, quia adhuc gubernat, & gubernabit Eccleſiam inuiſibili modo nempe per internum influxum donorum gratiæ, & directionem Spiritus ſancti. Matthæi 28. 20. *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi*. Non tamen.

Digitized by Google

men gubernat illam viſibili modo, quia non eſt amplius viſibiliter præſens, ſicut fuit ante Aſcenſionem. Vnde Auguſtinus tract. 50. in Ioannem, prope finem: *Secundum præſentiam Maieſtatis ſemper habemus Chriſtum: ſecundum præſentiam carnis, rectè dictum eſt Diſcipulis: Me autem non ſemper habebitis. Habuit enim illum Eccleſia, ſecundum præſentiam carnis, paucis diebus: Modò fide tenet; oculis non videt.*

6. Hinc ſequitur, præter Chriſtum, qui nunc in cœlis eſt, debere eſſe aliquod aliud viſibile Caput Eccleſiæ, quod loco Chriſti viſibiliter gubernet Eccleſiam: Sicut in abſentia Regis ſolet aliquis in regno conſtitui, qui vicem illius ſuppleat in externa politia, præſertim ſi Rex longo tempore abſuturus eſt. Ratio ſumitur ex dictis, quia regimen Eccleſiæ debet manere tale, quale à Chriſto inſtitutum eſt. At ipſe ante aſcenſionem ſuam inſtituit regimen viſibile, ſub vno viſibili Capite: Ergo debet manere tale. Sicut ergo

ipſe fuit viſibile Caput ante aſcenſionem: ita poſt aſcenſionem debet eſſe aliquod aliud viſibile Caput, loco Chriſti. Alioqui regimen Eccleſiæ, atque adeo ipſa Eccleſia eſſet mutata, quod eſt abſurdum.

7. Et confirmatur ex analogia Synagogæ, & Eccleſiæ hoc modo: Synagoga Moſaica fuit vmbra ſeu typus Eccleſiæ Chriſti: At Synagoga ſemper fuit gubernata ab vno viſibili Capite, nempe à Pontifice, cui reliqui omnes erant ſubiecti, vt patet ex libris Exodi, Leuitici, & Deuteronomij: Ergo etiam Eccleſia debet ſemper gubernari ab vno viſibili Capite. Sequela patet, quia gubernari ab vno Capite, perfectius eſt, quam gubernari à multis, vt patet in regimine huius mundi. Si ergo Synagoga, quæ fuit imperfectior quam Eccleſia (ſicut vmbra imperfectior eſt, quam corpus) ſemper gubernata fuit ab vno Capite: multò magis Eccleſia gubernari debet ab vno Capite.

8. Dices, Analogia in eo conſiſtit,

quod

Digitized by Google

quod ſicut Synagoga habuit vnum Caput, nempe Pontificem; ita Eccleſia habeat ſimiliter vnum Caput, nempe Chriſtum. Reſpondeo. Duplex analogia aſſignanda eſt. Vna, quoad internum influxum gratiæ: altera, quoad externam gubernationem. Prior in eo conſiſtit, quòd ſicut Chriſtus per ſua merita præuiſa, contulit Synagogæ internam gratiam: ita per ſua merita iam exhibita, multo abundãtiorem gratiam conferat Eccleſiæ. Poſterior in eo, quòd ſicut Moſes Mediator veteris Teſtamenti fuit primum Caput viſibile Synagogæ, quoad externum regimen; ita Chriſtus Mediator noui Teſtamenti, fuerit primum Caput viſibile Eccleſiæ, in externo regimine. Rurſum, ſicut poſt mortem Moſis ſemper perſeuerauit viſibile regimen Synagogæ; ita poſt aſcenſionem Chriſti ſemper perſeueret viſibile regimen Eccleſiæ.

9. Ex vtraque Analogia colliguntur hæc: 1. Inuiſibile Caput Synagogæ &

Eccle-

Eccleſiæ, quoad internum influxum gratiæ, eſſe idem, nempe Chriſtum. 2. Viſibile Caput Synagogæ & Eccleſiæ, quoad externam gubernationem, eſſe diuerſum. Nam viſibile Caput Synagogæ ab initio fuit Moſes, cui poſtea ſucceſſerunt Pontifices legales. Viſibile autem Caput Eccleſię ab initio fuit Chriſtus, cuius locum poſtea ſuppleuit Petrus & eius ſucceſſores, vt deinceps probandum eſt. 3. Moſen fuiſſe figuram Chriſti, quoad externam gubernationem. Nam ſicut Moſes fuit Legiſlator, Mediator, & Princeps in veteri Teſtamento; ita Chriſtus in nouo. 4. Pontifices veteris Teſtamenti fuiſſe typum ſeu figuram Pontificum noui Teſtamenti. Nam ſicut illi, in externo regimine, præſidebant toti populo Iudæorum: ita hi, toti populo Chriſtianorum.

De

De Petro Chriſti Vicario, ſeu de Primatu Petri.

10. OStenſum eſt, poſt Chriſti aſcẽſionẽ debuiſſe eſſe aliud Caput Eccleſiæ viſibile, quod in externa directione gubernauerit Eccleſiam loco Chriſti. Hoc Caput aſſerimus fuiſſe Petrum Apoſtolum, quem Sancti Patres vocant Vicarium Chriſti, Principem & Coryphæum Apoſtolorum, Principem & Caput Eccleſiæ, Paſtorem gregis Dominici, Paſtorem Paſtorum. Et merito, quia Chriſtus commiſit illi curam ſuarum ouium, ſeu totius Eccleſiæ, cùm dixit: *Paſce oues meas.* Vnde Bernardus libro 2. de Conſideratione, ad Eugenium Papam cap. 8. *Tu es,* inquit, *cui oues creditæ ſunt. Sunt quidem & alij gregum Paſtores, ſed tu tantò glorioſius, quantò & differentius præ cæteris nomen hæreditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos: tibi vniuerſi crediti, vni vnus. Nec modo ouium ſed & Pa-*

ſtorum

Digitized by Google

ſtorum tu vnus omnium Paſtor. Vnde id probem, quæris? Ex verbo Domini. Cui enim, non dico Epiſcoporum, ſed etiam Apoſtolorum ſic abſolutè & indiſcretè totæ commiſſæ ſunt oues? Si me amas, Petre, paſce oues meas. Quas? illius vel illius populi, ciuitatis, aut regionis, aut certi regni? Oues meas, inquit. Cui non planum, non deſignaſſe aliquas, ſed aſſignaſſe omnes? Nihil excipitur, vbi diſtinguitur nihil. Similia habent Ambroſius ſerm. 46. de pœnitentia Petri, in fine. Gregorius lib. 4. epiſt. 32. ad Mauritium Auguſtum, & alij.

11. Idem confirmari poteſt ex prærogatiuis Petri, non quòd vnaquæque prærogatiua per ſe ſufficiens ſit ad aſtruendum Petri primatum & eminentiam ſupra alios Apoſtolos; ſed quod omnes ſimul ſumptæ id faciant. Sunt autem hæ præcipuæ. 1. Quòd Chriſtus ſoli Petro inter omnes Apoſtolos, proprium nomen mutauerit. 2. Quòd quando in Euangelio recenſentur nomina Apoſtolorum, ſemper pri-

primo loco ponatur Petrus. 3. Quòd Scriptura loquatur de Petro, tanquam de Principe; de alijs, tanquam de ſubditis. 4. Quòd Petrus ſæpe loquatur nomine omnium Apoſtolorum, tanquam illorum Anteſignanus. 5. Quòd inter omnes Apoſtolos, ſoli Petro facta ſit prima reuelatio Diuinitatis Chriſti. 6. Quòd ſoli Petro promiſſa ſit ſtabilitas fidei & cathedræ. 7. Quod Chriſtus pro ſolo Petro & ſeipſo voluerit tributum ſolui in Capharnaum. 8. Quòd poſt reſurrectionem ſoli Petro inter omnes Apoſtolos, primum apparuerit. 9. Quòd ſoli Petro abſolutè dixerit (*Paſce oues meas.*) 10. Quòd Petrus ſua authoritate vocauerit alios ad electionem noui Apoſtoli, in locum Iudæ proditoris. 11. Quòd primus promulgauerit Iudæis Euangelium poſt acceptum Spiritum ſanctum. 12. Quòd primum miraculum apud Iudæos fecerit, in confirmationem Euangelij. 13. Quòd etiam primus prædicauerit gentibus Euangelium: & quòd ipſi ſoli oblata ſit

visio

viſio cœleſtis de vocatione gentium.
14. Quòd primus in Concilio Hieroſolymitano ſententiam dixerit. Vide quæ lib. 2. de Republica Eccleſiaſtica cap. 6. de his diſputata ſunt.

12. Sed notandum eſt, quaſdam ex illis prærogatiuis, nempe primas octo, præceſſiſſe primatum Petri, & fuiſſe vel ſigna futuri primatus, vel diſpoſitiones præuias, vel promiſſiones ad eundem obtinendum. Nonam, qua dictum eſt, *Paſce oues meas*, fuiſſe actualem primatus collationem. Reliquas, fuiſſe effectus ſeu exercitia primatus iam obtenti. Dabo ſimile. Quando Rex vult alicui ex ſuis Aulicis dare ſupremam aulæ præfecturam, ſeruat hūc ordinem: Primò diſponit illum ad hoc officium, & exhibet quædam ſigna ſuæ erga illum propenſionis; quatenus illi præ cæteris familiaris eſt; ſoli ſua conſilia communicat; ſolum ad legationes magni momenti adhibet; ſoli promiſſionem facit; ſoli primum locum tribuit: Deinde, his præmiſſis, reipſa confert

fert illi præfecturam: Poſtea permittit illum exercere officia præfecturæ. Sic fecit Chriſtus. Primò diſpoſuit Petrum ad primatum Eccleſiæ varijs ſignis & prærogatiuis: Deinde reipſa contulit illi primatum, *Paſce oues meas*. Denique Petrus, accepto primatu, cœpit illum exercere: Cœpit inquam conuocare diſcipulos ad electionem noui Apoſtoli; promulgare ſolemniter Euangelium; & alia ſimilia officia præſtare.

Obiectiones contra Primatum Petri.

13. PRima ſumitur ex illo: Roman. 12. 5. *Multi vnum corpus ſumus in Chriſto: ſinguli autem alterius membra.* Vbi Apoſtolus nullũ aliud Caput agnoſcit niſi Chriſtum: Et inter membra corporis, non minus includit Petrum, quàm alios fideles: Imò omnes fideles vult eſſe membra, non ſolùm reſpectu Chriſti, ſed etiam reſpectu ipſorum inter ſe, vt patet ex illis verbis: *inguli & autem alter alterius membra.* Igitur & Pe-

Petrus, & Pontifex ſunt membra corporis Eccleſiæ, non ſolùm, ſi conferantur cum Chriſto, ſed etiam ſi conferantur cum alijs fidelibus. Non ſunt ergo Caput Eccleſiæ. Reſpondeo. Apoſtolus diſertè ibi loquitur de Chriſto, quatenus eſt Caput Eccleſiæ per internum influxum donorum gratiæ: Et ſic verum eſt, omnes fideles, etiam Petrum & Pontificem, eſſe membra, non Caput. Omnes enim accipiunt gratiam à Chriſto, tanquam à Capite: nullus à Petro vel Pontifice. Si autem ſermo ſit de Chriſto, quatenus eſt Caput Eccleſiæ per externam gubernationē, tunc non ſolùm ipſe ſed etiam Petrus eſt Caput: ille quidem primarium, & propria virtute; hic verò ſecundarium, & virtute ab illo participata.

14. Dices, Ergo Eccleſia eſt biceps, quia habet duo capita. Reſpondeo. Nihil hic nouum. Nam & regnum Luſitaniæ, hoc ſenſu, biceps eſt; quia Regem abſentem habet, & Proregem præſentem: Vtrumque, vt Caput in externo

terno regimine; ſed alterum alteri ſubordinatum. Idem dico de Eccleſia. Biceps eſt, quia habet duo capita, primarium & ſecundarium. Dabo aliud exemplum ex Apoſtolo, Eph. 5. 23. *Vir*, inquit, *eſt Caput mulieris*. At mulier præter virum, qui Caput ipſius eſt, habet etiam naturale caput in ſuo corpore. Igitur biceps eſt.

II. OBIECTIO.

15. SIcut caput & reliqua membra hominis conſtituunt vnum integrum corpus naturale, ita Chriſtus & Eccleſia conſtituunt vnum integrum corpus myſticum, quod conflatum eſt ex capite & membris (teſte Apoſtolo 1. Cor. 12.) Ergo omnes, præter Chriſtum, qui caput eſt, ſunt membra corporis Eccleſię: Ergo nullus pręter Chriſtum eſt Caput Eccleſiæ. Reſpondeo. Hæc obiectio ſoluitur eodem modo, quo prior. Nam Caput poteſt dupliciter conferri cùm membris. Primo, quo-

ad internum influxum, qui procedit à capite in reliqua membra: Et ſic vnius corporis vnum eſt caput. Secundo, quoad externum regimen: Et ſic vnius corporis poſſunt eſſe duo capita: Quo pacto corpus mulieris habet vnum caput, à quo recipit influxum ſpirituum ſenſitiuorum: habet duo, à quibus regitur in externis actionibus. Nam & à proprio Capite naturali, & à Viro, qui caput ipſius morale eſt, gubernatur. Idem eſt de Eccleſia. Habet vnum Caput quoad influxum gratiæ: habet duo, quoad externam gubernationem, quorum vnum ſupplet vices alterius. Et priori modo ſolus Chriſtus eſt Caput; reliqui omnes ſunt membra: poſteriori, non ſolus Chriſtus, ſed etiam Petrus eſt Caput; qui tamen priori modo eſt membrum, & non Caput.

16. Quando ergo obijcitur ex Apoſtolo, quod Chriſtus & Eccleſia conſtituãt vnum integrum corpus myſticum, quod ex Capite & membris conflatum eſt; hoc intelligi debet priori ſenſu. Nã

Apo-

Apoſtolus diſertè loquitur de Chriſto, quatenus eſt Caput Eccleſię, quoad internam diuiſionem donorum gratiæ; vt in textu patet. Et ſic concedo, vt iam ante conceſſi, omnes præter Chriſtum, eſſe membra Eccleſiæ: Et nullum præter Chriſtum, eſſe Caput Eccleſiæ. Quod ſi ſimilis obiectio fiat de Chriſto, quatenus eſt Caput per externam gubernationem; dicendum erit, Chriſtum cum ſuo Vicario eſſe Caput: reliquos omnes, membra. Sicut fit in regno Luſitaniæ. Rex cum ſuo Prorege eſt Caput regni: alij, membra.

LII. OBIECTIO.

17. CHriſtus ſuam Eccleſiam æquè commendauit omnibus Apoſtolis, & non magis Petro, quàm alijs: Omnibus enim dixit: *Sicut me miſit Pater, & ego mitto vos*. Item: *Docete omnes gentes*. Deinde, omnes æquè docuit & inſtruxit: Omnibus æquè miſit Spiritum ſanctum in die Pentecoſtes. Hanc æqua-

qualitatẽ agnoſcit Cyprianus in tract. de Simplicitate Prælatorum, ſeu de vnitate Eccleſiæ, cùm ait: *Hoc erant vtique & cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis.* Reſpondeo. Verum eſt, quòd omnibus commendauerit ſuam Eccleſiam; falſum, quòd omnibus æquè commendauerit. Nam ſoli Petro dixit, *Paſce oues meas.* Igitur paſtura omnium ouiũ ſoli Petro, non alijs commendata eſt. Nec valet hæc conſequentia: Omnes æquè inſtructi ſunt, & æquè Spiritum ſanctum acceperunt: Ergo vnus non habet maiorem iuriſdictionem quàm alius. Nam aliud eſt loqui de doctrina & ſanctitate: aliud de iuriſdictione. Non omnes, qui pares ſunt in doctrina & ſanctitate: ſunt etiam pares in iuriſdictione. Alioqui Rex in regno, ſi non haberet maiorem doctrinam & ſanctitatem quàm ſubditi, non haberet etiã maiorem iuriſdictionem, quòd eſt abſurdum. Et ratio à priori eſt, quia poteſtas & iuriſdictio per ſe non pendent

à ma-

Digitized by Google

à maiori doctrina & ſanctitate: Cyprianus idem docet, quod nos. Nempe, omnes Apoſtolos antequam Petro diceretur, *Paſce oues meas*, fuiſſe æquales: Poſtea, non fuiſſe æquales, ſed Petrum præ alijs eminuiſſe. Vide, quæ diximus lib. 2. de Republ. Eccl. cap. 7. obiect. 1.

IV. OBIECTIO.

18. PAulus in faciem reſtitit Petro, ad Galat. 2. 11. Ergo Petrus non fuit Caput Eccleſię; alioqui Paulus fuiſſet arrogans & procax, quod Capiti Eccleſiæ auſus eſſet reſiſtere. Reſpondeo. Verum eſt, Paulum Petro reſtitiſſe, quia Petrus errauerat non quidē in aliquo fidei articulo, in quo errare non poterat, iuxta promiſſionem Chriſti: *Rogaui pro te, Petre, vt non deficiat fides tua:* Sed in facto, quia incautè ſimulabat Iudaiſmum, cum ſcādalo & offenſione gentilium. At hinc non ſequitur, Petrum non fuiſſe Caput Eccleſiæ. Si-

cut in ſimili non ſequitur: Dauid fuit reprehenſus à Ioab, 2. Reg. 19. 5. Ergo non fuit Caput regni. Imò multi Patres ex hac ipſa Petri reprehenſione colligunt, ſuperiores poſſe corripi ab inferioribus, quando fit cum debita humilitate & charitate, vt Auguſtinus epiſt. 19. ad Hieronymum, Cyprianus epiſt. ad Quirinum, de hæreticis rebaptizandis. Gregorius hom. 18. in Ezechielē, D. Thomas in 2. 2. quæſt. 33. articulo 4. ad 2. Similiter non ſequitur, Paulum fuiſſe arrogantem & procacem, quia quod fecit, factum eſt bono zelo, ad tollendum ſcandalum, quod ortum erat ex incauta Petri ſimulatione.

De Pontifice Petri Succeſſore, ſeu de Primatu Pontificis.

19 ROmanum Pontificem eſſe Petri ſucceſſorem, docent antiqui Patres. Optatus Mileuitanus lib. 2. contra Parmenianum: *Petro ſucceſſit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacle-*

tus.

tus, &c. Et Auguſtinus epiſt 165. ad Generoſum: *Si ordo Epiſcoporum ſibi ſuccedentium conſiderandus eſt, quantò certius, & vere ſalubriter ab ipſo Petro numeramus, cui totius Eccleſiæ figuram gerenti Dominus ait. Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Petro enim ſucceſſit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus, Anacleto Euariſtu, &c.* Et Philippus presbyter in Concilio Epheſino, tomo 2. cap. 16. *Nulli dubium, imò ſæculis omnibus notum eſt, Sanctũ Petrum Apoſtolorum principem & caput, Eccleſiæ Catholicæ fundamentum, per Succeſſores ſuos hucuſque ſemper viuere, cauſaſque decernere, ſemperque victurum eſſe. Huius itaque ordinarius Succeſſor Papa Cæleſtinus nos ad hanc synodum miſit.* Omitto alios Patres, qui vel Chronica, vel Martyrologia, vel vitas Pontificum cõſcripſerunt. Omnes incipiunt à Petro; & Pontifices faciunt Petri ſucceſſores.

20. Et ratio euidens ſumitur ex principijs iam poſitis. Primum eſt, Chriſtum in hac vita fuiſſe viſibile Caput Eccleſiæ in externa gubernatione. Al-

teram, hanc gubernandi formam non eſſe mutatam poſt aſcenſionem Chriſti, ac proinde etiam nunc opus eſſe viſibili Capite. Tertium, hoc Caput non aliud fuiſſe poſt Chriſtum, quam Petrum, cui dictum eſt, *Paſce oues meas.* Cùm ergo poſt mortem Petri non ſit facta mutatio in regimine Eccleſię, neceſſe eſt, Petro ſucceſſiſſe aliquem, qui eodem modo, quo Petrus, Eccleſiam gubernauerit. Nec alius aſſignari poteſt, quam Pontifex.

21. Hinc ſequitur, ſicut Petrus fuit Caput & Paſtor vniuerſalis Eccleſiæ; ita etiam Pontificem, qui Petro ſuccedit cum pari poteſtate, eſſe Caput & Paſtorem vniuerſalis Eccleſiæ. Et hic titulus tribuitur illi in epiſtola Paſchaſini Epiſcopi & aliorum de damnatione Dioſcori, tomo 2. Concil. in fine Concilij Chalcedonenſis, vbi leguntur hæc verba: *Vnde ſanctiſſimus & beatiſſimus Papa, Caput vniuerſalis Eccleſiæ Leo, per nos vt legatos ſuos, Epiſcopali eum dignitate nudauit.* Vide etiam Patres Con-

cilij

cilij Calcedonenſis in epiſt. ad Leonē, quæ exſtat in fine eiuſdem Concilij. Item Ambroſium epiſt.81. ad Siricium Papam. Et Hieronymum epiſt.57. ad Damaſum Papam. Et Auguſtinum in libro contra Epiſtolam Manichæi, quam fundamentalem vocant, cap.4. & alios.

22. Accedunt varia Pontificis priuilegia, ex quibus idem conuincitur. *Primum eſt*, quòd omnes Epiſcopi totius orbis, qui in iudicijs eccleſiaſticis ſentiunt ſe grauari ab Epiſcopis aut Synodis prouincialibus, poſſint confugere ad Romanum Pontificem, tanquam ad Iudicem ſuperiorem, cui reliqui omnes Epiſcopi ſubiecti eſſe debeant; & à cuius ſententia non liceat vlterius appellare. Hoc patet ex Concilio Sardicenſi, cap.4. iuxta ſecundam editionem. *Alterum*, quod omnes Chriſtiani, quando oriuntur diſſenſiones in fide, debeant adherere illi parti, quam tenet Romanus Pontifex ſeu Sedes Apoſtolica, ſi non velint errare. (Ire-

næus

næus libro 3. contra hæreſes c. 3. Hieronymus epiſt. 8. ad Demetriadem c. 9. Baſilius in epiſt. data Sabino Diacono ad Pontificem Romanum. Cyrillus Alexandrinus in epiſt. ad Cæleſtinum Papam, Auguſtinus lib. 1. contra duas epiſtolas Pelagianorum cap. 1. & alij) *Tertium*, quòd nullum Decretum ſtatui poſſit pro tota Eccleſia, niſi Pontifice conſentiente. (Socrates libro 2. hiſt. cap. 5. Sozomenus libro 3. cap. 7. Theodoretus lib. 2. cap. 22. Concilium Chalcedonenſe act. 1. in initio, & act. 16. in relatione Sanctæ Synodi ad Leonem Papam, Auguſtinus cum alijs Epiſcopis Concilij Carthaginenſis epiſt. 60. ad Innocentium Papam.) *Quartum*, quod Pontifex poſſit ſancire leges Eccleſiaſticas, quæ obligent vniuerſam Eccleſiam. (ex dictis quæ omnia à nobis fusè explicata ſunt lib. 3. de Rep. Eccleſiaſtica cap. 4.

Obie-

Obiectiones contra Primatum Pontificis.

23. PRima. Duo Romani Pontifices, Pelagius & Gregorius dānant illum Titulum, *Oecumenicus ſeu Vniuerſalis Patriarcha*, quo vtebatur Ioannes Conſtantinopolitanus Epiſcopus. Reſpondeo. Hi duo tituli diſtinguuntur. 1. Dici Vniuerſalem Epiſcopum in Eccleſia. 2. Dici Epiſcopum Vniuerſalis Eccleſiæ. Prior reprehenditur in Ioanne: poſterior rectè vſurpatur à Pontifice. Eſt autem hoc diſcrimen inter vtrunque. Qui dicit ſe eſſe vniuerſalem Epiſcopum, inſinuat ſe ſolum eſſe Epiſcopum, & alijs omnibus derogat nomen & honorem Epiſcopalem. Et hoc feciſſe Ioannem, teſtatur Gregorius lib. 4. epiſt. 34. & 36. & lib. 7. epiſt. 69. Qui autem dicit, ſe eſſe Epiſcopum vel Paſtorem vniuerſalis Eccleſiæ, non ſignificat ſe eſſe ſolum Epiſcopum vel Paſtorem, ſed ſe habere gene-

generalem curam & gubernationem totius Eccleſiæ? licet alij Epiſcopi habeant ſpecialem curam & gubernationem Eccleſiarum particularium. Et hoc ſenſu Pontifex ſolet vocari Epiſcopus & Paſtor vniuerſalis Eccleſiæ, vt fatetur Gregorius lib. 6. epiſt. 32. & alij Pontifices qui Gregorium præceſſerũt, vt Sixtus I. epiſtol. 2. Victor I. epiſt. 1. Pontianus ep. 1. &c.

24. Secunda. Polycrates Epiſcopus Aſianus, & Irenæus reſtiterunt Victori Papæ, Aſiaticas Eccleſias excommunicanti. Reſpondeo. In facto Victoris duo ſpectanda ſunt. 1. Poteſtas excommunicandi. 2. Cauſa excommunicationis. Igitur Polycrates, & Irenæus non negarunt Victorem Papam habere poteſtatem excommunicandi Epiſcopos Aſiæ, vt bene notat Baronius tomo 2. Annalium. Anno Chriſti 198. ſed negarunt cauſam excõmunicationis fuiſſe ſufficientem, & ideo illi reſtiterunt. An autem fuerit ſufficiens, nec ne, iam non diſputo. Si fuit, immerito reprehen-

henſus eſt Victor. Si non fuit, potuit reprehendi cum debita modeſtia, ſicut Petrus à Paulo reprehenſus eſt. Hoc enim non derogat ipſius poteſtati & iuriſdictioni. (ſupra §. 18.)

25. Tertia. Firmilianus Epiſcopus Cęſareæ Cappadociæ non agnouit Stephanum Pontificem pro Capite Eccleſiæ, ſed illum contempſit, vt patet ex epiſtola ipſius ad Cyprianum data. Reſpondeo. Firmilianus erat offenſus Pōtifici, & ideo tam acerbè in illum ſcripſit. Cauſa offenſionis fuit hæc. Cyprianus cum multis Epiſcopis Africæ contendebat, baptiſmum ab hæreticis collatum non eſſe validum; ac proinde baptizatos ab hæreticis, quando redeūt ad Eccleſiam Catholicam, eſſe rebaptizandos. Hanc ſententiam ſequebatur Firmilianus cum alijs Epiſcopis Cappadociæ, Ciliciæ, & Galatiæ. Stephanus Pontifex, nixus Apoſtolica traditione, cōtrarium decernebat: Et quia ſupradicti Epiſcopi pertinaciter perſiſtebant in ſua opinione, à Stephano ex-

com-

communicati ſunt. (Euſebius libro 7. capite 4.) Hoc ægre ferens Firmilianus, ſtrinxit calamum, & epiſtola ad Cyprianum miſſa multis calumnijs bonum Pontificem inſectatus eſt: eoque liberius id fecit, quod ſciret Cyprianum eſſe in eadem ſecum opinione, & Pontifici in hoc puncto aduerſari. Vide Auguſtinum libro 1. contra Donatiſtas cap. 18. vbi ait Cyprianum peccaſſe, quod non voluerit Stephano Pontifici obedire.

26. Quarta. Epiſcopi Orientales in Concilio Antiocheno, duplici de cauſa reſtiterunt Iulio Pontifici. Primò, quòd ipſos Romam citaſſet. 2. Quod Athanaſium ad ſe confugientem, qui in Synodo Orientali fuerat damnatus, abſoluiſſet, & ſuæ ſedi reſtituiſſet. In vtroque dicebant illum vſurpaſſe plus authoritatis, quàm debebat. Reſpondeo. Hæc obiectio magis premit aduerſarios, quàm nos. Nam inter illos Epiſcopos, qui Iulio reſtiterunt, erant triginta ſex Ariani. Contra verò, Athanaſius,

qui

qui Iulio adhæſit, erat doctiſſimus & ſanctiſſimus Catholicus. Quando ergo aduerſarij, ſic obijciunt: Epiſcopi Orientales, qui magna ex parte erant hæretici, reſtiterunt Pontifici: Ergo non habebant illum pro Capite Eccleſiæ: Ego viciſſim ſic obijcio: Athanaſius vir catholiciſſimus, ſanctiſſimus & doctiſſimus, ab Epiſcopis Orientalibus appellauit ad Pontificem, tanquam ad ſuperiorem Iudicem: Ergo agnouit illum pro ſuperiori Iudice. Vtra obiectio melior eſt; aduerſariorum, an mea? Illi credunt Epiſcopis hæreticis: Ego Epiſcopo Catholico. Et tamen illi ipſi Epiſcopi, quod bene notandum eſt, agnouerunt poſtea ſe erraſſe, & à Iulio Pontifice veniam deprecati ſunt, vt teſtatur Athanaſius in Apologia 2. contra Arianos, his verbis: *Ariani victi à veritate, veniam ſcriptis litteris à Iulio Romano Pontifice popoſcerunt & ad nos pro pace epiſtolas miſere*. Reliquas obiectiones diſſolui lib. 3. de Repub. Eccleſiaſtica cap. 5.

CA-

CAPVT V.

De Iudice Controuerſiarum.

1. CElebris quæſtio eſt, quis debeat eſſe Iudex controuerſiarum, quæ oriuntur inter Chriſtianos circa fidem & religionem? Aduerſarij docent, Scripturam eſſe Normam & Iudicem; & omnes fidei controuerſias ex ſola Scriptura finiri ac decidi poſſe. Hoc probant, quia Deus in veteri Teſtamento remittit Iudæos ad ſolam Scripturam, tanquam ad Iudicem. Iſaiæ 8. 20. *Ad legem & teſtimonium*. Idem facit Chriſtus in nouo. Ioan. 5. 39. *Scrutamini Scripturas*. Et hoc Chriſti conſilium ſecuti ſunt Beroenſes, de quibus ſcriptum eſt, Act. 17. 11. *Quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent.*

2. Nos diſtinguimus inter Iudicem & Normam: Iudicem vocamus, qui fert ſententiam inter partes litigantes. Normam, ſecundùm quam fertur ſententia

tentia à Iudice. Poſita hac diſtinctione, tria aſſerimus. 1. Eccleſiam eſſe Iudicem controuerſiarum. 2. Normam quam ſequitur Eccleſia in ſententia ferenda, non eſſe ſolam Scripturam, ſed Scripturam & Traditionem ſimul. 3. Eccleſiam iuxta hanc normam, dupliciter ſententiam pronunciare poſſe: Vel per Pontificem, qui eſt Caput & Paſtor Eccleſiæ. Vel per Concilia à Pontifice approbata, quæ repræſentant Eccleſiam. Et vtroque modo ſententiam eſſe infallibilem. Nam neque Pontificem in fide errare poſſe, cui in Petro dictum eſt: *Ego pro te rogaui, vt non deficiat fides tua*. Neque Concilia legitimè celebrata, propter illam Chriſti promiſſionem, *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi*.

3. Ad hanc ſententiam confirmandam, & priorem refellendam, vtar ſex argumentis. Primum ſumetur ex officio Iudicis, quod Scripturæ non competit. Secundum ex parte ipſius Scri-

pturæ, in qua duo ſpectanda ſunt, littera & ſenſus. Littera occidit, teſte Apoſtolo. Senſus ſæpè obſcurus eſt, vt alio Iudice opus ſit. Tertium ex parte controuerſiarum. Nam aliquæ ſunt, quæ ex Scriptura dirimi non poſſunt, cum nulla de ijs in Scriptura fiat mentio. Quartum ex vſu & praxi veteris Teſtamenti vbi non Scriptura, ſed Pontifex pro Iudice agnoſcebatur. Quintum ex ſimili vſu ac praxi noui Teſtamenti. Sextum ex analogia Iudicis controuerſiarum ciuilium & politicarum. Nã Iudex eiuſmodi controuerſiarum non eſt lex ſcripta, ſed Princeps aut Conſiſtorium Principis. Poſtea reſpondebo ad obiectiones aduerſariorum.

1. Argumentum ex officio Iudicis.

4. PRimum argumentum ſic propono: Qui eſt Iudex inter duos litigantes, debet ita pronunciare ſententiam, vt vterque litigantium manifeſte intelligat, quænam ſit ſententia Iudicis: Et

Et alter eorum fateatur illam pro ſe, alter contra ſe latam eſſe: Alioqui, niſi id fiat, non ceſſabunt à lite, ſed vterque ſuam cauſam proſequetur: At Scriptura non poteſt eſſe talis Iudex controuerſiarum. Maior per ſe clara eſt. Minorem probo, quia Lutherani & Caluiniſtæ multis annis litigant de his punctis. 1. De Baptiſmo paruulorum. 2. De reali præſentia Chriſti in Euchariſtia. 3. De prædeſtinatione. 4. De perſona Chriſti. 5. De Exorciſmo. 6. De numero & canone librorum Scripturę: Et tamen Scriptura, quam volunt eſſe Iudicem, non poteſt dirimere aut finire has ipſas controuerſias. Nec hactenus auditum eſt, ita pronunciaſſe ſententiam, vt vel Lutherani vel Caluiniſtæ falſi ſint, contra ſe prononciatam eſſe. Hoc conſtat ex euentu. Nam vtrique pergunt in ſtudio & ardore litigandi: quod ſine dubio non facerent, ſi putarent ſententiam clarè ſemel eſſe latam. Tunc enim vel vltro ceſſarent à ſuſcepta contentione, & ſententię ac-

Digitized by Google

quieſcerent: vel certè, ſi exiſtimarent iniuſtè ſecum actum eſſe, ad alium Iudicem prouocarent. Neutrum fit.

5. Vt magis appareat vis huius argumenti, duo conſideranda ſunt. Vnū, quòd tam Lutherani, quam Caluiniſtæ palam fateantur, ſe non alium Iudicem quàm ſolam Scripturam agnoſcere: Et hanc ipſam Scripturam eſſe claram, perſpicuam, & ad omnes controuerſias ſopiendas, per ſe ſufficientem: nec vllam falſitatem ſubeſſe illi poſſe. Alterum, quòd nihilominus vtrique nihil aliud faciant litigando apud hunc Iudicem, quàm vt quotidie creſcant eorum lites, & ipſi erga ſe mutuo infeſtiores euadant. Ex quibus alterutrum ſequi neceſſe eſt: vel Scripturam hactenus non pronunciaſſe claram, perſpicuam, & ſufficientem ſententiam: vel certè, ſi pronunciauit, Lutheranos & Caluiniſtas peruicaces eſſe, qui claræ, perſpicuæ, & ſufficienti ſententiæ non volunt acquieſcere. Alterutrum ipſi eligant.

Se-

Secundum Argumentum ex parte Scripturæ.

6. IN Scriptura duo ſpectanda ſunt, littera, & ſenſus: ſicut in homine, corpus & anima. De illis, vt aliqui interpretantur, locutus eſt Apoſtolus 2. Corinth. 3. 6. cùm ait: *Littera occidit, ſpiritus autem viuificat.* q. d. Si ſequaris verum Scripturæ ſenſum, qui eſt quaſi ſpiritus & anima viuificans, proderit tibi ad ſalutem. Si autem neglecto vero & legitimo ſenſu, hæreas tantum in externa littera, & contendas illum eſſe ſenſum, quem externa littera præ ſe fert, ſæpe errabis. Quam interpretationem ſequitur Auguſtinus ſer. 70. de Tempore. *Frequenter*, inquit, *admonui charitatem veſtram, fratres dilectiſſimi, vt his lectionibus quæ diebus iſtis in Eccleſia recitantur, non hoc tantum attendere debeamus, quod ex littera ſonare cognoſcimus, ſed remoto velamine litteræ, viuificantem Spiritum fideliter requiramus. Sic enim dicit*

Apoſtolus: Littera occidit, Spiritus autem viuificat. Denique infelices Iudæi, & plus infelices hæretici, qui dum ſolum litteræ aſpiciunt ſonum, quaſi corpus ſine anima, ita ſine viuificante Spiritu mortui remanſerunt. Similia habet lib. 3. de doctrina Chriſtiana cap. 5.

7. Hoc poſito, duo probanda ſunt. vnum eſt, quòd Scriptura, ſi litteram ſpectes, non poſſit eſſe Iudex controuerſiarum. Alterum, quod neque, ſi ſenſum ſpectes, poſſit eſſe Iudex. Priorem partem ſic probo: Ille non poteſt eſſe infallibilis Iudex controuerſiarum, qui ducit homines in errorem & hæreſim; At Scriptura, ſi nudam illius litteram ſpectemus, facilè ducit homines in errorem & hæreſim: (ſuppoſita ipſorum imbecillitate.) Ergo non poteſt eſſe infallibilis Iudex controuerſiarum. Maior per ſe nota eſt, quia propterea quærimus infallibilem Iudicem, ne erremus: Ergo qui ducit nos in errorem, non eſt infallibilis Iudex. Minor patet ex Apoſtolo, quia Scriptura ſecundum

litte-

litteram occidit, id eſt, in lapſum & errorem ducit.

8. Sic olim occidit Iudæos, qui omnia, quæ in Moſe & Prophetis prædicta erant de Chriſto, intelligebant ſecundùm externam litteram, & ſenſum interius latentem non percipiebant. Et hoc eſt, quod ait Apoſtolus 2. Cor. 3. 15. *Vſque in hodiernum diem, cum legitur Moſes, velamen poſitum eſt ſuper cor eorum*, id eſt, Adhuc Iudæi non intelligunt Moſen, quem quotidie legunt, quia non penetrant internum ipſius ſenſum, ſed externa littera contenti ſunt. Vel clarius: Non agnoſcunt Chriſtum, qui in Moſe, ſub externis ceremonijs ac ſacrificijs, tanquam ſub velamine occultatus eſt. Adhuc hærent in ipſo velamine, & non conſiderant quid ſub illo lateat reconditum.

9. Quod etiam obijcit illis Chriſtus, Ioan. 5. 39: *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere: Et illa ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me: & non vultis venire ad me, vt vitam habeatis.*

Quaſi dicat: Si vultis certò cognoſcere, me eſſe Meſſiam à Deo promiſſum, de quo Moſes & Prophetæ ſcripſerunt, non tantùm debetis legere Scripturas, quoad externam litteram, ſed multò magis ſcrutari internũ ſenſum & Spiritum, qui ſub externa littera, quaſi ſub vmbra aut figura, deliteſcit. Hoc hactenus non feciſtis. Tametſi enim perſuaſum vobis ſit, in Scripturis ſitam eſſe vitam æternam, tamen neſcitis, in qua parte ſita ſit: Non eſt ſita in externa littera, in externis ceremonijs & figuris, vt vos putatis; ſed in ſpiritu, in ſenſu, in myſteriò. Ibi me quærite, & inuenietis.

10. Nec ſolos Iudæos, ſed etiam hereticos littera occidit. Nam multi in ſuis erroribus propterea perierũt, quod relicto Scripturæ ſenſu, quem ſequitur Sancta & Catholica Eccleſia, alium ſenſum ſecundùm externam litteram, amplexi ſunt. Quod aliquot exemplis obiter demonſtrabo.

11. Sabelliani dicebant, non eſſe

tres

tres perſonas diuinas, ſed vnam tantùm, quæ tamen haberet tria nomina, propter diuerſa officia ſeu operationes. Eandem enim perſonam vocari Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, ſed diuerſo reſpectu. Patrem, quatenus eſt author omnium creaturarum: Filium, quatenus aſſumpſit humanam naturam ex Virgine: Spiritum ſanctũ, quatenus ſanctificat nos per ſuam gratiam. Ex eorum ſententia ſequebatur, Patrem eſſe mortuum & paſſum. Nam ſi vna tantùm eſt perſona, quæ dicitur Pater, Filius, & Spiritus ſanctus; ſanè ſi illa perſona mortua & paſſa eſt, neceſſe eſt, Patrem mortuum & paſſum eſſe. Hinc (teſte Auguſtino in libro de hæreſibus capite 41.) Patripaſſiani appellati ſunt. Vnde hic tantus error? Ex littera occidente. Nam ſecundùm externam litteram intelligebant illud Ioan. 10. 20. *Ego & Pater vnum ſumus*. Ex quo inferebant, Patrem & Filium (& conſequenter Spiritum S.) eſſe vnum, quoad perſonam: cum tamen

men ſecundum ſenſum Eccleſiæ, ſint vnum, quoad eſſentiam; & duo quoad perſonam.

12. Ariani dicebant, Chriſtum non eſſe Deum, ſed inferiorem Deo. Vnde hoc? quia relicto ſenſu Eccleſiæ, ſecundùm litteram explicabant verba Chriſti, Ioan. 14. 28. *Pater maior me eſt*. id eſt, abſolutè maior. At Eccleſiæ ſenſus eſt, Chriſtum, ſecundùm humanitatem eſſe minorem Deo Patre: ſecundùm diuinitatem, æqualem. Et priori modo intelligendum eſſe illud, *Pater maior me eſt*. Poſteriore illud, *Ego & Pater vnum ſumus*. Et ſic omnia optimè cohærere. Vide Athanaſium orat. 2. contra Arianos, Hilarium lib. 5. & 11. de Trinitate. Auguſtinum lib. 3. contra Maximinum cap. 24. & 25. & lib. de Trinitate cap. 7.

13. Macedoniani negabant Spiritũ ſanctum eſſe Deum. Ex quo principio? Ex littera occidente. Nam ſecundum litteram accipiebant illud Apoſtoli, 1. Cor. 2. 10. *Spiritus omnia ſcrutatur, etiam*

pro-

Digitized by Google

profunda Dei. Vnde ſic concludebant: Qui ſcrutatur, quærit: qui quærit, dubitat: qui dubitat, ignorat: qui ignorat, Deus non eſt: Ergo Spiritus ſanctus nō eſt Deus. At Eccleſia locum illum ſic interpretatur: *Spiritus omnia ſcrutatur*, id eſt, omnia penetrat & comprehendit. Quo ſenſu dicitur etiam Deus Pater omnia ſcrutari, 1. Paralip. 28. 9. *Omniũ corda ſcrutatur Deus*. Et Pſal. 7. 10. *Scrutans corda & renes Deus*. Et Ierem. 17. 10. *Ego Dominus ſcrutans corda*. Vide Theodoretum, Theophylactum, D. Thomam, & alios in commentario illius loci.

14. Manichæi aſſerebant, vetus Teſtamentum nouo contrariũ eſſe. Quare? quia rem totam æſtimabant, ſecũdùm externam litteram; quam ſi ſpectes, alterum alteri videtur repugnare. Nam vetus dicit, Deum creaſſe omnia, Geneſ. 1. 1. Nouum dicit, Verbum creaſſe omnia, Ioan. 1. 3. Rurſum, vetus dicit, hominem factum eſſe ad imaginem Dei, Gen. 1. 27. Nouum dicit,
homi-

Digitized by Google

hominem eſſe ex diabolo, Ioan. 8. 44. Item, vetus dicit, Deum die ſeptimo quieuiſſe ab omni opere, Gen. 2. 2. Nouum dicit, Deum vſque modo operari, Ioan. 5. 18. Contra hos agit D. Auguſtinus in libro contra Adimantum Manichæi diſcipulum, & ex ſenſu Catholicæ Eccleſiæ, conciliat inter ſe loca, quę ſecundùm litteram videntur ſibi aduerſari. Non enim repugnat, Deum feciſſe omnia; & tamen feciſſe per verbũ, veluti per ſuam artem ſeu ideam. Nec repugnat, hominem factum eſſe ad imaginem Dei, quoad naturam: & tamen eſſe ex diabolo, quoad malitiam. Denique non repugnat, Deum quieuiſſe die ſeptimo ab opere creationis mundi; & tamen ſemper operari in gubernando & conſeruando mundo.

15. Pelagiani negabant peccatum originale, aſſerentes peccatum Adami nocuiſſe ipſi ſoli, non autem poſteris. Ex quo fundamento? Ex littera occidente; quia ſcriptum eſt, Ezech. 18. 20. *Filius non portabit iniquitatem Patris*. At

ſenſus

ſenſus illius loci, ſecundùm mentem Eccleſiæ Catholicæ, eſt hic: Filius, qui non eſt particeps peccati patris, non portabit iniquitatem patris: ſi autem particeps eſt, portabit (Vide Auguſtinũ in lib. poſt collationem, cap.7.) Nunc autem conſtat, poſteros fuiſſe participes peccati primi parentis, iuxta illud Rom. 5. 12. *In quo omnes peccauerunt*. Sed quomodo peccarũt omnes in Adamo? Hoc alibi explicandum eſt.

16. Fuerunt etiam antiquiores hęretici; qui negabant carnis reſurrectionẽ, quia ſcriptum eſt. Ioan. 6. 63. *Spiritus eſt, qui viuificat: caro non prodeſt quicquam*. Ex quo loco ſecũdùm externam litteram intellecto ſic argumentabantur: Quorſum caro, ſi nihil prodeſt, eſſet reſurrectura? (Refert Tertullianus in lib. de Reſurrect. carnis cap. 37.) Ex eodem loco Caluiniſtæ faciunt hanc ſimilem conſequentiam. Quorſum Chriſtus daret nobis ſuam carnem in Sacramẽto Euchariſtiæ, ſi nihil prodeſt? Vtrique decepti ſunt ex littera occidente. Alio-

qui

qui liceret etiam concludere hoc modo: Si caro non prodeſt quicquam, cur Chriſtus eam aſſumpſit? cur Verbum caro factum eſt? cur pro nobis cruci eam affixit? Certè non fecit hæc fruſtra. Vide Maldonatum in cap. 6. Ioannis.

17. Atque hæc ſufficiant de priori parte Argumenti, in qua, tum authoritate Apoſtoli, tum varijs exemplis demonſtratum eſt, Scripturam, ſi litteram externam ſpectemus, non poſſe eſſe infallibilem Iudicem controuerſiarum, quia littera occidit, & varios errores ac hæreſes parit.

18. Altera pars eſt. Nec Scripturam, ſi ſenſum ſpectemus, poſſe eſſe Iudicem. Quam ſic probo: Scriptura, quoad verum & legitimum ſenſum, ſæpe eſt obſcura & difficilis intellectu: Ac proinde ſæpe oritur controuerſia de vero & legitimo ipſius ſenſu. Omnis autem controuerſia requirit aliquem Iudicem: Debet ergo aliquis eſſe Iudex, qui definiat, hunc eſſe legitimum

ſen

ſenſum, illum non eſſe. At hic Iudex non poteſt eſſe ipſa Scriptura, de cuius mente & ſententia, controuerſia mouetur: Ergo aliquis alius diſtinctus à Scriptura.

19. In hoc diſcurſu ſunt tria principia. Primum eſt, Scripturam, quoad ſenſum, ſępè eſſe obſcuram & difficilem intellectu. Hoc fusè probatum eſt cap. 1. Alterum, ex hac obſcuritate, neceſſariò naſci multas controuerſias. Hoc non indiget alia probatione, quam quotidiana experientia. Conſtat enim, omnibus ſeculis, à tẽpore Apoſtolorum, ad nos vſque, ſemper ortas fuiſſe aliquas cõtrouerſias de legitimo Scripturæ ſenſu. Tertium eſt, Iudicem harum controuerſiarum non poſſe eſſe Scripturam. Quod probo duplici argumento.

20. Primum ſumitur ex dictis, in hunc modum: Iudex debet clarè pronunciare ſententiam, vt ab vtraque parte litigante intelligi poſſit; alioqui fruſtrà illam pronunciaret: At Scriptu-

ra,

ra, quando ſenſus ipſius obſcurus eſt, non poteſt clarè pronunciare ſententiam, vt ab vtraque parte litigante intelligi poſſit. Si enim in tali caſu clarè pronunciaret ſententiam, iam ſenſus ipſius non eſſet obſcurus, ſed clarus, quod eſt contra ſuppoſitionem: Ergo in tali caſu non poteſt eſſe Iudex.

21. Dices, Tametſi ſenſus Scripturæ in vno loco aliquando obſcurus ſit, tamen in alio poteſt eſſe clarus; ac proinde Scriptura per illum locũ, qui clarus eſt, poteſt ferre ſententiam de alio, qui obſcurus eſt. Reſpondeo. Hoc quidem obtendunt aduerſarij, ſed fruſtra. Nam primò, ſi ita eſt, cur ipſi per hanc viam non finiunt controuerſias, quas inter ſe habent? Cur, inquam, Lutherani & Caluiniſtæ, cum altercantur de aliquo Scripturæ loco, qui obſcurus eſt, non recurrunt ad alium, qui clarus eſt? Aut ſi id faciunt, cur nullus altercandi apud illos eſt finis? Hic hærent.

22. Deinde, aliud eſt, verba Scripturæ eſſe clara; aliud, ſenſum Scriptu-

Digitized by Google

pturæ eſſe clarum. Nā claritas verborum pendet ex cognitione Grammaticæ: claritas autem ſenſus, ex intentione & conſilio Spiritus ſancti: Ergo in tali caſu, verba Scripturæ poterunt eſſe clara, nō tamen ſenſus verborum, qui à Spiritu ſancto intenditur, erit clarus. Hoc oſtendam in exēplo. Verba Chriſti in Euangelio ſunt hæc: *Hoc eſt corpus meum: His eſt ſanguis meus.* Quæ verba, ſi natiuam illorū ſignificationem ſpectes, ſunt clara & perſpicua; & ab omnibus, nō modò Chriſtianis, ſed etiam Iudæis, Turcis, & Ethnicis intelligi poſſunt. At de ſenſu illorum, qui à Spiritu ſancto intentus eſt, infinitæ propè apud Chriſtianos controuerſiæ ſunt.

23. Addo, non rarò fieri, vt idem locus Scripturæ, quem vna pars litigantium putat clarum & perſpicuum eſse; ab altera cenſeatur eſse obſcurus ac intricatus. Quid in tali caſu facto opus eſt? Aut quis Iudex adhibendus? Scriptura certè pro Iudice adhiberi non poteſt. Nam de illius ſenſu ac ſenten-

tia controuerſia eſt, cùm alij claram, alij obſcuram eſse contendant: Et ab alijs in hanc, ab alijs in aliam partem diſtrahatur. Quid ergo conſilij? ſine dubio, alius Iudex quærendus eſt. Verbi gratia. Lis inter nos & Caluiniſtas eſt de vero ac locali deſcenſu Chriſti ad inferos, quem iſti negant, nos aſtruimus. Et vtimur duplici teſtimonio. Altero ex Symbolo fidei, *Deſcendit ad inferos*. Altero ex cap. 2. Act. ℣. 27. *Non derelinques animam meam in inferno*. Vtrumque dicimus clarum & perſpicuum eſse. Caluiniſtæ de vtroque negant; & obſcuriſſima ſua interpretatione, vtrumque faciunt obſcuriſſimum. Ac prius quidem interpretantur hoc ſenſu: *Deſcendit ad inferos*. id eſt, pertulit in cruce diros cruciatus damnati ac perditi hominis, vt coactus fuerit, vrgēte anguſtia, exclamare; *Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* Poſterius autem hoc ſenſu: *Non derelinques animam meam in inferno*, id eſt, Non derelinques cadauer meum in ſepulchro. (Ita Beza in

com-

commentario illius loci.)

24. Quid hic agendum? Aut quem Iudicem compellabimus? Si Scripturã cõſulimus, nihil aliud ipſa dicet, quàm quod antea dixit: Nullum iota, nullum apicem additura eſt: De eo autẽ, quod antea dixit, controuerſia eſt; Ergo per id, quod antea dixit, controuerſia finiri non poteſt. Si ergo poſt ortam controuerſiam, Scriptura nihil noui dicit, ſed manet in antiquis terminis; certè per illam finiri lis non poteſt; ſed neceſse eſt, vel alium Iudicem adire, vel alteram partem litigantem ſponte cedere, vel denique vtramque in lite perſeuerare.

25. Poſterius argumentum. Multa ſunt teſtimonia Scripturæ, quorum verus ac legitimus ſenſus haberi non poteſt, niſi ex Traditione & authoritate Eccleſiæ (vt probatum eſt cap. 2.) Ergo ſi oriatur controuerſia circa eiuſmodi teſtimonia, ſola Scriptura non poteſt eſſe Iudex, ſed oportebit confugere ad Traditionem & authoritatem Eccleſię.

V.G. Chriſtus dicit, Matth. 28. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Senſus verus & legitimus eſt, quod in Baptiſmo pronunciari debeat hęc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & ſpiritus ſancti:* Et quod Baptiſmus ſine tali verborum pronunciatione non ſit validus. In hoc conſentiunt nobiſcū aduerſarij. At ſi aliquis negaret hunc eſſe ſenſum, & contenderet non opus eſſe pronunciare hæc verba, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*: ſed omnino ſufficere, ſi quis inter baptizandū habeat internam voluntatem & intentionem baptizandi in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis; quomodo illum confutaremus? An ex ſolis Scripturæ verbis? Nihil minus. Nam illa verba, *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* non dicunt, vocalem Trinitatis inuocationē adhiberi oportere. Vnde ergo conſtat oportere? Ex praxi & Traditione Eccleſiæ. Si hanc reſpuis, non habebis vllum præſidium contra aduerſarium,

qui

qui negaret vocalem prolationem neceſſariam eſſe.

26. Aliud exemplum. Chriſtus dicit Ioan. 3. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Hic locus, ſecundùm verum & legitimum ſenſum, intelligitur de neceſſitate Baptiſmi aquæ, vt nobiſcũ fatentur Lutherani. At Caluiniſtæ hoc negant. Quomodo ergo refelli poterunt à Lutheranis? Non certè ex verbis citatis. Nam tametſi nominetur ibi aqua, non tamen additur expreſsè, quod debeat intelligi de vera aqua. Nam & alibi nominatur ignis, vt Lucæ 3. 16. *Ipſe vos baptizabit in Spiritu & igne:* & tamen non intelligitur verus ignis. Vnde ergo conſtabit in priori loco, veram aquam intelligi oportere? Aut, vnde Lutherani cõtra Caluiniſtas id probabunt? Non aliunde, quàm ex praxi & Traditione Eccleſiæ.

27. Aliud. Chriſtus in vltima cœna non ſolùm inſtituit Euchariſtiam, ſed etiam lotionem pedum adhibuit.

Digitized by Google

Et quidem in inſtitutione Euchariſtiæ dixit; *Comedite, bibite.* In lotione autem pedum: *Et vos debetis alter alterius lauare pedes.* Hic Aduerſarij dicunt, priora verba continere præceptum; poſteriora non item: Ac proinde fideles diuino præcepto obligari ad ſumendã Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie; non tamen ad lotionem pedum. Nunc quæro, vnde hoc ipſis conſtet? aut quo prætextu exiſtiment ſe teneri quidem ad ſumptionem vtriuſque ſpeciei, ſed tamen liberos eſſe à lotione pedum: Non poſſunt prætexere Scripturæ verba. Nam illa contrarium potius præ ſe ferunt. Hęc enim, *Comedite, bibite,* nõ plus vidẽtur ſignificare, quam ſi pater familias dicat ſuis hoſpitibus: Comedite, bibite, læti eſtote. At ſi pater-familias ita loqueretur, non cenſeretur illos velle ſub præcepto obligare. Cùm ergo Chriſtus eodem modo locutus ſit, vnde conſtabit, eum voluiſſe nouo præcepto obligare omnes fideles ad vtrãque ſpeciem? Hæc autem verba, *Vos debe-*

debetis alter alterius lauare pedes, videntur ſignificare præceptum, non minus, quàm ſi Dominus dicat ſeruo. *Tu debes menſam parare*. Vnde igitur ſciunt, ſe his verbis non obligari ad lauandos pedes, cùm tamen hæc verba obligationem præ ſe ferant? Ex ſola praxi & Traditione Eccleſiæ. Nam Eccleſia nunquam vſurpauit hanc lotionem, tanquam neceſſariam, quod tamen feciſſet, ſi diuino præcepto putaſſet ſe ad illam obligari.

28. Omitto ſimilia exempla, quæ paſsim occurrunt. Et ex dictis concludo in hunc modum: Scriptura poteſt dupliciter ſpectari. 1. Quoad externam literam. 2. Quoad internum ſenſum, qui à Spiritu ſancto intentus eſt. Neutro modo poteſt eſſe Iudex controuerſiarum. Non priori, quia externa littera ſæpè ducit nos in errorem. Nec poſteriori, quia ſenſus Scripturę ſæpè obſcurus & ambiguus eſt, ita vt opus ſit alio Iudice, qui definiat hũc eſſe legitimum & à Spiritu ſancto intentum; illum non

eſſe. Atque hæc ſufficiant de ſecundo argumento, quod ex parte Scripturæ deſumptum eſt.

Tertium Argumentum ex parte Controuerſiarum.

29. HOc Argumentum ſic propono; Multæ ſunt controuerſiæ circa fidem & religionem, quarum vel nulla ſit mentio in Scriptura; vel certè non ſufficiens ad hoc, vt Scriptura de illis ſententiam ferre poſſit: Ergo in iis dirimendis, alius Iudex quærendus eſt. Eiuſmodi autẽ controuerſiæ ſunt hæ?

30. Prima, An libri Tobiæ, Iudith, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, & Machabæorum ſint canonici, nec ne? Negant Lutherani & Caluiniſtę, Nos affirmamus. At quis erit Iudex qui litem dirimat? Scriptura eſſe non poteſt. Nec Lutherani & Caluiniſtæ, quod benè notandum eſt, ad Scripturam prouocant, ſed ad Canonem & Traditionem Iudæorum. Aiunt libros iſtos in Canone Iudæo-

dæorum non reperiri, ideoque canonicos non eſſe. Agnoſcunt igitur alium Iudicem in hac cauſa, præter Scripturam. Et quem illum? Traditionem Iudæorum. Mira res. Pluris Iudæos, quàm Chriſtianos faciunt. Et cùm ipſi Chriſtiani eſſe velint, Chriſti & Apoſtolorum Traditionibus infeſtiſſimi ſunt, & Iudæorum Traditionem in pretio habent.

31. Secunda, Quot ſint Sacramenta nouæ legis? Aduerſarij dicunt eſſe duo, Baptiſmum, & Euchariſtiam: Catholici ſeptem. Quid autem Scriptura? Nihil de hoc numero definit? ac proinde Iudex in hac cauſa eſſe non poteſt. Vnde ergo Catholici habent ſeptenarium, ſi ex Scriptura non habent? Ex Traditione, & conſenſu Eccleſię. Vnde Aduerſarij binarium? Hoc ipſi viderint. Certè ex Scriptura non habent. Aut ſi putant ſe habere, ſpeciatim præſtent hæc tria. 1. Oſtendant ex Scriptura, nomen Sacramenti tribui Baptiſmo & Euchariſtiæ, non item alijs. 2. Eadem

Scri-

Scriptura, definiant Sacramentum. 3. Demonſtrent definitionem conuenire Baptiſmo & Euchariſtiæ; non autem reliquis. Hæc ſi præſtiterint, ſalua res eſt. At nunquam præſtabunt.

32. Tertia, An exorciſmus poſſit adhiberi in Baptiſmo? Aiunt Lutherani, negant Caluiniſtæ. Neutri tamen ex Scriptura ſuam ſententiã poſſunt confirmare. Similis controuerſia eſt inter ipſos Lutheranos, An infantes (quos aiunt habere actum fidei, dum baptizantur) accipiant fidem vi Exorciſmi, vt vult Lutherus; an vi Baptiſmi, vt contendunt ipſius aſſeclæ?

33. Quarta, An baptizati ab hæreticis ſint rebaptizandi? Affirmauit olim Cyprianus cum quibuſdam alijs. Negabat poſt Auguſtinus cũ reliquis. Sed nec hi, nec illi poterant ex ſola Scriptura hanc litem decidere. Nam Auguſtinus, qui veram ſententiam tenebat, non aliunde, quàm ex Apoſtolica Traditione, & praxi Eccleſiæ, ſe tuebatur. (libro 2. de Baptiſmo contra Donati-

ſtas

ſtas cap.7. & lib.5. cap.23.) Huic Traditioni ceſſit Cyprianus, quia videbat ſe omnipræſidio Scripturæ deſtitutum eſſe, teſte Auguſtino ep.48. ad Vincentium.

34. Sunt & aliæ ſimiles controuerſiæ, quæ ex ſola Scriptura decidi non poſſunt, præſertim hæ: 1. An Baptiſmus vna merſione, an trina conferri debeat? 2. An Chriſtiani loco Sabbati debeant colere diem Dominicum? 3. An Symbolum fidei ſit verè Apoſtolicum? 4. An B. Maria manſerit Virgo poſt partum, &c.

Quartum Argumentum ex vſu & praxi veteris Teſtamenti.

35. CErtum eſt, in veteri Teſtamento, omnes controuerſias legales, quæ erant maioris momenti, deciſas fuiſſe à ſummo Sacerdote ſeu Pontifice, vt teſtatur Ioſephus libro 2. contra Apionē. Et expreſsè habetur Deut. 17. 8. vbi tria notanda ſunt. *Primò*, quòd

variæ

variæ fuerint controuerſiæ apud Iudæos: Aliæ oriebantur ex lege Decalogi; aliæ ex mandatis moralibus, quæ ſunt extra legem Decalogi; aliæ ex præceptis ceremonialibus; aliæ ex iudicialibus. 2. Paralip. 19. 16. & Liranus ibidem. *Secundo*, quod in ſingulis ciuitatibus conſtituti fuerint inferiores Iudices, qui ex officio debebant huiuſmodi controuerſias dirimere. Deuter. 16. 18. & 2. Paral. 19. 5. *Tertia*, quòd quando inferiores Iudices non poterant inter ſe conuenire, nec controuerſias ad ſe delatas, propter peculiarem aliquam difficultatem, dirimere, neceſſe fuerit confugere Hieroſolymam ad ſuperiores Iudices, quibus Pontifex præſidebat; & Pontificis ſententiæ, ſub pœna mortis acquieſcere. Deut. 17. 8.

36. Hinc colligimus, duplex apud Iudæos fuiſſe Tribunal & Concilium: vnũ maius, quod vocabatur Senedrin, vel Sinedrion, vel Concilium ſeniorum; alterum minus. Inter ea multiplex fuit diſcrimen. 1. Quia maius erat tantum

Hie-

Hieroſolymæ; minus in ſingulis ciuitatibus. 2. In maiori iudicabantur maiores controuerſiæ; in minori faciliores. 3. In maiori præſidebat Pontifex; non item in minori. 4. A minori licebat appellare ad maius; non autem contrà à maiori ad minus. 5. In maiori erant ſeptuaginta perſonæ præter Pontificem; in minori viginti tres. De maiori ſæpè fit mentio in Euangelio.

37. Vtrumque Concilium habuit ſuã originem ſub Moſe: Et maius quidem inſtitutum eſt mandato Dei, Numer. 11. 16. Minus verò ex conſilio Iethro, Exod. 18. 13. Porrò cum vtrumque progreſſu temporis penè collapſum eſſet, iterum reſtitutum & renouatum fuit à Ioſaphat rege Iuda, vt habetur 2. Paralip. 19. 4. Plura de hac re diximus in Analogia veteris ac noui Teſtamenti cap. 11. & alibi.

38. Quæres 1. An Pontifex, quem dicimus eſſe Iudicem controuerſiarum in veteri Teſtamento fuerit infallibilis Iudex? Reſpondeo affirmatiuè. Et triplici-

pliciter probo. Primò, quia quando aliqua cõtrouerſia erat difficilis & ambigua, volebat Deus, vt partes litigantes deferrent eam ad Pontificem in maiori Concilio præſidentem, cum hac promiſſione, quod ab eo accepturi eſſent *iudicij veritatem*. (Deut. 17. 9.) Secundò, quia Deus mandabat omnibus ſub pœna mortis, vt acquieſcerent ſententiæ Pontificis. (Deuter. 17. 12.) Tertiò, quia ſi Pontifex, quando in Concilio pronunciabat ſententiam, potuiſſet falli; nunquam litigantes, qui ad illũ conſulebant, fuiſſent ſecuri. Cur ergo ſub pœna capitis tenebantur ſequi illius deciſionem?

39. Quæres 2. Quare Pontifex fuerit potius infallibilis in decidendis controuerſijs legalibus, quam alij Iudices inferiores? Ratio dubitandi eſt, quia fieri poterat, vt non minus alij eſſent periti in lege, quàm Pontifex: Ergo non minus alij potuiſſent eſſe infallibiles, quã Pontifex. Imò etiam magis, ſi erant peritiores. Reſpondeo. Si ſpectemus indu-

induſtriam humanam, certum eſt, non minus alios, quàm Pontificem, potuiſſe legem intelligere & interpretari. Si autem ſpectemus aſſiſtentiam Spiritus ſancti, quæ ſanè potiſſimum in hoc negotio ſpectanda eſt, ea Pontifici potius, quàm alijs fuit communicata. Exemplum habemus in Moſe. Nam Deus conceſſit illi maiorem aſſiſtentiam, quàm ſeptuaginta ſenioribus, qui illi in hoc officio ſubſeruiebant. Hoc colligitur ex illo, Num. 11. 17. *Dixit Dominus ad Moſen: Auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis vt ſuſtentent tecum onus populi.* Vbi per Spiritum intelligi debet aliquod donum gratiæ, quod requiritur in ijs, qui rectè volunt alios gubernare, & eorum controuerſias dirimere. Eſt ergo hic ſenſus: Auferam de Spiritu tuo, & tradam eis, id eſt, dabo illis donum gratiæ, ſed infra illud donum, quod tu habes. Tibi, qui ſupremus Iudex es, plus dari oportuit, quàm illis, qui tibi ſubiecti ſunt.

Quin-

Digitized by Google

Quintum Argumentum, Ex vſu & praxi noui Teſtamenti.

40. SIcut in veteri Teſtamento, vt iam oſtendi, non Scriptura, ſed Pontifex & concilium Seniorum, fuit Iudex controuerſiarum; Sic etiam in nouo hactenus ſeruatum eſt. Hoc oſtē-dam breui inductione. Ac primò, tempore Apoſtolorum fuit orta controuerſia de circumciſione: An ſcilicet noui Chriſtiani, qui tunc fidem Euangelij recipiebant, nō poſſent ſaluari, niſi etiam circumciderentur, & legalia ſeruarent? Quæ controuerſia potiſſimùm intelligebatur de gentilibus ad fidem conuerſis. Erat autem duplex de hac re ſententia. Vna quorundam, qui ex Iudæis facti erant Chriſtiani; qui dicebāt gentiles per fidem Chriſti non poſſe ſaluari, niſi circumciderentur, & ceremonias legis Moſaicæ obſeruarent. Altera Pauli & Barnabæ, qui aſſerebant, non opus eſſe circumciſione, & obſeruatio-

uatione lagalium. Act. 15. 1.

41. At quomodo deciſa & finita eſt hæc controuerſia? An ad ſolam Scripturam tanquam ad communem Iudicem delata eſt? Nihil minus. Sed potius ex conſenſu vtriuſque partis delecti ſunt aliqui, qui Hieroſolymam irent ad Apoſtolos, vt ipſi in ſolemni Concilio de tota re cognoſcerent, & definitiuam ſententiam pronũciarent. Quod & factum eſt: Nam ex vna parte deſignati ſunt Paulus & Barnabas; ex altera, alij: qui ſimul Hieroſolymam profecti, Apoſtolos & Seniores adierunt. Hi coacto concilio, & inuocato Spiritu ſancto, reſponderunt his verbis: *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quàm hæc neceſſaria, vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione.* Quæ verba per modum Epiſtolæ, miſſa ſunt ad gentiles Chriſtianos, de quibus agebatur. Et ſenſus eſt: Non volumus vobis imponere onus circumciſionis & legalium, quod graue eſt: ſed abſtinere

ab ijs, quæ iam dicta ſunt, quod graue non eſt.

42. Hic duo, quæ ad rem faciunt, notanda ſunt. Primum eſt, quod hæc controuerſia de circumciſione & legalibus, ſufficienter potuiſſet determinari per Paulum & Barnabam, qui & ambo erant Apoſtoli, & Prophetæ, & Doctores, Act. 13. 1. Ambo à Spiritu S. ſpeciatim delecti, vt Euangelium gentibus prædicarent. Act 13. 2. Et iam reipſa illud prædicauerant in multis locis ac prouincijs Act. 14. 26. Neuter tamen voluit hoc officium vſurpare, vt ſuo exemplo docerent, huiuſmodi controuerſias, quę fidem ac religionem concernunt, ad ordinarios Eccleſię Prælatos, vel ad Concilia Prælatorum deferri oportere.

43. Alterum eſt, quòd in Concilio Apoſtolorum, in quo controuerſia illa propoſita & definita eſt, nullum Scripturæ teſtimonium, quod directè ad circumciſionem pertineret, allatum ſit; cum tamen in vtramque partem, non deſu-

deſutura fuiſſent teſtimonia, ſi ex illis ſolis oportuiſſet litem finire ac terminare. Nam pro circumciſione adduci potuiſſet illud Gen. 17. 10. *Hoc eſt pactum meum, quod obſeruabitis inter me & vos, & ſemen tuum poſt te. Circumcidetur ex vobis omne maſculinum: & circumcidetis carnem præputij veſtri, vt ſit ſignum fœderis inter me & vos,* &c. *Tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, & quicunque non fuerit de ſtirpe veſtra: Eritque pactum meum in carne veſtra in fœdus æternum.* At ſi pactum eſt ęternum, vt hic dicitur, ſemper ſeruari neceſſe eſt; etiam in lege Euangelica. Nec ſolùm à Iudęis, ſed etiam ab alijs qui non ſunt de ſtirpe Iudęorum. Contrà verò, occurrebat illud Deut. 30. 6. *Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, & cor ſeminis tui.* Vbi inſinuatur, circumciſionem carnis non duraturam in nouo Teſtamento, ſed ei ſucceſſuram circumciſionem cordis. Sicut etiam Ierem. 4. 4. *Circumcidimini Domino, & auferte præputium cordium veſtrorum:* q. d. Non requiro circumciſio-

P 2 nem

Digitized by Google

nem carnis, ſed cordis, quæ conſiſtit in interna contritione & dolore de peccatis. Hęc & ſimilia vtrimque adduci poterant ex Scriptura. At factum non eſt: ſed Apoſtoli in concilio congregati, ex directione & aſſiſtentia diuina, quam Chriſtus promiſerat illis & eorum ſucceſſoribus, ſententiam protulerunt.

44. Poſt tempora Apoſtolorum, alię atque aliæ controuerſiæ, diuerſis locis & ætatibus exortæ ſunt, quas ſimiliter à Pontifice Romano, vel à Concilijs ab eo approbatis, deciſas ac diremptas eſſe, notum eſt ex hiſtorijs Eccleſiaſticis. Et qui illorum ſententiæ noluerunt acquieſcere, pro hæreticis habiti & dãnati ſunt. Producam exempla aliquot illuſtriora, quę primum occurrunt.

45. Prima controuerſia fuit, An Paſcha deberet celebrari cum Iudęis die decima quarta primi menſis, vt volebant multi in Aſia, qui propterea Quartadecimani appellati ſunt: An verò tantùm die Dominica, ſicut nunc fit: Hęc

tan-

Digitized by Google

tandem poſt multa concilia Epiſcoporum deciſa ac finita eſt à Victore Papa anno Chriſti 198. Vide Euſeb. lib. 5. hiſt. Eccl. c. 23. & ſeq.

46. Secunda, An Eccleſia poſſit illos abſoluere à peccatis, qui poſt Baptiſmũ lapſi eſſent? Negauit Nouatianus. Sed damnatus eſt in Concilio Romano, ſub Cornelio Papa, Anno Chriſti 255. Vide Baron. circa eundem annum.

47. Tertia, An in Deo ſint tres perſonę realiter diſtinctę? Negauit Sabellius. aſſerens vnam tantùm eſſe perſonam, quę habeat tria officia, creationis, redemptionis, & ſanctificationis. Sed damnatus eſt in Concilio Alexandrino, tempore Sylueſtri Papę, Anno Chriſti 319. iuxta Baronium.

48. Quarta, An Chriſtus ſit purus homo, ſicut cęteri mortales, & nihil amplius habeat in natura & hypoſtaſi, quam nos habemus? Affirmauit Paulus Samoſatenus. Sed damnatus eſt in Synodo Antiochena, tempore Dionyſij Papę Anno 266. iuxta Baronium:

Digitized by Google

Vide Euſebium lib. 7. cap. 27.

49. Quinta, An Chriſtus ſit Verbum Patris æternum, & eiuſdem cum Patre ſubſtantiæ? Negauit Arius, aſſerens eſſe Verbum verbi non ab æterno, ſed in tempore à Deo ex nihilo creatus, & alterius à Deo ſubſtantiæ: ac proinde Deum non ſemper Patrem fuiſſe, ſed tempus aliquando exſtitiſſe, cùm non eſſet Pater. Sed damnatus eſt in generali Concilio Nicęno 1. ſub Sylueſtro Papa, & Conſtantino Imperatore. Anno 323. Vide duas Epiſtolas Alexandri Epiſcopi Alexandrini, quarum vna exſtat apud Socratem lib. 1. cap. 3. Altera apud Theodoretum lib. 1. cap. 4.

50. Sexta, An in Chriſto ſint duæ perſonæ, ſicut ſunt duæ naturæ, diuina & humana? Affirmauit Neſtorius Epiſcopus Conſtantinopolitanus. Sed dãnatus eſt in generali Concilio Epheſino, ſub Cœleſtino Papa & Theodoſio Imperatore, Anno 434. & priùs à Cyrillo in Concilio Alexandrino, Anno 431. Vide Baronium.

51. Se-

51. Septima, An in Chriſto ſint duę naturæ? Eutyches & Dioſcorus dixerunt, ante vnionem hypoſtaticam fuiſſe duas naturas, diuinam & humanā: poſt vnionem, duas in vnam coaluiſſe, & vnam factam eſſe. Sed damnati ſunt in Generali Concilio Chalcedonenſi, ſub Leone Papa & Marciano Imperatore, Anno 454. Vide Gabrielem Vaſquez tom. 1. in tert. part. Diui Thomæ, diſput. 14.

52. Octaua, An in Chriſto ſit vna tantùm voluntas? Macharius Antiochenus Patriarcha, Cyrus Alexandrinus, Sergius Conſtantinopolitanus, & quidam alij, tametſi agnoſcerent in Chriſto duas naturas, dixerunt tamen vnam tantùm eſſe voluntatem, nempe diuinam, vt refert D. Thomas in 3. par. queſt. 19. art. 1. Ideoq; Monothelitæ appellati ſunt. Eorum ſententia damnata eſt in generali Concilio Conſtantinopolitano 3. ſub Agathone Papa, & Conſtantino IV. Imperatore, ann. 679. iuxta Baroninm. An autem nominę

voluntatis, intellexerint potentiam, an operationem, videri poteſt apud Gabrielem Vaſquez tomo citato; diſp. 73. cap. 1.

53. Nona, An Spiritus ſanctus ſit Deus? Negarunt Macedoniani, de quibus Auguſtinus in lib. de Hæreſibus c. 52. ſic ſcribit: *Macedoniani ſunt à Macedonio Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Epiſcopo, quos & πνευματομάχους Græci dicunt, eò quod de Spiritu ſancto litigent. Nã de Patre & Filio rectè ſentiunt, quòd vnius ſint eiuſdemque ſubſtantiæ vel eſſentiæ: Sed de Spiritu ſancto hoc nolunt credere, creaturam eum eſſe dicentes.* Hi damnati ſunt in generali Concilio Conſtantinopolitano 1. ſub Damaſo Papa, & Theodoſio Imperatore, Anno 383.

54. Decima, An Baptiſmus repeti ſeu reiterari poſſit? Quæ controuerſia dupliciter poteſt intelligi. Primò, an Baptiſmus, ſi ſemel validè collatus ſit, repeti poſſit? Affirmauit Marcion, teſte Epiphanio, hæreſi. 42. paulò poſt principiũ. Secundò, an Baptiſmus qui ab Hæ-

Hæreticis collatus eſt, repeti poſſit? Affirmarunt Donatiſtæ, qui baptizatos à Catholicis rebaptizabant, teſte Auguſtino in libro de Hæreſibus cap. 69. eò quòd Catholicos haberent pro hæreticis, & Baptiſmum ab hæreticis collatum putaret eſſe inualidum, vt explicat Vaſquez diſp. 147. cap. 2. Hi damnati ſunt in Cōcilio Romano ſub Melchiade Papa, Anno 313. apud Baronium.

55. Vndecima, An homo ſine gratia Dei, per ſolas naturæ vires poſſit implere legem, ſi velit? Affirmarunt Pelagius & Cęleſtius. Sed damnati ſunt in Concilio Carthaginenſi & Mileuitano, ſub Innocentio primo, An. 416. iuxta computum Baronij.

56. Duodecima, An paruuli naſcantur in peccato originali, & ad illud peccatum abolendum indigeant Baptiſmo? Negarunt ijdem authores, Pelagius & Cœleſtius, teſte Auguſtino in libro de hæreſibus cap. 88. vbi de illis ſic habet: Hic error damnatus eſt in Concilio Mileuitano cap. 2. & poſtea

à Zo-

à Zoſimo Papa, vt teſtatur idem Auguſtinus in libro de peccato originali c. 6. & ſequent.

57. In his, & ſimilibus controuerſijs, quas breuitatis cauſa omitto, tria conſideranda ſunt. Primò, quòd altera pars litigantium clarè & perſpicuè dānata ſit. Secundò, quod hæc condemnatio facta ſit ab Eccleſia Catholica, tanquam à Iudice: quæ aliquando tulit ſententiam per Pōtificem, qui eſt Caput ſeu Paſtor Eccleſiæ: aliquando per Concilia, quæ repræſentant Eccleſiam. Tertiò, quod Lutherani & Caluiniſtæ agnoſcant hanc damnationem legitimè factam eſſe. Fatentur enim Nouatianum, Sabellium, Samoſatenum, Arium, Neſtorium, Eutychen, & Dioſcorum, Monothelitas, Macedonianos, Donatiſtas, Pelagianos, meritò damnatos eſſe, & pro hęreticis haberi oportere. Nec aliunde, quàm ex Eccleſiæ Catholicæ deciſione. Quòd ſi ſola Scriptura eſſet Iudex, & Eccleſia ſuam ſententiam non interpoſuiſſet, in hodier-

Digitized by Google

diernum vſq; diē durarent iſtæ controuerſiæ, nec adhuc clarè & palam omnibus conſtaret, ſupradictos authores pro hæreticis habendos eſſe. Nunc cùm ab Eccleſia damnati ſint, res certa & indubitata eſt.

58. Dices; Quid ſi Eccleſia erraſſet in ferenda ſententia? Reſpondeo. Hoc tantūdem eſt, ac ſi dicas: Quid ſi Chriſtus, Apoſtoli & Prophetæ mentiti eſſent. Nam illi teſtati ſunt, Eccleſiam errare aut deficere nō poſſe. Eſt enim, vt loquitur Chriſtus, fundata ſuper petram; & *portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.* Matth. 16. 18. *Eſt columna & firmamentum veritatis.* 1. Tim. 3. 15. *Nunquam confundetur neque erubeſcet.* Iſaiæ 54. 4. *Iaſpis eſt propugnaculum eius* Ibid. ℣. 12. *Et omnis lingua reſiſtens illi in iudicio, condemnabitur.* Ibid. ℣. 17. de hac re dixi cap. 3.

Sextum

Sextum Argumentum ex Analogia Iudicis controuerſiarum ciuilium.

59. HOc Argumentum, quod rem maximè illuſtrabit, proponi poteſt hoc modo: Inter res fidei ac religionis ex vna parte, & inter res ciuiles ac politicas ex altera, poteſt ſpectari multiplex Analogia. 1. Sicut in politicis ac ciuilibus ſæpe oriuntur lites ac controuerſiæ, quæ requirunt aliquem Iudicem, qui ſententiam ferat inter partes litigantes; ſic etiam fit in fide ac religione. 2. Sicut in controuerſijs ciuilibus diſtinguuntur hæc tria, Iudex, Lex ſcripta, & Conſuetudo: Sic etiam in controuerſijs fidei hæc tria, Iudex, Scriptura vtriuſque Teſtamenti, & Traditio. 3. Sicut Princeps vel Magiſtratus ſecularis fungitur officio Iudicis in deciſione controuerſiarum ciuilium: Sic etiam Princeps Eccleſiæ vel Synodus Eccleſiaſtica fungitur officio Iudicis in deciſione controuerſiarum

fidei.

fidei. 4. *Sicut* Lex ſcripta eſt quaſi norma quædam ſeu regula, quam ſequitur Iudex ſecularis in decidendis controuerſijs ciuilibus: *Sic* etiam Scriptura vtriuſque Teſtamenti eſt quaſi norma quædam ſeu regula, quam ſequitur Iudex Eccleſiaſticus in decidendis controuerſijs fidei. 5. *Sicut* ſola Lex ſcripta non eſt ſufficiens & integra Norma omnium controuerſiarum ciuilium, ſed Lex ſcripta & Conſuetudo ſimul: *Sic* etiam ſola Scriptura vtriuſque Teſtamenti non eſt ſufficiẽs & integra Norma omnium controuerſiarum fidei, ſed Scriptura & Traditio ſimul.

60. Hæc clara ſunt. Nihilominus, nequis dubitet, ſingula breuiter explicabo. Ac primò, quòd Princeps vel Magiſtratus ſecularis fungatur officio Iudicis in controuerſijs ciuilibus, non eget lõga probatione. Hoc enim teſtatur quotidiana experientia in omnibus regnis ac prouincijs. Nam vbique contentiones & cauſæ ciuiles deferuntur ad Principem vel Magiſtratum ſecularem,

rem,

ſeruantur. (L. 35. ff. de Legibus.) Secundò, quando exſtat quidem Lex ſcripta, ſed ambigitur de mente ac ſenſu illius; nec aliunde, quàm ex conſuetudine & Traditione de ea conſtare poteſt. Tunc enim habet locum illud: *Optima Legum interpres eſt Conſuetudo.* (L. 37. ibidem.)

63. Dices, Quid ſi occurrat aliqua controuerſia, quæ nec ex Lege ſcripta, nec ex conſuetudine finiri poſſit, quæ tunc erit Norma, quam Iudex ſequi debet? Reſpondeo. Tunc ex naturali æquitate debet rem componere. Hoc tunc potiſſimum fit, quando occurrit aliquis caſus, qui comprehenditur quidem ſub verbis Legis, non tamen ſub mente Legiſlatoris, vt ſuprà dictum eſt. Tunc enim Iudex ex æquo & bono debet ſententiam pronunciare. Idem fieri poteſt in controuerſiis fidei aut religionis. Nam ſi occurreret aliqua controuerſia, quæ neque apertè ex Scriptura, neque ex Traditione decidi poſſet, recurrendum eſſet ad auxilium Spiritus ſancti, qui tametſi in omni caſu im-

implorantibus adeſse ſolet; in hoc tamen ſpeciatim doceret nos omnem veritatem, vt Chriſtus promiſit. Et hoc remedio vſi ſunt Apoſtoli in Concilio Hieroſolymitano, vbi agebatur de circumciſione & obſeruatione legalium. Atque hæc ſunt argumenta, quibus hactenus probatum eſt, Iudicem controuerſiarum fidei non poſse eſse Scripturam, ſed Eccleſiam. Nunc ſupereſt, vt obiectiones Aduerſariorum diluamus.

I. OBIECTIO.

64. PRima ſumitur ex illo, Iſaiæ 8.20. *Ad legem magis, & ad teſtimonium.* Hinc colligunt Aduerſarij, Iudæos in veteri Teſtamento, quando oriebatur aliqua controuerſia, miſsos fuiſse *ad legem & teſtimonium*, id eſt, ad Scripturam, tanquam ad Iudicem. Sed valdè errant. Primò, quia iam oſtenſum eſt, Iudicem controuerſiarum in veteri Teſtamento non fuiſse Scripturam,

Vide Euſebium lib. 7. cap. 27.

49. Quinta, An Chriſtus ſit Verbum Patris æternum, & eiuſdem cum Patre ſubſtantiæ? Negauit Arius, aſſerens eſſe Verbum verbi non ab æterno, ſed in tempore à Deo ex nihilo creatus, & alterius à Deo ſubſtantiæ: ac proinde Deum non ſemper Patrem fuiſſe, ſed tempus aliquando exſtitiſſe, cùm non eſſet Pater. Sed damnatus eſt in generali Concilio Niceno 1. ſub Syluestro Papa, & Conſtantino Imperatore. Anno 323. Vide duas Epiſtolas Alexandri Epiſcopi Alexandrini, quarum vna exſtat apud Socratem lib. 1. cap. 3. Altera apud Theodoretum lib. 1. cap. 4.

50. Sexta, An in Chriſto ſint duæ perſonæ, ſicut ſunt duæ naturæ, diuina & humana? Affirmauit Neſtorius Epiſcopus Conſtantinopolitanus. Sed dãnatus eſt in generali Concilio Epheſino, ſub Cœleſtino Papa & Theodoſio Imperatore, Anno 434. & priùs à Cyrillo in Concilio Alexandrino, Anno 431. Vide Baronium.

51. Se-

51. Septima, An in Chriſto ſint duę naturæ? Eutyches & Dioſcorus dixerunt, ante vnionem hypoſtaticam fuiſſe duas naturas, diuinam & humanā: poſt vnionem, duas in vnam coaluiſſe, & vnam factam eſſe. Sed damnati ſunt in Generali Concilio Chalcedonenſi, ſub Leone Papa & Marciano Imperatore, Anno 454. Vide Gabrielem Vaſquez tom. 1. in tert. part. Diui Thomæ, diſput. 14.

52. Octaua, An in Chriſto ſit vna tantùm voluntas? Macharius Antiochenus Patriarcha, Cyrus Alexandrinus, Sergius Conſtantinopolitanus, & quidam alij, tametſi agnoſcerent in Chriſto duas naturas, dixerunt tamen vnam tantùm eſſe voluntatem, nempe diuinam, vt refert D. Thomas in 3. par. quęſt. 19. art. 1. Ideoq; Monothelitæ appellati ſunt. Eorum ſententia damnata eſt in generali Concilio Conſtantinopolitano 3. ſub Agathone Papa, & Conſtantino IV. Imperatore, ann. 679. iuxta Baroninm. An autem nominę

Digitized by Google

voluntatis, intellexerint potentiam, an operationem, videri poteſt apud Gabrielem Vaſquez tomo citato, diſp. 73. cap. 1.

53. Nona, An Spiritus ſanctus ſit Deus? Negarunt Macedoniani, de quibus Auguſtinus in lib. de Hæreſibus c. 52. ſic ſcribit: *Macedoniani ſunt à Macedonio Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Epiſcopo, quos & πνευματομάχους Græci dicunt, eò quod de Spiritu ſancto litigent. Nā de Patre & Filio rectè ſentiunt, quòd vnius ſint eiuſdemque ſubſtantiæ vel eſſentiæ: Sed de Spiritu ſancto hoc nolunt credere, creaturam eum eſſe dicentes.* Hi damnati ſunt in generali Concilio Conſtantinopolitano 1. ſub Damaſo Papa, & Theodoſio Imperatore, Anno 383.

54. Decima, An Baptiſmus repeti ſeu reiterari poſſit? Quæ controuerſia dupliciter poteſt intelligi. Primò, an Baptiſmus, ſi ſemel validè collatus ſit, repeti poſſit? Affirmauit Marcion, teſte Epiphanio, hæreſi. 42. paulò poſt principiū. Secundò, an Baptiſmus qui ab Hæ-

Hæreticis collatus eſt, repeti poſſit? Affirmarunt Donatiſtæ, qui baptizatos à Catholicis rebaptizabant, teſte Auguſtino in libro de Hæreſibus cap. 69. eò quòd Catholicos haberent pro hæreticis, & Baptiſmum ab hæreticis collatum putarēt eſſe inualidum, vt explicat Vaſquez diſp. 147. cap. 2. Hi damnati ſunt in Cōcilio Romano ſub Melchiade Papa, Anno 313. apud Baronium.

55. Vndecima, An homo ſine gratia Dei, per ſolas naturæ vires poſſit implere legem, ſi velit? Affirmarunt Pelagius & Cęleſtius. Sed damnati ſunt in Concilio Carthaginenſi & Mileuitano, ſub Innocentio primo, An. 416. iuxta computum Baronij.

56. Duodecima, An paruuli naſcantur in peccato originali, & ad illud peccatum abolendum indigeant Baptiſmo? Negarunt ijdem authores, Pelagius & Cœleſtius, teſte Auguſtino in libro de hæreſibus cap. 88. vbi de illis ſic habet: Hic error damnatus eſt in Concilio Mileuitano cap. 2. & poſtea

à Zo-

à Zoſimo Papa, vt teſtatur idem Augu-ſtinus in libro de peccato originali c.6. & ſequent.

57. In his, & ſimilibus controuerſijs, quas breuitatis cauſa omitto, tria conſideranda ſunt. Primò, quòd altera pars litigantium clarè & perſpicuè dãnata ſit. Secundò, quod hæc condemnatio facta ſit ab Eccleſia Catholica, tanquam à Iudice: quæ aliquando tulit ſententiam per Põtificem, qui eſt Caput ſeu Paſtor Eccleſiæ: aliquando per Concilia, quæ repræſentant Eccleſiam. Tertiò, quod Lutherani & Caluiniſtæ agnoſcant hanc damnationem legitimè factam eſſe. Fatentur enim Nouatianum, Sabellium, Samoſatenum, Arium, Neſtorium, Eutychen, & Dioſcorum, Monothelitas, Macedonianos, Donatiſtas, Pelagianos, meritò damnatos eſſe, & pro hæreticis haberi oportere. Nec aliunde, quàm ex Eccleſiæ Catholicæ deciſione. Quòd ſi ſola Scriptura eſſet Iudex, & Eccleſia ſuam ſententiam non interpoſuiſſet, in hodier-

diernum vſq; diē durarent iſtæ contro-uerſiæ; nec adhuc clarè & palam omnibus conſtaret, ſupradictos authores pro hæreticis habendos eſſe. Nunc cùm ab Eccleſia damnati ſint, res certa & indubitata eſt.

58. Dices; Quid ſi Eccleſia erraſſet in ferenda ſententia? Reſpondeo. Hoc tantūdem eſt, ac ſi dicas: Quid ſi Chriſtus, Apoſtoli & Prophetæ mentiti eſſent. Nam illi teſtati ſunt, Eccleſiam errare aut deficere nō poſſe. Eſt enim, vt loquitur Chriſtus, fundata ſuper petram; & *portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*: Matth. 16. 18. *Eſt columna & firmamentum veritatis*. 1. Tim. 3. 15. *Nunquam confundetur neque erubeſcet*. Iſaiæ 54. 4. *Iaſpis eſt propugnaculum eius* Ibid. ℣. 12. *Et omnis lingua reſiſtens illi in iudicio, condemnabitur*. Ibid. ℣. 17. de hac re dixi cap. 3.

Sextum

Sextum Argumentum ex Analogia Iudicis controuerſiarum ciuilium.

59. HOc Argumentum, quod rem maximè illuſtrabit, proponi poteſt hoc modo: Inter res fidei ac religionis ex vna parte, & inter res ciuiles ac politicas ex altera, poteſt ſpectari multiplex Analogia. 1. Sicut in politicis ac ciuilibus ſæpe oriuntur lites ac controuerſiæ, quæ requirunt aliquem Iudicem, qui ſententiam ferat inter partes litigantes; ſic etiam fit in fide ac religione. 2. Sicut in controuerſijs ciuilibus diſtinguuntur hæc tria, Iudex, Lex ſcripta, & Conſuetudo: Sic etiam in controuerſijs fidei hæc tria, Iudex, Scriptura vtriuſque Teſtamenti, & Traditio. 3. Sicut Princeps vel Magiſtratus ſecularis fungitur officio Iudicis in deciſione controuerſiarum ciuilium: Sic etiam Princeps Eccleſiæ vel Synodus Eccleſiaſtica fungitur officio Iudicis in deciſione controuerſiarum fidei.

fidei. 4. Sicut Lex ſcripta eſt quaſi norma quædam ſeu regula, quam ſequitur Iudex ſecularis in decidendis controuerſijs ciuilibus: Sic etiam Scriptura vtriuſque Teſtamenti eſt quaſi norma quædam ſeu regula, quam ſequitur Iudex Eccleſiaſticus in decidendis controuerſijs fidei. 5. Sicut ſola Lex ſcripta non eſt ſufficiens & integra Norma omnium controuerſiarum ciuilium, ſed Lex ſcripta & Conſuetudo ſimul: Sic etiam ſola Scriptura vtriuſque Teſtamenti non eſt ſufficiēs & integra Norma omnium controuerſiarum fidei, ſed Scriptura & Traditio ſimul.

60. Hæc clara ſunt. Nihilominus, nequis dubitet, ſingula breuiter explicabo. Ac primò, quòd Princeps vel Magiſtratus ſecularis fungatur officio Iudicis in controuerſijs ciuilibus, non eget lõga probatione. Hoc enim teſtatur quotidiana experientia in omnibus regnis ac prouincijs. Nam vbique contentiones & cauſæ ciuiles deferuntur ad Principem vel Magiſtratum ſecularem,

Digitized by Google

rem, quem partes litigantes agnoſcunt pro legitimo ſuo Iudice. Quod etiam ex vtroque iure, tam ciuili, quam canonico, notiſſimum eſt. Nam in vtroque exſtant Tituli, *De officio Iudicis ordinarij & delegati*. Nec vllus in hac re tam peregrinus & ſtupidus eſt, vt per Iudicem ordinarium aut delegatum intelligat Legem ſcriptam: cum conſtet illum eſſe ordinarium, qui ordinariam habet iuriſdictionem & poteſtatem: illum verò delegatum, qui accepta ab ordinario poteſtate, vicem illius gerit.

61. Deinde, quod Lex ſcripta non poſſit eſſe Iudex, facilè probari poteſt. Et quidem in his tribus caſibus. Primò, quando ipſa obſcura aut ambigua eſt. Tunc enim opus eſt alio Iudice ſeu interprete, qui mentem illius explicet. Secundo, quando vna lex videtur alteri repugnare, quod frequentiſſimè contingit. Tunc etiam Iudex adhibendus eſt, qui eas inter ſe conciliet. Tertiò, quando verba legis, quæ generalia ſunt, reſtringenda eſſent in ali-

Digitized by Google

aliquo caſu, & tamen reſtricta non ſunt. Quod tunc fit, quando occurrit aliquis caſus particularis, quem Legiſlator, cùm legem conderet, non præuidit euenturum; & ſi præuidiſſet, non voluiſſet illum ſub lege ſua comprehendere. In tali igitur caſu, contra verba legis iudicandum eſt. Et quis erit tunc Iudex? Non lex ipſa. Nam illa ſeipſam non deſtruit aut iudicat. Alius ergo diſtinctus à lege.

62. Poſtremò, quod ſola Lex ſcripta non poſſit eſſe ſufficiens Norma pro deciſione quarumcunque rerum controuerſarum ciuilium, ſed præter Legem ſcriptam, admittenda ſit etiam conſuetudo, certiſſimum eſt apud Iureconſultos. Ac potiſſimum in duplici caſu. Primò, quando mouetur aliqua controuerſia, de qua nulla extat Lex ſcripta. Tunc enim conſuetudo ſi adſit, vim legis obtinet, iuxta illud: *Ea, quæ longa conſuetudine comprobata ſunt, ac per annos plurimos obſeruata, velut tacita ciuium conuentio, nõ minus quã ea, quæ ſcripta ſunt, iura ſer-*

ſeruantur. (L. 35. ff. de Legibus.) Secundò, quando exſtat quidem Lex ſcripta, ſed ambigitur de mente ac ſenſu illius; nec aliunde, quàm ex conſuetudine & Traditione de ea conſtare poteſt. Tunc enim habet locum illud: *Optima Legum interpres eſt Conſuetudo.* (L. 37. ibidem.)

63. Dices, Quid ſi occurrat aliqua controuerſia, quæ nec ex Lege ſcripta, nec ex conſuetudine finiri poſſit, quæ tunc erit Norma, quam Iudex ſequi debet? Reſpondeo. Tunc ex naturali æquitate debet rem componere. Hoc tunc potiſſimum fit, quando occurrit aliquis caſus, qui comprehenditur quidem ſub verbis Legis, non tamen ſub mente Legiſlatoris, vt ſuprà dictum eſt. Tunc enim Iudex ex æquo & bono debet ſententiam pronunciare. Idem fieri poteſt in controuerſiis fidei aut religionis. Nam ſi occurreret aliqua controuerſia, quæ neque apertè ex Scriptura, neque ex Traditione decidi poſſet, recurrendum eſſet ad auxilium Spiritus ſancti, qui tametſi in omni caſu

im-

Digitized by Google

implorantibus adeſse ſolet; in hoc tamen ſpeciatim doceret nos omnem veritatem, vt Chriſtus promiſit. Et hoc remedio vſi ſunt Apoſtoli in Concilio Hieroſolymitano, vbi agebatur de circumciſione & obſeruatione legalium. Atque hæc ſunt argumenta, quibus hactenus probatum eſt, Iudicem controuerſiarum fidei non poſse eſse Scripturam, ſed Eccleſiam. Nunc ſupereſt, vt obiectiones Aduerſariorum diluamus.

I. OBIECTIO.

64. PRima ſumitur ex illo, Iſaiæ 8. 20. *Ad legem magis, & ad teſtimonium.* Hinc colligunt Aduerſarij, Iudæos in veteri Teſtamento, quando oriebatur aliqua controuerſia, miſsos fuiſse *ad legem & teſtimonium*, id eſt, ad Scripturam, tanquam ad Iudicem. Sed valdè errant. Primò, quia iam oſtenſum eſt, Iudicem controuerſiarum in veteri Teſtamento non fuiſse Scripturam,

ſed Pontificem. Secundò, quia illa verba, *Ad legem & teſtimonium*, multò aliter accipienda ſunt, quàm putant Aduerſarij, vt patet ex præcedentibus, quæ ſic habent: *Cùm dixerint ad vos: Quærite à pythonibus & à diuinis, qui ſtrident in incantationibus ſuis: Nunquid non populus à Deo ſuo requiret pro viuis ac mortuis? Ad legem magis & ad teſtimonium, Quod ſi non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux.* Vbi diſertè agitur contra illos, qui de futuris euentibus ſolent conſulere pythoniſſas & ariolos. Et remittuntur partim ad Legem, quæ id prohibebat Deuter. 18. 9. partim ad teſtimonium Prophetarum, qui à Deo conſtituti erant, vt futura prædicerent. 3. Regum 22. 7.

65. Igitur ſenſus illorum verborum, *Ad legem magis & ad teſtimonium*, eſt hic: Si vultis fieri certiores de futuris euentibus, non debetis conſulere pythoniſſas, ſicut fecit Saul 1. Reg. 28. 7. Quia hoc Deus per legem ſuam fieri prohibuit, ad quem vos remitto: Sed

con-

conſulite Prophetas Domini, quorum officium eſt de futuris prænunciare. Quid hoc facit ad Iudicem controuerſiarum? Nihil penitus. Niſi Aduerſarij velint hoc modo ratiocinari: De futuris euentibus non licet conſulere pythoniſſas: Ergo ſola Scriptura eſt Iudex controuerſiarum. Ineptiſſimè. Et tamen, quod mireris, præcipui illorum Rabini ſic ineptiunt.

II. OBIECTIO.

66. SEcunda ſumitur ex illo Ioannis. 5.39. *Scrutamini Scripturas*, Ecce inquiunt Aduerſarij, Chriſtus remittit nos ad Scripturam, tanquam ad Iudicem controuerſiarum. Hoc certè non dicerent, ſi intelligerent mentem Chriſti. Chriſtus in illo capite diſputat cum Iudæis, qui negabant ipſum eſſe filium Dei. Ipſe autem probat ſe eſſe quatuor teſtimonijs.

Primò, teſtimonio Ioannis Baptiſtæ. *Vos*, inquit, *miſiſtis ad Ioannem, & te-*

ſtimonium perhibuit veritati. Erat autem hoc ipſius teſtimonium. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Et iterum: *Ego teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius Dei.* Ioan. 1. 34.

Secundò, teſtimonio miraculorum, quæ patrabat. *Ego*, inquit, *habeo teſtimonium maius Ioanne. Opera enim quæ dedit mihi Pater, vt perficiam ea, teſtimonium perhibent de me, quia Pater miſit me.*

Tertiò, teſtimonio Dei Patris. *Et qui miſit me Pater, ipſe teſtimonium perhibuit de me.* Nempe cùm dixit de cælo: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui: ipſum audite.* Matt. 3. 17. & Luc. 9. 35.

Quartò, teſtimonio Scripturarum veteris Teſtamenti. *Scrutamini*, ait, *Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere: & illa ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me: & non vultis venire ad me, vt vitam habeatis*. Quaſi dicat: Si non vultis recipere tria priora teſtimonia, quæ tamen efficaciſſima ſunt (alioqui illa non produxiſſem) ſaltem non poteſtis reijcere teſtimonium Scripturarum, de

de quibus tantopere gloriamini. Illæ ipſæ, ſi attentè ſcrutemini, perhibent teſtimonium de me, quòd ſim Meſſias à Deo promiſſus. Quare ergo non creditis?

67. Hinc concludo; Aduerſarios ex hoc loco ſeipſos potius, quàm nos oppugnare. Nam ipſi contendunt, ſolam Scripturam eſse Iudicem controuerſiarum: Et Chriſtum ad ſolam Scripturam nos remittere. At contrarium verum eſt. Nam Chriſtus in controuerſia, quam habebat cum Iudæis, An ipſe eſset filius Dei, non remiſit illos ad ſolam Scripturam, ſed primò ad teſtimonium Ioannis Baptiſtę: deinde ad teſtimonium miraculorum, quæ oſtendebant ipſum eſse Deum: poſtea ad teſtimonium Dei Patris, qui voce de cœlo delapſa idem confirmabat; Denique, vt omnia experiretur, ad teſtimonium Scripturarum.

68. Nos Catholici in hac re Chriſtũ imitamur. Nam in controuerſijs; quas habemus cum Aduerſarijs, non ſolùm

Digitized by Google

vtimur teſtimonio Scripturę, ſed etiam Sanctorum Patrum, & Matris Eccleſię, & miraculorum, quæ ſæpè fiunt pro confirmatione noſtræ fidei. Aduerſarij autem, quaſi Chriſto prudentiores eſſent, nihil volunt audire, niſi ex ſolis Scripturis: In quo ſimiles ſunt Iudæis, contra quos Chriſtus agit: Nam Iudæi, repudiato quocunque alio teſtimonio, ſolam Scripturā admittebant: Et hanc ipſam neque tunc intelligebant, neque adhuc intelligunt, vt teſtatur Apoſtolus 2. Corinth. 3. 14. cùm ait: *Obſcurati ſunt ſenſus eorum*.

III. OBIECTIO.

69. Tertia ſumitur ex illo Act. 17. 11. *Quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent*. Hic iterum clamāt Aduerſarij, Beroenſes nō temerè crediſſe quæ ab Apoſtolis dicebātur, ſed omnia examinaſſe iuxta Normam Scripturæ: Æquum igitur eſſe vt nos illorum exemplum imitemur, & ſolam

Scri-

Scripturā pro Norma ac Iudice agnoſcamus. Sed fruſtra. Quod facilè conſtabit, ſi conſtet de re ipſa, de qua tunc agebatur. Ea fuit huiuſmodi: Paulus Apoſtolus, vt expreſsè habetur in eodem capite, primùm quidem Theſſalonicæ, deinde apud Beroenſes *diſſerebat ex Scripturis, adaperiens & inſinuans quia Chriſtum oportuit pati, & reſurgere à mortuis: Et quia hic eſt Ieſus Chriſtus, quem ego annuncio vobis*. Quid verò Beroenſes? Sequitur ibidem: *Susceperunt verbum cum omni auiditate, quotidie ſcrutantes Scripturas; ſi hæc ita ſe haberent*.

70. Igitur hic eſt ſenſus illius loci: Beroenſes, cùm audirent Paulum citare quædam teſtimonia Scripturæ veteris Teſtamenti, quibus aſtruebat Chriſti mortem & reſurrectionem; ſcrutabantur, an ijs ipſis teſtimonijs conſentanea eſſent, quæ à Paulo dicebantur: Non quidē eo animo, quaſi dubitarent de morte & reſurrectione Chriſti, quippe quæ ſatis confirmata erat ab Apoſtolo per virtutem miraculorum.

Digitized by Google

(2. Theſſ. 1. 5.) ſed vt magis in fide confirmarentur, ſi viderent ea, quæ Paulus prædicabat, multo ante per Prophetas fuiſſe præuiſa & præſignificata.

71. Ex hoc ſenſu, quid obſecro concludent aduerſarij? Nihil ad rem, de qua agitur; niſi fortè ſic velint concludere: Beroenſes ſcrutabātur teſtimonia Scripturę à Paulo citata: Ergo ſola Scriptura eſt Iudex cōtrouerſiarum. Quod perinde eſt, ac ſi dicas: Lutherani ſcrutātur teſtimonia Auguſtini à Bellarmino citata: Ergo ſolus Auguſtinus eſt Iudex controuerſiarum. Vel ſic. Ruſtici ſcrutantur teſtimonia Lutheri à Prędicante citata: Ergo ſolus Lutherus eſt Iudex controuerſiarum. Vel ſic: Kemnitius in Examine Concilij Tridentini ſcrutatur Traditiones à Catholicis allegatas, Ergo ſola Traditio eſt Iudex controuerſiarum. Vel denique ſic: Diſcipuli ſcrutantur teſtimonia Ciceronis a Præceptore citata: Ergo ſolus Cicero eſt author latinitatis. Apage cum iſtis conſequentijs. Et tamen apud Ad-

uer-

uerſarios, quia meliores non habentur, in pretio ſunt.

Quarta obiectio popularis.

72. PLerique ſimpliciores ſic obijciunt: Iudex controuerſiarum in rebus fidei debet eſſe infallibilis, qui errare non poſſit; quia ſi ipſe erraret, reliqui etiam errarent, qui illius ſententiam ſequerentur. Iam vero conſtat, ex vna parte, Scripturam eſſe infallibilẽ, cùm ſit verbum Dei, qui errare non poteſt: & ex altera, homines non eſſe infallibiles, ſed mendaces & errori obnoxios, iuxta illud Roman. 3. 4. *Eſt autem Deus verax, omnis autem homo mẽdax.* Ergo Scriptura poteſt eſſe infallibilis Iudex; homines cùm ſint mendaces, non poſſunt. At Pontifex eſt homo; & Eccleſia nihil aliud, quã collectio hominum: Ergo Pontifex & Eccleſia ſunt mendaces, & errare poſſunt. Nemo igitur tutus ac ſecurus in negotio fidei, qui illorum ſententiam ſequitur.

73. Hæc

73. Hæc obiectio, ſi quid roboris ac momenti habet, non minus valet contra aduerſarios, quam cōtra nos. Nam ſi omnis homo mendax eſt, & errare poteſt, neceſſariò ſequitur, Möſen, Prophetas, Apoſtolos, Euangeliſtas, Lutherum quoque vel Caluinum, itemq; omnes Prædicantes Lutheranos & Caluinianos mendaces eſſe & errare poſſe, quia homines ſunt. Nil igitur credendum illis aut fidendum eſſe, ſed omnia, quæ ab illis dicuntur, ſuſpecta & incerta haberi oportere. Vbi ergo fides? Nec refert, ſi dicant ſe non hominis, ſed Dei verbum annunciare: Nam ſi mendaces ſunt, etiam in hoc puncto mentiri poſſunt. Nihil ergo certi eſt.

74. Sed abſit, vt nos ita loquamur aut ſentiamus. Longè aliter res habet. Ac primò quidem fatemur, Scripturam certam ac infallibilem eſſe, quia verbū Dei eſt? Sed addimus, cùm ſæpe obſcura ſit, non facilè vnicuique conſtare poſse de legitimo illius ſenſu. Itaque alio Iudice opus eſse, qui infallibiliter

decer-

decernat, quis legitimus Scripturę ſenſus ſit. Hic autem Iudex non poteſt eſse quilibet homo priuatus: quia alioqui tot eſsent diuerſi Iudices, quot diuerſa capita & ſententiæ: Et ſic nulla controuerſia componi poſset. Quiſque enim diceret ſe bene ſentire, reliquos malè. Neceſse igitur eſt, vt ſit aliquis publicus Iudex, qui cum authoritate decernendi & definiendi, inter partes litigantes poteſtatem habeat.

75. Deinde aſserimus, homines dupliciter ſpectari poſse. Primò, quatenus ſunt filij Adam, & obnoxij varijs naturæ corruptionibus. Sic ſine dubio proni ſunt ad mēdacium & falſitatem. Gen. 8. 21. & Pſal. 38. 6. Secundò, quatenus à Spiritu ſancto diriguntur & gubernantur ad aliorum inſtructionem. Sic infallibiles & ſine mendacio ſunt. Talis in veteri Teſtamento fuit Moyſes cum Senatu ſeniorum. Num. 11. 17. Tales alij Pontifices, qui deinde ſecuti ſunt. Deut. 17. 9. & Aggæi 2. 12. & Malachiæ 2. 7. Tales Prophetæ, Iſaias,

Iere-

Ieremias, Ezechiel, Daniel, & alij Ierem. 1.7. Tales in nouo Teſtamento Apoſtoli, quibus dictum eſt, Ioan. 15.16. *Mittam vobis à Patre Spiritum veritatis.* Et cap. 16, 13. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatẽ.* At vbi omnis veritas, ibi nullum mendacium. Talis denique ſemper fuit, & nunc etiam eſt Eccleſia, quæ propter perpetuam Spiritus ſancti aſſiſtentiam & directionem, numquam hactenus errauit, nec deinceps errare poterit.

76. Sed, An omnes & ſinguli, qui in Eccleſia ſunt, habẽt hanc aſſiſtentiam & directionem Spiritus ſancti, vt in fide errare non poſſint? Facilis reſpõſio. Singuli quidem habent, ſed dependenter ab ipſa Eccleſia. Quãdiu ergo manent coniuncti cũ Eccleſia, errare non poſſunt: ſi diſſentiunt ab Eccleſia, iam errãt. Quod duplici ſimilitudine declarari poteſt. Vna ſumitur ex proportione humani corporis. Nam ſi quæras, an ſingula membra, quæ ſunt in humano corpore, habeant in ſe ſpiritus vitales

&

& ſenſitiuos, quibus vita conſeruatur, reſpondendum eſt, ſingula quidem habere, ſed dependenter à capite, & corde. Nam à capite, & corde, tanquam à duplici principio, deriuantur huiuſmodi ſpiritus in reliqua membra. Vnde ſi intercipiantur aut occludantur meatus illi ſeu canales, per quos fit illa ſpirituum deriuatio & diſtributio, neceſſe eſt reliqua membra deſtitui ſpiritibus, & officium ſuum exercere non poſſe. Sin pateant, & aperti ſint, res ſalua eſt. Sic etiam in Eccleſia. Singuli fideles, qui ſunt quaſi membra Eccleſiæ, habent quidem aſſiſtentiam & directionem Spiritus ſancti, ſed dependenter à Pontifice, qui eſt veluti Caput Eccleſiæ; & à Concilijs, quę ſunt quaſi cor Eccleſiæ. Quamdiu ergo ſinguli manent colligati cũ doctrina Pontificis & Conciliorum, participant de aſſiſtentia, & gubernatione Spiritus ſancti, nec in fide errare poſſunt. Sin per diſcordiã & pertinaciã diſcedant à capite & corde, iã occludũt ſibi omnes

mea-

meatus, vt aſſiſtentia & directio diuina ad eos deriuari non poſſit. Et ſic à veritate abducuntur, & erroribus obnoxij ſunt. Quod contigit Ario, Neſtorio, Macedonio, Pelagio, & ſexcentis alijs.

77. Altera ſimilitudo ſumi poteſt à grege ouium, qui optimè repræſentat Eccleſiam, atteſtante Chriſto Ioan. 10. Nam ſicut totus grex in vno ſtabulo vel loco collectus, habet perpetuam aſſiſtentiam Paſtoris, qui furca & canibus defendit illum à ferocia luporum; ſic etiam tota fidelium Eccleſia, in vna fide & ſpiritu collecta, habet perpetuam aſſiſtentiam diuini illius Paſtoris, qui dixit, *Ego ſum Paſtor bonus, & cognoſco oues meas.* Ioan. 10. 14. Et iterum; *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi.* Matt. 28. 20. Item ſicut ſingulæ ouiculæ, quamdiu manent coniunctæ cum grege ſub cuſtodia Paſtoris, immunes ac tutæ ſunt à morſu luporum; ſic etiam ſinguli Chriſtiani, quamdiu manent coniuncti cum Ec-

cleſia, id eſt, cum doctrina & conſenſu Eccleſiæ, immunes ac tuti ſunt à periculo erroris & infidelitatis. Denique ſicut ouiculæ, quæ aberrant à grege, deſtituuntur protectione Paſtoris; ac proinde luporum inſidijs expoſitæ ſunt; Sic Chriſtiani, qui diſcedunt à communi ſenſu & doctrina Eccleſiæ, deſtituuntur aſſiſtentia Spiritus S. ideoque erroribus expoſitos eſſe neceſſe eſt.

CAPVT VI.

De Antichriſto.

1. ADuerſarij conātur ſimplici populo perſuadere, Papam eſſe Antichriſtum. Quo conſilio id faciant, facilis cōiectura eſt. Nimirum, vt ſuam defectionem à Catholica fide poſſint tegere & excuſare ſub prætextu defectionis ab Antichriſto.

2. Catholici ſic ſentiunt: Nomen Antichriſti ſignificat hoſtem ſeu aduerſarium Chriſti: Et ſumitur dupliciter.

ter. Primò, generatim pro quocunque Chriſti aduerſario; cuiuſmodi ſunt omnes hæretici. Et hoc ſenſu dictum eſt ab Apoſtolo, 1. Ioan. 2. 18. *Nunc Antichriſti multi facti ſunt*; id eſt, multi hæretici, male de Chriſto ſentientes; de quibus ſequitur: *Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis.* Eodem ſenſu intelligitur illud 1. Ioan. 4. 3. *Omnis ſpiritus, qui ſoluit Ieſum, ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis quoniã venit, & nunc iam in mundo eſt.* Secundò ſpeciatim pro præcipuo ſeu principali Chriſti aduerſario, cuius reliqui omnes præcurſores ſunt. Et de hoc loquitur Paulus 2. Theſs. 2. 3. *Niſi reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui aduerſatur, & extollitur ſupra omne, quod dicitur Deus.* Hanc diſtinctionem tradit Auguſtinus lib. 2. contra aduerſarium legis cap. 12. Damaſcenus lib. 4. cap. 27. & alij. Poſita hac diſtinctione, duo aſſerimus.

3. Prior aſsertio. Antichriſtus, quatenus ſpeciatim ſumitur pro primario Chri-

Chriſti hoſte, nondum venit in hunc mundum. Probatur 1. quia non veniet, niſi prius euerſum & deſolatum fuerit Romanum Imperium; vt paſſim tradunt antiqui Patres, tam Græci, quam Latini. Et confirmant ex cap. 2. & 7. Danielis & cap. 17. Apocal. Atqui Romanum Imperium nondum euerſum & deſolatum eſt: Ergo &c. Quia tempore Antichriſti venturi ſunt duo teſtes, qui amicti ſacco ſeu cilicio, *prophetabunt diebus mille ducentis ſexaginta, & habebunt poteſtatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipſorum, & poteſtatem conuertendi aquas in ſanguinem, &c.* Apocal. 11. 3. At hi duo teſtes nondum venerunt: Ergo.

4. Poſterior Aſſertio. Papa non eſt Antichriſtus. Sequitur ex dictis. 1. Quia Antichriſtus nondum venit, nec venturus eſt, niſi euerſo Imperio Romano. At Pontifex pridem venit, florente Imperio Romano. 2. Antichriſtus occidet duos illos Prophetas, de quibus dictum eſt, Apoc. 11. 7. Hoc Pontifex non fe-

cit: Accedunt tria alia argumenta. Primum, Antichriſtus non regnabit, niſi tribus annis cum dimidio, Dan. 7. 25. *Per tempus, & tempora, & dimidium temporis*. Et Apoc. 11. 2. *Menſibus quadraginta duobus*. Et ibidem v. 3. *Diebus mille ducentis ſexaginta*. At Pontifex regnauit iam multis ſæculis. Secundum, Antichriſtus à Iudæis pro Meſſia recipietur, Ioan. 5. 43. & 2. Theſſ. 2. 10. At Pontifex non recipitur ab illis pro Meſſia. Tertium, Antichriſtus faciet ignem de cælo deſcendere, (Apocal. 13. 13.) Hoc non facit Pontifex. Vide quæ diximus tomo 2. Opuſculorum, opuſc. 3.

5. Obiectio. Notæ Antichriſti conueniunt Papæ. *Prima* eſt, deficere à fide, 2. Theſſ. 2. 3. At Papa defecit à fide, quia defendit Purgatorium, Inuocationem Sanctorum, Sacrificium Miſſæ, & ſimilia. *Secunda*, ſedere in templo Dei. (ibidem.) At Papa ſedet Romæ in Eccleſia Chriſti. *Tertia*, oſtendere ſe tanquam Deum. (ibidem.) Hoc facit Papa, quia exhibet ſe pro viſibili Capite

Ec-

Eccleſiæ. *Quarta*, extollere ſe ſupra omnem Deum. (ibidem.) Hoc facit Papa, quia extollit ſe ſupra omnem eccleſiaſticum & politicum ordinē. *Quinta*, negare Chriſtum. 1. Ioan. 2. 22. Hoc facit Papa, quia corrumpit doctrinam de Chriſto Mediatore. *Sexta*, facere falſa miracula Laureti apud ſtatuam B. Virginis. *Septima*, Imprimere ſubditis characterem. Apoc. 13. 16. At Papa hoc facit, quādo vnctione chriſmatis ſignat frontes Chriſtianorum, in ſuſceptione Confirmationis.

6. Reſpond. Meræ quiſquiliæ ſunt. Quod oſtendo, per ſingulas Notas diſcurrendo, *At primò*, defendere Purgatorium, Inuocationem Sanctorum, & Sacrificium Miſſæ, non eſt deficere à fide, quia antiqui Patres ea defenderunt. Potius dicam, aduerſarios deficere à fide, qui iſta oppugnant. *Secundò*. Aliud eſt, ſedere in Templo Dei Ieroſolymæ; aliud, in Eccleſia Chriſti Romæ. Antichriſtus ſedebit in templo Ieroſolymæ, & à Iudæis adorabitur. Pon-

tifex ſedet Romæ in Eccleſia Chriſti, quam aduerſarij deſeruerunt. *Tertiò*, Exhibere ſe pro viſibili Capite Eccleſiæ, non eſt idem, quod exhibere ſe Deum. Petrus exhibuit ſe priori modo; Antichriſtus exhibebit ſe poſteriori. *Quartò*, etiam Moſes fuit ſupra omnem ordinem Eccleſiaſticum & politicum; & tamen non extulit ſe ſupra Deum. *Quintò*, nondum probarunt aduerſarij, Papam corrupiſſe doctrinā de Chriſto Mediatore. Ipſi potius corruperunt, vt alibi oſtendo. *Sextò*, Papa nō facit miracula Lauretana, ſed Deus. Deberent aduerſarij oſtēdere, Papam facere ea miracula, quæ Scriptura dicit facturum Antichriſtum. Cuiuſmodi, ſunt hæc duo. 1. Ignem de cælo deducere. 2. Efficere, vt imago beſtiæ loquatur. Apocalyp. 13. 13. Neutrum adhuc legimus factum à Papa. *ſeptimò*, character Antichriſti debet habere tres conditiones. 1. Vt ſit communis omnibus, puſillis & magnis, diuitibus & pauperibus, liberis & ſeruis. 2. Vt

poſſit

poſſit imprimi vel in fronte, vel in dextra manu. 3. Vt nemo, niſi habẽs characterem, poſſit emere aut vendere. Apocalypſ. 13. 16. & cap. 14. 9. At iſtæ conditiones non conueniunt vnctioni chriſmatis. Fruſtra ergo litigant aduerſarij.

CAPVT VII.

De inuocatione Sanctorum.

1. QVæſtio eſt, an liceat inuocare Sanctos in cælo exiſtentes ſub hac formula, quam vſurpant Catholici, *Sancta Maria ora pro nobis : Sancte Petre ora pro nobis : Omnes Sancti intercedite pro nobis.* Nos affirmamus. Primo, quia antiqui Patres ſuo exemplo id nos docuerunt, vt Nectarius, Ephrem, Nazianzenus, Nyſſenus, Ambroſius, Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, & quotquot poſtea ſecuti ſunt. Secundò, quia hæc inuocatio totius Eccleſiæ conſenſu approbata eſt. Tota autem Eccleſia errare nõ poteſt. Tertiò, quo-

tidie fructum inde experimur. Nam multi, inuocatione huius vel illius Sancti, conſequuntur ſanitatem corporis: alij donum caſtitatis: alij illuſtrationem intellectus: alij alia beneficia. Res certa eſt, quæ niſi temerè negari non poteſt. Quartò, conſtat ex Scriptura, pium ac vtile eſſe, inuocare Sanctos in hac vita mortali exiſtentes. Hoc enim fecit Apoſtolus, Coloſſ. 4. 2. *Orationi inſtate, orantes ſimul & pro nobis*. Et 2. Theſſ. 3. 1. *Fratres orate pro nobis, vt ſermo Dei currat & clarificetur, ſicut & apud vos*. Ergo etiam pium & vtile eſt, inuocare Sanctos cum Chriſto regnantes, preſertim cùm horum interceſſio non minus efficax ſit, quam iſtorum.

2. Aduerſarij qui more ſuo contemnunt antiquos Patres, conſenſum Eccleſiæ, & fructum pietatis, multa obijciunt. Primò, quòd inuocatio Sanctorum ſit iniurioſa Deo, qui ſolus vult adorari. Secundò, quòd ſit iniurioſa Chriſto, qui ſolus eſt Mediator Dei & hominum. Tertiò, quòd ſit ſignum diffi-

diffidentiæ, quia quando confugimus ad Sanctos, videmur diffidere Deo, & Chriſto. Quartò, quòd ſit res inutilis, quia Sancti in cælo non audiūt noſtras orationes, neque ſciunt, quid hic apud nos agatur; ideoque fruſtra illos inuocamus.

3. Sed hæc argumenta nullius momenti ſunt. Et ſanè ſi tria priora valerent contra nos, valerent etiam contra Apoſtolum. Aequè enim oppugnāt inuocationem Sanctorum in terra militantium, quam Apoſtolus vſurpauit ac inuocationem Sanctorum in Cœlo triumphantium, quam nos vſurpamus. Nam ſi hæc conſequentia bona eſt; Solus Deus vult adorari: Ergo non licet inuocare Sanctos in cælo, etiam hæc erit; Solus Deus vult adorari: Ergo non licet inuocare Sanctos in terra. Nam particula *Solus*, non minus excludit hos, quàm illos. Item, ſi hæc eſt bona; Solus Chriſtus eſt Mediator: Ergo peccant Catholici, inuocando Sanctos in cælo; etiam hęc erit: Ergo peccant

aduerſarij, inuocando Sanctos in terra. Denique ſi ſequitur; Catholici inuocant Sanctos in cælo: Ergo diffidūt Deo & Chriſto; ſequeretur etiam; Aduerſarij inuocant Sanctos in terra: Ergo diffidunt Deo & Chriſto.

4. In quarto ſupponunt, Sanctos in cœlo non audire noſtras orationes; neque ſcire, quid apud nos agatur. Et quomodo id probant; Ineptiſſimè, ex his Scripturæ locis. Iob 14. 21. *Siue nobiles fuerint filij eius, ſiue ignobiles, non intelliget*. Et Eccleſiaſtæ 9. 5. *Viuentes ſciunt ſe eſſe morituros: mortui vero nihil nouerunt amplius*. Et Iſaiæ. 63. 16. *Abraham neſciuit nos, & Iſrael ignorauit nos.* Quæ teſtimonia nihil ad rem faciunt. Non enim diſputamus hic de hominibus qui tempore veteris Teſtamenti erant in Limbo vel in inferno; ſed de Sanctis, qui tempore noui Teſtamenti ſunt in cælo. Eſto priores ignorauerint, quæ hic fiunt; non ſequitur inde, etiam poſteriores ignorare. Nihil ergo efficiunt aduerſarij.

5. Sed

5. Sed inſtant, quomodo Sancti in cælo poſſunt cognoſcere noſtras orationes, & interna deſideria? Ego viciſſim quæro, quomodo Sancti in hac vita poſſunt cognoſcere arcana aliorum conſilia & molitiones? Samuel cognouit omnia, quæ erant in corde Saulis. 1. Reg. 9. 19. Eliſæus ſciuit omnia, quæ à famulo abſente erant perpetrata. 4. Reg. 5. 26. Item omnia ſecreta conſilia Regis Syriæ. 4. Reg. 6. 9. Daniel ſciuit occultum ſomnium Nabuchodonoſoris & interpretationem illius Daniel. 2. 26. Petrus Apoſtolus ſciuit occultam fraudem Ananiæ & Sapphiræ Act. 5. 1. Denique, quæ non cognouerunt Prophetæ, quæ ab oculis hominum erant abſcondita? Si hæc potuerunt fieri in terra, cur ſimilia non poſſunt fieri in cælo?

CAPVT VIII.

De Sacramentis.

1. DVplicia diſtingui ſolent Sacramenta: alia vetera ſeu Moſai-

ca;

ca; alia noua, ſeu Euangelica. Vetera ſunt hæc. 1. Circumciſio. 2. Agnus Paſchalis. 3. Purificationes ab externis immunditijs. 4. Expiationes à peccatis. 5. Conſecratio Sacerdotum. 6. Eſus panum propoſitionis. Ita D. Thomas in 1. 2. qu. 102. artic. 5. Noua ſunt, Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema-Vnctio, Ordo, Matrimonium. Vetera fuerunt vmbræ ſeu figuræ nouorum. Ac primo Circumciſio fuit figura Baptiſmi. 2. Agnus Paſchalis & eſus panum propoſitionis, figura Euchariſtiæ. 3. Purificationes & expiationes, figuræ Pœnitētiæ. 4. Conſecratio Sacerdotum, figura Ordinis. Nulla tamen fuit figura Confirmationis, Extremæ-Vnctionis, & Matrimonij. Cauſam aſſignat D. Thomas loco citato. Nos hic agimus de Sacramentis nouis ſeu Euangelicis. Ac 1. de nomine Sacramenti. 2. De definitione. 3. De cauſis. 4. De effectu. 5. De numero. De quibus inter nos & aduerſarios diſceptatio eſt.

De

De Nomine Sacramenti.

2. NOmen Sacramenti aliter ſumitur apud profanos authores; aliter in Scriptura. In Scriptura idem ſignificat, quod Myſterium. Et ſumitur dupliciter. 1. Pro re arcana ſeu aſcondita. 2. Pro ſigno rei arcanæ ſeu abſconditæ. Priori modo, Incarnatio Verbi, & Vocatio gentium ad ſidem, vocantur Sacramenta ſeu myſteria, id eſt, res in arcano Deo conſilio abſconditæ, quas nemo potuit agnoſcere, niſi quando Deus per Prophetas & Apoſtolos dignatus fuit eas reuelare. Epheſ. 3. 3. & Coloſſ. 1. 26. & 1. Timoth. 2. 16. Poſteriori, Matrimonium Adæ & Euæ, & ſomnium Nabuchodonoſoris dicuntur Sacramenta ſeu myſteria, id eſt, ſigna rerum arcanarum ſeu abſconditarum. Eph. 5. 32. & Dan. 2. 19. Nam matrimonium Adæ & Euæ ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſiæ: Et ſomnium Nabuchodonoſoris,

ſoris, ſucceſſionem quatuor regnorũ. Hoc poſteriori ſenſu nos dicimus, Baptiſmum, Euchariſtiam, & reliqua iam recenſita, eſſe Sacramenta, ſeu myſteria, id eſt, ſigna rei arcanæ, ſeu abſconditæ; non cuiuſcunque, ſed internę gratiæ, ſeu ſanctitatis, vt iam explicabitur.

De Definitione Sacramenti.

3. CAtholici ſic definiunt: *Sacramentum eſt ſignũ, & cauſa gratiæ*, Vel, *Eſt res ſenſibilis, quæ ex Dei inſtitutione, habet vim ſignificandi, & efficiendi gratiam.* Quæ definitio conuenit nouis tantum Sacramentis, non veteribus. Nam vetera ſignificabant quidem gratiam, ſed non efficiebant. Noua & ſignificant & efficiunt, non vt cauſæ principales, ſed vt inſtrumentales.

4. Aduerſarij & à nobis, & à ſe mutuò diſcrepant. Nam aliqui ſic definiũt: *Sacramentum eſt promiſſio gratiæ, quæ externo ſigno annexa eſt.* vt Lutherus. Alij è contrario ſic: *Eſt externum ſignum, cui promiſſio gratiæ annexa eſt*, vt Melanchthon.

Alij

Alij ſic: *Eſt ſymbolum, ſeu ſigillum,quo applicatur promiſſio.* vt Herbrandus. Alij ſic: *Eſt ſigillũ,quo obſignatur promiſſio,* vt Caluinus. Alij aliter. Qui omnes dupliciter refellũtur. Primò,quia nomine gratiæ non intelligunt internam gratiam, ſeu iuſtitiam inhærentem, ſicut nos intelligimus; ſed gratuitam peccatorum remiſſionem, quam putant in eo conſiſtere, quòd Deus non imputet nobis peccata noſtra,ſed quaſi pallio tegat,& diſſimulet. Quod infra cap. 16. refutabitur. Deinde, nulla iſtarum definitionum conuenit Euchariſtiæ. Hæc enim nõ eſt inſtituta vt remittat peccata; ſed vt in homine iuſto foueat,conſeruet,& augeat gratiam, ſeu iuſtitiam inhærentem. Nam Euchariſtia nihil aliud eſt, quã cibus, & potus ſpiritualis, quo anima reficitur,& vegetatur. Ioan. 6. 55. Sicut ergo cibus, & potus corporalis nõ prodeſt corpori mortuo, ſed vitam habenti; ita Euchariſtia non prodeſt animæ per peccatum mortuę,ſed per gratiam viuenti.

De

De Cauſis Sacramentorum.

5. CAtholici agnoſcũt quatuor cauſas, materiam, formam, efficiẽtem, finalem. Materia Sacramentorũ eſt res ſenſibilis: forma, eſt vis ſignificandi, & efficiendi gratiam, quã ex Dei inſtitutione habet res ſenſibilis, vt ſupra dixi. Efficiens, ſeu principalis author, qui inſtituit Sacramẽta, eſt Deus. Finis, ob quem inſtituta ſunt, eſt noſtra ſanctificatio. Ideo enim inſtituta ſunt, vt conferant nobis gratiam ſanctificantem, quam ſignificant. Hoc vltimum negant aduerſarij. Aiunt ideo inſtituta eſſe, vt excitent in nobis fidẽ, per quam iuſtificemur. Non ita eſt: Nam fides requiritur antę ſuſceptionem Sacramenti, tanquam præuia diſpoſitio, Marci 16. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Qui verò non crediderit,* etiamſi baptizatus fuerit, *condemnabitur.* Fides præcedit; baptiſmus ſequitur. Et Matth. 28. 10. *Docete*

cete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c. Prius inſtruendi ſunt homines in doctrina fidei, vt credant in Chriſtum Redemptorem; ac deinde baptizandi.

6. Et confirmatur exemplis Scripturæ. Nam Philippus non voluit baptizare Eunuchũ, niſi priùs crederet in Chriſtum. Act. 8. 36. *Ait Eunuchus: Ecce aqua: quis prohibet me baptizari: Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet.* Et Petrus in concione, quam habuit ad Iudęos in die Pentecoſtes, priùs excitauit illos ad fidem in Chriſtum, ac deinde ad Baptiſmum ſuſcipiendum cohortatus eſt, Act. 2. 36. Et ratio eſt, quia ſi Baptiſmus ideo inſtitutus eſſet, vt excitaret actum fidei, non prodeſſet infantibus, quia in illis nõ poteſt excitari actus fidei, propter defectum rationis. Vide infra lib. 2. cap. 2.

Obycitur Primò.

7. SCriptura dicit, hominem iuſtificari per fidem: Ergo non iuſtificatur

eatur per Sacramēta, niſi quatenus excitant fidem, quæ iuſtificat. Reſpōdeo. Non ſequitur, quia poteſt homo iuſtificari per varias cauſas in diuerſo genere. Iuſtificatur enim per fidem, tanquam per præuiam diſpoſitionem: per gratiam, ſeu iuſtitiam inhærentem, tāquam per cauſam formalē: per Deum, tanquam per cauſam efficiētem principalem: per Sacramenta, tanquam per cauſas inſtrumentales: per Chriſtum, tanquam per cauſam meritoriam. Vide Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 7.

Obijcitur ſecundò.

8. APoſtolus docet, Abrahamum non fuiſſe iuſtificatū per Circumciſionem, quæ erat Sacramentum veteris Teſtamenti, ſed per fidem. Rom. 4. 20. Ergo ſimiliter nos non iuſtificamur per Sacramenta noui Teſtamenti, niſi quatenus excitant in nobis fidem. Reſpondeo. In antecedente ſupponitur, Circumciſionem excitaſſe fidem

fidem in Abrahamo, quod falſum eſt. Non enim excitauit fidem in illo, ſed fuit ſignaculum fidei iam antea habitę. Priùs enim Abraham credidit Deo, ac deinde circumciſus eſt. Gen. 15. 6. & Gen. 17. 24. Deinde conſequentia non valet; quia non eſt eadem ratio veterum, ac nouorum Sacramentorum. Vetera non conferebant gratiam; noua conferunt. Non ergo ſequitur: Abraham non fuit iuſtificatus per Circumciſionem: Ergo neque nos iuſtificamur per Baptiſmum.

De Effectu Sacramentorum.

9. EX dictis conſtat, quid Aduerſarij ſentiant, & quid nos. Illi dicunt, Sacramenta ideo inſtituta eſſe, vt excitent fidem. Ex quo ſequitur, effectum illorum eſſe fidem. Hoc iam refutaui, quia fides eſt diſpoſitio præuia. Nos dicimus ideo inſtituta eſſe vt conferant gratiam iuſtificantem. Vnde ſequitur, effectum illorum eſſe gratiam.

Digitized by Google

tiam. Quod apertè docet Scriptura, Ioan. 3. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei*. Hinc enim colligimus, per Baptiſmum nos renaſci, ſeu regenerari: quod ſine gratia iuſtificante fieri non poteſt. Item ex illo Actor. 2. 38. *Baptizetur vnuſquiſque veſtrum in remiſſionem peccatorum veſtrorum*. Ex Actor. 22. 16. *Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua*. At peccata non remittũtur, aut abluuntur niſi per infuſionem gratiæ iuſtificantis. Infra cap. 16.

De Numero Sacramentorum.

10. NOs docemus cum Concilio Tridẽtino, & conſenſu totius Eccleſiæ, ſeptem eſſe Sacramenta nouæ legis: Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Ordinem, Extremam vnctionem, Matrimonium. Aduerſarij, vt alibi ſemper, ita in hic inconſtantes ſunt. Nam aliqui agnoſcunt ſolùm Baptiſmũ, vt Luthe-

therus in libro de captiuit. Babylonica circa initium. Alij Baptiſmum, & Euchariſtiam, vt Philippus in Locis communibus. Alij Baptiſmum, Euchariſtiam, & Pœnitentiam, vt multi Lutherani in ſuis Catechiſmis. Alij Baptiſmum, Cœnam, & Matrimonium, vt Zvvinglius in libro de vera, & falſa religione. Alij Baptiſmum, Cœnam, & Ordinationem, vt Caluinus lib. 4. Inſtit. cap. 19. §. 31. Itaque nihil apud illos certi eſt.

11. Neque ipſi poſſunt vllo modo, vel ex Scriptura, vel ex Traditione ſuas diſcrepantes ſententias confirmare. Nam Traditio, quam reijciunt, pro nobis eſt. Ex Scriptura, quam admittunt, nihil hactenus pro ſe attulerunt. Nec deinceps allaturi ſunt. Nuſquam Scriptura dicit duo, vel tria tantum eſſe Sacramenta. Imò, quod maius eſt, nuſquam vel Baptiſmo, vel Euchariſtiæ tribuit nomen Sacramenti. Nuſquam definit, quid propriè ſit Sacramentum nouæ legis. Quid ergo præſi-

dij ex ſola Scriptura ſperare poſſunt? Nihil penitus. Nos perpetua Eccleſiæ Traditione nos tuemur. Semper in Eccleſia Traditum, & creditũ eſt ſeptem eſſe nouæ legis Sacramenta. In hac Traditione acquieſcimus, ſuadente Apoſtolo 2. Theſſ. 2. 14. *Itaque fratres ſtate, & tenete Traditiones, quas didiciſtis*. Stamus, & tenemus.

12. Vt autem conſtet de Traditione conſulendi ſunt antiqui Patres. Ego Auguſtinũ, qui omnium inſtar eſt, hoc loco cõſulam. Is igitur agnoſcit Baptiſmum, & Euchariſtiam lib. 3. de Doctrina Chriſtiana cap. 9. *Pauca*, inquit, *pro multis eademque factu facillima, & conſeruatione caſtiſſima, ipſe Dominus, & Apoſtolica tradit diſciplina: ſicuti eſt Baptiſmi Sacramentũ, & celebratio corporis, & ſãguinis Domini*. Agnoſcit Confirmationem lib. 2. contra literas Petiliani, cap. 104. *In hoc vnguento Sacramẽtum Chriſmatis vult interpretari, quod quidem in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſt, ſicut ipſe Baptiſmus*. Agnoſcit Pœnitentiam lib. 1.

de

de adulterinis coniugijs cap. 26. & 28. *Eadem eſt cauſa Baptiſmi & Reconciliationis, ſine quibus Sacramentis homines credūt ſe non debere exire de corpore.* Agnoſcit Ordinem libro 2. contra Epiſtolam Parmeniani cap. 13. *Vtrumque Sacramentum eſt, & quadam conſecratione vtrumque homini datur: Illud, cum baptizatur: iſtud, cum ordinatur: Ideoque in Eccleſia Catholica vtrumque non licet iterare.* Agnoſcit extremam vnctionem, ſer. 215. de Tēpore: *Quoties aliqua infirmitas ſuperuenerit, corpus & ſanguinem Chriſti, ille qui ægrotat, accipiat, ac deinde corpuſculum ſuum vngat, vt illud, quod ſcriptum eſt, impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo.* Agnoſcit Matrimonium, libro 1. de Nuptijs & concup. cap. 10. *Huius Sacramenti res eſt, vt mas & fœmina connubio copulati, quamdiu viuunt, inſeparabiliter perſeuerent.*

13. Obijcit Kemnitius: Scriptura nuſquam dicit, ſeptem eſſe Sacramenta. Reſpondeo. Nuſquam etiam dicit,

duo vel tria eſſe. Obijcit 2. Scriptura negat ſeptem eſſe Sacramenta. Nam Apoc. 17.7. Angelus vocat Sacramentum beſtiam, quæ ſeptem capita habebat: Ergo ſeptenarius Sacramentorum numerus pertinet ad Antichriſtum, qui per illam beſtiam ſignificatur. Reſpondeo. Kemnitius calumniatur; quia ſi ſeptem noſtra Sacramenta ſunt ſeptem capita Antichriſti, neceſſe eſt, etiam Baptiſmum & Euchariſtiam eſſe capita Antichriſti, quod eſt cõtra ipſum Kemnitium. Deinde, per ſeptem capita, intelliguntur ſeptem Reges, non ſeptem Sacramenta. Videatur textus.

CAPVT IX.

De communione ſub vtraque ſpecie.

1. ADuerſarij duplici nomine accuſant nos in hoc puncto. Primò, quod contra apertam Chriſti inſtitutionem & præceptum porrigamus laicis Euchariſtiam ſub vna tantùm

ſpe-

ſpecie. Secundò, quod hac ratione fraudemus illos altera parte hæreditatis à Chriſto ſibi relictæ. Nam Chriſtus in vltima Cœna condidit Teſtamentum, quo omnibus fidelibus, tam laicis, quā ſacerdotibus, legauit ſuam carnem & ſanguinem per modum hæreditatis, Lucæ 22. 20. *Hic eſt calix nouum Teſtamentum in meo ſanguine.* At nos priuamus laicos altera parte huius hæreditatis, quia non damus illis ſanguinem, ſed ſolam carnem. Verum hæc omnia ſunt falſa. Nam primò falſum eſt, extare præceptum Chriſti, quo laici obligentur ad vtramque ſpeciem. 2. Falſum eſt, Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie, eſſe hæreditatem, quam Chriſtus in nouo Teſtamento nobis legauerit. 3. Falſum eſt, nos laicis non dare ſanguinem, ſed ſolam carnem. Hæc omnia probabo per ſequentes concluſiones.

Digitized by Google

I. CONCLVSIO.

2. NVllum exſtat præceptum Chriſti, quo laici obligentur ad vtramque ſpeciem: Quod dupliciter probo. Primò, quia Aduerſarij nullum poſſunt inuenire in Scriptura. Sunt autem triplices Aduerſarij; Huſſitæ, Lutherani, Caluiniſtæ. Omnes quærunt præceptum, ſed nulli inueniunt. Huſſitę quærunt in illis verbis, Ioan. 6. 53. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. At reclamant Lutherani. Negant toto illo capite vel vnum eſſe apicem, qui de Sacramento Euchariſtiæ intelligatur. Ipſi ergo quærunt in illis. Lucæ 22. 19. *Hoc facite*. Sed repugnat Caluinus. Solis Sacerdotibus, non laicis id dictum eſſe à Chriſto cõtendit. Caluinus quærit in iſtis, Matth. 26. 27. *Bibite ex hoc omnes*. Sed ad ſolos Apoſtolos ea pertinere declarat Marcus, cùm addit: *Et biberunt ex illo omnes*. Hinc concludo.

Ad-

Aduerſarios non conuenire inter ſe de præcepto; imò, quod amplius eſt ita diſcrepare, vt vbi alij putant ſe inueniſſe præceptum, alij negent ibi eſſe.

3. Secundò, Nos è contrario ſufficienter conuincimus, vnam ſpeciem licitè vſurpari poſſe. Hoc autem conuincimus authoritate Patrum & conſenſu Eccleſiæ. Patres, qui ita ſentiunt, ſunt iſti. Primò, qui aſſerunt Chriſtum duobus diſcipulis in Emaus porrexiſſe Euchariſtiam ſub vna ſpecie, vt Hieronymus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Theophylactus, & multi alij. Secundò, qui aiunt tempore Apoſtolorum vſitatam fuiſſe vnam ſpeciem. Et probant ex illo, Act. 2. *Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus*. Vel, vt Syrus vertit: *Communicabant in precibus & fractione Euchariſtiæ*. Et ex illo Act. 20. 7. *Vna autem Sabbati, cùm conueniſſemus ad frangendum panem*. Tertiò, qui dicunt poſt tempora Apoſtolorum, vnam ſpeciem fuiſſe in vſu, vt Tertullianus, Baſilius,

lius, Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Hieronymus, Auguſtinus, Sozomenus, Nicephorus, & alij, quos citaui in Manuali.

II. CONCLVSIO.

4. CHriſtus in nouo Teſtamento non reliquit nobis Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie per modum hæreditatis, ſeu Legati teſtamentarij, vt fingunt Aduerſarij. Ratio eſt, quia ſicut Deus in veteri Teſtamento promiſit Hebræis terrã Chanaan per modum hæreditatis. (Pſal. 140. 11. & Leuit. 20. 24.) Ita in nouo promiſit nobis vitam æternam per modum hæreditatis, (ad Titum 3. 7. & Heb. 9. 15.) non autem Euchariſtiam. Nec vſquam legimus in Scriptura, nos eſſe hæredes Euchariſtiæ, ſeu carnis & ſanguinis Chriſti, ſed hæredes vitæ æternæ, ſeu regni cælorum. (Rom. 8. 17. & ad Titum 3. 7. & Iacobi 2. 5.) Et confirmatur, quia Manna fuit figura Euchariſtiæ: At Manna non fuit

Digitized by Google

fuit hæreditas Hebræorum, ſed cibus ſeu viaticum, quo reficiebãtur Hebræi, dum irent in terram Chanaan, quę erat illorum hæreditas: Ergo ſimiliter Euchariſtia non eſt hæreditas noſtra, ſed eſt viaticum, quo reficimus in itinere, dum tendimus ad vitam æternam, quæ eſt hæreditas nobis promiſſa.

5. Nec obſtat, quod obijcitur ab aduerſarijs, Lucæ 20. 20. & 1. Cor. 11. 25. *Hic calix nouum Teſtamentum eſt in meo ſanguine*: Non enim ſenſus illorum verborum eſt iſte: Hic meus ſanguis, qui eſt in hoc calice, eſt nouum Teſtamentum, id eſt, hæreditas teſtamentaria à me relicta; ſed longè alius, quem explicant Matthæus & Marcus, cùm aiunt. *Hic eſt ſanguis meus noui Teſtamenti*, id eſt. Hic eſt ſanguis meus, quo ſancitur nouum Teſtamentum. Vbi Chriſtus nouũ Teſtamentum opponit veteri; & ſuum ſanguinem ſanguini hircorum & vitulorum. Sicut enim vetus Teſtamentum fuit ſancitum ſanguine animalium; ita nouum ſanguine Chriſti. Et ſicut

de

Digitized by Google

tiam. Quod apertè docet Scriptura, Ioan. 3. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Hinc enim colligimus, per Baptiſmum nos renaſci, ſeu regenerari: quod ſine gratia iuſtificante fieri non poteſt. Item ex illo Actor. 2. 38. *Baptizetur vnuſquiſque veſtrum in remiſſionem peccatorum veſtrorum.* Ex Actor. 22. 16. *Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua.* At peccata non remittũtur, aut abluuntur niſi per infuſionem gratiæ iuſtificantis. Infra cap. 16.

De Numero Sacramentorum.

10. NOs docemus cum Concilio Tridẽtino, & conſenſu totius Eccleſiæ, ſeptem eſſe Sacramenta nouæ legis: Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Ordinem, Extremam vnctionem, Matrimonium. Aduerſarij, vt alibi ſemper, ita etiam hic inconſtantes ſunt. Nam aliqui agnoſcunt ſolùm Baptiſmũ, vt Lu-
the-

Digitized by Google

therus in libro de captiuit. Babylonica circa initium. Alij Baptiſmum, & Euchariſtiam, vt Philippus in Locis communibus. Alij Baptiſmum, Euchariſtiam, & Pœnitentiam, vt multi Lutherani in ſuis Catechiſmis. Alij Baptiſmum, Cœnam, & Matrimonium, vt Zvvinglius in libro de vera, & falſa religione. Alij Baptiſmum, Cœnam, & Ordinationem, vt Caluinus lib. 4. Inſtit. cap. 19. §. 31. Itaque nihil apud illos certi eſt.

11. Neque ipſi poſſunt vllo modo, vel ex Scriptura, vel ex Traditione ſuas diſcrepantes ſententias confirmare. Nam Traditio, quam reijciunt, pro nobis eſt. Ex Scriptura, quam admittunt, nihil hactenus pro ſe attulerunt. Nec deinceps allaturi ſunt. Nuſquam Scriptura dicit duo, vel tria tantum eſſe Sacramenta. Imò, quod maius eſt, nuſquam vel Baptiſmo, vel Euchariſtiæ tribuit nomen Sacramenti. Nuſquam definit, quid propriè ſit Sacramentum nouæ legis. Quid ergo præſte-

dij ex ſola Scriptura ſperare poſſunt? Nihil penitus. Nos perpetua Eccleſiæ Traditione nos tuemur. Semper in Eccleſia Traditum, & creditũ eſt ſeptem eſſe nouæ legis Sacramenta. In hac Traditione acquieſcimus, ſuadente Apoſtolo 2. Theſſ. 2. 14. *Itaque fratres ſtate, & tenete Traditiones, quas didiciſtis.* Stamus, & tenemus.

12. Vt autem conſtet de Traditione conſulendi ſunt antiqui Patres. Ego Auguſtinũ, qui omnium inſtar eſt, hoc loco cõſulam. Is igitur agnoſcit Baptiſmum, & Euchariſtiam lib. 3. de Doctrina Chriſtiana cap. 9. *Pauca*, inquit, *pro multis eademque factu facillima, & conſeruatione caſtiſſima, ipſe Dominus, & Apoſtolica tradit diſciplina: ſicuti eſt Baptiſmi Sacramentũ, & celebratio corporis, & ſãguinis Domini.* Agnoſcit Confirmationem lib. 2. contra literas Petiliani, cap. 104. *In hoc vnguento Sacramẽtum Chriſmatis vult interpretari, quod quidem in genere viſibiliũ ſignaculorum ſacroſanctum eſt, ſicut ipſe Baptiſmus.* Agnoſcit Pœnitentiam lib. 1.

de

de adulterinis coniugijs cap. 26. & 28. *Eadem eſt cauſa Baptiſmi & Reconciliationis, ſine quibus Sacramentis homines credũt ſe non debère exire de corpore.* Agnoſcit Ordinem libro 2. contra Epiſtolam Parmeniani cap. 13. *Vtrumque Sacramentum eſt, & quadam conſecratione vtrumque homini datur: Illud, cum baptizatur: iſtud, cum ordinatur: Ideoque in Eccleſia Catholica vtrumque non licet iterare.* Agnoſcit extremam vnctionem, ſer. 215. de Tẽpore: *Quoties aliqua infirmitas ſuperuenerit, corpus & ſanguinem Chriſti, ille qui ægrotat, accipiat, ac deinde corpuſculum ſuum vngat, vt illud, quod ſcriptum eſt, impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo.* Agnoſcit Matrimonium, libro 1. de Nuptijs & concup. cap. 10. *Huius Sacramenti res eſt, vt mas & fœmina connubio copulati, quamdiu viuunt, inſeparabiliter perſeuerent.*

13. Obijcit Kemnitius: Scriptura nuſquam dicit, ſeptem eſſe Sacramenta. Reſpondeo. Nuſquam etiam dicit,

duo vel tria eſſe. Obijcit 2. Scriptura negat ſeptem eſſe Sacramenta. Nam Apoc. 17.7. Angelus vocat Sacramentum beſtiam, quæ ſeptem capita habebat: Ergo ſeptenarius Sacramentorum numerus pertinet ad Antichriſtum, qui per illam beſtiam ſignificatur. Reſpondeo. Kemnitius calumniatur; quia ſi ſeptem noſtra Sacramenta ſunt ſeptem capita Antichriſti, neceſſe eſt, etiam Baptiſmum & Euchariſtiam eſſe capita Antichriſti, quod eſt cõtra ipſum Kemnitium. Deinde, per ſeptem capita, intelliguntur ſeptem Reges, non ſeptem Sacramenta. Videatur textus.

CAPVT IX.

De communione ſub vtraque ſpecie.

1. ADuerſarij duplici nomine accuſant nos in hoc puncto. Primò, quod contra apertam Chriſti inſtitutionem & præceptum porrigamus laicis Euchariſtiam ſub vna tantùm ſpe-

ſpecie. Secundò, quod hac ratione fraudemus illos altera parte hæreditatis à Chriſto ſibi relictæ. Nam Chriſtus in vltima Cœna condidit Teſtamentum, quo omnibus fidelibus, tam laicis, quã ſacerdotibus, legauit ſuam carnem & ſanguinem per modum hæreditatis, Lucæ 22. 20. *Hic eſt calix nouum Teſtamentum in meo ſanguine.* At nos priuamus laicos altera parte huius hæreditatis, quia non damus illis ſanguinem, ſed ſolam carnem. Verum hæc omnia ſunt falſa. Nam primò falſum eſt, extare præceptum Chriſti, quo laici obligentur ad vtramque ſpeciem. 2. Falſum eſt, Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie, eſſe hæreditatem, quam Chriſtus in nouo Teſtamento nobis legauerit. 3. Falſum eſt, nos laicis non dare ſanguinem, ſed ſolam carnem. Hæc omnia probabo per ſequentes concluſiones.

I. CONCLVSIO.

2. NVllum exſtat prçceptum Chriſti, quo laici obligentur ad vtramque ſpeciem: Quod dupliciter probo. Primò, quia Aduerſarij nullum poſſunt inuenire in Scriptura. Sunt autem triplices Aduerſarij; Huſſitæ, Lutherani, Caluiniſtæ. Omnes quærunt præceptum, ſed nulli inueniunt. Huſſitę quærunt in illis verbis, Ioan. 6. 53. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. At reclamant Lutherani. Negant toto illo capite vel vnum eſſe apicem, qui de Sacramento Euchariſtiæ intelligatur. Ipſi ergo quærunt in illis. Lucæ 22. 19. *Hoc facite*. Sed repugnat Caluinus. Solis Sacerdotibus, non laicis id dictum eſſe à Chriſto cõtendit. Caluinus quærit in iſtis, Matth. 26. 27. *Bibite ex hoc omnes*. Sed ad ſolos Apoſtolos ea pertinere declarat Marcus, cùm addit: *Et biberunt ex illo omnes*. Hinc concludo.

Ad-

Digitized by Google

Aduerſarios non conuenire inter ſe de præcepto; imò, quod amplius eſt ita diſcrepare, vt vbi alij putant ſe inueniſſe præceptum, alij negent ibi eſſe.

3. Secundò, Nos è contrario ſufficienter conuincimus, vnam ſpeciem licitè vſurpari poſſe. Hoc autem conuincimus authoritate Patrum & conſenſu Eccleſiæ. Patres, qui ita ſentiunt, ſunt iſti. Primò, qui aſſerunt Chriſtum duobus diſcipulis in Emaus porrexiſſe Euchariſtiam ſub vna ſpecie, vt Hieronymus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Theophylactus, & multi alij. Secundò, qui aiunt tempore Apoſtolorum vſitatam fuiſſe vnam ſpeciem. Et probant ex illo, Act. 2. *Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus*. Vel, vt Syrus vertit: *Communicabant in precibus & fractione Euchariſtiæ*. Et ex illo Act. 20. 7. *Vna autem Sabbati, cùm conueniſſemus ad frangendum panem*. Tertiò, qui dicunt poſt tempora Apoſtolorum, vnam ſpeciem fuiſſe in vſu, vt Tertullianus, Baſi-

lius,

Digitized by Google

lius, Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Hieronymus, Auguſtinus, Sozomenus, Nicephorus, & alij, quos citaui in Manuali.

II. CONCLVSIO.

4. CHriſtus in nouo Teſtamento non reliquit nobis Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie per modum hæreditatis, ſeu Legati teſtamentarij, vt fingunt Aduerſarij. Ratio eſt, quia ſicut Deus in veteri Teſtamento promiſit Hebræis terrã Chanaan per modum hæreditatis. (Pſal. 140. 11. & Leuit. 20. 24.) Ita in nouo promiſit nobis vitam æternam per modum hæreditatis, (ad Titum 3. 7. & Heb. 9. 15.) non autem Euchariſtiam. Nec vſquam legimus in Scriptura, nos eſſe hæredes Euchariſtiæ, ſeu carnis & ſanguinis Chriſti, ſed hæredes vitæ æternæ, ſeu regni cælorum. (Rom. 8. 17. & ad Titum 3. 7. & Iacobi 2. 5.) Et confirmatur, quia Manna fuit figura Euchariſtiæ: At Manna non fuit

fuit hæreditas Hebræorum, ſed cibus ſeu viaticum, quo reficiebãtur Hebræi, dum irent in terram Chanaan, quę erat illorum hæreditas: Ergo ſimiliter Euchariſtia non eſt hæreditas noſtra, ſed eſt viaticum, quo reficimus in itinere, dum tendimus ad vitam æternam, quæ eſt hæreditas nobis promiſſa.

5. Nec obſtat, quod obijcitur ab aduerſarijs, Lucæ 20. 20. & 1. Cor. 11. 25. *Hic calix nouum Teſtamentum eſt in meo ſanguine*: Non enim ſenſus illorum verborum eſt iſte: Hic meus ſanguis, qui eſt in hoc calice, eſt nouum Teſtamentum, id eſt, hæreditas teſtamentaria à me relicta; ſed longè alius, quem explicant Matthæus & Marcus, cùm aiunt. *Hic eſt ſanguis meus noui Teſtamenti*, id eſt. Hic eſt ſanguis meus, quo ſancitur nouum Teſtamentum. Vbi Chriſtus nouũ Teſtamentum opponit veteri; & ſuum ſanguinem ſanguini hircorum & vitulorum. Sicut enim vetus Teſtamentum fuit ſancitum ſanguine animalium; ita nouum ſanguine Chriſti. Et ſicut

de

de veteri dixit Moſes, Exodi 24.8. *Hic eſt ſanguis fœderis*, quod Dominus pepigit vobiſcum: Et Apoſtolus, Hebr. 9. 19. *Moſes accipiens ſanguinem vitulorum & hircorum, dixit: Hic ſanguis Teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus*: Ita Chriſtus de nouo: *Hic eſt ſanguis meus noui Teſtamenti*. Secundùm aduerſarios ſic dicendum eſſet: Hic ſanguis Chriſti eſt nouum Teſtamentum, id eſt, hęreditas nouo Teſtamento relicta. Item, Hic ſanguis hircorum & vitulorum eſt vetus Teſtamentum, id eſt, hæreditas veteri Teſtamento relicta. Quod abſurdiſſimum eſt.

III. CONCLVSIO.

1. LAici ſub vna ſpecie, non accipiunt ſolam carnem, ſed carnem & ſanguinem ſimul; imò totum Chriſtum. Et hoc ſenſu docēt Theologi noſtri, ſub vna ſpecie non minus cōtineri totū Chriſtum, quàm ſub vtraq; Ratio eſt, quia Chriſtus eſt immortalis iuxta illud Rom. 6. 9. *Chriſtus reſurgēt ex mor-*

Digitized by Google

mortuis iam non moritur. Ergo caro, ſanguis, anima, & diuinitas Chriſti, ſemper manent cōiuncta; ac proinde, cum ſub ſpecie panis ſit caro Chriſti, neceſſe eſt, etiam ſanguinem, animam, & diuinitatem, atque adeo totum Chriſtum adeſſe. Ex quo vlterius ſequitur, non minorem fructum percipi ex vna ſpecie, quam ex vtraque. Totus enim fructus percipitur à præſentia Chriſti, qui non minus ſub vna, quam ſub vtraque ſpecie præſens eſt. Cur ergo, inquies, Sacerdotes non ſunt contenti vna ſpecie, ſicut iubent Laicos contentos eſſe? Reſpondeo. Euchariſtia non ſolum eſt Sacramentum, ſed etiam Sacrificium, vt cap. ſequenti demonſtrabitur. Igitur ratio Sacramenti ſaluari poteſt in vna ſpecie: ratio Sacrificij requirit vtramque ſpeciem. Laici ergo, qui Euchariſtiam accipiunt, quatenus Sacramentū eſt, vna ſpecie contenti ſunt. Sacerdotes autem, qui illum, vt Sacrificium offerunt, vtramque ſpeciem vſurpare debent.

Prima

Prima obiectio ex Scriptura.

7. HVſſitæ, vt dixi, obijciunt illud, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Reſpondeo. Hæc verba continent quidem præceptum de ſumenda Euchariſtia; non tamen de vtraque ſpecie. Nulla enim fit mentio ſpecierũ, panis, & vini, ſed carnis, & ſanguinis. At caro, & ſanguis Chriſti poteſt ſumi ſub vna ſpecie.

Lutherani obijciunt illud, *Hoc facite in meam commemorationem*. Reſpondeo. Hoc dictum eſt poſt ſumptionem panis, non autem poſt ſumptionem Calicis. Inde ergo non poteſt colligi pręceptum de ſumptione Calicis.

Caluiniſtæ obijciunt illud, *Bibite ex hoc omnes*. Reſpondeo. Hoc ſolis Apoſtolis dictum eſt, qui erant præſentes. Cùm enim Chriſtus diuiſiſſet panem Euchariſticum in varias partes, & ſingulis Apoſtolis ſingulàs porrexiſſet, calix autem eo modo diuidi non poſſet;

vni

vni ex Apoſtolis integrum porrexit, cũ hac cautione, vt non putaret totum ſibi ebibendum eſſe, ſed aliquid inde deguſtandum, ac deinde reliquis ordine porrigendum. Itaque verba illa. *Bibite ex hoc omnes*, perinde valent, atque illa Lucæ 22.7. *Accipite, & diuidite inter vos* id eſt, Vnus non exhauriat totum Calicem, ſed ſinguli aliquid bibant. Quod & factum eſt, vt teſtatur Marcus. *Et biberunt ex eo omnes*. Vtique illi omnes ex eo biberũt, quibus dictum erat à Chriſto, *Bibite ex hoc omnes*. Res clara eſt.

Secunda obiectio ex Patribus.

8. PRimò obijcitur Cyprianus, qui in ſermone de Cœna Domini, ſic habet. *Lex eſum ſanguinis prohibet: Euangelium præcipit vt bibatur*. Reſpondeo. Cyprianus, vt probet præceptum bibendi ſanguinem, citat illud: *Niſi mãducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem non habebitis vitam in vobis*. Hoc autem præceptum, vt ſuprà

dixi,

dixi, non requirit vtramque ſpeciem, ſed manducationem carnis, & bibitionem ſanguinis, quæ fieri poteſt ſub vna ſpecie panis. Et hoc inſinuat Cyprianus, cùm addit: *Potus, & eſus ad eandem pertinent rationem*. Quaſi dicat; Idem eſt manducare Chriſtum, & bibere Chriſtum. Qui ergo manducat illum ſub vna ſpecie, non ſolùm manducat carnem, ſed etiam bibit ſanguinem ipſius: ac proinde ſatisfacit præcepto Euangelico, de quo loquitur Cyprianus.

Secundò obijcitur Chryſoſt. homil. 18. in poſteriorem Corinth. vbi ait: *Eſt autem vbi nihil differt Sacerdos à ſubdito; vbi quando fruendum eſt horrendis myſterijs. Similiter enim omnes, vt illa percipiamus, digni habemur. Non ſicut in lege, partem quidem ſacerdos comedebat, partem autem populus: Et non licebat populo participem eſſe eorum, quorum particeps erat Sacerdos. Sed nunc non ſic: verum omnibus vnum corpus proponitur, & vnum poculum.* Reſpondeo. Nulla hic fit mentio præcepti ſub vtraque ſpecie. Nec Chryſoſtom.

Digitized by Google

ſoſtom. diſputat ibi de tali præcepto, ſed ſolùm aſſignat differentiam inter ſacrificia veteris, ac nouæ legis. Nam in veteri Sacerdos vnam ſacrificij partem, populus alterã comedebat. In noua, totum ſacrificium, quod ad victimam, quæ offertur, attinet, æquè à populo, atque à Sacerdote participatur. Vtrique, tam populo, quàm Sacerdoti, totus Chriſtus ſecundùm carnem, & ſanguinem, manducandus, & bibendus proponitur. Nemo hoc negat. Nec aliud vult Chryſoſtomus. Quod autem addit, *Omnibus vnum corpus proponitur, & populum vnum*: non debet intelligi de ſpeciebus ſacramentalibus, ſed de carne, & ſanguine Chriſti. Non enim ſenſus eſt, omnibus, tam laicis, quàm Sacerdotibus, proponi eandem ſpeciem panis, & eãdem ſpeciem vini, quia hoc falſum eſt, cum ſinguli accipiant partes panis, & vini conſecrati, intet ſe realiter diſtinctas: ſed omnibus proponi eandem Chriſti carnem, & eundẽ ſanguinem, ita vt Sacerdos nihil carnis,

aut ſanguinis percipiat, quod nō etiam percipiant laici. Et in hac re ponit diſcrimen inter vtriuſque legis populum, & Sacerdotes.

Tertiò obijcitur Leo Papa ſerm. 4. de Quadrageſima, vbi de Manichæis ita ſcribit: *Ore indigno Chriſti corpus accipiunt: ſanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omninò declinant.* Reſpondeo. Leo non damnat communionem ſub vna ſpecie in Catholicis, qui eam legitimè tunc vſurpabant; ſed in Manichæis, qui ex ſacrilega ſuperſtitione abſtinebant à Calice: tum, quia putabant vinum eſſe fel Draconis: tum, quia negabant Chriſtum eſſe verè mortuū, & verum ſanguinē effudiſſe. Vide quæ diximus in Manuali.

Quarto obijcitur Gelaſius Papa, qui apud Gratianum cap. Comperimus, de conſecrat. diſt. 2. ſic habet: *Comperimus, quod quidam, ſumpta tantummodò corporis ſacri portione, à calice ſacri cruoris abſtineant. Qui procul dubio, quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur obſtringi, aut Sacra-*

cra-

cramenta integra percipiant, aut ab integris arceantur: quia diuiſio vnius, & eiuſdem myſterij, ſine grandi ſacrilegio non poteſt prouenire. Reſpond. Hæc obiectio eſt ſimilis præcedenti. Gelaſius non reprehendit Catholicos à Calice abſtinentes, ſed Manichęos, qui ex ſuperſtitione abſtinebant.

Tertia Obiectio ex ratione.

9. QVæ talis eſt: Omnes Hebræi in deſerto biberunt aquam de petra, 1. Cor. 10. 4. Ergo etiam omnes Chriſtiani debent bibere de ſanguine Chriſti. Nam aqua illa fuit figura huius ſanguinis. Reſp. Hoc ipſo Argumēto conuincam aduerſarios. Nam ſi illa aqua fuit figura Euchariſtię, fauet vni ſpeciei, non duabus. Nota, varias fuiſſe figuras Euchariſtiæ. 1. Panem, & vinum Melchiſedech. 2. Panes propoſitionis. 3. Panem ſubcinericium Heliæ. 4. Manna. 5. Aquam de petra. 6. Agnum paſchalem. 7. Sacrificia Moſaica. Om-

Digitized by Google

nes hæ, excepta prima, repræſentant Euchariſtiam ſub vna ſpecie. Aduerſarij autem non agnoſcũt primam. Ergo ſecundum ipſos, nulla eſt figura quę repræſentet vtramque ſpeciem. Cum autem inferunt: Omnes Hebræi biberunt aquã de petra: Ergo omnes Chriſtiani debent bibere ſanguinem Chriſti; libenter hoc admittimus. At inde non conuincitur neceſſitas vtriuſque ſpeciei. Nam Chriſtiani ſub vna ſpecie poſſunt comedere carnem Chriſti, & bibere eius ſanguinem, vt ſæpè dictum eſt.

CAPVT X.

De Sacrificio Miſſæ.

2. SAcrificium eſt externus cultus, qui ex incerto affectu ſoli Deo exhibetur. Ad hunc cultum requiruntur quinque. 1. Miniſter, qui offert ſacrificium. 2. Materia. 3. Forma. 4. Locus. 5. Finis. Miniſter, eſt Sacerdos.

Ma-

Digitized by Google

Materia, eſt res ſenſibilis quæ offertur Deo. Forma, eſt conſumptio, vel mutatio rei oblatæ. Locus, in quo fit ſacrificium, eſt Altare. Finis, poteſt eſſe quadruplex. 1. Recognitio ſupremi dominij, quod Deus in nos habet. 2. Gratiarum actio pro beneficijs ab eo acceptis. 3. Nouorum beneficiorum petitio. 4. Expiatio peccati. Hinc ſolet diſtingui quadruplex ſacrificium: 1. Latreuticum, quo teſtamur nos eſſe ſeruos Dei, cui omnia debeamus. 2. Eucharisticum, quo oſtendimus nos gratos pro acceptis beneficijs. 3. Impetratoriũ, quo petimus noua beneficia. 4. Propitiatorium, quo ſtudemus placare Deum, vt nobis condonet peccata noſtra.

2. Porrò, cùm triplex hominum ſtatus ſpectari poſſit ab orbe condito ad nos vſque, nempè ſtatus naturæ, ſtatus legis Moſaicæ, & ſtatus gratiæ, ſeu Euangelij; hinc fit, vt diſtinguantur etiam triplicia ſacrificia: Alia legis Naturæ; alia legis Moſaicæ; alia legis Euangeli-

cæ. In legis Naturæ fuerunt ſacrificia: Abel, Noe, Abrahæ, Melchiſedech, Iſaac, Iacob, Iob. In lege Moſaica, victimæ, libamenta, immolationes. Item, holocauſta, hoſtiæ pro peccato, hoſtiæ pacificæ. In lege Euangelica duplex eſt ſacrificium: Vnū cruentum, quo Chriſtus in ara crucis Deo Patri oblatus eſt pro expiatione peccatorū noſtrorum. Alterum incruentum, quo idem Chriſtus quotidie ſub ſpecie panis, & vini offertur in altari. Vtrumque præfiguratum fuit per ſacrificia legis Naturæ, & Moſaicæ.

3. His poſitis, quæſtio eſt, An ſacrificium incruentum, quod nos ſacrificium Miſſæ appellamus, ſit propriè, & verè ſacrificium? Aduerſarij, qui rem ipſam negare non audent, ſuo more de nomine altercantur. Concedunt celebrationem Euchariſtiæ, quæ à Chriſto inſtituta eſt: negant, propriè vocari poſſe ſacrificium. Nos affirmamus. Sententia noſtra varijs modis probari poteſt. Primò ex typis, ſeu figuris veteris

Te-

Teſtamenti. 2. Ex vaticinio Malachiæ. 3. Ex colloquio Chriſti cum Samaritana. 4. Ex Apoſtolo Paulo. 5 Ex conſenſu Sanctorum Patrum. Hinc ſumo totidem argumenta.

4. Primum. In veteri Teſtamento fuerunt tres potiſſimum figuræ, ſeu vmbræ celebrationis Euchariſtiæ. 1. Oblatio panis, & vini à Melchiſedech facta. 2. Celebratio Agni paſchalis. 3. Iuge ſacrificium. At illæ tres figuræ erant vera ſacrificia: Ergo etiam celebratio Euchariſtiæ eſt verum ſacrificium. Cōſequentia probatur, quia vmbra, ſeu figura, qua talis, in ſuo genere imperfectior eſt, quam id, cuius eſt vmbra, ſeu figura: Ergo quidquid perfectionis eſt in vmbra, ſeu figura multò eminentiùs debet eſſe in eo, cuius eſt vmbra, ſeu figura; ſicut, quicquid perfectionis eſt in rudi delineatione imaginis, multò eminentiùs eſt in ipſa imagine iam perfecta. Iam verò *Eſſe ſacrificium*, eſt quædam perfectio, quæ fuit in vmbra, ſeu figura celebrationis Euchariſtiæ: Ergo

multò magis debet eſſe in ipſa celebratione Eucharistiæ.

5. Secundum, Malachias Propheta cap. 1. v. 6. & ſequentibus, prædicit fore, vt in nouo Teſtamento offeratur Deo mundum ſacrificium in omni loco, quod præferendũ ſit ſacrificijs Moſaicis, quæ ſæpè erant immunda. Nam de his, in perſona Dei ſic loquitur. *Offertis ſuper altare meum panem pollutum.* Item: *Offertis cæcum, claudum, & languidum ad immolandum.* De illo autem: *In omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.* Quæ illa munda oblatio? Corpus, & ſanguis Chriſti ſub ſpecie panis, & vini, vt interpretantur Sancti Patres.

6. Tertium. Chriſtus in Colloquio cũ muliere Samaritana, ait hoc diſcrimen eſſe inter ſacrificium Iudaicum, Samaritanũ, & Chriſtianum, quòd duo priora fuerint certo loco alligata; tertiũ in omni loco offerri poſſit. Deinde, quod duo priora fuerint vitiata, tertium non item. Loquitur autem de Sacrificio

cio propriè dicto. Ergo Chriſtiani habent aliquod ſacrificium propriè dictum, quod in omni loco offerri poteſt. Hoc autem non eſt ſacrificium crucis cruentum, quod ſemel tantum, & vno loco oblatum eſt: Ergo eſt ſacrificium Euchariſtię incruentum, quod quotidie in varijs locis offertur, Ioan. 4. 19. Vide Maldonatum ibidem.

7. Quartum. Apoſtolus 1. Cor. 10. 15. agnoſcit triplicem menſam, ſeu triplex Altare. Vnum, in quo Gentiles ſacrificant idolis, ſeu dæmonijs. Alterũ, in quo Iudæi offerunt Deo victimas ex animalibus. Tertium, in quo Chriſtiani offerunt corpus, & ſanguinem Chriſti ſub ſpecie panis, & vini. At quorſum? Vt probet Corinthios debere abſtinere ab idolothytis, id eſt, à carnibus, quæ idolis, ſeu dæmonijs oblatæ ſunt. Hoc ſic probat: Qui comedit de victimes, quę in altari idololatrico immolatæ ſunt idolis, ille eſt particeps altaris, & ſacrificij idololatrici, & conſequenter eſt cultor idolorum: ſed vos, cùm

ſitis

ſitis Chriſtiani, non debetis eſſe participes ſacrificij idololatrici, neque cultores idolorum: *Fugite*, inquit, *ab idolorum cultura*. Ergo non debetis comedere de victimis, quę immolatę ſunt idolis. Maiorem cōfirmat à ſimili, quia Chriſtiani, qui ſumunt corpus, & ſanguinem Chriſti, ſunt participes altaris, & ſacrificij Chriſti; & Iudæi, qui comedunt de victimis Moſaicis, ſunt participes altaris, & ſacrificij Moſaici: ergo ſimiliter, qui comedunt de victimis idololatricis, participes ſunt altaris, & ſacrificij idololatrici. At nemo poteſt ſimul eſſe particeps altaris Chriſti, & idolorum: Ergo ſi vultis eſſe participes altaris Chriſti, debetis abſtinere ab altari idolorum.

8. Quintum. Antiqui Patres tā clarè loquuntur de ſacrificio Euchariſtiæ, vt nemo de ipſorum ſententia dubitare poſſit. Quod varijs modis oſtendo. Primò, quia vſurpant has voces, *Sacrificiū, Oblatio, Hoſtia, Victima, Offerre, Sacrificare, Immolare*. Secundò, requirunt altaria

Digitized by Google

ria ad celebrandum Euchariſtiam. Altaria autem non eriguntur, niſi ratione ſacrificij. Tertiò, Miniſtros, qui Euchariſtiam offerunt, vocant Sacerdotes. Proprium autem munus Sacerdotum eſt, offerre ſacrificiū, Hebr. 5. 1. & Heb. 8. 3. Quartò, aiunt Melchiſedechum fuiſſe verum Sacerdotem, & obtuliſſe panem, & vinum in ſacrificium: Et hoc modo præfiguraſſe incruentum ſacrificium, quod Chriſtus ſub ſpecie panis, & vini inſtituit in vltima cœna: eamque ob cauſam, Chriſtum in Scriptura vocari Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech. Denique vaticinium Malachiæ de quo ſuprà dixi, interpretantur de ſacrificio Euchariſtiæ. Teſtimonia Patrum inuenies apud Bellarminum lib. 1. de Miſſa cap. 15. & ſequẽtibus. Nec opus eſt huc tranſcribere, quia Aduerſarij fatentur, Patres nobiſcum ſẽtire, præſertim Lutherus in lib. de Miſſa priuata, Caluinus lib. 4. Inſtit. cap. 18. §. 1. & 12. Kemnitius in Examine Conc. Trid. & alij.

Obie-

Obiectiones Aduerſariorum.

9. PRima. Sacrificium debet offerri Deo, nõ autem comedi ab hominibus. At Euchariſtia comeditur ab hominibus: Ergo non eſt ſacrificium. Reſpõdeo. Maior, quoad poſteriorem partem, falſa eſt. Nam Agnus paſchalis erat verum ſacrificium, & tamẽ comedebatur ab Hebræis. Similiter hoſtiæ pacificæ erant ſacrificia; & tamen pars earum cedebat in vſum Sacerdotum, & offerentium.

10. Secunda. Id, quod eſt ſacramentum, non poteſt ſimul eſſe ſacrificium; At Euchariſtia eſt ſacramentum: Ergo non poteſt ſimul eſſe ſacrificium. Maior probatur, quia ſacramentum, & ſacrificium opponuntur. Nam in ſacramento accipimus aliquid à Deo; in ſacrificio damus aliquid Deo. At ratio accepti, & ratio dati non poſſunt ſimul in vna eademque re conſiſtere. Reſpondeo. Maior falſa eſt, etiam Aduer-

ſario-

Digitized by Google

ſariorum conceſſione. Nam Pleſſæus Caluiniſta lib. 12. de Euchariſtia cap. 1. expreſsè ait, Agnum paſchalem fuiſſe ſimul ſacramentum, & ſacrificium. Quod etiam ex Scholaſticis docet D. Thom. & alij plures. Nec obſtat, quod in ſacramẽto accipimus aliquid à Deo, & in ſacrificio aliquid offerimus Deo; quia hæc duo poſſunt ſimul conſiſtere, vt iam oſtenſum eſt in Agno paſchali. Et ſanè, ſi id quod à Deo accipimus non liceret offerre Deo, nullum foret ſacrificium; iuxta illud 1. Paral. 29. 14. *Tua ſunt omnia; & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.*

11. Tertia. Chriſtus, quando inſtituit Euchariſtiam, non dixit, *Offerte*, ſed *Comedite, & bibite*. Ergo Euchariſtia ex inſtitutione Chriſti nō eſt ſacrificium, ſed Sacramentum tantùm. Reſpōdeo. Tametſi non ſit vſus illo vocabulo, *Offerte*, vſus tamen eſt alio æquipolente, cùm dixit; *Hoc facite in meam commemorationem*. id eſt, poſthac celebrate Euchariſtiam, quam nūc inſtituo pro gra-

tiarum

tiarum actione, in memoriam meæ mortis, quam pro vobis, & toto humano genere ſubiturus ſum.

12. Quarta. Chriſtus eſt Sacerdos in æternum: Ergo nullum habet ſucceſſorem, aut Vicarium in ſacerdotio. Nulli ergo nũc ſunt Sacerdotes in terris, ac proinde nec ſacrificia. Et confirmatur ex Apoſtolo, Hebr. 7. vbi dicit ideo in veteri Teſtamento fuiſſe plures Sacerdotes, quorum vnus alteri ſuccedebat, quia ſinguli erãt mortales. Chriſtus autem eſt immortalis, ideoque nõ indiget ſucceſſoribus, & Vicarijs. Reſpondeo. Aliud eſt, eſſe ſucceſſorem alterius: aliud, eſſe Miniſtrum, ſeu Vicarium. Nam ſucceſſor eſt eiuſdem dignitatis, & poteſtatis cum eo, cui ſuccedit: non autem Miniſter, aut Vicarius cũ eo, cuius Miniſter aut Vicarius eſt. Rurſum, ſucceſſor non niſi poſt mortẽ, aut depoſitionem alterius conſtituitur: At Miniſter, ſeu Vicarius ſolet conſtitui, dum adhuc viuit is, cui ſubſeruit. Vtrumque patet in Rege. Is quamdiu

viuit,

Digitized by Google

viuit, & in officio manet, nõ habet ſucceſſorem, poteſt tamen habere Miniſtros, aut Vicarios, qui ipſi ſubſeruiant. Idem eſt de Chriſto. Non habet ſucceſſorem in Sacerdotio cum pari poteſtate, quia ſemper viuit, vt rectè argumentatur Apoſtolus. Habet tamen Miniſtros, ſeu Vicarios, qui ipſi ſubſeruiunt in officio ſacerdotali.

13. Quinta. Sacrificium crucis habet vim infinitam: ergo non indigemus alio ſacrificio: Ergo multiplicare tot ſacrificia Miſſæ, nihil aliud eſt, quam negare virtutem, & ſufficientiam ſacrificij crucis. Reſp. Sacrificium crucis habet infinitam vim ſanctificandi homines; nec opus eſt alio ſacrificio crucis, aut eiuſdem ſacrificij repetitione. Vel, quod idem eſt, nõ eſt opus vt alius Chriſtus moriatur pro nobis, aut vt idẽ Chriſtus ſæpius moriatur. Nam ſemel moriẽdo ſufficientiſſimè ſatisfeci Deo Patri pro nobis. Hebr. 9. 28. & cap. 10. 14. Duo tamen neceſſaria ſunt. Vnum, vt ſimus memores illius tãti beneficij. Alte-

Digitized by Google

Alterum, vt fructus illius beneficij nobis applicetur. Vtrumque fit per ſacrificium Miſſæ, & alia media à Deo ordinata.

CAPVT XI.

De Purgatorio.

1. QVæſtio eſt, An ſit aliquis locus, in quo animæ iuſtorum, quæ in hac vita ſufficienter purgatæ non ſunt, purgentur poſt hanc vitam, antequam ad cœleſtem gloriam admittantur. Lutherani & Caluiniſtæ negant. Catholici aſtruunt. Et probant. 4. potiſſimum argumentis. Primum ſumitur ex ſuffragijs viuentium pro mortuis. Alterum ex eo, quod remiſſa culpa mortali, non ſemper remittatur tota pœna illi debita. Tertium ex eo, quod iuſti aliquando moriantur cum peccatis venialibus. Quartum ex Scriptura & Patribus. Singula explicanda ſunt, ac deinde obiectiones Aduerſariorum diluendæ.

2. Pri-

Digitized by Google

2. Primum igitur argumentum eſt tale: Fideles in hac vita rectè & vtiliter orant pro defunctis: at non orant pro illis, qui ſunt in cœlo vel in inferno: Ergo pro illis, qui ſunt in Purgatorio: Ergo datur Purgatorium. Maior probatur dupliciter. Primò ex Scriptura. Deinde ex praxi & conſuetudine Eccleſiæ. Ex Scriptura habemus luculentum teſtimonium lib. 2. Machab. cap. 12. v. 43. vbi Iudas Machabæus iuſſit offerri ſacrificium pro defunctis. Et factum eius ibidem approbatur his verbis; *Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur.* De praxi & conſuetudine Eccleſiæ ſcribit Auguſtinus in lib. de cura pro mortuis, cap. 1. *In Machabæorum*, inquit, *libris legimus oblatum pro mortuis ſacrificium. Sed etſi nuſquam in Scripturis veteribus legeretur, non parua tamen eſt vniuerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, authoritas: vbi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum.* Et ibidem cap.

4. *Non ſunt prætermittendæ ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Chriſtiana & Catholica ſocietate defunctis ſuſcepit Eccleſia.*

3. Secundum. Sæpe fit, vt homo qui peccauit mortaliter, liberetur à culpa mortali, & conſequenter à reatu pœnæ æternæ; & tamen maneat obnoxius alicui pœnæ temporali: Ergo, ſi antequam exſoluat illam pœnam, decedat ex hac vita, debebit illam exſoluere poſt hanc vitam; quod alibi fieri non poteſt, niſi in Purgatorio. Hic diſcurſus fundatur in eo, quòd Deus remittat aliquando peccatum mortale, & reatum pœnæ æternæ; ita tamen, vt velit hominem, cui remiſſio facta eſt, punire aliqua pœna temporali, non ſolùm in cautelam, ſed etiam in vindictam peccati præteriti, vt iuſtitiæ aliquo modo ſatisfiat. Sicut Rex aliquando condonat reo offenſam & pœnam capitis, quã meritus eſt; & tamen ne omnino videatur neglecta iuſtitia publica, vult illum per aliquod tempus exilio vel carcere puni-

puniri. Quod varijs Scripturæ exemplis probari ſolet. Primò, quia Moſes & Aaron, propter peccatum incredulitatis, quod illis remiſſum erat, adhuc puniti ſunt morte corporali. Num. 20. 12. & Deut. 33. 48. Secundò, quia Dauid, poſt impetratam veniam adulterij & homicidij, punitus eſt morte filij. 2. Reg. 12. 13. Tertiò, idem Dauid, cùm rogaſſet Deum pro remiſſione peccati ſuperbiæ, obtinuit quidem remiſſionem, ſed tamen propoſita eſt illi triplex pœna, vt vnam eligeret in vindictam peccati iam antea condonati. 2. Reg. 24. 10. Omitto ſimilia exempla. Vide Auguſtinum tract. 124. in Ioannem & in enarratione Pſal. 50. circa illum verſiculum: *Ecce enim veritatem dilexiſti*.

4. Tertium. Aliquandò etiam contingit, vt homo iuſtus moriatur cum peccatis quibuſdam venialibus (præſertim ſi ſubitanea morte præueniatur, neque habeat ſpacium cogitandi aut dolendi de huiuſmodi peccatis) & ſic maneat obnoxius pœnæ temporali, quæ il-

lis peccatis debita eſt. Certè, in tali caſu nō poteſt admitti ad cœleſtem gloriam, niſi prius liberetur à peccatis venialibus, & reatu pœnæ temporalis, quæ illis debetur. Apocal. 21. 27. Non liberatur autem in hac vita, ex ſuppoſitione: Ergo poſt hanc vitam: Non in cœlo, nec in inferno: Ergo in Purgatorio.

5. Quartum. Varia ſunt teſtimonia Scripturæ, ex quibus ſancti Patres probant Purgatorium. Primum Matth. 12. 32. *Qui dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro.* Ex quo colligitur aliqua eſſe peccata, quæ remittuntur in futuro ſæculo, vt argumentatur S. Auguſtinus lib. 21. de Ciuitate Dei cap. 24. Secundum Lucæ 23. 42. *Dicebat latro ad Ieſum: Domine memento mei cùm veneris in regnum tuum.* Quod ſanè non dixiſſet, niſi putaſſet Chriſtum poſſe ipſi poſt hanc vitam peccata remittere, vt ait idem Auguſtinus lib. 6. contra Iulianum c. 15. Tertium. 1. Corinth. 3. 15. *Ipſe autem ſaluus erit: ſic tamen quaſi per ignem.* Quod de igne

igne Purgatorio interpretatur idem Auguſtinus in Pſal. 37. ſtatim poſt initium; & alibi ſæpius. Quartum. 1. Cor. 15. 29. *Alioqui quid facient, qui baptizantur pro mortuis: ſi omnino mortui non reſurgunt?* Vbi baptizari pro mortuis, idem eſt, quod ſpontaneas afflictiones pro illis ſuſcipere, vt è Purgatorio liberentur, vt explicant magni Authores.

Obiectiones Aduerſariorum.

6. PRima, Scriptura docet duo tantùm eſſe loca animarum poſt hanc vitam: vnum beatitudinis in cœlo; alterum damnationis in inferno, Matth. 25. 46. *Ibunt hi in ſupplicium æternum: iuſti autem in vitam æternam.* Reſpond. Poſt diem iudicij erunt tantùm duo iſta loca pro adultis, vt patet ex citato textu. At nunc, ſicut etiam in veteri Teſtamento plura ſunt. Et certè, ſi duo tantùm eſſent, dicant obſecro Aduerſarij, vbi fuerint animæ eorum, qui poſt mortem iterum reſuſcitati ſunt, ad

vitam? Quo pacto ab Helia reſuſcitatus eſt filius viduæ Sareptanæ: ab Heliſæo, filius Sunamitidis: à Chriſto filius viduæ in Naim: filia Iairi, Principis Synagogæ: Lazarus in Bethania: ab Apoſtolo Petro, Tabitha: à Paulo, Eutichus adoleſcens: Vbi, inquam, animæ horum fuerunt, antequam ad vitam reuocarentur? Non in inferno, quia ibi nulla eſt redemptio. Nec in cęlo, quia alioqui non fuiſſet beneficium, ſed pœna, ſi ex cæleſti beatitudine debuiſſent redire ad hanc vitam mortalem. Supereſt ergo fuiſſe in alio loco qui ab vtroque diſtinguebatur.

7. Secunda Scriptura docet, iuſtos poſt hanc vitam ſtatim admitti ad cæleſtem gloriam, nulla facta mentione Purgatorij. Luc. 23. 43. *Hodie mecum eris in paradiſo*. Et Phil. 1. 23. *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto*. Reſp. Scriptura non loquitur de omnibus iuſtis, ſed de aliquibus. Nam qui nihil purgandum habent, ſtatim poſt hanc vitam admittuntur ad cœlum. Qui autem habent aliquid expian-

piandum, admittuntur ſuo tempore, ſed quaſi per ignem, vt ex Apoſtolo & Auguſtino dictum eſt. Nec obſtant teſtimonia ex Scriptura citata. Nam illud, *Hodie mecum eris in paradiſo*, fuit ſingulare priuilegium conceſſum latroni, cui Christus liberaliſſimè condonauit omnia peccata, ſine vlteriori obligatione pœnæ temporalis poſt mortem? quod non omnibus conceditur. Ex illo etiam, *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto*, nihil aliud poteſt colligi, quam Apoſtolum habuiſſe magnum deſiderium viuēdi cum Chriſto, quod & nos habere poſſumus; præſertim ſi cum eodem Apoſtolo veraciter aſſeramus. *Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo.*

CAPVT XII.

De vocatione Miniſtrorum Eccleſiæ.

1. POpulus Dei, tam in veteri, quàm in nouo Teſtamēto duobus modis regi ac gubernari ſolet. Primò in re-

bus politicis. Hoc fit per Reges, Principes, & alios Magiſtratus ſæculares. Secundò in rebus Eccleſiaſticis. Hoc fit per Miniſtros Eccleſiæ, de quibus nunc agimus. In vtroque gubernandi genere neceſſaria eſt legitima vocatio. Nam neque in rebus politicis, neque in Eccleſiaſticis poteſt aliquis vſurpare regimen, niſi legitimè ad hoc vocatus, & deputatus ſit. Et ſi qui aliter faciant in politicis, appellātur tyranni: ſi in Eccleſiaſticis, fures, & latrones, iuxta illud Ioan. 10. 1. *Qui non intrat per oſtium in ouile ouium, fur eſt, & latro.*

2. Hoc loco, relicta Regum, ac Principum ſæcularium vocatione, ſolùm agam de Vocatione Miniſtrorum Eccleſiæ, quæ duplex eſt. Vna ordinaria, quæ fit à Deo, mediante conſenſu, & cooperatione hominum. Altera extraordinaria, quæ immediatè fit à ſolo Deo. Agam autem. 1. de Vocatione Miniſtrorum veteris Teſtamenti. 2. de Vocatione Miniſtrorum noui Teſtamenti. 3. Oſtendam Miniſtros Lutheranos,

Digitized by Google

ranos, & Caluinianos non eſſe legitimè vocatos.

De Vocatione Miniſtrorum veteris Teſtamenti.

3. IGitur Miniſtri veteris Teſtamenti, qui ordinariè vocabantur ad miniſterium Synagogæ, erant triplices. 1. Pontifex, ſeu Summus Sacerdos. 2. Alij Sacerdotes inferiores. 3. Leuitæ. In illorum Vocatione quinque ſpectari poterant. 1. Electio, ſeu deſignatio certæ perſonæ. 2. Purificatio præcedēs conſecrationem. 3. Ipſa conſecratio. 4. Applicatio ad vſum, ſeu exercitium miniſterij. 5. Poteſtas, & officium.

4. *Electio*, ſeu deſignatio perſonæ fiebat per carnalem ſucceſſionem. Nā filij ſuccedebant parentibus, vt Aaroni Eleazar, Eleazaro Phinees, & ſic deinceps, Eccleſiaſt. 45. 7. *Purificatio* fiebat certis ritibus à Deo præſcriptis, cuiuſmodi erant aſperſio aquæ luſtralis, raſio pilorum, lotio corporis, & veſtium, obla-

Digitized by Google

oblatio ſacrificij pro peccato. Numer. 8. 6. & Exodi 29. 4. *Conſecratio* Pontificis, & Sacerdotum erat huiuſmodi. 1. Pontifex ornatu Pontificali, & Sacerdotes ſacerdotali induebantur. 2. Pontifex vngebatur oleo vnctionis in capite; non item Sacerdotes. 3. Tam Pōtifex, quàm Sacerdotes in extremo auriculæ dextræ, & in pollice manus, ac pedis dextri tingebantur ſanguine arietis immolati. 4. Veſtes eorum aſpergebantur ſanguine arietis, & oleo vnctionis. 5. Ex caniſtro panum, & ex ariete immolato dabantur illis aliqua in manus, vt ea leuarent coram Deo. Quo ſigno non ſolùm dabatur illis poteſtas ſacrificandi, ſed ſimul applicabātur ad vſum miniſterij. Hæc omnia habentur Exodi 29. v. 4. & ſequentibus. Cæterum, vt maior eſſet ſolemnitas huius actionis triplex offerebatur ſacrificiū; Holocauſtum, hoſtia pacifica, & hoſtia pro peccato. Exodi 29. 1. & Leuit. 9. 2.

5. Supereſt poteſtas, & officium. Pōtifex habebat quædam officia communia

munia cum alijs Sacerdotibus; quędam propria. Huiuſmodi erant quatuor. Primum, ſemel in anno; nempe in ſolemnitate expiationis, introire in ſanctuarium, ſeu in Sancta ſanctorum. Hebr. 9. 7. & inſtituere publicam totius populi expiationem ab omnibus peccatis toto anno contractis. Leuit. 19. Alterum cõſecrare Sacerdotes, & Leuitas, Exodi. 29. Leuitici 8. & Numer. 8. Tertium; in controuerſijs legalibus agere ſupremũ Iudicem. Deuteron. 17. 12. & 2. Paralipp. 19. 11. Quartum, in rebus magni momenti conſulere Deum, quid agendum. Num. 27. 21.

6. Hęc de ordinaria Vocatione. Extraordinariè vocabantur illi, qui à ſolo Deo, ſine miniſterio aliorum hominũ mittebantur ad docendum, reformandum, & arguendum populum; quo pacto miſſi ſunt Moſes, Helias, Heliſæus, & alij Prophetæ. Erat autem neceſſe, vt qui hoc modo dicebãt ſe miſſos eſſe à Deo, certis, ac euidentibus ſignis cõfirmarent ſuam miſſionem; alioqui populus

pulus non credidiſſet ipſis, ſed pro impoſtoribus habuiſſet. Quod fatetur Moſes de ſeipſo. Cùm enim Deus dixiſſet illi: *Veni, & mittam te*; reſpondit Moſes: *Non credent mihi, neque audient vocem meã: ſed dicent, Non apparuit tibi Dominus*. Exod. 3. 10. & cap. 4. 1.

7. Dupliciter autem probabant, ſe à Deo miſſos eſſe. Primò per miracula. Sic probauit Moſes, quando virgam in ſerpẽtem mutauit, & aquam in ſanguinem conuertit. Sic Samuel, Helias, Heliſæus, & alij. Secundò per veracem prædictionem futurorum, quæ breui erant euentura. Quo pacto Helias prędixit, tribus proximis annis non fore pluuiam. (3. Reg. 17. 1.) Michæas regem Achab infæliciter pugnaturum in Ramoth Galaad. (3. Reg. 22. 17.) Eliſæus poſt vnum diem fore magnam annonę vilitatem. (4. Reg. 7. 2.) Iſaias, proximo anno fore abundantiam frugum: ſequenti, pomorum copiam: tertio, plenã meſſem, & vindemiam. (cap. 27. 30.) Et quia hæc omnia euenerunt eo modo,

do,

Digitized by Google

do, quo Prophetæ prædixerant; ideo magnam authoritatem apud populum ſibi conciliabant; & ſe verè à Deo miſſos eſſe perſuadebant. Sicut è contrario, quia non eueniebant ea, quæ à falſis Prophetis prædicebantur, nulla illis fides habebatur. Et hoc ſigno diſcernendum eſſe inter veros, & falſos Prophetas, conſtat Deut. 18. 21.

De Vocatione Miniſtrorum noui Teſtamenti.

8. PRæcipui Miniſtri noui Teſtamēti ſunt Pontifex, Epiſcopi, Presbyteri, ſeu Sacerdotes, quorum nomine intelligũtur etiam Paſtores, ſeu Parochi. Igitur, quod ad ordinariam eorum vocationem attinet, eadem ferè in ea ſpectari debent, quæ in vocatione Miniſtrorum legis Moſaicæ. 1. Electio, ſeu deſignatio certæ perſonæ, quæ fit per ſuffragium Cleri, cuius eſt idoneas perſonas eligere ad miniſteriũ Eccleſiaſticum. 2. Purificatio, quæ potiſſimum

Digitized by Google

mum conſiſtit in puritate animi,in probitate vitæ,in doctrina fidei,& alijs virtutibus,quas Apoſtolus requirit in Epiſcopis, 3. Conſecratio, ſeu ordinatio, quæ fieri debet ab Epiſcopo per manuum impoſitionẽ,ſicut ſemper in Eccleſia fuit vſitatũ.4.Applicatio ad vſum miniſterij, quam nos in noua lege vocamus Miſſionem. Hæc fit à Prælatis Eccleſiæ, qui Miniſtris iam conſecratis aſſignant ſubditos,quos gubernent. 5. Poteſtas,& officium. Et quidẽ Epiſcopi habent quædam officia communia cũ Sacerdotibus, vt baptizare, Euchariſtiã conficere, abſoluere à peccatis, Extremam vnctionem dare,Euangeliũ prædicare: quædam propria,vt Sacramentum Confirmationis conferre, Miniſtros Eccleſiæ ordinare,& ſimilia.

9. Extraordinariè Vocati ſunt Apoſtoli ad prædicandum Euangelium, & Sacramẽta adminiſtranda. Qui etiam, vt ſuprà dixi de Moſe,& Prophetis,ſuã vocationem multis ſignis, ac miraculis, toti mundo debuerunt conteſtari,

Marci

Marci 16. 20. *Prædicauerunt vbique Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* Imò, quod amplius eſt, nec Chriſtus potuit aliter perſuadere; à Deo patre, ſe miſſum eſſe, niſi per miracula. Habebat quidem pro ſe vaticinia Prophetarum, Lucæ 24. 27. Habebat teſtimonium Ioannis Baptiſtæ: *Ecce Agnus Dei*. Habebat vocem Patris cœleſtis: *Hic eſt filius meus dilectus*. Et tamẽ inter tot miſſionis ſuæ præſidia, adhuc opus erat miraculis. Ioan. 10. 37. *Si non facio opera Patris mei, nolite mihi credere, ſi autem facio, & ſi mihi non vultis credere, operibus credite,* &c.

Quod Lutherani, & Caluiniani Miniſtri non ſint legitimè vocati.

10. HOc primò oſtẽdam de ipſo Luthero, qui eſt quaſi parẽs omnium Miniſtrorum aduerſæ partis. Deinde de alijs, qui illum ſecuti ſunt, & adhuc ſequuntur. Igitur de Luthero ſunt diſcrepantes ſententiæ. Aliqui aſſerunt

ordi-

ordinariè vocatum à Deo, mediante poteſtate, & conſenſu Prælatorum Eccleſiæ. Alij extraordinariè à ſolo Deo, Alij, partim ordinariè, partim extraordinariè. Ordinariè quidem, ad prædicationem Euangelij: Extraordinariè autem, ad reformationem Eccleſiæ. Hinc triplex emergit quæſtio.

11. Prima, An Lutherus ordinariè vocatus ſit? Aliqui Lutherani affirmāt, quia in Eccleſia Catholica fuit legitimè ordinatus in Sacerdotem, & admiſſus ad prædicationem Euangelij; quæ duo ſufficiunt ad ordinariam vocationem. Hi ſupponunt, Eccleſiam Catholicam habere legitimam poteſtatem ordinādi veros Sacerdotes, & mittendi ad executionem miniſterij. Hoc accipimus. Nā inde ſequitur, Eccleſiam Catholicam eſſe veram Eccleſiam, in qua eſt verum ſacerdotium, & cui à Chriſto data eſt poteſtas ordinandi, & mittendi. Ego de Luthero ſic ſtatuo; ordinariè, & legitimè vocatum eſſe ad miniſterium, quod exercuit in Eccleſia

Ca-

Catholica ante defectionem ; non tamen ad miniſterium, quod exercuit in Eccleſia Lutherana poſt defectionem. Tunc enim cœpit oppugnare Eccleſiã Catholicam, in qua antea vixerat: cępit aliter docere, quam antea docuerat: cœpit abrogare feſta, ieiunia, vora monaſtica, orationem pro defunctis, ſacrificium Miſſæ, quæ antea approbauerat. Hæc non potuit facere per poteſtatem, quàm acceperat in Eccleſia Catholica, quia Epiſcopus non dedit illi poteſtatem in deſtructionem Eccleſiæ, in qua erat Epiſcopus. Ergo vel non habuit talem poteſtatem ; vel ſi habuit aliunde debuit accipere. At à quo? Explicent hoc Lutherani, qui volunt ordinariam ipſius vocationem defendere.

12. Secunda quæſtio, An Lutherus extraordinariè vocatus ſit? Aliqui affirmant, quia vident ordinariam ipſius vocationem defendi non poſſe. Sed contrà. Nam qui hactenus in veteri, vel nouo Teſtamento extraordinariè à

Digitized by Google

ſolo Deo vocati, & miſſi ſunt, debuerūt ſuam miſſionem euidēti ſigno, vel miraculo apud populum comprobare, ſicut fecerunt Apoſtoli, & Prophetæ; & qui id facere non potuerunt, pro falſis Prophetis, & impoſtoribus habiti ſunt, vt ſuprà oſtenſum eſt. At Lutherus nūquam potuit euidenti miraculo probare, ſe extraordinariè à ſolo Deo miſſum eſſe: Ergo, &c.

13. Aliqui reſpondent, non opus eſſe nouis miraculis, quando non adfertur noua doctrina: Lutherum non attuliſſe nouam doctrinam, ſed antiquā, & Apoſtolicam. Ergo fuiſſe neceſſariū, vt illam nouis miraculis confirmaret. Sed fruſtra, Primò, quia nec Chriſtus adferebat nouam doctrinam, quando proponebat Iudæis doctrinam Moſis, & Prophetarum de Meſſia; & tamē ad eam populo perſuadendam opus erat nouis miraculis. Idem dico de Helia, Ieremia, & alijs Prophetis. Nihil noui adferebant, ſed reuocabant populum ab idolatria ad verum Dei cultum, qui

erat

erat antiquiſſimus. Secundò falſum eſt, Lutherum nihil noui attuliſſe. Attulit nouam Eccleſiæ reformationem, vt Lutherani fatētur. Attulit noua dogmata, quæ tempore Eccleſiæ primitiuæ fuerunt inaudita. Certè nouū eſt affirmare omnes Traditiones repudiandas eſſe, cùm dicat Apoſtolus, *Tenete Traditiones*. Nouum eſt, duo tantùm eſſe Sacramenta; Non eſſe orandū pro mortuis; infantes in Exorciſmo habere actum fidei; corpus, & ſanguinem Chriſti eſſe vbique, totam Eccleſiam iam multis ſæculis erraſſe; antiquos Patres multa falſa docuiſſe? Lutherum ſuam doctrinam habere de cęlo; liberū arbitrium eſſe titulum ſine re. Hæc noua ſunt, nō Apoſtolica. Ad ea populo perſuadenda, nouis miraculis opus eſt.

14. Alij reſpondent, ſufficiens miraculum eſſe, quod ſtatim à principio, infiniti propè homines Lutheri doctrinā amplexi ſunt. Hinc enim colligi poſſe, doctrinam fuiſſe efficacem, & à Deo inſpiratam. Nihil minus. Nam multi, &

 infi-

Digitized by Google

infiniti propè homines olim ſequuti sūt doctrinam Arij. An ideo efficax fuit, & à Deo inſpirata? Non certè. Nota, ex triplici capite procedere poſſit, quod aliquis Doctor habeat multos ſectatores. Primò, quia doctrina ipſius eſt diuina, & miraculis confirmata. 2. Quia grata eſt carni, & ſanguini. 3. Quia eſt ſubtilis, & ingenioſa. Ex primo capite, Prophetæ, & Apoſtoli traxerunt ad ſe homines. Ex ſecundo, Lutherus. Ex tertio, Arius, & Caluinus.

15. Tertia quęſtio, An Lutherus partim ordinariè, partim extraordinariè vocatus ſit; Ordinariè quidem ad prædicationem Verbi; exttaordinariè verò ad reformationem Eccleſiæ. Ita ſentit Meiſnerus Lutheranus. Sed iam oſtenſum nec ordinariè, nec extraordinariè vocatum eſſe. Deinde hic Author ſibi ipſi contradicit. Nam Lutherus non alio modo putauit ſe reformare Eccleſiam, niſi prædicatione Verbi. Si ergo ordinariè vocatus eſt ad prędicandum, etiam ordinariè vocatus eſt ad refor-

man-

Digitized by Google

mandum. Aut, ſi ad hoc extraordinariè, etiam ad illud extraordinariè vocatus eſt.

16. Hæc de Luthero. Reliqui Miniſtri ſunt duplices. Nã aliqui ante defectionem fuerũt legitimè ordinati Sacerdotes in Eccleſia Catholica; alij nõ. De prioribus idem dicendum, quod de Luthero nec ordinariè, nec extraordinariè vocatos eſſe. Nõ extraordinariè, quia nullo miraculo probare id poſſunt. Nec ordinariè, quia qui ordinariè vocantur in Eccleſia Catholica nõ vocãtur ad miniſterium, quod eidem Eccleſiæ contrarium eſt. De poſterioribus ſic ſtatuo. Primò, non eſſe extraordinariè vocatos à ſolo Deo, propter rationem ſæpè allatam, quæ ſumitur ex defectu miraculorum. Secundò, nec ordinariè, mediante conſenſu, & cooperatione hominum. Quod tripliciter probo. Primò, ex conceſſione eorum Lutheranorum, qui docent ordinariam Lutheri vocationem conſiſtere in ſacerdotio, quo in Eccleſia Catholica

initiatus eſt. Ex quo ſequitur, qui tali ſacerdotio initiati non ſunt, ordinariè vocatos non eſſe. At Miniſtri, de quibus ſermo eſt, non ſunt initiati tali ſacerdotio. vt ſupponimus: Ergo nec ordinariè vocati.

17. Deinde ex perpetua praxi Eccleſiæ. Nam à tempore Apoſtolornm vſq; ad ortũ Lutheri, nullus ordinariè vocatus, & ordinatus eſt niſi ab Epiſcopo, per manuum impoſitionem. Act. 14. 22. & 1. Timot. 4. 14. & 2. Timot. 1. 6. & alibi. At Miniſtri, de quibus agimus, non ſunt ita ordinati. Ergo:

18. Denique ex conſenſu eorum, contra quos agimus. Nam ipſi, velint nolint, fateri debent, ſe non eſſe vocatos; eo ritu, qui in Eccleſia Catholica vſitatus eſt, ſed alio longe diuerſo. Si ergo noſter ritus legitimus eſt, vt fatentur Lutherani, qui defendunt ordinariam Lutheri vocationem, alterum ſubreptitium eſſe, neceſſe eſt. Aut ſi noſter ſubreptitius eſt, quomodo Lutherus, qui noſtro ritu ordinatus eſt,

po-

Digitized by Google

potuit legitimè vocatus eſſe? Dicant Lutherani.

CAPVT XIII.

De Cœlibatu Miniſtrorum Eccleſiæ.

1. QVæſtio eſt, an Miniſtri Eccleſiæ obligentur ad cœlibatum? Negant Aduerſarij. Nos ſic ſtatuimus. Primò, Sacerdotes veteris Teſtamenti diuino iure obligatos fuiſſe ad continētiam, non quidem perpetuam, ſed pro ijs diebus, quibus in Templo, vel Tabernaculo miniſtrabant. Hoc ex Scriptura, & Patribus fusè probatum eſt in Analogia veteris, ac noui Teſtamenti cap.7. q.7.

2. Secundò, Apoſtolos ſeruaſſe perpetuam continentiam, & eandem alijs ſuaſiſſe. Matth.19.27. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te; quid ergo erit nobis? Ieſus autem dixit illis: Amen dico vobis.* Et infra: *Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem,*

aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Ex quo loco cõſtat, Apoſtolos reliquiſſe omnia quæ habebant: Ac proinde, qui habebant vxores, reliquiſſe illas, & ſeruaſſe continentiam. Ad quam Paulus hortatur omnes 1. Cor. 7. 7. *volo vos omnes eſſe ſicut meipſum*. Et ibidem: *Dico autem non nuptis & viduis: Bonum eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego*. Nempe in ſtatu continentiæ.

2. Tertiò, ſucceſſores Apoſtolorum ſeruaſſe etiam continentiam, eamque poſtea, non ſemel, ſed potius Eccleſiaſtica lege præſcriptam eſſe. Et quidem dupliciter. Primo, vt non liceret ipſis vxores ducere, poſt ſuſceptos ordines. Secundo, vt ſi ante ſuſceptos ordines duxiſſent vxores, & poſtea ſuſcepiſſent ordines, non liceret vti vxoribus, ſed deberent perpetuam ſeruare continẽtiam. Huiuſmodi lex conſtituta eſt prima à Concilio Elibertino, can. 33. *Placuit in totum prohibere Epiſcopis, Presbyte-*

ris,

ris, Diaconis & Subdiaconis, poſitis in miniſterio, abſtinere ſe à coniugibus ſuis. Deinde à Conc. Carthag. can. 2. *Omnibus placet, vt Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes etiã ab vxoribus ſe abſtineant: vt quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſeruauit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus.* Similia habent Siricius Papa in epiſtola ad Himerium Tharaconenſem Epiſcopum cap. 7. Innocentius I. in epiſt. ad Exuperium cap. 1. Concilium Agathenſe can. 9. Conc. Aurelianenſe 3. can. 7. & ita deinceps.

4. Quartò, hanc legem Eccleſiaſticam de cœlibatu, ſemper viguiſſe in Eccleſia occidentali (niſi quod in quibuſdam locis particularibus aliquantulum fuerit neglecta) non tamen in Orientali. Nam Græci, tametſi poſt ſuſceptos Ordines non ſoliti ſint vxores ducere; tamen ſi antea duxerint, poſſunt Ordines ſuſcipere, & ſimul vxores retinere. Nec tenentur ab earum conſortio abſtinere, niſi tempore vicis ſuæ, ſicut in veteri Teſtamento factum eſt.

Vide

Vide Vaſquez 3. par. diſp. 248. cap. 2.

5. Dices, Eccleſia non poteſt ſtatuere legem, quæ certo hominum ſtatui generatim adimat libertatem contrahendi matrimonium. Reſpondeo. Verum quidem eſt, quod abſolutè loquendo non poſſit hoc facere: ſed falſum, quod non poſſit hoc facere eo modo, quo nunc facit; nempe ſub hac conditione, vt ſi quis velit eſſe Sacerdos aut Epiſcopus, debeat ſeruare continentiam. Nam per huiuſmodi legem non cogit quenquam ad continentiam, ſed relinquit vnicuique liberum, vt poſſit, ſi velit, amplecti ſtatum Eccleſiaſticum, cum hoc tamen onere, vt ſi illum amplectatur, ſeruet cœlibatum.

CAPVT XIV.

De peccato originali, mortali, veniali.

1. DVplex eſt controuerſia. Vna, quid ſit peccatum originale? Aduerſarij docent eſſe concupiſcentiam,

tiam, quod nos negamus. Altera, an peccatum mortale & veniale ex natura ſua inter ſe diſtinguantur? Aduerſarij negant, aſſerentes omnia peccata ex natura ſua eſſe mortalia; nullum veniale. Nos contra; quædam ex natura ſua eſſe mortalia; quædam venialia.

I. CONCLVSIO.

2. PEccatum originale, quod ex Adamo contrahimus, non eſt concupiſcentia ſeu pronitas & inclinatio ad malum, quam nos vocamus concupiſcentiam in actu primo; ſed eſt priuatio iuſtitiæ originalis. Prior pars patet, quia quidquid habet rationem peccati, hoc tollitur per Baptiſmum, (infra cap. 16.) Concupiſcentia non tollitur per Baptiſmum, quia ſentimus in nobis pronitatem & inclinationem ad malum, iuxta illud Rom. 7. 23. *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ*. Poſterior etiam patet, quia omne malum conſiſtit in priuatione ali-

alicuius boni: ſed peccatum originale eſt malum: Ergo conſiſtit in priuatione alicuius boni. Non autem conſiſtit in priuatione alicuius boni, quàm iuſtitiæ originalis, qua priuati ſunt poſteri Adami propter ipſius tranſgreſſionem. Ergo.

3. Obijciunt Aduerſarij 1. Apoſtolus concupiſcentiam vocat peccatū, Rom. 6.12. *Non regnet peccatum in corpore veſtro mortali*. Reſpondeo. Nomen peccati ſumitur 4. modis in Scriptura. Primò, propriè, pro peccato. Ioan. 1. 29. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Secundo, impropriè, pro cauſa peccati. Et ſic concupiſcentia loco citato vocatur peccatum, quia incitat ad peccatum. Tertio, impropriè, pro effectu vel pœna peccati, Zach. 14. 19. *Hoc erit peccatum Ægypti*, id eſt, pœna. Quarto, impropriè, pro ſacrificio, quo expiatur peccatū. Sic Chriſtus vocatur peccatū. 2. Cor. 5. 21. *Eum, qui non nouerat peccatū, pro nobis peccatum fecit*. Vbi bis ponitur nomen peccati; ſemel propriè, & ſemel

mel impropriè, hoc ſenſu: Deus Pater voluit filium ſuum qui non peccauerat, eſſe hoſtiam pro peccato.

Obijciunt Secundò.

4. QVidquid non eſt ex Deo, peccatum eſt: ſed concupiſcentia non eſt ex Deo, 1. Ioan. 2. 16. *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ, quæ non eſt ex Patre* Ergo. Reſpond. Cõcupiſcentia ſeu pronitas ad malum non eſt à Deo creante, ſed à Deo puniente. Deus enim, quando creauit primos parentes, creauit illos in iuſtitia originali, ſine omni concupiſcentia ſeu pronitate ad malum. Quando vero primi parentes peccarunt, tunc priuauit illos iuſtitia originali; qua ablata, cœpit concupiſcentia inſurgere per modum pœnæ. Geneſ. 3. 7.

Digitized by Google

II. CONCLVSIO.

1. PRæter peccata mortalia, quæ mortem animæ adferunt, & æterna pæna per ſe digna ſunt, Rom. 6. 25. & Galat. 5. 21. dantur aliqua venialia, quæ nec mortem animæ adferunt, nec æterna pœna digna ſunt. Prou. 24. 16. *Septies in die cadit iuſtus*. Quod intelligitur de venialibus, quæ non tollunt iuſtitiam & charitatem ab homine. Sicut & illud, Iacobi 3. 2. *In multis offendimus omnes*. Et confirmatur 1. ex illo, Luc. 6. 41. *Quid vides feſtucam in oculo fratris tui: trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras?* Vbi peccatum mortale comparat cum trabe, quę extinguit oculum: Veniale cum feſtuca, quæ leuiter tantum afficit, non extinguit. Deinde ex illo, Matth. 5. 22. *Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: qui dixerit fratri ſuo, Racha, reus erit concilio: qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis*. Vbi diſtinguuntur tria peccata iracundiæ, quorum tertium

tium æterna pœna dignum eſt ac proinde mortale; reliqua duo non item.

6. Sunt autem duplicia peccata venialia. Alia ſunt talia ex ſuo genere, vt verbum otioſum. Alia ex imperfectione operis, cuiuſmodi ſunt partim illa quæ fiunt ex ſubreptione, vt ſubiti & non omnino deliberati motus concupiſcentiæ, iræ, odij, ſuperbiæ: partim illa quæ cenſentur venialia ex paruitate materiæ, vt furtum vnius oboli, quod neminem notabiliter lædit.

7. Obijcitur 1. illud Ezech. 18. 4. *Anima, quæ peccauerit, morietur*. Et Rom. 62. 3. *Stipendium peccati, mors*. Vtrumque generatim aſſeritur de quouis peccato, quia nulla fit exceptio: Ergo quoduis peccatum eſt mortale. Reſpond. Neutrũ generatim aſſeritur. Nam Ezechiel expreſsè loquitur de certis tãtùm peccatis, nempe de idololatria, adulterio, homicidio, vſura & rapina, quæ ex genere ſuo mortalia ſunt. Apoſtolus verò de immunditia & iniquitate, v. 19.

8. Obijcitur 2. illud Iacobi 2. 10. *Qui offen-*

Digitized by Google

offendit in vno, factus eſt omnium reus. Ergo homo per quoduis peccatum incurrit reatum æternæ mortis: Ergo quoduis peccatum eſt mortale. Reſp. Iacobus loquitur de peccato contra legem Decalogi, ac nominatim de adulterio & homicidio, quæ ex natura ſua mortalia ſunt. Sic enim ait: *Quicunque totam legem ſeruauerit, offendat autem in vno, factus eſt omnium reus. Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit & Non occides. Quod ſi non mœchaberis, occides autem, factus es tranſgreſſor legis.* Quaſi dicat: Qui committit vnum peccatum mortale contra legem Decalogi, etiamſi plura nõ committat, reus eſt mortis. Sicut qui accipit vnum vulnus lethale, etiamſi plura non accipiat, obnoxius eſt morti corporali.

9. Obijcitur 3. Omne peccatum offendit Deum, qui eſt infinita bonitas: Ergo omne peccatum dignum eſt infinita pœna: Ergo mortale. Reſp. Duplex eſt offenſio. Vna grauis, quæ eſt contra charitatem & amicitiam, de qua loco citato: *Qui offendit in vno, factus eſt*

om-

omnium reus. Altera leuis, quæ non diſſoluit charitatem & amicitiam, de qua alibi: *In multis offendimus omnes*. Et iterum; *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir*. Itaque nõ omne peccatum offendit Deum tam grauiter, vt diſſoluat amicitiam cum Deo.

CAPVT XV.

De Libero arbitrio.

1. VSus liberi arbitrij conſiſtit in his tribus. 1. Vt poſſis agere vel non agere. 2. Vt poſſis bene vel male agere. 3. Vt ex duobus poſſis alterum præ altero eligere. Eccleſ. 15. 14. Hunc vſum habuit homo in ſtatu innocentię. Quæſtio, an etiam nunc habeat? Lutherus & Caluinus abſolutè negant. Sic enim ſcribit Lutherus in aſſert. artic. 36. *Liberum arbitrium eſt figmentum in rebus ſeu titulus ſine re: quia nulli eſt in manu ſua quippiam cogitare mali aut boni, ſed omnia ſub Deo ſunt, contra quem nihil poſſumus.*

mus. Quod & Poeta voluit, quando dixit. Certa ſtant omnia lege. Similiter Caluinus lib. 3. Inſtit. cap. 23. §.8. ponit hæc duo principia. Vnum, nihil fieri Deo permittente; ſed quæcunque fiunt, fieri Deo volente. Alterum, volũtatem Dei eſſe rerum neceſſitatem. Vnde infert, omnia fieri neceſſariò, nihil liberè. Lutherani hoc tẽpore moderatiores ſunt.

2. Nos vtimur diſtinctione. Sunt enim duplices actiones hominis, de quibus diſputari poteſt. Aliæ morales ſeu politicæ, quæ pendent à viribus naturæ; vt comedere, ambulare, mercari, matrimonium contrahere, bellum gerere, agros colere, litteris operam dare. Aliæ ſupernaturales, quæ pendent à viribus gratiæ; vt credere myſteria fidei, ſperare vitam æternam, diligere Deum ex toto corde. Igitur in prioribus actionibus habemus vſum liberi arbitrij, vt experientia docet. Habemus etiam in poſterioribus ſuo modo. Vt hoc intelligatur, hæc tria diſtinguenda ſunt. *Primò,* nos nihil boni operis, quod conducat

cat ad vitam æternam, facere poſſe ſine gratia Dei. Ioan.15.5.&2.Cor.3.5. *Secundò*, nec eſſe in noſtra poteſtate vt habeamus gratiam Dei præuenientem, qua excitemur ad bene operandum. Rom.9.16. *Tertiò*, eſſe tamen in noſtra poteſtate, vt quando habemus gratiam Dei, cum illa cooperemur. Hoc tertium eſt, quod hic aſſerimus, & infra lib.3.c.5. contra Caluinum demonſtrabimus.

3. Obijcit Lutherus illud Iſaiæ 41.22. *Bene aut male, ſi poteſtis, facite*. Vnde colligit, non eſſe in noſtra poteſtate bene vel male operari? Sed nimis craſsè id colligit. Nam Iſaias non loquitur de hominibus, ſed de idolis gentium, quibus exprobrat imbecillitatem, quod cũ Dij habeantur à ſtultis hominibus, non poſſint tamen bene aut male facere, id eſt, non poſſint cultoribus ſuis prodeſſe nec contemptoribus nocere. Quid hoc ad liberum arbitrium hominis euertẽdum? Non magis quam ſi dicam; Idola non habent cerebrum: ergo nec Lutherus.

Digitized by Google

CAPVT XVI.

De Iuſtificatione.

1\. MVtatio illa, qua quis ex peccatore fit iuſtus, vocatur Iuſtificatio: ſicut mutatio, qua ex ægroto ſit ſanus, vocatur ſanatio, & qua ex frigido calidus, calefactio. Eſt igitur quæſtio, quomodo fiat hæc mutatio? id eſt, quomodo, qui antea erat peccator, fiat iuſtus? Vel, quomodo ex ſtatu peccati & poteſtate tenebrarum, transferatur in ſtatum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei? Hoc poteſt explicari ex analogia & ſimilitudine ſanationis corporalis.

2\. Igitur nos ſic explicamus. Sit pauper aliquis plenus ſcabie, vlcere & putredine, qui Medicum adeat, vt ſanari poſſit. Quid medicus? Tria faciet. 1. Præſcribet illi quaſdam præparationes ad faciliorem morbi curationem; vt ſectione in venę, vel purgationem corporis, vel balneationem, vel aliquid ſimile,

le, prout morbus exigit. 2. Dabit illi ſalutarem & viuificam medicinam, qua & vires redintegrentur, & priſtina ſanitas recuperetur. 3. Adiunget præſeruatiuium, ne iterum in morbum incidat. Ita fit in iuſtificatione ſeu ſanatione animi. Circa ſanationem peccatoris, qui animo æger eſt, Deus tria facit. 1. Præſcribit illi quaſdam diſpoſitiones ad ſanandum animum; vt fidem, ſpem timorem, contritionem, dilectionem, & propoſitum emēdandi vitam. 2. Infundit illi gratiam ſeu iuſtitiam inhærentem, qua & verè peccata tolluntur, & animus intrinſecè renouatur. 3. Adiungit præſeruatiuum, vt deinceps inſiſtat pijs operibus & obſeruationi mandatorum Dei, ne ſi aliter faciat, amittat gratiam & ſanitatem, quam adeptus eſt.

3. Aduerſarij aliter explicant, in hunc modum: *Sit* pauper aliquis plenus ſcabie, vlcere, & putredine, qui à Medico ſanari cupiat. Quid Medicus? Hortabitur illum, vt manu apprehēdat pulchrum & elegans pallium alicuius

diuitis, idque corpori ſuo circumponat, ſcabiem tegat, ac deinde magna ſecuritate in conſpectum Principis ſui veniat, quippe qui fœditatem corporis tã eleganti pallio obductam aduertere nõ poſſit. Sic etiam in iuſtificatione. Sit homo peccator, qui propter ſcelerum ſuorum horrorem ac turpitudinem non audeat venire in conſpectum Dei, & à Chriſto, tanquam Medico ſpirituali ſubſidium petat. Quid Chriſtus? Offert illi ſuam iuſtitiam & ſatisfactionem, tanquam pretioſam chlamidem. Hortatur vt fide illam apprehendat, eaque ſua flagitia, quaſi velo quodam tegat, ac deinde confidenter in conſpectum Dei ſe ſiſtat; à quo ſine dubio innocens ac mundus declarabitur, etiamſi reuera non ſit.

4. Ex hac Aduerſariorum ſententia ſequuntur hæc tria. Primò, in iuſtificatione hominis peccatoris non tolli peccata, ſed tantùm tegi ſeu occultari, ne in conſpectum Dei veniant. 2. Nec infundi illi gratiam ſeu iuſtitiam inhęren-

tem,

tem, qua interiùs renouetur & ſanetur; ſed ſolùm imputari illi iuſtitiam Chriſti, qua non in ſe, ſed extra ſe iuſtus appareat, etiamſi interiùs maneat peccator, immundus & impius. 3 Vt autem hæc iuſtitia illi imputetur, opus eſſe ſola fide, quæ illam apprehendat; & hoc ſenſu ſolam fidem iuſtificare. Quę omnia abſurda ſunt. Et quidem duo priora hic refutabo per duas concluſiones: tertium in ſequenti capite refelletur, vbi de fide iuſtificante agendum eſt.

I. CONCLVSIO.

5. IN iuſtificatione hominis peccatoris, verè tolluntur peccata, & non tantũ teguntur. Hoc patet ex manifeſtis Scripturę teſtimonijs, Ioan. 1. 19. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mũdi.* Et Act. 3. 9. *Pœnitemini & conuertimini, vt deleantur peccata veſtra.* Et Heb. 9. 28. *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata.* Et Micheę 7. 19. *Proijciet in profundũ maris omnia peccata noſtra.*

Ex quibus ita cõcludo: Id quod tollitur, deletur, exhauritur, & longiſſimè proijcitur ab homine, certè non manet in homine: ſed in iuſtificatione peccatum tollitur, deletur, exhauritur, & longiſſimè proijcitur ab homine. Ergo non manet in homine.

6. Accedit efficax ratio ex metaphoris, quibus natura, & fœditas peccatorum in Scriptura explicatur. Sunt autem tres metaphoræ. Prima, qua peccata vocantur maculæ, ſordes, inquinamenta, quibus homo maculatur, inquinatur, & ſordibus efficitur. Ioſue 22. 17. & Ierem. 2. 22. & Apoc. 22. 11. & Matth. 11. 11. Altera, qua vocantur vincula, funes, & compedes, quibus homo ligatur, conſtringitur, & captiuus detinetur. Pſal. 115. 7. & Prouerb. 5. 22. Tertia, qua vocantur vulnera, liuores, & plagæ, quibus homo ſauciatur, vulneratur, & æger efficitur. Iſa. 30. 26. & Micheæ 1. 9. Iam verò conſtat, in iuſtificatione peccatoris, maculas ablui, vincula diſrumpi, vulnera ſanari. Pſ. 50. 9. *Aſperge*

me

me hyſſopo, & mundabor: lauabis me, & ſuper niuem dealbabor. Et Ezech. 36. 25. *Mundamini ab omnibus inquinamentis veſtris*. Et 1. Cor. 6. 11. *Abluti eſtis, ſanctificati eſtis*. Et 1. Ioan. 1. 7. *sanguis Chriſti emundat nos ab omni peccato*. Et Pſ. 115. 7. *Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis*.

7. Obijciunt Aduerſarij illud Pſ. 31. 1. *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata*. Ex quo inferunt peccata tegi, non tolli. Reſpōdeo. Hoc poſterius non rectè infertur. Nos dicimus, tegi, & tolli. Et vtrumque dicit Scriptura. Quod pulchrè explicat Auguſtinus enarrat. 2. in Pſ. 31. ex proportione vulnerum corporis. Nam huiuſmodi vulnera, inquit, duobus modis tegi poſſunt. 1. ab ipſo vulnerato, 2. à Medico. Vulneratus tegit ea pallio, non tollit Medicus emplaſtro tegit, & tollit. Idem fit in peccatis. Tegi poſſunt, & ab ipſo peccatore, & à Deo Peccator tegit, quando diſſimulat. Deus tegit, quādo infuſione gratiæ ſanat, & tollit. Qui-

nam

nam ergo beati ſecũdùm Pſalmiſtam? Illinc, quorum peccata priori, an quorũ poſteriori modo tecta ſunt? Videant Aduerſarij quomodo beati eſſe velint. Nos certè poſteriori modo eſſe cupimus: vt etiam Auguſtinus loco citato, cùm ait: *Deus ergo tegat, non tu. Nam ſi tu tegere volueris, erubeſces, Medicus non curabit Medicus tegat, & curet: emplaſtro enim tegit. Sub tegmine Medici ſanatur vulnus: ſub tegmine vulnerati celatur vulnus.*

II. CONCLVSIO.

8. DEus in iuſtificatione infundit homini gratiam, ſeu iuſtitiam inhærentem, qua homo interiùs renouatur, & ſanctus, mundus, & iuſtus efficitur. Epheſ. 4. 24. *Renouamini ſpiritu mentis veſtræ.* Et 1. Cor. 3. 16. *Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis*, nempe per ſanctitatem, iuſtitiam, & charitatem, iuxta illud: Rom. 5. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.*

Porrò

Porrò hæc charitas ſortitur varia nomina, ratione diuerſorum effectuum. Ac primò vocatur gratia, quia nos Deo gratos, & acceptos facit. Epheſ. 1. 16. Secundò vocatur iuſtitia, quia per eam reddit homo vnicuique quod ſuum eſt, Deo cultum, & obedientiam, proximo, amorem, & obſequium; ſibi ipſi, excluſionem vitiorum, & virtutum incrementa. Rom. 6. 18. Tertiò vocatur imago, & ſimilitudo Dei. 1. Corinth. 15. 49. & Rom. 8. 29. Quartò vocatur pignus hæreditatis, quia videlicet ſanctitas, quam in nobis Spiritus Dei operatur, certam ſpem futuræ hæreditatis nobis facit. 1. Cor. 1. 22. Quintò vocatur ſemen Dei, quia ſicut ex ſemine prouenjunt arbores fructuoſæ; ita ex charitate opera fructuoſa in vitam æternam. 1. Ioan. 3. 9. & Ioan. 4. 14.

9. Præter hanc iuſtitiam inhærentem, agnoſcimus etiam iuſtitiam Chriſti, quæ nobis imputatur; ſed non eo modo, quo agnoſcunt Aduerſarij. Nam illi putant, hominem ſola iuſtitia Chri-

ſti

ſti iuſtum eſſe, nec admittunt iuſtitiam inhærentem. Nos contrà, hominem iuſtum eſſe iuſtitia inhærente, & hanc iuſtitiam inhærentem illi dari propter iuſtitiam Chriſti, id eſt, propter ipſius paſſionem, & mortem, quam pro humano genere ſuſtinuit.

10. Multa obijciunt Aduerſarij pro iuſtitia imputatiua, quæ nullius momẽti ſunt. Primò illud Rom. 4. 5. *Credenti in eum, qui iuſtificat impium, reputatur fides eius ad iuſtitiam*. Reſpond. Hoc nihil ad rem. Nam aliud eſt, fidem quæ in nobis eſt, imputari nobis ad iuſtitiam: aliud, iuſtitiam Chriſti, quæ extra nos eſt, imputari nobis ad iuſtitiam. Illud prius aſſerit Apoſtolus; hoc poſterius non aſſerit.

11. Secundò obijciunt illud Rom. 5. 19. *Per vnius obeditionem, iuſti conſtituuntur multi*. Hinc confici putant, ipſam Chriſti obedientiam, noſtram eſſe iuſtitiam, quia per illam iuſti cõſtituimur. Reſpond. Fatemur quidem nos meritoriè iuſtos conſtitui per obedientiam

Chri-

Digitized by Google

Chriſti, non tamen formaliter. Et hoc ſentit Apoſtolus. Opponit enim obedientiam Chriſti inobedientiæ Adami: & ſicut per hanc iniuſtos, ita per illam iuſtos conſtitui nos aſſerit. At verò per inobedientiam Adami, non formaliter, ſed meritoriè conſtituimur iniuſti: ergo ſimiliter per obedientiam Chriſti, non formaliter, ſed meritoriè conſtituimur iuſti. Sicut enim Adam per ſuam inobedientiam meritus eſt poſteris, vt in ſeipſis contraherent peccatum originale, quo in ſe iniuſti fiunt: ita è contrario, Chriſtus per ſuam obedientiam meritus eſt, vt in ſeipſis haberent gratiam, ſeu iuſtitiam inhærentem, qua in ſe iuſti ſunt. Vide Auguſt. lib. 1. de peccat. meritis, & remiſſ. cap. 9. Omitto ſimiles obiectiones.

CAPVT XVII.

De Fide iuſtificante.

1. TRia docent Aduerſarij. Primò, ſolam fidem iuſtificare. 2. Hãc fidem

fidem iuſtificantem in eo conſiſtere, vt certò credas, peccata omnia tibi remitti propter merita Chriſti. 3. Diſtingui autem à fide hiſtorica, & miraculorum. Addunt Caluiniſtæ alia tria. 1. Fidem iuſtificantem donari ſolis prædeſtinatis. 2. Et ſemel habitam amitti non poſſe. 3. Et facere hominem certum, ac ſecurum de ſua iuſtitia, perſeuerantia, prædeſtinatione, & vita æterna. Hinc emergunt variæ quæſtiones.

I. QVÆSTIO.

2. An ſola fides iuſtificet? Primò certum eſt, fidem non iuſtificare formaliter; quia forma, a qua homo formaliter eſt iuſtus, non eſt fides, ſed iuſtitia. Secundùm nos, iuſtitia inhærens; ſecundum Aduerſarios, iuſtitia imputatiua. Secundò certum eſt, non ſolam fidem iuſtificare diſpoſitiuè, ſed etiam timorem, ſpem, charitatem, pœnitentiam. Nam ſicut de fide ſcriptum eſt, Rom. 3. 28. *Arbitramur hominem iuſtificari per fidem:*

Digitized by Google

ſidem: ita de alijs Eccl. 5. 28. *Qui ſine timore eſt non poterit iuſtificari*. Et Prou. 28. 25. *Qui ſperat in Domino, ſanabitur*. Et 1. Ioan. 3. 14. *Qui non diligit, manet in morte*. Et Act. 2. 28. *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum in remiſſionem peccatorum*. Tertiò dubium manet, an ſola fides dici poſſit iuſtificare, quia ſola apprehendit iuſtitiam Chriſti? Affirmant Aduerſarij. Ego diſtinguo: Verùm eſt, ſolam fidem apprehẽdere iuſtitiam Chriſti: falſum eſt, nos iuſtificari per ſolam iuſtitiã Chriſti fide apprehenſam; ac proinde falſum, ſolam fidem hoc ſenſu iuſtificare.

3. Obijcitur 1. illud Rom. 3. 28. *Arbitramur hominem iuſtificari per fidem ſine operibus legis*. Et Epheſ. 2. 5. *Saluati eſtis per fidem, non ex operibus*. Hinc colligunt Aduerſarij, ſola fide hominem iuſtificari; quia Apoſtolus opponit fidẽ operibus: Cùm ergo dicit, hominem iuſtificari fide ſine operibus, excludit omnia opera præter fidem: ergo etiam excludit actum timoris, ſpei, dilectionis,

&c pœ-

& pœnitentiæ. Reſp. Duplicia ſunt opera: alia præcedunt fidem; alia ſequūtur. Priora excludit Apoſtolus, non poſteriora. Cùm ergo actus timoris, ſpei, dilectionis, & pœnitentiæ ſequantur fidem, & in fide fundati ſint, certum eſt non excludi. Hanc autem eſſe mentem Apoſtoli inde conſtat, quia vult oſtendere nec Iudæos ex nuda obſeruatione legis Moſaicæ, nec Gentiles propter bona opera ante fidem ſuſceptam patrata, iuſtitiam à Deo conſequi potuiſſe, aut cõſecutos eſſe, ſed ex fide in Chriſtum: fidem eſſe initium ſalutis, & iuſtificationis; nec dari ex præcedentibus operibus, ſed eſſe donum Dei. Vide Auguſtinum lib. de Prædeſtinatione Sanctorum c. 7. & in Præfatione Pſalmi 31. & alibi.

4. Obijcitur 2. ex eodèm Apoſtolò, hominem iuſtificari gratis, ac proinde ſola fide. Rom. 3. 24. *Iuſtificati gratis per gratiam ipſius*. Reſpondeo. Iuſtificatio dicitur gratuita, non quia fit ſola fide, ſed quia nõ meremur illam per vlla

opera

opera ſiue fidei, ſiue fidem præcedentia. Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 8.

5. Obijcitur 3. Scripturam ſolius fidei mentionem facere, quando ait de Iuſtificatione, & remiſſione peccatorũ, Lucæ 7. 50. *Fides tuam te ſaluam fecit*. Et Ioan. 1. 12. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius*. Et Ioan. 3. 36. *Qui credit in Filium, habet vitam æternam*. Reſpondeo. Sicut Scriptura aliquando meminit ſolius fidei, ita aliquãdo meminit ſolius charitatis, Lucæ 7. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*.

ALTERA QVÆSTIO.

6. An fides iuſtificans in eo conſiſtat, vt quis certò credat, peccata omnia ſibi eſſe remiſſa propter merita Chriſti? Affirmant Aduerſarij. Sed male. Primò, quia ipſi docẽt, nihil fide credendum eſſe niſi quod habetur in Scriptura: At ibi non habetur, Luthero, aut Caluino remiſſa eſſe peccata; ergo id

fide credendum non eſt. Secundò, quia ſi certò credunt, peccata ſibi remiſſa eſſe, fruſtra orant, *Dimitte nobis debita noſtra*. Tertiò, teſtimonia Scripturæ, quæ ipſi adferunt pro fide iuſtificante, ſunt hæc ferè. Matth. 9. 2. *Videns Ieſus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua*. Et infrà ℣. 22. *Confide, filia, fides tua te ſaluam fecit*. Et Lucæ 17. 19. *Vade, quia fides tua te ſaluum fecit*. Hæc, & ſimilia importunè nobis obijciunt aduerſarij pro ſola fide iuſtificante, & tamẽ nullo modo intelligi debent de fide, qua quis credit, peccata ſibi remiſſa eſse, ſed de fide, qua paralyticus, & alij ægroti credebant, ſe à Chriſto ſanari poſse, vt ex contextu patet.

7. Obijci poteſt illud ex Symbolo, *Credo remiſſionem peccatorum*, ſed fruſtra: Nam ſenſus illius articuli non eſt: Credo mihi remiſsa eſse peccata; ſed, Credo, & profiteor, in Eccleſia Catholica eſse donum remiſſionis peccatorum, quod per Baptiſmum, & alia Sacramẽ-

ta

ta percipitur. Vnde, quod in Symbolo Apoſtolico dicitur, *Credo remiſſionem peccatorum*, in Conſtantinopolitano explicatur; *Confiteor vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum*. Et Catechumeni, qui ante Baptiſmum recitant & credunt totum fidei Symbolum non iam habent, ſed expectant remiſſionem per Baptiſmum obtinendam.

III. QVÆSTIO.

8. An fides iuſtificans differat à fide hiſtorica & miraculorum? Aduerſarij diſtinguunt triplicem fidem. Vnam hiſtoricam, qua credimus vera eſſe, quæ narrantur in Scripturis. Alteram miraculorum, qua credimus nihil eſſe, quod à Deo fieri non poſſit. Tertiam promiſſionum, qua credimus veras eſſe promiſſiones Dei de gratuita peccatorum remiſſione per merita Chriſti. Addunt, Nos nec prima, nec ſecunda, ſed ſola tertia iuſtificari. Hanc iterum aiunt duplicem eſſe: Vnam generalem,

Digitized by Google

qua generatim credimus promiſſam eſſe remiſſionem peccatorum ijs omnibus, qui in Chriſtum credunt. Alteram ſpecialẽ, qua vnuſquiſque in particulari promiſſionem illam ſibi applicat, credendo omnia peccata ſibi remiſſa eſſe. Hanc ſpecialem propriè eſſe illam, qua iuſtificamur.

9. De hac triplici fide ſic ſcribit noſter Maldonatus in cap. 9. Matth. *Iſta triplex fides, quam iſti nuper inuenerunt, figmentum eſt, ſomnium eſt, portentum eſt, chimera eſt: Si vnam haberent fidem, omnem haberent: quia triplicem habent, nullam habent*. Aptiſſimè. Primò, quia fides illa ſpecialis iam exploſa eſt. Oſtendi neminẽ poſſe certò credere, ſibi remiſſa eſſe peccata, niſi à Deo id ſpeciatim reuelatum ſit. Secundò, falſum eſt, fidem miraculorum non iuſtificare. Certè fides illa, de qua loquitur Chriſtus Marci 16.16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit*, fides iuſtificans eſt; & tamen eſt fides miraculorum, vt patet ex verbis ſequentibus: *Signa autem eos,*

qui

qui crediderint, hæc ſequentur: *In nomine meo Dæmonia eijcient*. Falſum quoque eſt, fidem hiſtoricam non iuſtificare. An non fides hiſtorica eſt, qua credimus Chriſtum eſſe crucifixum, mortuum, ſepultum, deſcendiſſe ad inferos, reſurrexiſſe à mortuis, & ad cœlos aſcendiſſe? Nemo dubitat. Et tamen eadem illa fides iuſtificãs eſt, vt patet ex Symbolo fidei, & ex Scriptura. Rom. 10. 9. *Si in corde tuo credideris, quod Deus illũ ſuſcitauit à mortuis, ſaluus eris*. Et 1. Cor. 15. 1. *Notum facio vobis Euangelium, per quod ſaluamini: quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris, & quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die, &c.*

IV. QVÆSTIO.

10. An fides detur ſolis prædeſtinatis? Affirmat Caluinus libro 3. Inſtit. cap. 22. §. 10. Sed falsò: Nam etiam Iudas Proditor, & Simon Magus, & Nicolaus Antiochenus aliquando crediderunt, & tamen non erant prædeſtinati.

De Iuda conſtat, Ioan. 6. 70. *Nonne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis Diabolus eſt?* De Simone, Act. 5. 12. *Cùm verò credidiſſent Philippo euangelizanti de regno Dei, & in nomine IESV Chriſti baptizarentur viri ac mulieres, tunc Simon & ipſe credidit, & cùm baptizatus eſſet, adhærebat Philippo.* De Nicolao, Act. 6. 3. *Conſiderate viros ex vobis boni teſtimonij ſeptem, plenos Spiritu ſancto & ſapientia, Et elegerunt Stephanum, & Philippum, & Procorum, & Nicanorem, & Simonem, & Paremenam, & Nicolaum aduenam Antiochenum.*

V. QVÆSTIO.

11. An fides amitti poſſit? Caluinus lib. 3. cap. 2. §. 11. aſſerit, amitti non poſſe. Sed apertè contra Apoſtolum 1. Timoth. 1. 19. *Quidam circa fidem naufragauerunt, ex quibus eſt Hymeneus & Alexander.* Et cap. 4. 1. *In nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris.* Et ratio eſt, quia ſi fides amitti non poteſt, vnde tot ſunt hæretici in

mun-

mundo? *Oportet hæreſes eſſe*, inquit Apoſtolus. Hoc autem intereſt inter hæreticos & paganos? quod hi fidem nunquam habuerunt: illi habuerũt & amiſerunt. Et iam ante oſtendi, Simonem Magum, & Nicolaum Antiochennm habuiſſe fidem, qui tamen poſtea hęretici facti ſunt.

VI. QVÆSTIO.

12. An fides faciat hominem certum de ſua iuſtitia, perſeuerantia, & prædeſtinatione? Affirmat Caluinus in Antidoto Concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 10. 13. & 14. Et apertè ſequitur ex ipſius fundamentis, quæ ſunt hæc. Primum, fidem dari ſolis prædeſtinatis. 2. Eam non amitti. 3. Sola fide hominem iuſtificari. 4. Qui fidem habet, certum eſſe de ſua fide. Hinc ſequitur, ſi is qui fidem habet, certus eſt de ſua fide, certum quoque eſſe de ſua iuſtitia, quia ſola fides iuſtificat: certum de ſua perſeuerantia, quia fides iuſtificans non

amittitur: certum de ſua prædeſtinatione, quia fides datur ſolis prædeſtinatis. Hæc Caluini opinio refellitur ex iiſdem principijs, quibus innititur. Nam tria priora manifeſtè falſa ſunt, vt probatum eſt. Quartum verò, ſiue verum, ſiue falſum ſit, nihil ad rem facit. Nam etſi is, qui fidem habet, certus eſſet de ſua fide, non tamen certus eſſet de ſua iuſtitia, ſi ſola fides non iuſtificat; nec certus de perſeuerantia, ſi fides amitti poteſt; nec certus de prædeſtinatione, ſi fides communis reprobis & prædeſtinatis.

CAPVT XVIII.

De Obſeruatione Legis.

1. CONtrouerſia eſt, an homo iuſtus in hac vita, non quidē ſuis viribus, ſed cum auxilio diuinæ gratiæ, poſſit obſeruare legem Decalogi? Affirmant Catholici, negant Aduerſarij; quia nec illud præceptum, *Non concupiſces*, nec

nec illud : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, nec reliqua ſeruari poſſunt. Hinc inferunt, iuſtum non obligari ad ſeruandam legem: tum, quia ſeruari non poteſt : tum, quia Chriſtus liberauit illum ab obſeruatione legis. 1. Tim. 1.9. *Iuſto non eſt lex poſita.* Et Galat. 3.13. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis.*

I. CONCLVSIO.

2. Illud præceptum, *Non concupiſces*; ſeruari poteſt in hac vita ab homine iuſto, cum auxilio diuinæ gratiæ. Ratio eſt, quia illo præcepto non prohibetur motus concupiſcentiæ indeliberatus, ſeu conſenſum præueniens, ſed ipſe conſenſus, qui eſt in noſtra poteſtate. Hoc conſtat ex Scriptura. Quod enim vno loco ait, *Non concupiſces*, alibi explicat Eccleſiaſt. 5. 2. *Ne ſequaris in fortitudine tua concupiſcentiam cordis tui*. Et cap. 18. 30. *Poſt concupiſcentias tuas non eas*. Et Rom.6. 12. *Non regnet peccacum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcen-*

amittitur: certum de ſua prædeſtinatione, quia fides datur ſolis prædeſtinatis. Hæc Caluini opinio refellitur ex ijſdem principijs, quibus innititur. Nam tria priora manifeſtè falſa ſunt, vt probatum eſt. Quartum verò, ſiue verum, ſiue falſum ſit, nihil ad rem facit. Nam etſi is, qui fidem habet, certus eſſet de ſua fide, non tamen certus eſſet de ſua iuſtitia, ſi ſola fides non iuſtificat; nec certus de perſeuerantia, ſi fides amitti poteſt; nec certus de prædeſtinatione, ſi fides communis reprobis & prædeſtinatis.

CAPVT XVIII.

De Obſeruatione Legis.

1. Controuerſia eſt, an homo iuſtus in hac vita, non quidē ſuis viribus, ſed cum auxilio diuinæ gratiæ, poſſit obſeruare legem Decalogi? Affirmant Catholici, negant Aduerſarij; quia nec illud præceptum, *Non concupiſces*, nec

nec illud: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, nec reliqua ſeruari poſſunt. Hinc inferunt, iuſtum non obligari ad ſeruandam legem: tum, quia ſeruari non poteſt: tum, quia Chriſtus liberauit illum ab obſeruatione legis. 1. Tim. 1.9. *Iuſto non eſt lex poſita.* Et Galat. 3.13. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis.*

I. CONCLVSIO.

2. Illud præceptum, *Non concupiſces*, ſeruari poteſt in hac vita ab homine iuſto, cum auxilio diuinæ gratiæ. Ratio eſt, quia illo præcepto non prohibetur motus concupiſcentiæ indeliberatus, ſeu conſenſum præueniens, ſed ipſe conſenſus, qui eſt in noſtra poteſtate. Hoc conſtat ex Scriptura. Quod enim vno loco ait, *Non concupiſces*, alibi explicat Eccleſiaſt. 5. 2. *Ne ſequaris in fortitudine tua concupiſcentiam cordis tui*. Et cap. 18. 30. *Poſt concupiſcentias tuas non eas*. Et Rom. 6. 12. *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concu-*

piſcen-

piſcentijs eius. Vnde Auguſtinus lib. 1. de Nuptijs & concupiſ. cap. 23. *Concupiſcentia*, inquit, *in renatis non eſt peccatũ, quando illi ad illicita opera non conſentitur*. Et lib. 5. contra Iulianum cap. 3. *Aliud eſt habere mala deſideria carnis: aliud tradi eis conſentiendo*.

3. Dices, In duobus illis præceptis Decalogi, *Non mœchaberis*, & *Non furtum facies*, prohibetur conſenſus in concupiſcentiam vxoris & rei alienæ: Ergo in hoc præcepto, quod in eodem Decalogo ſequitur, *Non concupiſces*, prohibetur motus concupiſcentiæ ſine conſenſu; alioquin idẽ bis prohibetur. Reſpondeo. In duobus prioribus prohibetur adulterium & furtum, quod externo opere committitur; in alio, quod ſolo conſenſu perficitur. Voluit enim Deus ſignificare, non ſolùm peccari externo opere, ſed etiam interno conſenſu, vt explicat Chriſtus Matth. 5. 22.

II. CON-

II. CONCLVSIO.

4. Etiam illud præceptum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, ſeruari poteſt. Certè Dauid, & alij ſeruarunt. Pſalm. 118. 10. *In toto corde meo exquiſiui te*. Et 3. Reg. 14. 8. *Non fuiſti ſicut ſeruus meus Dauid, qui cuſtodiuit mandata mea, & ſecutus eſt me in toto corde ſuo*. Et 4. Reg. 23. 25. de Ioſia. *Similis illi non fuit ante eum Rex, qui reuerteretur ad Dominum toto corde ſuo, & in tota anima ſua, & in vniuerſa virtute ſua, iuxta omnem legem Moyſi*. Idem dici poteſt de Abrahamo, Moyſe, Samuele, Elia, Ieremia, & alijs Prophetis. Idē de B. Virgine, Apoſtoli, Stephano, Timotheo, Tito, & multis alijs, de quibus prædictum eſt Deut. 30. 6. *Circumcidet Dominus cor tuum, & cor ſeminis tui, vt diligas eum in toto corde, & in tota anima, vt poſſis viuere*.

5. Dices, Diligere Deū ex toto corde, nihil aliud eſt, quàm totum cor noſtrum quantum eſt, in eo ſolo diligēdo occu-

occupari. Hoc autem in hac vita fieri non poteſt. Reſpondeo. Alius eſt ſenſus illius præcepti; nimirum vt diligamus Deum ex toto corde, id eſt, vt diligamus eum ſuper omnia; vt præferamus illum rebus alijs; vt nullius rei amorem, Dei amori anteponamus; vt nullius creaturæ amore, vel timore velimus Deũ offendere, & ab illius amore recedere. Hic verus, ac germanus ſenſus eſt: Hunc expreſſit Apoſtolus Roman. 8. 39. *Nulla creatura poterit nos ſeparare à charitate Dei.* Et Chriſtus Matthæi 10. 37. *Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non eſt me dignus.*

III. CONCLVSIO.

6. Tota lex Decalogi ſeruari poteſt ab homine iuſto. Primò, quia ſi duo præcepta, quę videbantur omnium difficillima, ſeruari poſſunt, cur non etiam reliqua? Secundò, qui diligit Deum ex toto corde, præfert illũ omnibus creaturis, nec intuitu vllius creaturæ vult illum

lum offendere: Ergo ſeruat omnia illius prçcepta, quia ſi vel vnum non ſeruaret, iam illum offenderet. At homo iuſtus poteſt illum diligere ex toto corde, vt probatum eſt: Ergo poteſt omnia illius præcepta ſeruare. Imò, ſi propriè loquamur, hæc duo, *amare Deum ex toto corde, & mandata Dei cuſtodire*, vel reipſa idem ſunt; vel certè alterum cũ altero neceſſario cõnexum. Fieri enim non poteſt, vt quis diligat Deum ex toto corde, & non ſeruet omnia eius præcepta. Hinc in Scriptura ferè ſemper coniunguntur, vt Exod. 20. 6. Deut. 10. 12. Ioſue 22. 5. Ioan. 15. 10, & alibi.

7. Obijci ſolet illud, Actor. 15. 10. *Quid tentatis imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus?* Reſpondeo. Apoſtolus ibi non loquitur de lege Decalogi, de qua hic diſputamus, ſed tantum de ceremoniali. Contendit enim Chriſtianos non eſſe obligãdos ad circumciſionem, & ſimiles ceremonias Iudaicas, duplici ex cauſa: 1. quòd ſint

iugum

non per obſeruationem mandatorum. Sumus amici tui, etiamſi non facimus, quod præcipis. Nolumus perficere legẽ legalem. Planè nouum Euangelium.

9. Obijcitur illud Gal. 3. 13. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis*. Reſpõdeo. Aliud eſt, Chriſtũ liberaſſe nos ab obſeruatione legis, quod merito negamus: aliud, redemiſſe nos de maledicto legis, quod cum Apoſtolo aſſerimus. Nam per ſua merita obtinuit nobis gratiam, per quam poſſimus legem implere, & maledictionem euadere.

10. Obijcitur & illud 1. Tim. 1. 9. *Iuſto non eſt lex poſita, ſed iniuſtis, & non ſubditis*. Reſpondeo. Duplex eſt vis, & poteſtas legis, vt rectè docet D. Thomas in 1. 2. q. 96. art. 5. & alij paſſim. Vna directiua; altera coactiua. Lex ergo poſita eſt omnibus, tam iuſtis, quam iniuſtis, quoad vim directiuam; quia ſcilicet dirigit, & præſcribit omnibus, quid agere, vel non agere debeant. At quoad vim coactiuam, nõ eſt poſita iuſtis, ſed tantùm impijs; quia iuſti ſpõte,

liben-

libenter, & alacriter ex inſtinctu charitatis faciunt ea, quæ à lege præſcribuntur; nec opus eos eſt cogere ad legis obſeruationem. Impij contra, ſæpè recalcitrant, & à legis obedientia ſe ſubducunt, ideoque quodammodo cogi ad obſequium debent.

CAPVT XIX.

De Merito bonorum operum.

1. QVæſtio eſt, An homo iuſtus, cũ gratia Dei, poſſit facere bona opera, quæ apud Deum meritoria ſint vitæ æternæ? Negant Aduerſarij, quia putant peccatum originale manere in hominibus iuſtis, & eius contagione inſici, & cõtaminari omnia ipſorum opera, ita vt potius mortem mereantur, quàm vitam æternam. Vide Caluinum lib. 2. Inſtitut. cap. 1. parag. 9. Et libro 3. cap. 15. parag. 3. Nos contra aſſerimus. Primò, quædam iuſtorum opera eſſe bona, honeſta, & Deo grata. Secundò eadem eſse meritoria vitæ æternæ.

2. Prior

2. Prior pars aſſertionis probatur ex contrario fuudamento. Nam ex fide certum eſt, omnia peccato tolli in iuſtificatione, & infundi gratiam ſeu iuſtitiam inhærentem, quæ facit hominem Deo gratum, iuſtum & ſanctum, vt cap. 16. probatum eſt. Vnde ſequitur, ſicut ab homine iniuſto procedũt opera mala, ita à iuſto procedere bona & Deo grata. Quò ſpectat illud Chriſti, Matth. 7. 18. *Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere.* Et Ioan. 15. 5. *Ego ſum vitis, vos palmites: qui manẽt in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.* Hinc colligo duo argumenta. Vnum: Arbor bona non poteſt facere malos fructus: ſed homo iuſtus eſt bona arbor, Pſal. 91. 13. Ergo homo iuſtus non poteſt facere malos fructus. Alterum: Omnis palmes, qui eſt in fœcunda vite poteſt facere bonum fructum: ſed Apoſtoli erant palmites in Chriſto, tanquam in fœcunda vite? Ergo poterant facere bonum fructum. Idem eſt de alijs iuſtis.

Digitized by Google

3. Obijcitur illud Iſa. 64. 6 *Et facti ſumus vt immundi omnes nos; & quaſi pannus menſtruatæ vniuerſa iuſtitia noſtra*. Reſpōdeo. Non loquitur Propheta de iuſtis, ſed de impijs, nec de omnibus, ſed tantùm de Iudæis: nec de omnibus illorum operibus; ſed ſolum de ſacrificijs, & neomenijs, in quibus illi maximè ſuam iuſtitiam collocabant; quæ tamen Deus execrabatur; iuxta illud Iſaiæ 1. 13. *Ne offeratis vltra ſacrificium fruſtra: incenſum abominatio eſt mihi, &c.*

4. Deinde obijcitur illud Eccleſiaſtę 7. 21. *Non eſt homo iuſtus in terra, qui faciat bonum, & non peccet*. Reſpond. Hoc non debet intelligi de peccatis mortalibus, quia de illis ſcriptum eſt. 1. Ioa. 3. 9. *Omnis qui natus eſt ex Deo peccatum non facit*, ſed de venialibus iuxta illud Prouerb. 24 16. *Septies in die cadit iuſtis, & ruſurget.* Et Iacobi 3. 2. *in multis offendimus omnes*.

5. Poſterior pars probatur, quia vita ęterna in Scripturis vocatur merces, ſeu præmium bonorum operum, Matthæi.

thæi 5. 12. *Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis.* Et cap. 20. 8. *Voca operarios, & redde illis mercedẽ.* Et Rom. 2. 6. *Deus reddet vnicuique ſecundum opera ſua ijs quidem, qui ſecũdum patientiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam, &c.* Et 1. Cor. 3. 8. *Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem.* Et Gal. 6. 8. *Qui ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam.* Et 2. Tim. 4. 7. *Bonum certamen certaui, curſum cõſummaui, fidem ſeruaui: In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ.*

I. OBIECTIO.

6. Vita ęterna eſt hæreditas: ſed hæreditas debetur filijs, nõ ex merito, ſed ex iure: Ergo, &c. Reſpondeo: Eſt hæreditas, reſpectu infantium, qui cũ Baptiſmo moriuntur: Eſt hæreditas, & merces ſimul, reſpectu adultorum, iuxta illud Coloſſ. 3. 23. *Quodcunque facitis, ex animo operamini, ſicut Domino, & non*

Digitized by Google

hominibus: ſcientes quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis. Nec hoc mirum videri debet. Primò, quia adulti nõ ſunt filij Dei per naturam, ſed per adoptionem. Deus autem adoptauit illos cum hac conditione, vt non adirẽt hęreditatem, niſi vellent mandatis Dei obtemperare, & obtemperando hæreditatem promereri. Deinde, ſimile eſt de Chriſto. Nam iure hæreditatis, (ſuppoſita vnione hypoſtatica) debebatur illi gloria corporis, & exaltatio nominis; & tamen ſuis meritis eam obtinuit. Philip. 2. 8.

II. OBIECTIO.

7. Scriptura dicit, nos eſſe ſeruos inutiles. Lucæ 17. 10. *Cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite, ſerui inutiles ſumus*. Quid ergo meremur? Nihil. Reſpondeo. Hinc apparet, quomodo aduerſarij abutantur Scripturis. Paulò ante obiecerat, nos eſſe filios, & vitam æternam deberi nobis titulo hęreditatis,

ſine

ſine vllo noſtro labore. Hunc obijciunt nos eſſe ſeruos inutiles, quibus nihil debeatur. Nimirum hoc agunt, vt veritatem oppugnent, quocunque modo id fiat. Deinde, quæro ex ipſis, an Chriſtus vocet illos ſeruos inutiles, qui ſeruant omnia præcepta, an eos, qui non ſeruant? Si prius, ergo ſerui Dei poſsūt omnia præcepta ſeruare; quod eſt contra Aduerſarios. Si poſterius nihil contra nos concluditur. Fatemur enim eos, qui non ſeruant præcepta, ſeruos eſſe inutiles, & non mereri vitam æternam; cuiuſmodi sūt Lutherani, & Caluiniſtę.

8. Sed ad rem, Verba Chriſti poſsūt habere triplicem ſenſum. Primus eſt, nos ex nobis eſſe ſeruos inutiles? quia tametſi faciamus omnia, quæ præcepta ſunt, nō tamen noſtris viribus, ſed gratia Dei facimus. Ita explicat Ambroſius lib. 8. in Lucam. Vnde dupliciter poſſumus nos ipſos cōſiderare. Primò, quoad noſtras vires, quatenus ex Adamo naſcimur? & ita ſumus ſerui inutiles. Secundò, quoad cooperationem

diuinæ gratiæ, quatenus in Chriſto renaſcimur; & ita ſumus ſerui vtiles. 2. Timot. 2. 21.

9. Secundus ſenſus eſt, nos eſſe ſeruos inutiles, reſpectu Dei, etiam ſi omnia præcepta ſeruemus, quia nullã vtilitatem Deo præſtamus, nec ipſe bonorum noſtrorum indiget. Ita exponit Beda in Commentario. Hinc etiam patet, nos poſſe vocari ſeruos vtiles, & inutiles. Vtiles, reſpectu noſtri, quia quidquid boni facimus per obſeruationem mandatorum, cedit in noſtrum commodum, & vtilitatem: nobis ſerimus, & metimus. Inutiles, reſpectu Dei, quia nihil vtilitatis illi accedit ex noſtro labore, & induſtria.

10. Tertius ſeuſus eſt, nos eſſe ſeruos inutiles, etiamſi omnia præcepta exequamur, quia niſi Deus liberali pacto nobiſcum conuenire voluiſſet, nullam mercedem ex iuſtitia potuiſſemus à Deo petere. Ita exponit Auguſtinus ſerm. 3. de verbis Domini. Vnde ruſſum apparet, quomodo dicamur vtiles, & quo-

& quomodo inutiles. Nam quidquid facimus, inutiles ſumus ad mercedem vitæ æternæ, ſecluſo diuino pacto, & promiſſione: Vtiles interueniente pacto, & promiſſione.

11. Ex his ſenſibus eligant Aduerſarij, quem velint, & facile aduertent, ſe nihil contra merita bonorum operum efficere. Hoc miror, cùm tam diligenter inquirant teſtimonia Scripturæ, quibus vocamur ſerui inutiles, cur diſſimulent ea, quibus vocamur vtiles. Matth. 25. 22. *Euge ſerue bone, & fidelis; quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui.*

III. OBIECTIO.

12. Apoſtolus ait Roman. 8. 18. *Non ſunt condigna paſſiones huius temporis ad futuram gloriam,* Vnde ſequitur, nullam eſſe proportionem inter noſtra opera, & vitam æternam. At inter meritum, & præmium debet eſſe proportio. Reſpondeo. Idē Apoſtolus ait 2. Theſſ. 1. 5. *vt digni habeamini regno Dei, pro quo & patimini.*

Digitized by Google

timini. Vbi videtur agnoſcere proportionem. Igitur explicandum eſt quomodo vtrumque verum ſit. Ac primò, ſi ſpectemus duratione͂ temporis, nulla eſt proportio inter opera præſentia, & futuram gloriam. Nam hæc æterna eſt, illa momentanea ſunt. Si verò ſpectemus gratiam, à qua procedunt opera meritoria, iam inter illa, & gloriā cœleſtem eſt proportio, quia gratia eſt ſemen gloriæ, vt loquuntur Theologi. Sicut ergo ſufficiens eſt proportio inter ſemen, & arborem; ita inter gratiam, & gloriam. Quod autem hæc proportio ſufficiat, licet nulla ſit proportio durationis, patet ex illo 2. Corinth. 4. 17. *Id quod in præſenti eſt momentaneum, & leue tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis*. Hic vtrumque quod diximus, fatetur Apoſtolus. Alterū quod opera noſtra ſint momentanea; gloria vero æterna. Alterum, quod nihilominus opera momentanea operentur, ſeu mereantur æternam gloriam. Hæc autem vis merendi eſt à gratia.

C A-

CAPVT XX.

De Ieiunio, & abſtinentia.

1\. NOs in Eccleſia Catholica ſolemus ſeruare varia Ieiunia, præſertim ieiunium Quadrageſimæ; Quatuor temporum, vigiliarum, & abſtinentiã à carnibus feria ſexta, & Sabbato. Idque propter præceptum Eccleſiæ, quod antiquiſſima cõſuetudine introductum eſt. Sicut enim in veteri Teſtamento ſæpè indicta ſunt ieiunia, ac nominatim à rege Saule, 1. Reg. 14. 24. & à Ioſaphat, 2. Paralip. 20. 3. & à rege Niniuitarũ, Ionæ 3. 5. & ab Eſdra, 1. Eſdr. 8. 21. & ab Eſther, Eſth. 4. 16. Sic etiã ſtatuit Eccleſia, vt Chriſtiani certis anni temporibus ieiunarent; tum ad Deum placandum, tum ad exercitium temperantiæ, & obedientiæ. Quod futurũ prædixit Chriſtus, Matthæi 9. 15. *Venient autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt.*

2\. Ad-

2. Aduerſarij contemnunt præceptum Eccleſiæ, & hoc ſolùm faciendū aiunt, quod à Deo præcipitur. Ieiunium autem non præcipitur à Deo. Mira res! Vrgent præceptum Dei, & illud ipſum contemnunt. Deus præcipit vt audiamus Eccleſiam, & illi obtemperemus. Aduerſarij non volunt. Audiant ſaltem, quid fecerint Rechabitæ, quibus à parente ſuo Ionadab mandatum fuit, vt & ipſi, & vxores eorum, & omnes poſteri perpetuò abſtinerent à vino. Non obiecerunt, quod noſtri Aduerſarij obijciunt, nihil faciendum eſſe niſi quod Deus præcipit; ſed dixerunt: *Non bibemus vinum, quia Ionadab filius Rechab, pater noſter, præcepit nobis dicens. Non bibetis vinum, vos, & filij veſtri in ſempiternum.* Et propterea à Deo laudati ſunt, & peculiari benedictione affecti. Verba benedictionis ſunt hæc: *Non deficiet vir de ſtirpe veſtra, ſtans in conſpectu meo cunctis diebus*. Ierem. 35. Hinc diſcant Aduerſarij, Catholicos nō minus rectè, ac laudabiliter facere, ſeruando præce-

ptum

ptum Eccleſiæ, quam Rechabitæ fecerunt, ſeruando præceptum parentis ſuis Ionadab. Non enim minus laudabile eſt obedire communi matri Eccleſiæ, quam obedire priuato homini.

LIBER

Digitized by Google

LIBER SECVNDVS.

De Controuerſijs Lutheranorum.

TRIA ſunt propria dogmata Lutheranæ religionis. Primum, quod corpus, & ſanguis Chriſti ſit vbique. Hinc vocantur Vbiquiſtæ, ſeu Vbiquetarij. Alterum, quod infantes, dum baptizantur, habeant internum actum fidei, quo credant in Chriſtum. Tertium, quod in Euchariſtia maneat ſubſtantia panis, & vini, cum ſubſtantia corporis, & ſanguinis Chriſti. De quibus hoc libro diſputandum eſt.

Digitized by Google

CAPVT I.

De Vbiquitate.

1. LVtherani docent, Chriſtum ſecundũ humanitatem eſse vbique in cœlo, in terra, in inferno; in pane, vino, cereuiſia, lacte, oleribus, carnibus: in culina, macello, foro. Diſcrepant tamen inter ſe. Nam aliqui dicũt, illum eſse vbique ab inſtanti cõceptionis; alij poſt reſurrectionem; alij poſt aſcenſionem: alij poſt ſeſſionem ad dexteram Dei Patris.

2. Sed errant; quia conſtat ex Euangelio, Chriſtum, cùm in terris eſset, non fuiſse vbique Marci 16. 6. *Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum ſurrexit, non eſt hic.* Et Ioan. 6. 24. *Cùm vidiſſet turba, quod Ieſus non eſſet ibi.* Similiter conſtat, ſæpe locum mutaſse. Ac primo fuiſse in vtero materno: deinde extra vterum in ſtabulo: mox in Ægypto: iterum ex Ægypto rediiſse in Nazareth, & ſic dein-

deinceps. Quæ omnia declarant, non fuiſſe vbique. Nam ſi ſecundum humanitatem fuiſſet vbique, non potuiſſet de loco in locum migrare; ſicut nec Deus, quia ſecundum diuinitatem vbique eſt, de loco in locum migrare poteſt.

3. Dupliciter reſpondent Lutherani. Aliqui dicunt, non fuiſſe vbique localiter, & viſibiliter; fuiſſe tamen vbique illocaliter, & inuiſibiliter. Sed fruſtra. Primò, quia inde ſequitur, corpus, & ſanguinem Chriſti, in inſtanti conceptionis fuiſſe localiter in vtero materno, & illocaliter in toto mundo, ac proinde Chriſtum in vtero conceptum fuiſse localiter, & in toto mundo illocaliter. Idem, in cruce paſsum eſse viſibiliter, & localiter: & in toto mundo inuiſibiliter, & illocaliter. Imò duplici modo paſsum eſse in cruce; ſemel viſibiliter, & localiter, & ſemel inuiſibiliter, & illocaliter. Nam ſi eo tempore, quo fuit viſibiliter, & localiter in cruce, fuit vbique inuiſibiliter, & illocaliter; neceſse eſt, fuiſse etiam in cruce inuiſib ili-

ſibiliter, & illocaliter. Quæ omnia inaudita, & abſurda ſunt.

4. Deinde diſtinctio illa non habet locum in anima Chriſti, quando in triduo mortis fuit ſeparata à corpore. Tũc enim nuſquam fuit localiter, & viſibiliter; ſed vbicunque tunc fuit, ibi fuit illocaliter, & inuiſibiliter. At certum eſt, non fuiſse tunc vbique, quia quando deſeruit corpus, & deſcẽdit ad inferos, non manſit in corpore. Et ſimiliter, quando ab inferis rediјt ad corpus, non manſit apud inferos. Nõ ergo fuit vbique. Si enim inuiſibiliter, & illocaliter diſceſſit à corpore, non potuit inuiſibiliter, & illocaliter manere in corpore. Et rurſum, ſi inuiſibiliter, & illocaliter rediјt ad corpus, non potuit inuiſibiliter, & illocaliter manere apud inferos.

5. Denique hæc diſtinctio non ſoluit difficultatem, quæ ſumitur ex motu locali. Nam ſi humanitas Chriſti ſecũdum ſubſtantiam ſuam eſt vbique, certum eſt, quod ſecundum ſubſtantiam ſuam non poſſit de loco in locum migrare.

grare. Subſtantia enim, quæ vbique eſt, locum mutare non poteſt. Nec ſatis eſt dicere, non poſſe locum mutare, quatenus vbique eſt inuiſibiliter, & illocaliter; poſſe tamen, quatenus alicubi eſt viſibiliter, & localiter. Non enim diſputo de modis, & accidentibus humanitatis Chriſti, cuiuſmodi ſunt, eſſe viſibile, vel inuiſibile; eſſe locale, vel illocale; ſed de ipſa ſubſtantia. Nam hæc ſi reipſa vbique eſt, non poteſt reipſa moueri de loco in locum: Quod manifeſtè patet in ſubſtantia Dei, quæ cum reipſa ſit vbique, nullo modo nec viſibiliter, nec inuiſibiliter poteſt de loco migrare in locum.

6. Alij ergo reſpondent, Chriſtum non fuiſſe vbique tempore ſuæ mortalitatis, & hoc bene hactenus probatum eſſe; nihilominus cœpiſſe eſſe vbique poſt reſurrectionem. Hæc etiã reſponſio non valet. Primò, quia cõſtat ipſum poſt reſurrectionem aſcendiſſe ad cœlos, ac proinde locum mutaſse. *Similiter* in die iudicij venturum ex cęlo ad

nos.

nos, & ſic iterum locum mutaturum. Secundò, quia plerique Lutherani docent, humanitatem Chriſti eſſe vbique vel vi vnionis hypoſtaticæ, vel per realem communicationem diuinæ immẽſitatis ſeu omnipræſentiæ, quam aiunt factam eſſe in inſtanti vnionis hypoſtaticæ. Si ergo nunc eſt vbique, neceſſe eſt fuiſſe vbique ab inſtanti conceptionis. Tunc enim hypoſtaticè vnita fuit perſona Verbi: Et tunc, vi iſtius vnionis, vt Lutherani contendunt, cõmunicata eſt illi immenſitas diuinitatis. Eſt autem impoſſibile, communicari alicui omnipræſentiam ſeu immẽſitatem, & non eſſe omnipræſentem: ſicut impoſſibile eſt communicari alicui albedinem, & non eſſe album.

Obiectiones Lutheranorum.

7. Prima, quando duæ res inter ſe vnitæ ſunt, tunc vbi eſt vna, neceſſe eſt & alteram eſſe: At humanitas Chriſti vnita eſt perſonæ Verbi: Ergo vbi eſt

perſona Verbi, ibi eſt humanitas Chriſti. Iam verò perſona Verbi eſt vbique: ergo & humanitas Chriſti eſt vbique. Reſpondeo. Quando duæ res totaliter & adæquatè inter ſe vnitæ ſunt, tunc vbi eſt vna, ibi eſt altera. Quando autem non totaliter & adæquatè vnitæ ſunt, tunc vna poteſt eſſe alicubi vbi altera non eſt. Priori modo vniuntur ſuperficies chartæ & albedo, materia & forma Solis; materia & forma aquæ, intellectus & voluntas Angeli. Poſteriori, caput hominis & anima; Sol & orbis ſolaris; clauus & rota; humanitas Chriſti, & perſona Verbi.

8. Secundò, per vnionem hypoſtaticam, non ſolum perſona & diuinitas Verbi, ſed etiam attributa diuinitatis, omnipotentia, omnipræſentia, & omniſcientia communicata ſunt humanitati Chriſti: Ergo humanitas per communicatam ſibi omnipræſentiam facta eſt vbique præſens, & ſic de alijs. Antecedens patet ex illo Coloſſ. 2. 9. *In ipſo*, id eſt in Chriſto, *inhabitat omnis plenitudo*

diui-

Digitized by Google

diuinitatis corporaliter. At plenitudo diuinitatis complectitur omnia attributa diuina. Item ex illo Matthæi 11. 27. *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo*. Si omnia, ergo etiam omnipræſentia. Reſp. Tripliciter intelligi poteſt, quod attributa diuina communicata ſint humanitati Chriſti. Primò, quod communicata ſint illi, non in ſe, ſed in perſona Verbi. Sic verum eſt. Nam humanitati datum eſt, vt ſubſiſtat in perſona Verbi, quæ eſt omnipotens, omniſcia, vbique præſens. Secundò, quod communicata ſint illi, etiam in ſeipſa: non tamen proximè, immediatè & formaliter; ſed mediatè, conſequenter, & identicè. Sic etiam verum eſt. Nam ſola ſubſiſtentia Verbi proximè, immediatè & formaliter communicata eſt humanitati in ſe, & per illam proximè, immediatè, & formaliter ſubſiſtit humanitas. Sed quia illa ſubſiſtentia reipſa idem eſt cum eſſentia & attributis diuinis, ideo conſequenter & identicè, eſſentia & attributa diuina communicata ſunt

Digitized by Google

humanitati: non vt humanitas per illa ſit omnipotens, omniſcia, & vbique præſens; ſed vt per illa, quatenus identificantur cum ſubſiſtentia, ſubſiſtat. Tertiò, quod communicata ſint ipſi humanitati in ſe proximè, immediatè & formaliter, ſicut ſubſiſtentia illi communicata eſt: ac proinde ſicut rectè dicitur, humanitatem Chriſti ſubſiſtere ſubſiſtentia diuina; ſic etiam rectè dici, omnipotentem eſſe omnipotentia diuina; & omniſciam omniſcientia diuina, & vbique præſentem omnipræſentia diuina; Sic intelligunt Lutherani:& hoc ſenſu nos illos impugnamus. Nam ſi illa tria attributa diuina hoc modo communicata eſſent humanitati, etiam hęc tria eſſent communicata, Eſſe actum purum, Eſſe æternum, Eſſe independentem, cùm ſit par ratio omnium & teſtimonia Scripturæ à Lutheranis allata, æquè de omnibus intelligi poſſint. At hæc tria poſteriora non ſunt communicata humanitati in ſe proximè & formaliter: Ergo nec illa tria priora. Minor

nor patet, quia humanitas non eſt in ſe formaliter actus purus, cùm ſit eos in ſe compoſitum: Nec in ſe eſt ab æterno cùm ſit creata in tempore: Nec eſt independens, cùm dependeat à Deo.

9. Illud autem Apoſtoli, quod obijcitur a Lutheranis, *In ipſo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter*: non intelligitur de humanitate Chriſti, de qua hic diſputamus; ſed de ipſo Chriſto. Cùm enim Chriſtus ſit verus Deus, & verus homo; neceſſe eſt, vt ſicut in eo eſt plenitudo humanitatis, ſic etiam ſit plenitudo diuinitatis. Vel quod idem eſt, ſicut in eo eſt natura humana cum ſuis proprietatibus & attributis; ſic etiã ſit natura diuina cum ſuis proprietatibus & attributis. Similiter illud, *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo*: dictum eſt de Chriſto, non de humanitate Chriſti. Poteſt autem dupliciter intelligi. 1. Quod omnia ſint illi tradita per æternam generationem. Et ſic non eſt ad propoſitum. 2. Quod omnia ſint illi tradita per vnionem hypoſtaticam: non

humanitati: non vt humanitas per illa ſit omnipotens, omniſcia, & vbique præſens; ſed vt per illa, quatenus identificantur cum ſubſiſtentia, ſubſiſtat. Tertiò, quod communicata ſint ipſi humanitati in ſe proximè, immediatè & formaliter, ſicut ſubſiſtentia illi communicata eſt: ac proinde ſicut rectè dicitur, humanitatem Chriſti ſubſiſtere ſubſiſtentia diuina; ſic etiam rectè dici, omnipotentem eſſe omnipotentia diuina; & omniſciam omniſcientia diuina, & vbique præſentem omnipræſentia diuina; Sic intelligunt Lutherani:& hoc ſenſu nos illos impugnamus. Nam ſi illa tria attributa diuina hoc modo communicata eſſent humanitati, etiam hęc tria eſſent communicata, Eſſe actum purum, Eſſe æternum, Eſſe independentem, cùm ſit par ratio omnium & teſtimonia Scripturæ à Lutheranis allata, æquè de omnibus intelligi poſſint. At hæc tria poſteriora non ſunt communicata humanitati in ſe proximè & formaliter: Ergo nec illa tria priora. Minor

Digitized by Google

nor patet, quia humanitas non eſt in ſe formaliter actus purus, cùm ſit eos in ſe compoſitum: Nec in ſe eſt ab æterno cùm ſit creata in tempore: Nec eſt independens, cùm dependeat à Deo.

9. Illud autem Apoſtoli, quod obijcitur a Lutheranis, *In ipſo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter*: non intelligitur de humanitate Chriſti, de qua hic diſputamus; ſed de ipſo Chriſto. Cùm enim Chriſtus ſit verus Deus, & verus homo; neceſſe eſt, vt ſicut in eo eſt plenitudo humanitatis, ſic etiam ſit plenitudo diuinitatis. Vel quod idem eſt, ſicut in eo eſt natura humana cum ſuis proprietatibus & attributis; ſic etiã ſit natura diuina cum ſuis proprietatibus & attributis. Similiter illud, *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo*: dictum eſt de Chriſto, non de humanitate Chriſti. Poteſt autem dupliciter intelligi. 1. Quod omnia ſint illi tradita per æternam generationem. Et ſic non eſt ad propoſitum. 2. Quod omnia ſint illi tradita per vnionem hypoſtaticam: non

tamen in ipſa humanitate, ſed in perſona Verbi.

III. OBIECTIO.

10. Apoſtolus diſertè ait, Chriſtum poſt aſcenſionem fuiſſe vbique, ſeu impleuiſſe omnia loca, Epheſ. 4. 10. *Ipſe eſt, qui aſcendit ſupra omnes cœlos, vt impleret omnia*. Reſpondeo. Senſus eſt, Chriſtum priùs deſcendiſſe ad inferos, ac deinde per aërem aſcēdiſſe ſupra omnes cœlos, vt omnia loca, infima media, ſumma, ſucceſſiuè impleret per ſuam præſentiam, gloriam, victoriam, triumphum: Et ſic caperet poſſeſſionē ſui imperij in omnes creaturas, & tanquam Rex ſolenni pompa inaugurаretur. Vnde S. Bernard. ſerm. 2. de Aſcenſione Domini ait: *Iam enim cum ſe Dominum vniuerſorum, quæ ſunt in terra, & in mari, & in inferno probaſſet, non reſtabat niſi vt aeris, & cœlorum ſe eſſe Dominum approbaret.*

IV. OB-

IV. OBIECTIO.

11. Chriſtus ſecundum humanitatem ſedet ad dexteram Dei (Coloſſ. 3.1.& Heb.1.13.) ſed dextra Dei eſt vbique: Ergo Chriſtus ſecundum humanitatem eſt vbique. Reſpondeo. Senſus eſt, Chriſtum ſedere ad dexteram Dei, id eſt, æqualem eſſe Deo in potentia, glória & maieſtate: nō quòd hæc æqualitas data ſit Chriſto homini in humanitate, ſed in perſona Verbi. Non enim factum eſt, vt humanitas in ſeipſa ſit æqualis Deo in potentia, gloria, & maieſtate; ſed vt ſit humanitas perſonæ Verbi, quæ habet æqualem potentiam, gloriam, & maieſtatem cum perſona Patris. Dices, Hoc factum eſt in inſtanti incarnationis, quando humanitas Chriſti vnita fuit perſonæ Verbi. Apoſtolus autem loquitur de ſeſſione ad dexteram Dei Patris, quæ contingit poſt Aſcenſionem. Reſpondeo. In illa ſeſſione duo ſpectari debent. 1. Æqua-

litas Chriſti cum Deo Patre. Hæc illi data eſt in inſtanti incarnationis. 2. Manifeſtatio illius æqualitatis. Hæc facta eſt in aſcenſione: quando Chriſtus, tanquam victor & triumphator cum ſolenni pompa aſcendit ad cœlum, & cœpit agnoſci ac honorari tanquam Deus. Phil. 2. 9.

V. OBIECTIO.

12. Chriſtus ait Matth. 18. 20. *Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Et cap. 28. 20. *Ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi.* Reſpond. Chriſtus non loquitur de præſentia corporali, ſed de præſentia per ſuam gratiam & directionem.

CA-

CAPVT II.

De Fide infantium.

1. DIcam 1. quid ſentiat Lutherus. 2. quid Lutherani. 3. quid Catholici. 4. ſoluam obiectiones Lutheri, & Lutheranorum. Igitur Lutherus docet, infantes habere fidem actualem, qua credant in Chriſtum, & per quam iuſtificentur. Hanc autem fidem gigni in infantibus, partim vi Exorciſmi, partim orationibus Eccleſię, quę adhibentur in Exorciſmo, (libro contra armatum virum Cochlæum.) Sed facilè refellitur. Primò, quia præter Lutherum nemo hoc docet. 2. Nullum habet fundamentum in Scriptura, in qua nulla fit mentio Exorciſmi. 3. Multa abſurda inde ſequuntur. Primò, infantes exorcizatos, ſi moriantur ante baptiſmum, ſaluari poſſe per fidem in Exorciſmo acceptam, ac proinde baptiſmum non eſſe neceſſarium. Nam vt loco citato

Lu-

Lutherus ait: *Baptiſmus ſine fide non iuſtificat: fidei autem ſine Baptiſmo iuſtificat*. Secundò, Exorciſmum magis eſſe neceſsarium ad ſalutem, quàm Baptiſmum; quia Exorciſmus confert fidem iuſtificantem, quam Baptiſmus non cōfert. Tertiò, nos habere aliquod medium neceſsarium ad ſalutem ex ſola traditione, nempe Exorciſmum; quod Lutherani cenſent abſurdum eſse.

2. Hæc de Luthero. Lutherani in tres ſectas diuiſi ſunt. Aliqui docent cū Luthero, infantes habere fidem, qua credunt in Chriſtnm, vt Leonardus Hutterus in Cōpendio locorum Theologię cap. 20. de Baptiſmo quęſt. 11. Alij, habere pios quoſdam motus, ſeu inclinationes in Deum, vt Philippus in locis anni 1558. titulo de Baptiſmo paruulorum. Alij, habere vtrumque, & veram fidem, qua credant in Chriſtum, & pios motus, ſeu inclinationes in Deum, vt Dauid Chythræus in Catecheſi anni 1589. cap. 7. de Baptiſmo. Omnes tamen diſsentiunt à Luthero in eo, quod

dicant

dicant huiuſmodi fidem, vel pios motus non gigni infantibus per Exorciſmum, ſed in Baptiſmo per virtutem, & operationem Spiritus Sancti.

3. Catholici tria ſtatuunt Primò, infantes in Baptiſmo non habere propriam fidem actualem, qua credant in Chriſtum. Hoc enim ex Scripturis colligi non poteſt, vt conſtabit ex ſolutione obiectionum. Et Auguſtinus expreſsè ait, eos qui putant infantes credere in Chriſtum, quando baptizantur, iniuriam facere humanis ſenſibus, (ep. 57. ad Dardanum quęſt. 2.) Videmus enim infantes, partim vocis eiulatu, partim motu corporis reluctari, quando aqua Baptiſmi aſperguntur; quod non facerent, ſi crederent ſe per illam aquam regenerari, & filios Dei effici. Et lib. 4. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 24. ait: *Infantes baptizati, non ex impia voluntate, ſed ex ætatis indigentia, nec corde credere ad iuſtitiam poſſunt, nec ore confiteri ad ſalutem.*

4. Secundò, infantes in Baptiſmo nō habe-

habere pios motus, ſeu inclinationes in Deum. Vel enim Lutherani, qui aſſerunt huiuſmodi motus, volunt eos diſtingui à fide iuſtificante, vel nõ diſtingui. Si hoc poſterius, iam refutati ſunt, quia oſtenſum eſt, infantes non habere actum fidei iuſtificantis. Si prius, iam refutant ſeipſos. Nam alibi ex cõmuni conſenſu docẽt, hominem ſola fide iuſtificari. Hoc docent, infantes iuſtificari per pios motus, qui iuxta ſuppoſitionem, à fide diſtincti ſunt.

5. Tertiò, infantes in Baptiſmo non iuſtificari ſine fide. Tametſi enim non habeant propriã fidem actualem, aut pios motus in Deum, vt iam dixi; acquirunt tamen habitum fidei, ſicut etiã habitum ſpei, & charitatis. Deinde pręter hunc habitum, dicuntur etiam actu credere, duplici ſenſu. Primò, quatenus actu baptizantur. Secundò, quatenus credunt aliena fide. De priori ſenſu loquitur Auguſtinus libro 1. de peccat. meritis, & remiſs. cap. 27. *Quis neſciat*, inquit, *credere infantibus eſſe baptizari?*

Zari?

zari? Non credere autem, non baptizari? De poſteriori, ſerm. 10. de verbis Apoſtoli. *Portantur ad Eccleſiam, & ſi pedibus illuc currere non poſſunt, alienis pedibus currunt, vt ſanentur. Accommodat illis mater Eccleſia aliorum pedes, vt veniant: aliorum corda, vt credant: aliorum linguam, vt fateantur: Vt, quoniam quod ægri ſunt, alio precante prægrauantur: ſic cùm ſani ſunt, alio pro illis confitente ſaluentur.*

Obiectiones Lutheranorum.

6. Prima, Nemo poteſt iuſtificari ſine fide: at infantes in Baptiſmo iuſtificantur: Ergo fidem habent. Maior patet ex illo, Marci 16. 15. *Qui non crediderit, condemnabitur.* Et Heb. 11. 6. *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo.* Reſpondeo. Nemo adultus poteſt iuſtificari ſine propria fide actuali, vt rectè colligitur ex teſtimonijs citatis. At infantes ſaluari poſſunt partim fide aliena, partim propria habituali, vt dictum eſt.

7. Secunda, Chriſtus diſerte ait, infantes

fantes habere actum fidei, Matth. 18. 6. *Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis illis, qui in me credunt*. Reſpondeo. Chriſtus non loquitur de infantibus, qui non ſunt capaces ſcandali, ſed de pueris grandioribus, qui vocati accedebant Chriſtum, vt ex contextu patet.

8. Tertia, Ioannes Baptiſta exiſtens in vtero materno, habuit fidē in Chriſtum: Ergo &c. Reſpond. Exemplum Ioannis Baptiſtæ non facit regulam generalem, ſicut nos exemplum aſinæ Balaam, vt rectè notat Auguſtin. epiſt. 57. ad Dardanum quæſt. 2. Non enim ſequitur: Aſina Balaam locuta eſt: ergo omnes aſinæ loquuntur, Nec item; Ioannes Baptiſta credidit in Chriſtum. ergo omnes infantes credunt in Chriſtum. Deinde, Scriptura nō dicit Ioannem crediſſe, ſed exultaſſe, vt benè aduertit idem Auguſtinus loco citato.

9. Quarta, ſi infantes non credunt, iam aſtantes mentiuntur, quando reſpondent pro infante baptizando, *Credo*. Reſpondeo. Non mentiuntur, quia non

Digitized by Google

non ſignificāt illum credere actu proprio, ſed alieno, vt rectè notat D. Thomas in 3.par. quæſt. 68. art. 9. ad 3. Quomodo autē fides aliena poſſit illi prodeſſe, ex S. Auguſtino explicatum eſt. Prodeſt illi fides aliena, ſicut obeſt peccatum alienum.

CAPVT III.

De Impanatione.

1. LVtherani nobiſcum ſentiunt cōtra Caluiniſtas, Chriſtum verè præſentem eſſe in Euchariſtia. Sed quo modo ſit præſens, in eo diſſentiūt. Nos docemus fieri præſentem per tranſubſtantiationem, id eſt, per cōuerſionem ſubſtantiæ panis, & vini, in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti; ſicut ſubſtantia aquæ, in nuptijs Canæ Galileæ, conuerſa eſt in ſubſtantiam vini, Ioan.
2. 9. Hanc conuerſionem negant Lutherani, aſſerentes ſubſtantiam panis, & vini ſimul manere cum ſubſtantia corpo-

Digitized by Google

corporis,& ſanguinis Chriſti. Itaque Chriſtum non fieri præſentem in Euchariſtia per conuerſionem vnius ſubſtantiæ in alteram, ſed alio modo. Quis autem ille modus ſit, in eo diſcrepant. Plerique putant præſentem fieri per Vbiquitatem. Alij per vnionem hypoſtaticam Chriſti cum pane,& vino. Alij per ſimplicem cõiunctionem vnius cũ altero. Omnes tamen in eo conueniũt, quòd hæc propoſitio ſit vera. *Panis eſt corpus Chriſti, Vinum eſt ſanguis Chriſti.* Item; *Corpus Chriſti eſt in pane, cum pane, ſub pane.* Atque hinc ortum eſt vocabulum Impanationis. Hæc omnia examinanda ſunt.

I. QVÆSTIO.

2. An Chriſtus ſit preſens in Euchariſtia per Vbiquitatem? Plerique Lutherani affirmant cum Luthero. Sed malè. 1. Quia Vbiquitas iã exploſa eſt. 2. Multi Lutherani docent, Chriſtum nõ fuiſſe vbique præſentem, niſi poſt aſcẽſionem: ergo ante aſcenſionem, vel non

fuit

fuit præſens in Euchariſtia ; vel ſi fuit, nō potuit eſſe per Vbiquitatem, ſed per tranſubſtantiationem, quod nos docemus. 3. Quod vbique eſt, non mouetur de loco in locum, vt ſuprà demonſtraui: ſi ergo corpus Chriſti eſt vbique, nō mouetur de loco in locum. Ergo Miniſter Lutheranus, quando alicui porrigit hoſtiam, nō porrigit corpus Chriſti, ſed nudum panem. Nam id, quod porrigit, mouetur ex manu ipſius in os, & ſtomachum communicantis. Corpus autem Chriſti ſi vbique eſt, non poteſt ita moueri.

II. QVÆSTIO.

3. An Chriſtus ſit pręſens in Euchariſtia per vnionem hypoſtaticam ? Hoc poteſt dupliciter intelligi. Primò, vt ſit præſens per vnionem perſonæ Verbi cum pane, & vino. Secundò, vt ſit pręſens per vnionem corporis Chriſti cū pane, & ſanguinis Chriſti cum vino. Hoc poſterius videtur aſſerere Lutherus in lib. de capt. Babyl. cap. de Eucha-

riſtia. Sed non rectè. Nam vnio hypoſtatica nō fit in natura, ſed in perſona, ſeu hypoſtaſi: (Inde enim vocatur hypoſtatica, ſeu perſonalis.) At in Chriſto non eſt vlla perſona, niſi Verbi: Ergo nulla poteſt fieri vnio hypoſtatica niſi in perſona Verbi. At vnio illa, quam fingit Lutherus, non fit in perſona Verbi: Ergo non eſt hypoſtatica.

III. QVÆSTIO.

4. An Chriſtus ſit pręſens in Euchariſtia per ſimplicem coniunctionem? Hoc putantur ſentire Kemnitius, & aliqui recentiores Lutherani. Quos refello ex duobus ipſorū principijs. Vno, quod verba illa, *Hoc eſt corpus meum*, propriè intelligantur, & non metaphoricè; in quo nobiſcum ſentiunt. Altero, quod per pronomen (*Hoc*) deſignetur panis; in quo ſentiunt cum Caluiniſtis. Igitur volunt hunc eſſe ſenſum verborum: *Hic panis eſt propriè corpus Chriſti*. Nihil abſurdius. Quando enim duæ res diſtinctæ, ac diſparatæ, non aliter quam

per

per ſimplicem coniunctionem vniuntur, tunc vna propriè non poteſt dici altera. Non enim dicimus, *Aer eſt panis*, tametſi aer ſit in pane, & cum pane. Neque *Angelus eſt homo*, licet poſſit eſſe in homine, & cum homine. Ergo, ſi corpus Chriſti per ſimplicem tantùm coniunctionem eſt in pane, & cum pane; non licebit dicere, *Corpus Chriſti propriè eſt panis*; aut contrà.

IV. QVÆSTIO.

5. An Chriſtus ſit pręſens in Euchariſtia per tranſubſtantiationem, ſeu per conuerſionem totius ſubſtātiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem Chriſti? Affirmant Catholici cum Concilio Trid. ſeſſ. 13. c. 4. & cum antiquis Patribus. Ex multis citabo paucos. Igitur Ambroſius in lib. de ijs, qui myſterijs initiantur, c. 9. diſertè ait, naturam, ſeu ſubſtantiam panis mutari in corpus Chriſti. Et tripliciter probat hanc mutationem non eſſe impoſſibilem.

lem. Primò, quia Deus potuit facere vt naturæ rerum exiſterent, quæ antea non exiſtebant: Ergo etiam poteſt facere vt cùm exiſtunt, vna mutetur in aliam. 2. Potuit facere vt virga Moſis mutaretur in Serpentem: Ergo. 3. Potuit multa alia facere, quæ ſupra naturam ſunt, nimirum, vt aqua Ægypti mutaretur in ſanguinem; vt amara fieret dulcis; vt ferrum ſecuris nataret ſupra aquam; vt ignis deſcenderet de cœlo; vt Chriſtus naſceretur ex Virgine. Cur ergo non poſſit facere, vt ſubſtantia panis mutetur in carnem? Addo ego, id quotidie fieri in humano corpore. Panis, quem comedimus, conuertitur in carnem, & ſubſtantiam noſtram. Quis dubitat?

6. Idem Ambroſius lib. 4. de Sacramentis cap. 4. ſic habet: *Panis iſte, panis ante verba Sacramentorum; vbi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti.* Et Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. myſtagogica: *Aquam olim in vinum conuertit in Cana Galileæ; & non erit dignus,*

cui

cui credatur, quod vinũ in ſanguinem trãſmutarit: Et infra ibidem: *Sub ſpecie panis datur tibi corpus; & ſub ſpecie vini datur tibi ſanguis.* Et Cyprianus in ſerm. de Cœna Domini. *Panis iſte, non effigie, ſed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus eſt caro.* Et Hilarius lib. 8. de Trinitate: *De veritate carnis, & ſanguinis, non eſt relictus ambigendi locus.* Et Gregorius Nyſſenus orat. catechetica cap. 37. *Recte nũc quoque credo, Dei verbo ſanctificatum panem, in Dei Verbi corpus tranſmutari.* Hæc teſtimonia clara ſunt.

7. Obijci poteſt illud 1. Cor. 10. 16. *Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt?* Et cap. 11. 26. *Quotieſcunque manducabitis panem hunc.* Ex quo videtur ſequi, panem manere in Eucharistia, & nullam fieri tranſubſtantiationem. Reſpondeo. Apoſtolus loquitur de pane mutato: Sicut Chriſtus, cùm ait: *Cæci vident*, id eſt, qui antea erant cæci, nunc vident.

Digitized by Google

LIBER TERTIUS.

De Controuerſijs Caluiniſtarum.

CAluiniſtę ſortiuntur varia nomina, vt alibi dixi. In Anglia vocantur Puritani: in Gallia, Hugonoiæ: in Hollandia, Geuſij: in Bohemia, Picarditæ: in Heluetia, Sacramentarij, & Zuingliani: in Germania, Caluiniſtæ. Capita cõtrouerſiarum, in quibus ſpeciatim à nobis diſſident, ſunt hæc ferè. 1. de attributis diuinis. 2. de Chriſto. 3. de imagine Chriſti. 4. de prædeſtinatione. 5 de Gratia. 6. de Authore peccati. 7. de Baptiſmo infantium. 8. de Exorciſmo. 9. de reali præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia. 10. de Circulo Caluiniſtico.

CA-

Digitized by Google

CAPVT I.

De Attributis diuinis.

1. IN hoc capite nominatim diſputãdum eſt contra Conradum Vorſtium Caluiniſtã; qui in tractatu de diuinis attributis ſic ſentit. 1. Deum ſecundum eſſentiam, & eſſentialem perfectionem, non eſſe infinitum. 2. Nec vbique præſentem in hoc mundo, ſed tantùm in cœlo. 3. In Deo eſſe accidentia. 4. Decreta Dei non eſſe ab æterno. 5. Æternitatem Dei non eſſe indiuiſibilem, & totam ſimul, ſed diuiſibilem, & ſucceſſiuam. Hi quinque Atheiſmi refutandi ſunt. Atheiſmos voco, quia qui ita de Deo ſentit, non agnoſcit verum Deum, Atheus ergo eſt.

I. CONCLVSIO.

2. Deus ſecũdùm eſſentiam, ſeu eſſentialem perfectionem, eſt ſimpliciter infinitus. Patet ex Scriptura, Pſal. 144. 3. *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, &*

Digitized by Google

magnitudinis eius non eſt finis. Et Baruch. 3. 25. *Magnus eſt, & non habet finem*. Quæ teſtimonia non poſſunt intelligi de magnitudine molis, ſeu quantitatis, quæ in Deo nulla eſt, ſed de magnitudine virtutis, ſeu perfectionis. Eſt ergo hic ſenſus: Deus ita magnus eſt in virtute, & perfectione, vt non habeat finem, ſeu terminum ſuæ virtutis, & perfectionis. Vnde ſic argumentor: Sicut illud eſt finitum in virtute, & perfectione quod habet finem, ſeu terminum ſuæ virtutis, & perfectionis; ita è contrario, illud eſt infinitum in virtute, & perfectione, quod non habet finem, ſeu terminum ſuæ virtutis, & perfectionis. At Deus non habet: Ergo infinitus eſt.

3. Obijcit Vorſtius, ſubſtantiam Dei videri ab Angelis, & ideo infinitam nō eſſe. Sed conſequentia hæc nulla eſt. Docent enim Theologi, rectè cohærere hęc duo, Dei ſubſtantiā infinitā eſſe, & tamen videri poſſe ab intellectu finito: non quidem per ſolas naturæ vires, ſed accedēte auxilio Dei ſupernaturali.

4. Obij-

4. Obijcit 2. Nulla creatura eſt infinita: Ergo nec Deus. Ineptiſſimè profectò. Perinde, ac ſi dicam: Nulla creatura fuit ante mundum conditum: Ergo nec Deus. Boni authores colligunt cōtrarium ex hoc modo: Ideo creaturę finitæ ſunt in genere entis, quia deeſt illis aliqua perfectio in genere entis. Nulla enim eſt, quæ contineat omnes perfectiones in latitudine entis. Ergo è cōtrario, ideo Deus eſt infinitus in genere entis, quia nulla deeſt illi perfectio in genere entis.

5. Obijcit 3. Potentia Dei non extenditur ad impoſſibilia: Ergo non eſt infinita. Non minus ineptè. An putat Vorſtius, infinitam fore potētiam, ſi ad impoſſibilia ſe extenderet? Imò potentia non eſſet, ſi id fieret. Sicut enim ſcientia non dicitur, niſi reſpectu ſcibilium; ſic neque potentia, niſi reſpectu poſſibilium. Impoſſibilia enim non cadunt ſub potentiam. Et ſi caderent, impoſſibilia non eſſent.

II. CONCLVSIO.

6. Deus ſecundum ſubſtantiam ſuã vbique preſens eſt in hoc mundo,& nõ tantùm in cœlo. Patet ex illo Ierem. 23. 24. *Cœlum, & terram ego impleo, dicit Dominus*. Et 3. Reg. 8. 27. *Cœli cœlorum te non capiunt*. Idem docẽt Patres: Cyprianus in lib. de vanitate idolorum *Dei templum totus eſt mundus*. Et ibidem: *Deus eſt totus vbique diffuſus*. Et Auguſtinus epiſt. 57. ad Dardanum: *Deus ſubſtantialiter vbique diffuſus eſt*. Et lib. 7. de Ciuit. Dei c. 30. *Deus vbique totus, implens cœlum, & terram, præſente potentia, nõ abſente natura*. Et ratio eſt, quia ſi Deus ſecũdum ſubſtantiam non eſſet alibi, quàm in cœlo, ſequeretur, Chriſtũ cùm in terris verſabatur, non fuiſſe verum Deum ſecũdùm ſubſtantiam. At hoc impium eſt: ergo & illud, ex quo ſequitur.

7. Obijcit Vorſtius illud Pſal. 113. 16. *Cœlum cœli Domino: terram autem dedit filijs hominum*. Pſal. 122. 1. *Ad te leuaui oculos*

los meos, qui habitas in cœlis. Reſpondeo. Deus quidem eſt vbique ſecūdum ſubſtantiam, vt dictum eſt; ſed tamen ſpeciali quodam modo eſt in cœlo, nempè per maieſtatem, & gloriam: ſicut in inferno per iuſtitiam vindicatiuam; & in humanitate Chriſti per vnionē hypoſtaticam; & in Eccleſia per aſſiſtētiam, & directionem.

III. CONCLVSIO.

8. In Deo non ſunt vera accidentia realiter diſtincta à ſubſtātia Dei. Ratio eſt, quia quod in ſe infinitè perfectū eſt, non poteſt vlterius in ſe perfici: At ſubſtantia diuina in ſe infinitè perfecta eſt, vt paulo ante probaui: ergo non poteſt vlterius in ſe perfici. At perficeretur in ſe, ſi reciperet in ſe accidentia realia. Maior patet, quia quod in ſe infinitè perfectum eſt, hoc in ſe continet omnes perfectiones poſſibiles, vel formaliter, vel eminenter: ergo vlterius perfici non poteſt. Deinde excludit à ſe

omnem

omnem defectum & imperfectionem: ergo etiam omnem potentiam paſſiuam ſeu receptiuam, cum talis potentia ſupponat carētiam eſſe defectuum; ergo non poteſt in ſe recipere vlteriorem perfectionem: ergo nec accidentia.

9. Obijcit Vorſtius: Decreta Dei ſunt multa, cùm aliud ſit decretum creandi, aliud prædeſtinandi, aliud reprobandi: At ſubſtantia Dei eſt vnica: ergo decreta non ſunt ſubſtantia, ſed accidentia. Reſpond. 1. Negatur conſequentia, quæ non legitimè infertur. Quod patet in hoc ſimili ſyllogiſmo: Perſonæ diuinæ ſunt multę: At ſubſtantia Dei eſt vnica: ergo perſonæ diuinæ non ſunt ſubſtantia, ſed accidentia. Deinde maior propoſitio apertè falſa eſt. Non enim in Deo ſunt multa decreta, eo ſenſu, quo id aſſerit Vorſtius, id eſt, non ſunt multi actus voluntatis, quorum vno decernat Deus creare mundum? alio prædeſtinare quoſdam ad vitam? alio reprobare ad mortem: ſed

Digitized by Google

ſed eſt vnus ſimplex actus, quo hæc omnia decernit. Simile eſt in ſcientia Dei. Non enim ſunt multæ ſcientiæ in Deo, id eſt, non ſunt multi actus intellectus, quorum vno cognoſcat Petrum, alio Paulum, alio Ioannem: ſed eſt vna ſimplex ſciētia, ſeu vnus ſimplex actus intellectus, quo omnia, tam creaturas, quam ſeipſum intelligit. Et ratio eſt, quia actus intelligendi & volendi in Deo, nihil eſt aliud, quam ipſa eſſentia ſeu ſubſtantia Dei, quatenus per modum actus ſignificatur. Hoc ſenſu dicunt Patres & Scholaſtici, non diſtingui in Deo hæc tria, *Eſſe, Poſſe, Operari*, ſeu eſſentiam, potentiam, & operationem. Vnde ſicut eſſentia Dei eſt vna & ſimplex; ſic etiam vna & ſimplex ſcientia; vnum & ſimplex decretum. Et hæc omnia, vna & ſimplex Deitas.

IV. CONCLVSIO.

10. Decreta Dei ſunt ab æterno, ſeu, quod idem eſt, ſunt Deo coæterna.

Digitized by Google

na. Sequitur ex dictis, quia decreta Dei ſunt ipſa Dei eſſentia ſeu ſubſtantia: hæc eſt ab æterno: ergo & illa. Obijcit Vorſtius: omnis cauſa libera antecedit ſuum effectum ordine temporis ſeu durationis. At Deus eſt cauſa libera, reſpectu liberorum decretorum: Ergo tempore vel duratione antecedit ſua decreta. Non ergo decreta Dei ſunt æterna. Reſpondeo. 1. Maior falſa eſt. Nam Angeli in primo inſtanti creationis, habuerunt liberum actum dilectionis Dei; Et Chriſtus ſecundum humanitatem in inſtanti conceptionis, liberè acceptauit mortem pro humani generis redemptione. 2. Minor etiam falſa eſt quia decreta Dei non ſunt effectus Dei nec Deus illorum cauſa eſt. Nam, vt dixi, decreta Dei ſunt ipſa eſſentia diuina, quatenus terminatur ad res decretas per modum operantis, volentis, decernentis.

V. CON-

Digitized by Google

V. CONCLVSIO.

11. Æternitas Dei non eſt diuiſibilis & ſucceſſiua, ſed indiuiſibilis, & tota ſimul. Hoc etiam ſequitur ex dictis, quia æternitas Dei non eſt accidens (cum in Deo nulla ſint accidentia) ſed eſt ſubſtantia Dei: At hæc eſt indiuiſibilis & tota ſimul, in qua nullæ ſunt partes ſibi inuicem ſuccedētes; alioquin eſſet mutabilis & corruptibilis: Ergo etiam ęternitas eſt indiuiſibilis & tota ſimul, in qua nullæ ſunt partes ſibi inuicem ſuccedentes: Ergo tota coexiſtit omnibus temporum differentijs.

12. Obijcit Vorſtius: Si tota æternitas coexiſtit omnibus temporum differentijs ſeu partibus, ſequitur primò, omnes partes temporis, id eſt, præteritum; præſens & futurum ſimul inter ſe coexiſtere. 2. Deum poſſe efficere, vt præteritum non ſit verè præteritum, & futurum non ſit verè futurum, quia vtrumque in æternitate præſens eſt. 3.

Pri-

Primum annum mundi conditi, eſſe hunc ipſum annum præſentem. 4. Res in æternitate nunquam oriri aut interire, quia ſemper æternitati præſentes ſunt. Reſpond. Prima conſequentia, à qua reliquæ dependent neganda eſt. Non enim ſequitur, ſi tota æternitas coexiſtit omnibus partibus temporis, ipſas etiam partes ſimul inter ſe coexiſtere. Nam tota æternitas non coexiſtit omnibus partibus ſimul ſumptis, & exiſtentibus, vt ſupponit Vorſtius: ſed ſingulis diuiſim ſumptis, & ſibi mutuò ſuccedentibus. Verbi gratia. Hodie tota æternitas coexiſtit hodierno diei; & cras tota coexiſtet craſtino diei, & perendie perendino; & ſic deinceps. Hinc nō ſequitur, hodiernum, craſtinum, & perendinum ſimul exiſtere; ſed potius vnum alteri ſuccedere. Hæc ſolutio facilè accommodabitur ad reliquas conſequentias, quæ ex Vorſtio allatæ ſunt.

Digitized by Google

CAPVT II.

DE CHRISTO.

1. VArij ſunt errores Caluiniſtarũ de Chriſto. Primus, Chriſtum non eſſe mortuum pro omnibus, ſed pro ſolis prædeſti natis. 2. Chriſtum in cruce deſperaſſe. 3. Non verè ac propriè, ſed tantùm metaphoricè deſcendiſſe ad inferos; 4. Chriſtum ſua morte ac paſſione nihil ſibi meruiſſe. 5. Chriſtum eſſe Mediatorem ſecundùm vtrãque naturam, diuinam & humanam. 6. Chriſtum ab initio multa ignoraſſe, quæ paulatim didicerit. Quatuor priores ſunt proprij Caluiniſtarum; reliqui duo communes Lutheranis & Caluiniſtis. Omnes ordine refutandi.

I. QVÆSTIO.

2. An Chriſtus pro omnibus mortuus ſit? Hæc tria connexa ſunt. 1. An

pro omnibus mortuus ſit? 2. An mors & meritum ipſius omnibus proſit? 3. An Deus det omnibus fidem & gratiã ex merito Chriſti? Caluinus libr. 3. Inſtitut. cap. 22. §. 10. & cap. 24. §. 13. docet, Chriſtum pro ſolis prædeſtinatis mortuum eſſe: meritum ipſius prodeſſe ſolis prædeſtinatis: Deum ſolis prædeſtinatis dare fidem & gratiam ex merito Chriſti.

3. Catholici non conſtringunt mortem, merita, & beneficia Chriſti ad paucos. Sentiunt omnibus eſſe communia. Hoc enim Scriptura diſertè teſtatur. 2. Corint. 5. 15. *Pro omnibus mortuus eſt Chriſtus.* Et 1. Tim. 2. 6. *Qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus*, Et 1. Ioa. 2. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi.* Et Ioan. 1. 9. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Hinc D. Ambroſius ſerm. 8. in Pſal. 118. *Sol iuſtitiæ omnibus ortus eſt, omnibus venit, omnibus paſſus eſt, & omnibus reſurrexit.* Hæc doctrina tribus propoſitionibus explicari

Digitized by Google

cari poteſt. Prima eſt Chriſti meritum fuiſſe ſufficiens ad totum genus humanum redimendum & ſaluandum. In hac conueniunt nobiſcum Caluiniſtæ. Et rectè, quia ipſius meritum fuit infiniti valoris, propter infinitam dignitatem perſonæ, cui humanitas eſt vnita. Altera eſt, Chriſti meritum reipſa non eſſe efficax reſpectu reproborum, quoad vitam æternam. Neque hic diſſentimus; quia reprobi reipſa non perueniunt ad vitam æternam. Si enim venirent, non eſſent reprobi, ſed prædeſtinati. Tertia eſt, Chriſti meritum reipſa eſſe efficax reſpectu reproborum, quoad dona gratiæ in hac vita. Hoc negant Caluiniſtæ. Nos aſſerimus. Conſtat enim multos reprobos habuiſſe fidē, & alia dona à Deo per merita Chriſti, vt Iudam proditorem, Simonem Magum, & omnes illos, qui ex Catholicis facti ſunt hæretici, de quibus Apoſtolus. 1. Tim. 1. 19. *Quidam circa fidem naufragauerunt*. Et 2. Timoth. 2. 17. *Ex quibus eſt Hymeneus & Philetus qui à veri-*

tate exciderunt. Vnde Auguſt. in lib. de corrept. & gratia cap. 13. *Credendum eſt*, inquit, *quoſdam de filijs perditionis non accepto dono perſeuerantiæ vſque in finem in fide, quæ per dilectionem operatur incipere, viuere, & aliquamdiu fideliter ac iuſte viuere, & poſtea cadere*.

II. QVÆSTIO.

4. An Chriſtus in cruce deſperauerit? Affirmat Caluinus in Harmonia Euangelica ad cap. 27. Matthæi, & lib. 2. Inſtit. cap. 16. §. 10. & 11. Probat autem dupliciter: Primò ex illo, *Deus Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* Secundò, quia Chriſtus ſuſtinebat perſonã omnium noſtrum, qui propter peccata eramus obnoxij æternæ damnationi: Ergo debebat perſoluere omnes pœnas, quæ homini damnato debebãtur inter quas erat deſperatio.

5. Hæc mera blaſphemia eſt. Primò quia deſperatio eſt peccatum, Eſt autem blaſphemum, aſſerere, Chriſtum

pec-

peccaſſe. Secundò quando Chriſtus dixit, *Deus Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* dixit etiam. *Pater, in manus tuas commendo Spiritum meum*, Quod non dixiſſet, ſi deſperaſſet. Tertio. Chriſtus iam tunc erat in ſtatu beatitudinis, & promittebat latroni eūdem ſtatum, *Hodie mecum eris in paradiſo*. At in ſtatu beatitudinis non poteſt eſſe deſperatio.

6. Nec obſtat illud, *vt quid dereliquiſti me?* Non enim eſt vox deſperantis, ſed admirantis. Admiratur Chriſtus, cur in tanto corporis cruciatu derelictus ſit, ſed mox tollit admirationem. *Longe à ſalute mea verba delictorum meorū.* Quaſi dicat: Non eſt mirum, mi Pater quod relinquas me in his anguſtijs, quia delicta totius mundi, quæ in me ſuſcepi, non poſſum aliter expiare, niſi luendo hanc pœnam. *Verba delictorum meorūm*, id eſt, peccata humani generis, quæ mea ſunt, quatenus ea in me ſuſcepi, *longe ſunt à ſalute mea*, id eſt, non poſſunt coniungi cum ſalute corporis mei. Debeo pati in corpore, vt illa poſ-

Digitized by Google

ſim expiare. Quò ſpectat illud 1. Petri 2. 24. *Peccata noſtra ipſe portauit in corpore ſuo ſuper lignum*. Vide Bellarminum in Commentario Pſalm. 21.

7. Deinde falſum eſt, Chriſtum pertuliſſe omnes pœnas damnatorum. Præcipua illorum pœna eſt, priuatio æternæ beatitudinis. At Chriſtus nec in morte nec poſt mortem priuatus fuit æterna beatitudine. Nam ante paſſionem, dixit, Ioa. 17. 24. *Pater quos dediſti mihi, volo vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum, vt videant claritatem meam, quam dediſti mihi*. Quid eſt hoc, *vbi ego ſum?* id eſt, in ſtatu beatitudinis. Igitur ſenſus eſt: Opto vt mei miniſtri veniant ad illum ſtatum beatitudinis, in quo ego nunc ſum. At ſtatus beatitudinis eſt immutabilis. Ergo ſi Chriſtus ante paſſionem fuit in illo ſtatu, ſemper in eo manſit. Non ergo pœnam damni expertus eſt; & conſequenter nec omnes damnatorum pœnas.

III. QVÆ-

Digitized by Google

III. QVÆSTIO.

8. An Chriſtus verè deſcenderit ad inferos? Caluinus libr. 2. Inſtit. capit. 16. §. 10. 11. & 12. tria docet. Primò, Chriſtum deſcendiſſe ad inferos, id eſt, omnes pœnas damnatorum in anima perpeſſum eſſe. Quæ explicatio & noua, & falſa eſt. Noua, quia omnes antiqui Patres aliter explicant. Aiunt Chriſtum poſt mortem, ſecundùm carnem iacuiſſe in ſepulchro: ſecundùm animam deſcendiſſe ad inferiores partes terræ, vt inde animas Sanctorum veteris Teſtamenti liberaret. Aug. epiſt. 57. ad Dardanum, Hieronymus in Pſal. 15. Ambroſius de myſterio Paſchæ cap. 4. & alij. Falſa, quia iam oſtenſum eſt, Chriſtum non pertuliſſe omnes pęnas damnatorum.

9. Secundò docet, Chriſtum cœpiſſe deſcendere ad inferos, id eſt, cœpiſſe pati pœnas damnatorum, quando in horto dixit: *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat*

à me calix iſte. Deinde profundius deſcendiſſe, quando clamauit in cruce, *Deus Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* Tertiò profundiſſimè quãdo poſt mortem coram ſeuero Dei tribunali, tanquam reus æternæ mortis comparuit. Hæc mera figmenta ſunt. Vbi obſecro vel Scriptura, vel Patres aſſerunt, Chriſtum poſt mortem pertuliſſe pœnas damnatorum? Nuſquam. 10. Tertio docet corporalem Chriſti mortem nihil nobis fuiſſe profuturam, ſi non etiam poſt mortem perpeſſus fuiſſet pœnas damnatorum. Qui error directè pugnat contra Scripturam, ex qua habemus hæc duo principia. Primò, quod Chriſtus ſua paſſione & morte perfecerit ſeu conſummauerit opus noſtræ redemptionis. Secũdò, quod poſt mortem in illo triduo, nihil amplius perpeſſus ſit. Prius habetur Hebr. 2. 10. *Decebat eum, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare*. Poſterius Lucæ 23. 43. *Hodie mecum eris in paradiſo*. Caluinus inter-

interpretabitur. Nòn hodie, ſed poſt triduum mortis, mecum eris in paradiſo. Nam in iſto triduo, ſtabo coram ſeuero Dei tribunali, & ſuſtinebo omnes pœnas damnatorum.

11. Obijcit Caluinus illud Act. 2. 24. *Quem Deus ſuſcitauit, ſolutis doloribus inferni.* Ex quo infert, Chriſtum in inſtanti reſurrectionis fuiſſe ſolutum ſeu liberatum à doloribus inferni, ac proinde toto triduo mortis perpeſſum eſſe illos dolores. Reſpondeo. Textus non dicit, Chriſtum fuiſſe ſolutum ſeu liberatum à doloribus inferni, quibus antea tenebatur; ſed ne illis teneretur. Sicut ſi dicerem, Leonem fuiſſe ſolutum ſeu liberatum à laqueis venantium; non quod antea illis fuiſſet captus; ſed eos rupiſſe ſeu perfregiſſe, ne caperetur. Et hoc ſignificat textus, cùm ait: *Quem Deus ſuſcitauit, ſolutis doloribus inferni, iuxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo.* Vide Auguſtinum epiſt. 99. ad Euodium.

IV. QVÆ-

IV. QVÆSTIO.

12. An Chriſtus ſua paſſione ac morte aliquid ſibi meruerit? Caluinus lib. 2. Inſtitut. cap. 17. § 6. docet, nobis tantùm meruiſſe, non ſibi. Nos contra aſſerimus, etiam ſibi aliquid meruiſſe, nimirum gloriam corporis, exaltationem nominis, & quædam alia, quæ ei data ſunt poſt paſſionem. Quod apertè colligitur ex Scriptura, Philip. 2. 8. *Humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Et Hebr. 2. 9. *Videns Ieſum propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum.* Vbi particula (*Propter*) ſignificat cauſam meritoriam.

13. Obijcit Caluinus. Quid opus fuit deſcendere Filium Dei, vt ſibi acquireret aliquid noui? Reſpond. Aliud eſt loqui de Filio Dei, quatenus eſt homo. Nos non dicimus, Filium Dei deſcendiſſe de cælo, vt ſibi tanquam Deo, aliquid

quid noui acquireret per meritum: Sed Chriſtum hominem ſuſcepiſſe voluntariam mortem, vt ſibi, tanquam homini acquireret gloriam corporis, & exaltationem nominis.

V. QVÆSTIO.

14. An Chriſtus ſit Mediator ſecundùm vtramque naturam? Affirmant Aduerſarij. Nos dicimus, Mediatorem eſſe ſecundùm humanitatem, non ſecundùm diuinitatem, iuxta illud 1. Timoth. 2. 5. *Vnus mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus.* Vbi particula (*Homo*) addita eſt, vt conſtaret, ſecundùm quam naturam eſſet Mediator, vt notauit Auguſtinus libro 2. de peccato originali cap. 28. & ſerm. 11. de verbis Apoſtoli. Et ratio eſt, quia fuit Mediator quatenus per mortem, & paſſionem ſuam recôciliauit nos Deo. Hoc autem fecit ſecundùm humanitatem, quia ſecundùm diuinitatem non potuit pati aut mori.

15. Obij-

15. Obijcies, ſolus Deus poteſt renouare corda, & dare Spiritum Sanctũ: Hæc autem ſunt opera Mediatoris, teſte Auguſt. in Enchirid. c. 33. Ergo ſolus Deus eſt Mediator. Reſpondeo. Solus Deus effectiuè renouat corda, & dat Spiritum Sanctum. At Mediator facit vtrumque meritoriè.

VI. QVÆSTIO.

16. An Chriſtus ab initio multa ignorauerit, quæ progreſſu temporis didicerit? Fuit enim hæreſis Agnoitarum, qui docebant Chriſtum ignoraſſe diem iudicij, iuxta illud Marci 13. 32. *De die autem illo, vel hora nemo ſcit, neque Angeli in cœlo, neque Filius hominis, niſi Pater.* Idem nunc docent Lutherani, & Caluiniſtæ, qui etiam addunt Chriſtum multa alia ignoraſſe, quæ paulatim didicerit. Nos contra aſſerimus. Primò, ſciuiſſe omnia, quæ ad ipſius ſtatum, & officium pertinebant; cuiuſmodi erant omnia præterita, præſentia, & futura circa Angelos,

gelos,homines,& ſeipſum. Hæc enim triplici ex cauſa ad ipſius officium pertinebant. Primò, quia erat caput hominum,& Angelorum, 2. Erat magiſter, & præceptor Apoſtolorum, qui docturi erant totum mundum. 3. Futurus erat omnium iudex. Huc ſpectat illud Ioan. 2. 24. *Ieſus non credebat ſemetipſum eis, eo quod ipſe noſſet omnes. Et quia opus ei non erat, vt quis teſtimonium perhiberet de homine: ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.*

17. Secundò aſſerimus, Chriſtum in hac vita quædam ſciuiſſe, tanquam Iudicem, quæ tamen neſciebat, tanquam præceptor Apoſtolorum. Hoc modo ſciebat diem iudicij, quia cum ipſe eſſet futurus Iudex, non debebat illum ignorare. Et tamen dicebat Apoſtolis, ſe neſcire illum diem, quia ſciebat illum ſub ſecreto, non autem vt alijs reuelaret. Sicut Confeſſarius, qui ſcit aliquid ſub ſecreto confeſſionis, poteſt dicere, ſe neſcire. Non enim ſcit cum poteſtate alijs reuelandi: Non ſcit vt homo, ſed vt Miniſter Dei. Ita exponunt Origenes,

nes, Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius, Beda, Theophylactus apud Maldonatum in c. 24. Matthæi v. 16. Eodem ſenſu intelligitur illud Ioan. 15. 15. *Omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis*. Vbi Chriſtus loquitur non de omnibus ſimpliciter, quæ audiuerat à Patre: ſed de illis omnibus, quæ debebat illis reuelare, tanquam magiſter, & præceptor. Vnde cap. 16. 12. ait: *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo*. Non ergo omnia dixerat illis, ſed quæ pro eo tempore dicenda erant.

18. Obijcitur illud, Lucæ 2. 52. *Ieſus autem proficiebat ſapientia*. Non poterat autem proficere, ſi omnia ſciebat. Reſpondeo. Opponi poteſt illud Coloſ. 2. 3. *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi*. Vtrumque verum eſt, quia vtrumque à Spiritu Sancto reuelatum. Chriſtus erat plenus ſapientia, & ſcientia; & tamen proficiebat oſtenſione ſapientiæ, quia quotidie magis magiſque apparebat ipſius ſapiētia;

ſicut

ſicut etiam potentia, & authoritas.

19. Secundò obijcitur illud Hebr. 2. 17. *Debuit per omnia fratribus aſſimilari.* Et cap. 4. 15. *Tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.* Habuit ergo ignorantiam ſicut & nos, ſed ſine peccato. Reſpondeo. Debuit per omnia aſſimilari nobis, quoad humanam naturam, non quoad ſingulas humanæ naturæ imperfectiones. Et tentatus eſt per omnia abſque peccato, id eſt, expertus eſt omnia aduerſa, quæ ſolent homines perpeti, & tamen non peccauit per impatientiam.

CAPVT III.

De Imagine Chriſti.

1. CAluiniſtæ ſunt hoſtes imaginis Chriſti: certè Beza in colloquio Mompelgartenſi auſus eſt dicere: *Fateor me ex animo crucifixi imaginem deteſtari.* Horribilis blaſphemia. Et Dauid Paræus in cap. 1. epiſt. ad Romanos

nos dub. 18. diſerte ſcribit omnes eſſe idololatras, qui tuẽtur imaginem Chriſti, non minus, quam qui colunt imagines ſerpentium, & aliarum beſtiarum. Nos dicimus, imaginem Chriſti tripliciter ſpectari poſſe. 1. quatenus eſt aurea, vel argentea, vel lignea, vel ex alia materia. 2. quatenus artificioſè facta eſt. 3. quatenus Chriſtum, & eius beneficia nobis repræſentat. Hoc tertio modo religioſè retinendam, colẽdam, ac honorandam eſſe. Ratio eſt, quia imago Chriſti non eſt deterioris conditionis, quam olim in veteri Teſtamento fuerint imagines Angelorum, & ęnei ſerpentis. At hæ iuſſu Dei factæ ſunt, & in honore habitæ.

2. Et quidem de imaginibus Angelorum ſcriptum eſt Exodi 25. 18. *Dixit Dominus ad Moſen: Facite duos Cherubim aureos, & productiles, ex vtraque parte Oraculi, Cherub vnus ſit in latere vno, & alter in altero.* Vbi per duos Cherubim aureos intelligũtur duæ ſtatuę, ſeu imagines aureæ, repræſentantes duos Angelos

gelos

Digitized by Google

gelos Cherubinos, quæ poſitæ erant in Tabernaculo ſuper Arcam fœderis, & expanſis alis tegebant Arcam. Erant autẽ in magno honore, quia erant præcipua pars, & quaſi ornamentum Arcę. At tota Arca honorabatur à Iudęis. Primò, quia ponebatur in Sancto Sanctorum, tanquam in loco honoratiſſimo, Hebr. 9. 4. Secundò, quando tranſlata fuit de domo Abinadab in domum Obededon, Dauid cum vniuerſo populo eam honorauit, pſallendo, & cantando citharis, & alijs muſicis inſtrumentis, 2. Reg. 6. 5. Tertiò, quia laicis non licebat eam portare, ſed tantùm Leuitis, & Sacerdotibus, propter venerationem illi debitam. Ideoque Oſa morte punitus eſt, quod auſus fuiſſet eam attingere, tametſi bona intentione id feciſſet, 2. Regum 6. 8. Quartò Philiſthæi, quia ſine debito honore apud ſe illam retinebant, varijs plagis à Deo attriti ſunt. 1. Reg. 5. & 6. E contrario, Obededon qui illam tribus menſibus in ſua domo honorificè detinuerat, Dei benedictio-

nem conſecutus eſt, 2. Reg. 6. 11.

3. Similiter de imagine ſerpentis æneí ſcriptum eſt Numer. 21. 8. *Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno: qui percuſſus aſpexerit eum viuet*. Hoc factum eſt in deſerto, ſeu ſolitudine, vbi multi è populo mordebantur ab ignitis ſerpentibus, & moriebantur Deus, vt occurreret huic malo, mandauit fieri ſtatuam, ſeu imaginem ſerpentis ex ære; quam ſi morſi aſpicerent, ſanabantur. Erat hæc imago in magna veneratione. 1. ob cauſam iam dictam. 2. quia erat figura Chriſti in cruce pendentis. Nam ſicut morſi à ſerpentibus ſanabantur ex aſpectu in ſerpentem æneũ; ita morſi à Diabolo ſanantur ex fide in Chriſtum crucifixum, Ioan. 3. 14.

4. Vnde ſic concludo: Figura eſt minoris pretij, quam res figurata; quo pacto Moſes, qui erat figura Chriſti, minoris erat pretij, quã Chriſtus, & Agnus paſchalis, quàm Euchariſtia; & Circũciſio, quàm Baptiſmus. Si ergo imago ſerpentis ęnei fuit honorata, multò magis.

gis imago Chriſti honoranda eſt. Nemo ſanus dubitat. Imò imago ſerpentis non fuiſſet honorata, niſi fuiſſet figura, ſeu vmbra imaginis Chriſti nec ſanaſſet morſos à ſerpentibus, niſi virtute Chriſti, qui ſanat morſos à Diabolo.

5. Dices, Ezechias Rex confregit imaginem ſerpentis ænei, 4. Reg. 18.4. Ergo & imago Chriſti confringenda eſt. Reſpond. Hæc conſequentia Caluiniſtica non valet. Primò, quia imago ſerpentis ænei, vt iam inſinuaui, facta fuit in eum finem, vt morſi ab ignitis ſerpentibus illam aſpicerent, & ſanarẽtur. Itaque durante illo fine, durabat imago: ceſſante, confringebatur. Durauit autem finis ille, quamdiu Iudæi erant in ſolitudine, vbi erant ſerpentes venenati. Ceſſauit, quãdo ingreſſi ſunt terram promiſſionis, vbi non erat periculum ab huiuſmodi ſerpentibus. At imago Chriſti crucifixi in eum finem ſolet fieri, vt repræſentet nobis Chriſtum Saluatorem, & eius beneficia in

memoriam reuocet. Hic finis durabit vſque ad finem mundi: Semper enim memoria Chriſti, & beneficium eius ante oculos ponenda eſt: Semper igitur imago illius retinenda, & in pretio habenda. Deinde, ſerpens æneus, ceſſante fine, propter quem erat factus, cœpit eſſe occaſio idololatriæ, 4. Reg. 18.4. Et ex hac etiam parte debuit confringi. Imago autem Chriſti non eſt occaſio idololatriæ apud nos Catholicos, quia non alium ob finem eam retinemus, quàm vt nobis Chriſtum Saluatorem, & beneficia eius repræſentet.

6. Si Caluiniſtæ hæc non capiunt, agnoſcant ſaltem, quid ipſi facere conſueuerunt. Ipſi magno ſumptu, ac artificio curant formari, depingi, exornari, & conſeruari ſtatuas Principum, imagines vxorum, filiorum, parẽtum, auorum, prædicantium. Quæ ergo inſania eſt, imaginem Chriſti conſpuere, abolere, & exterminare? Nimirum, pluris illos faciunt, quàm Chriſtum. *Cæci ſunt, & duces cæcorum.*

C A-

Digitized by Google

CAPVT IV.

De Prædeſtinatione.

1. CAluinus duo docet: Primò, Deũ æterno ſuo decreto quoſdam homines ad vitam æternam, alios pleroſque ad mortem, & damnationem prædeſtinaſſe, ſine vllo ipſorum merito, aut culpa, ſolùm quia ipſi ita placuit. Lib. 3. inſtit. cap. 21. §. 1. *Palam eſt, Dei nutu fieri, vt alijs vltro offeratur ſalus; alij ab eius aditu arceantur.* Et cap. 23. §. 1. *Minimè conſentaneum eſt, præparationem ad interitum alio transferre, quàm ad arcanũ conſilium Dei.* Et ibidem §. 2. *Homines nudo Dei arbitrio, citra proprium meritum, in æternam mortem prædeſtinentur.* Et §. 5. *Dico eſſe à Deo creatos, quos ad exitiumituros ſine dubitatione præſciebat: idque ita factum, quia ſic voluit.*

2. Secũdò, hoc Dei decretum adeo fixum, ac immutabile eſſe: vt tollat omnem arbitrij noſtri libertatem in nego-

tio prædeſtinationis; nec vllo modo in noſtra ſit poteſtate aut ſaluari, aut damnari; ſed ineuitabili quadam neceſſitate hi ſaluentur, illi pereant. Lib. 3. cap. 21. §. 71. *Dicimus æterno, & immutabili conſilio Deum ſemel conſtituiſſe, quos olim aſſumere vellet in ſalutem, quos rurſum exitio deuouere*. Et cap. 23. §. 8. *Non dubitabo ſimpliciter fateri, voluntatem Dei eſſe rerum neceſſitatem, atque id neceſſario futurum eſſe, quod ille voluerit*.

3. Certè hæc tā atrocia ſunt, vt hominem ad deſperationem adigant. Nā quo animo ſis, ſi ex Caluino audias, homines nudo Dei arbitrio in æternam mortem prædeſtinati? nihil prodeſſe bona opera, nihil obeſſe peccata? ſolo Dei nutu omnia fieri? Atque hinc oritur hoc dilemma hominum deſperatorum: Vel ab æterno ſum prædeſtinatus, vel reprobatus. Si prædeſtinatus, neceſſariò ſaluabor, etiamſi peſſimè vixero. Si reprobatus, neceſſariò damnabor; etiamſi velim benè viuere. Quo dilemmate miſerè cruciantur miſeri,

dum

dum ſe expedire nequeunt. Et refert Auguſtinus libro de bono perſeuerantiæ cap. 15. quendam monachum ſui monaſterij, eò fuiſſe adductum hac argumentatione, vt tandem deſerta vita religioſa, ad ſæculi voluptates reuerteretur, ac periret. Is eſt fructus doctrinæ Caluiniſticæ.

4. Addo hiſtoriam ex Cæſario, quæ ſic habet. Ludouicus Landgrauius, propter deploratam viuẽdi licentiam à viris religioſis correptus, ac grauiter monitus, vt ad bonam frugẽ rediret, antequã inopinata morte præueniretur: pro excuſatione hoc adferebat: *Si prædeſtinatus ſum, nulla peccata poterunt mihi regnum cœlorum auferre: Si reprobus, nulla bona opera cõferre.* Itemque illud: *Cùm venerit dies mortis meæ, certò moriar. Illum nec benè viuendo potero extendere, nec malè viuendo præuenire.* Quid factum? Incidit in grauem morbum: Medicum ad ſe vocat. Is, vt erat vir prudens, & verborum Lãdgrauij memor: Domine mi, inquit, fruſtrà me vocas. Nam ſi venit hora

mortis tuæ, certò morieris, nec poſſum te iuuare. Si non venit, nō indiges mea ope. Quid ita verò, ait Landgrauius? Quin iuua me, antequā mors adrepat. Tum Medicus: Si putas vitam corporis conſeruari poſſe, adhibita medicina: cur ſimiliter non credis, vitam animæ iuuari poſſe pœnitentia, & contritione? Hoc verbo vicit Medicus, & Landgrauio perſuaſit.

5. Porrò, dilemma illud ſic explicādum eſt. Si prædeſtinatus ſum, id eſt, ſi à Deo ordinatus ſum ad vitam æternā per certa media, quę in mea ſunt poteſtate, conſequendam; certò conſequar vitam æternam, ſi illa media adhibuerim. Rurſum, ſi ſum reprobatus, id eſt, ſi à Deo ordinatus ſum ad infernum, propter mea peccata, quæ liberè commiſſurus ſum; certò damnabor, ſi illa peccata committam, & ab ijs non abſtineam. Hæc explicatio reddit animū tranquillum, & pacatum. Neque eum, qui in peccatis eſt, facit deſperare: nec ei, qui iuſtus eſt, ſecuritatem promittit.

Quin

Digitized by Google

Quin potius vtrumque monet, vt cum timore, ac tremore ſalutem ſuam operentur.

CAPVT V.

De Gratia.

1. CAluinus ſic ſentit. Primò, Chriſtum, non omnibus, ſed ſolis prædeſtinatis dare gratiam. 2. Et his nō dare gratiam habitualem, & ſanctificātem, ſed tantùm actualem. 3. Eamque dare tam parcè, vt non ſufficiat ad ſeruandam legem Decalogi. 4. Imò cum hoc onere, vt qui illam accipiunt, non poſſint ea liberè vti. Tria priora puncta refutata ſunt. Quartum hoc loco refutandum eſt.

2. Docet ergo Caluinus, per gratiam actualem tolli vſum liberi arbitrij; nec eſſe in noſtra poteſtate, cum illa cooperari, vel non cooperari. Sic enim habet l. 2. Inſtit. cap. 3. §. 10. *Ac voluntatem mouet, non qualiter multis ſæculis traditum*

eſt,

Digitized by Google

eſt, & creditum, vt noſtra poſtea ſit electionis motioni, aut obtemperare, aut refragari, ſed illam efficaciter afficiendo. Illud ergo toties à Chryſoſtomo repetitum repudiari neceſſe eſt: Quem trahit, volentem trahit. Hic apertè reprehendit Chryſoſtomum, & totam antiquitatem, quæ multis ſæculis tradidit, & credidit, gratiam Dei præuenientem ita mouere, & excitare noſtram voluntatem, vt liberum nobis ſit vel conſentire, vel diſſentire.

3. Sed Caluinus potius reprehendi debet, qui opponit ſe nō ſolum antiquis Eccleſiæ Doctoribus, ſed etiam ſcripturis ipſis. Antequam hoc oſtendo, breuiter explicanda eſt illius ſententia. Poteſt enim duobus modis intelligi. Primò, vt voluntas noſtra à Deo mota, & excitata, cōſentiat quidem diuinæ motioni, non tamen liberè, ſed neceſſariò, ita vt non poſſit non conſentire. Secundò, vt mota, & excitata, nihil ipſa agat, ſed totū quidquid fit, à ſola gratia procedat, & voluntas ſolum paſſiue ſe habeat. Hoc poſteriori ſenſu aſſeritur à Cal-

Digitized by Google

Caluino. Nam lib. 2. cap. 3. §. 7. ſic ait: *Erunt fortaſſe, qui concedent, voluntatem à bono ſuopte ingenio auerſam, ſola Dei virtute conuerti, ſic tamen, vt præparata, ſuas deinde in agẽdo partes habeat.* Et paulò poſt: *Hoc perperam illi tribuitur, ideo non rectè à Chryſoſtomo ſcriptum eſt, nec gratiâ ſine voluntate, nec voluntatem ſine gratia quicquam poſſe operari.* Hic iterum reprehẽdit Chryſoſtomum, & apertè docet voluntatem à Deo excitatam, & præparatam, non habere ſuas partes in agendo, ſed totum quod fit, à ſola gratia effici.

4. Vnde patet, duos eſſe Caluini errores. Vnus eſt, quod voluntas non cooperetur gratiæ, ſed omnino nihil agat. Alter, quod non ſit in poteſtate voluntatis, conſentire, aut refragari. Prior refellitur ex illo 1. Corinth. 15. 10. *Gratia eius in me vacua non fuit, ſed abundantius illis omnibus laboraui: non ego autem, ſed gratia Dei mecum.* Quæ verba ſic explicat Auguſtin. in lib. de gratia, & lib. arbit. cap. 5. *Non ego autem, ſed gratia Dei*

mecum,

mecum, id eſt, non ego ſolus, ſed gratia Dei mecum; ac per hoc, nec gratia Dei ſola, nec ipſe ſolus, ſed gratia Dei cum illo. Hoc vnicũ teſtimonium tam clarè explicatum ſufficeret. Addam tamen plura Pſal. 29. 6. *Adiutor meus eſto, ne derelinquas me*. Et Pſalm. 69. 1. *Deus in adiutorium meum intende*. Si Deus adiuuat nos, ſanè & nos aliquid agimus, vt rectè argumentatur Auguſtin. ſerm. 13. de verbis Apoſtoli. *Nomen*, inquit, *Adiutoris praſcribit tibi, quia & tu ipſe aliquid agis*. Eodem ſpectat illud 2. Corinth. 6. 1. *Ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. Et Philipp. 4. 13. *Omnia poſſum in eo, qui me confortat*.

5. Hinc rectè colligũt Theologi, duplex eſſe officium gratiæ actualis: Vnũ, præuenire, mouere, præparare, & excitare voluntatẽ noſtram ad conſenſum: Alterum, voluntatem iam præparatam adiuuare, & cum ea cooperari ad conſenſum eliciendum. Vnde Auguſtinus in Enchiridio cap. 31. *Hominis voluntatẽ Deus praparat adiuuãdam, & adiuuat praparatam*. Et lib. 2. de peccat. meritis c. 18.

Quod

Digitized by Google

Quod ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante, & adiuuante non poſſumus. Et D. Bernardus lib. de gratia, & lib. arbitrio: *Conatus noſtri caſſi ſunt, ſi non adiuuantur: & nulli, ſi non excitantur.*

6. Poſterior refellitur ex illo, Act. 7. 51. *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis.* Loquitur de Iudæis, qui tametſi per gratiã, & inſpirationẽ Spiritus Sancti ſæpè excitarentur ad fidem, & pœnitentiam, nolebant tamẽ inſpirationi locum dare, ſed ſpõtè, ac plena libertate reſiſtebant. Cur alioquin fuiſſet reprehenſi? Eodem ſpectat illud, Pſalm. 94. 8. *Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra*: id eſt, ſi internam vocem Spiritus Sancti perceperitis, nolite illi reſiſtere, ſed acquieſcite. Vbi ſupponit, in eorum eſſe poteſtate, vel obtemperare monitioni diuinæ, vel reluctari. Et illud Apocal. 3. 20. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum.* Conſentit Auguſtin. lib. de Spiritu, & litt. cap. 34. *Conſentire*, inquit, *vocationi Dei, vel ab ea diſſentire, pro-*

pria

Digitized by Google

pria voluntatis eſt. Et in libro de gratia Chriſti cap. 14. *Quis non videat venire quemquam, aut non venire arbitrio voluntatis?* Et in titulum Pſal. 71. propè finem: *Non erat in poteſtate tua vt non naſcereris ex Adamo: Eſt in poteſtate tua vt credas in Chriſtum*.

7. Accedit efficaciſſima ratio. Conſtat enim ex Scriptura, alios conſentire diuinæ vocationi; alios reſiſtere. Cõſenſerunt Matthæus in telonio, Zachæus in arbore, Latro in cruce, Paulus in itinere. Reſtiterunt Iudæi, de quibus Stephanus: *Vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis*. Vel ergo vtrique id liberè fecerunt, vel neceſſariò aut coactè. Si liberè, vicimus. Si neceſſariò aut coactè, duo ſequuntur abſurda. Vnũ, quod nec illi laudandi, nec hi vituperãdi ſint. Alterum, quod Deus det quibuſdam ſuam gratiam, & per eam ipſos cogat ad reſiſtendum; quod planè à diuina bonitate alienum eſt. Quid enim hoc aliud eſſet, quam Deum eſſe authorem peccati, & conferre ſuam gratiam in-

no-

noſtram perniciem, & condemnationem? Quod tamen, vt iam videbimus, concedit Caluinus.

CAPVT VI.

De Authore peccati.

1. DE hac materia ſunt hæ Caluini propoſitiones, vel potius blaſphemiæ. Prima. Deus ab æterno efficaciter voluit, ordinauit, & prædeſtinauit vt Adam peccaret, & totam poſteritatem in ruinam ſecum pertraheret. Secunda. Similiter ab æterno voluit, ordinauit, & prædeſtinauit, vt alia peccata fierent, quæ quotidie fiunt ab hominibus. Tertia. Vt hæc voluntas, & ordinatio executioni mandetur. Deus quotidie mandat, vrget, & impellit Diabolum, vt maleficia concipiat, & homines ad peccandũ inducat. Quarta. Neque eo contentus eſt, ſed ipſe quoque per ſe, occulta quadam vi incitat, mouet, & neceſſitat miſeros mortales ad

omnia

omnia flagitiorum genera perpetrāda. Quinta. Imò ipſe nobiſcū peccata noſtra operatur; eoque magis ipſe quàm nos, quòd ipſe ſit principale agens, & operans; nos mera duntaxat inſtrumenta. Sexta. Quare ſimpliciter aſſerendū eſt, Deum propriè eſſe cauſam, & authorem omnium peccatorum. Omnia enim fiunt ipſo volente, ordinante, prædeſtinante, iubente, impellente, operante.

2. Hanc eſſe mentem Caluini, ex clariſſimis ipſius verbis alibi demonſtraui. Nec opus eſt longa confutatione. Horret animus, qui audit. Ex Scriptura diſertè ait Pſalm. 5. 5. *Quoniam non Deus volēs iniquitatem tu es*. Et ibid. *Odiſti omnes, qui operantur iniquitatē*. Et Sap. 14. 9. *Similiter autē odio ſunt Deo impius, & impietas eius*. Et Ierem. 19. 5. *Ædificauerunt excelſa Baalim, ad cōburendos filios ſuos igni in holocauſtum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum*. Omitto ſimilia teſtimonia. Sed addo hanc efficaciſſimā rationem: Deus non poteſt

poteſt efficaciter id velle fieri, quod ſeriò ac ſeuerè prohibet fieri? ſed ſeriò ac ſeuerè prohibet fieri peccata, vt patet ex decurſu totius Scripturæ: Ergo nō poteſt efficaciter velle, vt fiant peccata. Nihil certius.

CAPVT VII.

De Baptiſmo infantium.

1. CAluiniſtæ docent hæc duo. Primò, omnes fideles fidelium ab vtero materno naſci ſanctos, & hæredes vitæ ęternæ, ac proinde ſaluari poſſe ſine Baptiſmo. Filios autem infidelium, etiamſi baptizentur, non ſaluari, nec Baptiſmum illis prodeſſe. Secundò, filios illegitimos æternæ damnationi obnoxios eſſe, nec ad Baptiſmum admittendos.

2. Prius punctum docet Caluinus in Antidoto Concilij Tridentini ſeſſ. 6. c. 5. & lib. 2. Inſtit. cap. 6. §. 24. Et probat, quia illa promiſſo Abrahæ facta, Gen.

mortis tuæ, certò morieris, nec poſſum te iuuare. Si non venit, nõ indiges mea ope. Quid ita verò, ait Landgrauius? Quin iuua me, antequã mors adrepat. Tum Medicus: Si putas vitam corporis conſeruari poſſe, adhibita medicina: cur ſimiliter non credis, vitam animæ iuuari poſſe pœnitentia, & contritione? Hoc verbo vicit Medicus, & Landgrauio perſuaſit.

5. Porrò, dilemma illud ſic explicãdum eſt. Si prædeſtinatus ſum, id eſt, ſi à Deo ordinatus ſum ad vitam æternã per certa media, quę in mea ſunt poteſtate, conſequendam; certò conſequar vitam æternam, ſi illa media adhibuerim. Rurſum, ſi ſum reprobatus, id eſt, ſi à Deo ordinatus ſum ad infernum, propter mea peccata, quæ liberè commiſſurus ſum; certò damnabor, ſi illa peccata committam, & ab ijs non abſtineam. Hæc explicatio reddit animũ tranquillum, & pacatum. Neque eum, qui in peccatis eſt, facit deſperare: nec ei, qui iuſtus eſt, ſecuritatem promittit.

Quin

Quin potius vtrumque monet, vt cum timore, ac tremore ſalutem ſuam operentur.

CAPVT V.

De Gratia.

1. CAluinus ſic ſentit. Primò, Chriſtum, non omnibus, ſed ſolis prædeſtinatis dare gratiam. 2. Et his nõ dare gratiam habitualem, & ſanctificãtem, ſed tantùm actualem. 3. Eamque dare tam parcè, vt non ſufficiat ad ſeruandam legem Decalogi. 4. Imò cum hoc onere, vt qui illam accipiunt, non poſſint ea liberè vti. Tria priora puncta refutata ſunt. Quartum hoc loco refutandum eſt.

2. Docet ergo Caluinus, per gratiam actualem tolli vſum liberi arbitrij; nec eſſe in noſtra poteſtate, cum illa cooperari, vel non cooperari. Sic enim habet l. 2. Inſtit. cap. 3. §. 10. *Ac voluntatem mouet, non qualiter multis ſæculis traditum*

eſt,

Digitized by Google

eſt, & creditum, vt noſtra poſtea ſit electione ſ. motioni, aut obtemperare, aut refragari, ſed illam efficaciter afficiendo. Illud ergo toties à Chryſoſtomo repetitum repudiari neceſſe eſt: Quem trahit, volentem trahit. Hic apertè reprehendit Chryſoſtomum, & totam antiquitatem, quæ multis ſæculis tradidit, & credidit, gratiam Dei preuenientem ita mouere, & excitare noſtram voluntatem, vt liberum nobis ſit vel conſentire, vel diſſentire.

3. Sed Caluinus potius reprehendi debet, qui opponit ſe nō ſolum antiquis Eccleſiæ Doctoribus, ſed etiam ſcripturis ipſis. Antequam hoc oſtendo, breuiter explicanda eſt illius ſententia. Poteſt enim duobus modis intelligi. Primò, vt voluntas noſtra à Deo mota, & excitata, cōſentiat quidem diuinæ motioni, non tamen liberè, ſed neceſſariò, ita vt non poſſit non conſentire. Secundò, vt mota, & excitata, nihil ipſa agat, ſed totū quidquid fit, à ſola gratia procedat, & voluntas ſolum paſſiue ſe habeat. Hoc poſteriori ſenſu aſſeritur à

Cal-

Digitized by Google

Caluino. Nam lib. 2. cap. 3. §. 7. ſic ait: *Erunt fortaſſe, qui concedent, voluntatem à bono ſuopte ingenio auerſam, ſola Dei virtute conuerti, ſic tamen, vt præparata, ſuas deinde in agẽdo partes habeat.* Et paulò poſt: *Hoc perperam illi tribuitur, ideo non rectè à Chryſoſtomo ſcriptum eſt, nec gratiā ſine voluntate, nec voluntatem ſine gratia quicquam poſſe operari.* Hic iterum reprehẽdit Chryſoſtomum, & apertè docet voluntatem à Deo excitatam, & præparatam, non habere ſuas partes in agendo, ſed totum quod fit, à ſola gratia effici.

4. Vnde patet, duos eſſe Caluini errores. Vnus eſt, quod voluntas non cooperetur gratiæ, ſed omnino nihil agat. Alter, quod non ſit in poteſtate voluntatis, conſentire, aut refragari. Prior refellitur ex illo 1. Corinth. 15. 10. *Gratia eius in me vacua non fuit, ſed abundantius illis omnibus laboraui: non ego autem, ſed gratia Dei mecum.* Quæ verba ſic explicat Auguſtin. in lib. de gratia, & lib. arbit. cap. 5. *Non ego autem, ſed gratia Dei*

mecum,

Digitized by Google

mecum, id eſt, non ego ſolus, ſed gratia Dei mecum; ac per hoc, nec gratia Dei ſola, nec ipſe ſolus, ſed gratia Dei cum illo. Hoc vnicũ teſtimonium tam clarè explicatum ſufficeret. Addam tamen plura Pſal. 29. 6. *Adiutor meus eſto, ne derelinquas me*. Et Pſalm. 69. 1. *Deus in adiutorium meum intende*. Si Deus adiuuat nos, ſanè & nos aliquid agimus, vt rectè argumentatur Auguſtin. ſerm. 13. de verbis Apoſtoli. *Nomen*, inquit, *Adiutoris præſcribit tibi, quia & tu ipſe aliquid agis*. Eodem ſpectat illud 2. Corinth. 6. 1. *Ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. Et Philipp. 4. 13. *Omnia poſſum in eo, qui me confortat*.

5. Hinc rectè colligũt Theologi, duplex eſſe officium gratiæ actualis: Vnũ, præuenire, mouere, præparare, & excitare voluntatẽ noſtram ad conſenſum: Alterum, voluntatem iam præparatam adiuuare, & cum ea cooperari ad conſenſum eliciendum. Vnde Auguſtinus in Enchiridio cap. 31. *Hominis voluntatẽ Deus præparat adiuuãdam, & adiuuat præparatam*. Et lib. 2. de peccat. meritis c. 18.

Quod

Quod ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante, & adiuuante non poſſumus. Et D. Bernardus lib. de gratia, & lib. arbitrio: *Conatus noſtri caſſi ſunt, ſi non adiuuantur: & nulli, ſi non excitantur.*

6. Poſterior refellitur ex illo, Act.7.51. *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis.* Loquitur de Iudæis, qui tametſi per gratiã, & inſpirationẽ Spiritus Sancti ſæpè excitarentur ad fidem, & pœnitentiam, nolebant tamẽ inſpirationi locum dare, ſed ſpõtè, ac plena libertate reſiſtebant. Cur alioquin fuiſſet reprehenſi? Eodem ſpectat illud, Pſalm.94. 8. *Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra*: id eſt, ſi internam vocem Spiritus Sancti perceperitis, nolite illi reſiſtere, ſed acquieſcite. Vbi ſupponit, in eorum eſſe poteſtate, vel obtemperare monitioni diuinæ, vel reluctari. Et illud Apocal.3.20. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum.* Conſentit Auguſtin. lib. de Spiritu, & litt. cap. 34. *Conſentire*, inquit, *vocationi Dei, vel ab ea diſſentire, propria*

Digitized by Google

pria voluntatis eſt. Et in libro de gratia Chriſti cap. 14. *Quis non videat venire quemquam, aut non venire arbitrio voluntatis?* Et in titulum Pſal. 71. propè finem: *Non erat in poteſtate tua vt non naſcereris ex Adamo: Eſt in poteſtate tua vt credas in Chriſtum*.

7. Accedit efficaciſſima ratio. Conſtat enim ex Scriptura, alios conſentire diuinæ vocationi; alios reſiſtere. Cõſenſerunt Matthæus in telonio, Zachæus in arbore, Latro in cruce, Paulus in itinere. Reſtiterunt Iudæi, de quibus Stephanus: *Vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis*. Vel ergo vtrique id liberè fecerunt, vel neceſſariò aut coactè. Si liberè, vicimus. Si neceſſariò aut coactè, duo ſequuntur abſurda. Vnũ, quod nec illi laudandi, nec hi vituperãdi ſint. Alterum, quod Deus det quibuſdam ſuam gratiam, & per eam ipſos cogat ad reſiſtendum; quod planè à diuina bonitate alienum eſt. Quid enim hoc aliud eſſet, quam Deum eſſe authorem peccati, & conferre ſuam gratiam in-

no-

noſtram perniciem, & condemnationem? Quod tamen, vt iam videbimus, concedit Caluinus.

CAPVT VI.

De Authore peccati.

1. DE hac materia ſunt hæ Caluini propoſitiones, vel potius blaſphemiæ. Prima. Deus ab æterno efficaciter voluit, ordinauit, & prædeſtinauit vt Adam peccaret, & totam poſteritatem in ruinam ſecum pertraheret. Secunda. Similiter ab æterno voluit, ordinauit, & prædeſtinauit, vt alia peccata fierent, quæ quotidie fiunt ab hominibus. Tertia. Vt hæc voluntas, & ordinatio executioni mandetur. Deus quotidie mandat, vrget, & impellit Diabolum, vt maleficia concipiat, & homines ad peccandũ inducat. Quarta. Neque eo contentus eſt, ſed ipſe quoque per ſe, occulta quadam vi incitat, mouet, & neceſſitat miſeros mortales ad

omnia

Digitized by Google

omnia flagitiorum genera perpetrãda. Quinta. Imò ipſe nobiſcũ peccata noſtra operatur; eoque magis ipſe quàm nos, quòd ipſe ſit principale agens, & operans; nos mera duntaxat inſtrumenta. Sexta. Quare ſimpliciter aſſerendũ eſt, Deum propriè eſſe cauſam, & authorem omnium pecccatorum. Omnia enim fiunt ipſo volente, ordinante, prædeſtinante, iubente, impellente, operante.

2. Hanc eſſe mentem Caluini, ex clariſſimis ipſius verbis alibi demonſtraui. Nec opus eſt longa confutatione. Horret animus, qui audit. Ex Scriptura diſertè ait Pſalm. 5. 5. *Quoniam non Deus volẽs iniquitatem tu es*. Et ibid. *Odiſti omnes, qui operantur iniquitatẽ*. Et Sap. 14. 9. *Similiter autẽ odio ſunt Deo impius, & impietas eius*. Et Ierem. 19. 5. *Ædificauerunt excelſa Baalim, ad cõburendos filios ſuos igni in holocauſtum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum*. Omitto ſimilia teſtimonia. Sed addo hanc efficaciſſimã rationem: Deus non

poteſt

Digitized by Google

poteſt efficaciter id velle fieri, quod ſeriò ac ſeuerè prohibet fieri? ſed ſeriò ac ſeuerè prohibet fieri peccata, vt patet ex decurſu totius Scripturæ: Ergo nō poteſt efficaciter velle, vt fiant peccata. Nihil certius.

CAPVT VII.

De Baptiſmo infantium.

1. CAluiniſtæ docent hæc duo. Primò, omnes fideles fidelium ab vtero materno naſci ſanctos, & hæredes vitæ ęternæ, ac proinde ſaluari poſſe ſine Baptiſmo. Filios autem infidelium, etiamſi baptizentur, non ſaluari, nec Baptiſmum illis prodeſſe. Secundò, filios illegitimos æternæ damnationi obnoxios eſſe, nec ad Baptiſmum admittendos.

2. Prius punctum docet Caluinus in Antidoto Concilij Tridentini ſeſſ. 6. c. 5. & lib. 2. Inſtit. cap. 6. §. 24. Et probat, quia illa promiſſo Abrahæ facta, Gen.

17.7. *Ero Deus tuus, & ſeminis tui poſt te*, pertinet ad omnes parentes fideles, & eorum filios: Ergo omnes filij fidelium vi illius promiſſionis, ſunt ſancti & hæredes vitæ æternæ: ergo ſi decedant ſine Baptiſmo, nihilominus ſaluantur, vi promiſſionis. Hic error poteſt refelli ex tribus principijs. Primum eſt, quod omnes infantes, tam fidelium, quàm infidelium naſcantur in peccato originali, Roman. 5. 12. & Eph. 2. 3. Alterum, quòd ratione peccati originalis, ſint filij mortis, iræ, damnationis. ibid. Tertium, quòd non poſſint effici filij Dei, niſi renaſcãtur per Baptiſmum. Ioan. 3. 3. Vnde Auguſt. epiſt. 28. ad Hieronymum: *Quiſquis dixerit, quòd in Chriſto viuificabuntur etiam paruuli, qui ſine Sacramenti eius participatione, de vita exeunt; hic profectò & contra Apoſtolicam prædicationem venit, & totam condemnat Eccleſiam: vbi propterea cum baptizandis paruulis feſtinatur, & curritur, quia ſine dubio creditur, alias in Chriſto viuificari non poſſe.*

3. Nec obſtat promiſſio Abrahæ facta.

cta. Imò ex illa ſumo argumentum cõtra Caluinum. Poteſt enim dupliciter explicari. 1. In ſenſu litterali. 2. In ſenſu myſtico. Si explicetur in litterali, nihil ad rem Caluini facit. Non enim Deus, ſecundùm litteram, promiſit Abrahæ & ſemini eius vitam æternam, ſed poſſeſſionem terræ Chanaam. Verba promiſſionis ſunt hæc: *Dabo tibi & ſemini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaam in poſſeſſionem æternam*. Si autem explicetur in ſenſu myſtico, tunc quidem poteſt intelligi de vitâ æterna, non tamen deſcendit ad filios per carnalem generationem, vt ſupponit Caluinus, ſed per fidem in Chriſtum, vt docet Apoſtolus Rom. 9. 6. *Non enim omnes, qui ex Iſrael ſunt, ÿ ſunt Iſraelitæ; neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filÿ: ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen: id eſt, non qui filÿ carnis, hi filÿ Dei: ſed qui filÿ ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine.* Et Galat. 3. 7. *Cognoſcite ergo, quia qui ex fide ſunt, ÿ ſunt filÿ Abrahæ.* Et ibidem. v. 9. *Qui ex fide ſunt, benedicentur cum fideli Abraham.*

Digitized by Google

Et ratio eſt manifeſta, quia poſt promiſ-
ſionem Abrahæ factam, Iacob & Eſau
ex parentibus fidelibus nati ſunt: Et ta-
men Eſau ab vtero materno non fuit
ſanctus & hæres vitæ æternæ, vt patet
ex illo Roman. 9. 13. *Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*.

4. Poſterius punctum, quod filij ex illegitimo thoro nati, ſint obnoxij æternæ damnationi, nec ad baptiſmum admittendi, docuerunt Caluiniſtæ in Synodo Vilnenſi, anno 1589. vt refert Adrianus Iunius lib. 3. de doctrina & moribus Euangelicorum cap. 17. Sed facilè refelluntur. Primò, quia Iephte ex muliere meretrice natus eſt, vt conſtat Iudic. 11. 1. Et tamen Apoſtolus recenſet illum inter Sanctos veteris Teſtamenti, qui per fidem ſaluati ſunt. Hebr. 11. 32. Deinde ex Euangelio certum eſt, Chriſtum æquè pro omnibus, tam legitimis, quàm illegitimis mortuum eſſe. Hos enim nuſquam legitur excluſiſſe; Cur ergo Caluiniſtæ excludunt.

CA-

Digitized by Google

CAPVT VIII.

De Exorciſmo.

1. INter ceremonias Baptiſmi, vna eſt Exorciſmus, quo ab homine baptizando expellitur Diabolus, ne vel Baptiſmum, vel fructum illius impediat. Eſt autem duplex pars Exorciſmi. Exſufflatio, & Adiuratio. Nam Sacerdos antequam baptizet aliquem, ſolet exſufflare & adiurare Diabolū vt exeat ab eo, qui baptizandus eſt. Et quidem, quando exſufflat, vtitur his verbis: *Exi ab eo immunde ſpiritus, & da locum aduenienti Spiritui ſancto, da honorem Deo viuo & vero.* Quando autem adiurat, vtitur iſtis: *Exorcizo te immunde ſpiritus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, vt exeas & recedas ab hoc famulo Dei N.*

2. Nunc quæſtio eſt, an hæc ceremonia toleranda & vſurpanda ſit? Negant Caluiniſtæ cum antiquis Pelagianis: Nos affirmamus cum Auguſtino,

Chryſoſtomo, & alijs Patribus. Primò, quia ſemper in Eccleſia Catholica fuit vſurpata, vt fatetur Caluinus lib. 4. cap. 15. §. 19. Secundò, quia ab initio in bonum ac laudabilem finem fuit inſtituta, teſte Auguſtino libro 6. contra Iulianum Pelagianum cap. 2. vbi ſic habet: *Verum eſt quod antiquitus veraci fide Catholica prædicatur & creditur per totam Eccleſiam, quæ filios fidelium nec exorcizaret, nec exſufflaret, ſi non eos de poteſtate tenebrarum, & à principe mortis erueret, &c.* Et lib. 2. de nuptijs & concupiſc. cap. 18. *Accuſat Eccleſiam in toto orbe diffuſam, in qua vbique omnes baptizandi infantuli non ob aliud exſufflantur, niſi vt ab eis princeps mundi eijciatur foras, &c.*

I. OBIECTIO.

3. Nec Chriſtus inſtituit Exorciſmũ, nec Apoſtoli vſurparunt: Ergo &c. Reſpond. Duo ſpectari debent in Exorciſmo. Vnum eſt, poteſtas eijciendi dæmonem. Hanc Chriſtus dedit Apoſtolis

Digitized by Google

lis & eorum ſucceſſoribus. Marci 3. 15. Alterum, externa ceremonia, quæ adhibetur ad eijciendum dæmonem. Hāc Eccleſia inſtituit, partim exemplo Chriſti, partim ſuo iure & authoritate. Quod ſic oſtendo. Illa externa ceremonia conſiſtit in duobus. Primò, in exſufflatione. 2. in pronunciatione horum verborum: *Exi ab eo, immunde ſpiritus.* Item: *Exorcizo te immunde ſpiritus, vt exeas ab eo.* Vtroque vſus eſt Chriſtus. Priori quidem Ioan. 20. 22. *Hoc cùm dixiſſet, inſufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum.* Sicut enim Chriſtus per inſufflationem ſignificabat, Spiritum ſanctum ingredi in Apoſtolos; ita Eccleſia per exſufflationem ſignificat, ſpiritum immundum exire ab infantibus. Poſteriori verò Marci 1. 25. *Et comminatus eſt ei IESVS dicens: Obmuteſce, & exi de homine.*

II. OBIECTIO.

4. Dæmon non expellitur ab infantibus per Exorciſmum, ſed per Baptiſ-

mum. Reſpondeo. Per vtrumque expellitur, ſed diuerſo modo. Per Baptiſmum expellitur ab anima: per Exorciſmum, à corpore & ſenſibus. Nota. Dæmon habet poteſtatem in homines nõ baptizatos, ratione peccati originalis, vt rectè notat D. Thomas 3. p. qu. 71. artic. 2. ad 1. Hanc autem poteſtatem habet tribus modis. Primò in anima, quæ per peccatum à Deo auerſa eſt, & Diabolo ſubiecta. 2. In corpore quod Diabolus poteſt vexare, agitare, ſtrangulare. 3. In phantaſia alijſque ſenſibus internis, & externis, quos poteſt afficere per illuſiones, deceptiones, terrores. Hinc ſequitur tribus modis expelli poſſe. 1. ab anima, quod fit per Baptiſmum. 2. à corpore, ne noceat, quod fit per Exorciſmum. 3. à ſenſibus, ne ludificet aut terreat, quod etiam fit per Exorciſmum.

CA-

Digitized by Google

CAPVT IX.

De Præſentia Chriſti in Euchariſtia.

1. CAluiniſtæ negāt, corpus & ſanguinem Chriſti verè, realiter, & ſubſtantialiter præſentem eſſe in Euchariſtia. Nos aſſerimus cum Scriptura & Patribus. Ex Scriptura habemus verba Chriſti, quæ clara ſunt: *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur. Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis effunditur.* Hinc Cyrillus Hieroſolymitanus catech. 4. myſtagogica: *Cùm Chriſtus ipſe dicat. Hoc eſt corpus meum, quis deinceps audeat dubitare? Et infrà: Aquam aliquando mutauit in vinum, & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in ſanguinem tranſmutauit?* Plura Patrum teſtimonia citaui lib. 2. cap. 3. quo Lectorem remitto.

CA-

Digitized by Google

CAPVT X.

De Circulo Caluiniſtico.

1. DAuid Paræus Caluiniſta obijcit nobis circulum, quod Scripturam probemus per Eccleſiam, & rurſum Eccleſiam per Scripturam. Cùm enim quæritur, Vnde ſcis Scripturam eſſe diuinam? Reſpondemus, quia Eccleſia ſua infallibili authoritate id dicit. Cùm iterum quæritur: Vnde ſcis Eccleſiam, quæ id dicit, habere infallibilem authoritatem? reſpondemus, quia Scriptura id dicit.

2. Ego viciſſim quæro ex illo, Vnde ſcis Scripturam eſſe diuinam? reſpondet, quia priuatus meus Spiritus hoc dicit. Sed vnde ſcis, priuatum tuum ſpiritum eſſe infallibilem, & diuinum? quia Scriptura hoc dicit. Certè & hic circulus eſt, mi Paræe. Nam Scripturam probas per priuatum Spiritum, eſt rurſus priuatum Spiritum per Scripturam. Pe-

rinde

rinde ac ſi aſſeras, Mater eſt proba, quia filius dicit, & filius eſt probus, quia mater dicit.

3. Res ſic habet, Philoſophi docent, committi circulum, quando hoc per illud, & illud per hoc probamus apud eum, qui neutrum concedit; & æquè de vtroque dubitat. Verbi gratia. Si negem & matrem & filium eſſe probum; circulum committes, probando matrem eſſe probam, quia filius dicit; & filium probum, quia mater dicit: Quare? quia vtrumque mihi æquè ignotum & incertum eſt. Probatio autem debet procedere à notis ad ignota, vel à conceſſis ad inconceſſa; vt ex Ariſtotele, & alijs Philoſophis manifeſtum eſt. Hinc colligo, circulum fore, ſi quis Chriſtianus apud Ethnicum, qui nec Eccleſiam, nec Scripturam admittit, probare vellet, Scripturam eſſe infallibilem, quia Eccleſia dicit; & Eccleſiam infallibilem, quia Scriptura dicit. Nam vtrumque illi ęquè ignotum, ęquè incertum eſt. E contrario, non fore circulum,

culum, ſi vnum per alterum probes apud eum, qui alterum admittit, alterum negat. Verbi gratia. Caluiniſta admittit Scripturam; negat Eccleſiæ infallibilitatem. Rectè ergo conuincam illum hoc modo: Scriptura, quam tu admittis, dicit Eccleſiam eſſe infallibilem: ergo reuera infallibilis eſt. Similiter, ſi quis idiota admittit iudicium Eccleſiæ, & tamen neſciat in particulari, libros Machabæorum eſſe canonicos; facilè perſuadebo illi ſine circulo, ſi ſic dicam: Eccleſia, cuius tu authoritatem agnoſcis, aſſeuerat libros Machabæorum eſſe canonicos: ergo non debes de hac re amplius dubitare.

4. Et hic modus probandi vſitatus eſt in Scripturis, & Patribus. Oſtendam vno vel altero exemplo. Phariſæi admittebant Moyſen, negabant Chriſtum. Conuicit eos Chriſtus his verbis, Ioan. 5. 36. *Si crederetis Moyſi, crederetis & mihi, de me enim ille ſcripſit.* Contra, Manichæi admittebant Chriſtum & Euangelium; negabant Moyſen & Prophetas.

tas. Conuicit eos Auguſtinus ſimili argumentandi modo in libris contra Fauſtum Manichæum, & lib. 1. de moribus Eccleſiæ Catholicæ cap. 1. & ſequentibus. Idem nos facimus. Nam rudes Catholicos, qui dubitant de aliqua Scripturæ parte, conuincimus iudicio Eccleſiæ, cui ſe ſubmittunt. Hæreticos verò, qui negant Eccleſiam, conuincimus ex Scripturis, quas non negant. Et ſic nullum committimus circulum.

5. Paræus hoc modo excuſari non poteſt. Nam ſpiritus priuatus, quem ipſe fingit, à nemine admittitur. Neminem ergo ex priuato ſpiritu poteſt conuincere. Quod ſic oſtendo. Nomine priuati ſpiritus intelligit internam teſtificationem Spiritus ſancti, quam quis in ſe experitur. Hic ſpiritus habet tria priuilegia. 1. quòd reperiatur in ſolis prædeſtinatis. 2. quòd ſolos prædeſtinatos, qui legunt vel audiunt Scripturas, infallibiliter faciat certos de diuina earum authoritate: ita vt ſtatim cùm audiunt

diunt vel legunt aliquid, infallibiliter norint diſcernere inter Scripturas diuinas, & non diuinas. 3. quòd eadem infallibiliter faciat eos certos de præſenti iuſtitia, futura perſeuerantia, & vita æterna. Hæc priuilegia colligit Paræus ex illo Ioan. 10. 27. *Oues meæ vocem meam audiunt*. Vbi per oues ait intelligi prædeſtinatos, & per vocem Dei, diuinam Scripturam.

6. Hoc poſito, videamus, an Paræus poſſit ſe expedire à circulo. Igitur quæro, Vnde probas, Paræe, Euangelium Ioannis eſſe verbum Dei? Ex priuato meo ſpiritu, inquis. Sed vnde probas, hunc tuum ſpiritum eſſe à Deo? Ex Euangelio Ioannis: *Oues meæ vocem meam audiunt*. Sed vnde ſcis, hoc Euangelium eſſe verbum Dei? Ex priuato meo ſpiritu. Sed vnde conſtat, hunc tuum ſpiritum eſſe à Deo? Ex Euangelio Ioannis. Sed ſi negem hoc Euangelium eſſe diuinum, vnde probabis? Ex priuato ſpiritu, qui mihi hoc teſtificatur. Sed cum ille ſpiritus ſuſpectus ſit, vnde

probas

Digitized by Google

probas à Deo eſſe? Iam ſæpè dixi; Quid mihi moleſtus es? Noli iraſci, bone vir. Non vides te in Circulo oberrare.

7. Magis conſtringam te. Vnde ſcis te habere internam teſtificationẽ Spiritus ſancti? Ex Euangelio Ioannis: *Oues meæ vocem meam audiunt*. At vnde ſcis te eſſe ouem Chriſti? Ex interna teſtificatione Spiritus ſancti. Sed vnde ſcis hanc teſtificationem eſſe à Spiritu ſancto? Quia ſum ouis Chriſti. Iterum oberras in Circulo. Nec facilè elaberis. Poteris quidem ſic argumentari: Oues Chriſti audiunt vocem ſui Paſtoris: ſed Paræus eſt ouis Chriſti: ergo Paræus audit vocem ſui Paſtoris. Maior vera eſt. Sed minor vnde probatur? Quid ſi dicam te hædum eſſe, non ouem; quid ages? An probabis te ouem eſſe, quia ſpiritum priuatum habes? At volebas probare, te ſpiritum priuatum habere, quia ouis es. En nouum circulum, quem tibi ſic inculco: Vnde conſtat tibi, Paræe, quod habeas priuatum ſpiritum teſtificantem? quia

ſum

ſum ouis Chriſti. Et vnde conſtat, quod ſis ouis Chriſti? quia habeo priuatum ſpiritum, qui id teſtificatur. Apage cum iſto Circulo.

LIBER

Digitized by Google

LIBER QVARTVS.

De Controuerſijs Anabaptiſtarum.

VAria ſunt genera Anabaptiſtarum. Aliqui vocantur Cathari, id eſt, puri ab omni peccato. Hi omittũt illum verſiculum orationis Dominicę. *Dimitte nobis debita noſtra*. Alij Tacentes, qui interrogati de religione, non reſpõdent; ſed quaſi attoniti hærent in ſuis phantaſijs. Alij Enthuſiaſtæ, qui iactant ſe cum Deo loqui, & cœleſtibus viſionibus illuſtrari. Alij Libertini, qui putãt Chriſtianam libertatem in eo conſiſtere, vt nulli Principi, aut Magiſtratui politico ſubiecti ſint. Alij Mennoniſtæ, à quodam Mennone Friſio ſic dicti. Alij

Digitized by Google

alijs nominibus appellantur. Horum dogmata, ſeu communia omnibus, ſeu aliquorum propria, ſunt hęc ferè. 1. Nullum eſſe peccatum originale. 2. Infantes non eſſe capaces Baptiſmi. 3. Apud Chriſtianos non debere eſſe Magiſtratum politicum. 4. Bellum Chriſtianis eſſe prohibitum. 5. Etiam iuramentum eſſe prohibitum. 6. Polygamiam eſſe licitam. 7. Matrimonium diſſolui poſſe ob diuerſitatem religionis. 8. Animas iuſtorum poſt hâc vitam extingui. Quæ omnia falſa ſunt, vt patebit ex ſequentibus.

CAPVT I.

De Peccato Originali.

1. ANabaptiſtæ, cum Pelagiani negantes infantes in conceptione contrahere peccatum originale ex Adamo, & cum illo naſci. Sed manifeſtè contra Scripturam, Pſal. 50. 7. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in pec-*

peccatis concepit me mater mea. Et Rom. 5.12. *Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors: Et ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccauerunt*. Et Epheſ. 2.3. *Eramus & non natura filij iræ: ſicut & cæteri*. Natura, id eſt, ex naturali natiuitate, ſeu propagatione ex Adamo.

2. Obijcitur illud Ezech. 18.20 *Filius non portabit iniquitatem patris*. Tametſi ergo Adamus peccauerit, nō debet hoc poſteris ipſius imputari. Reſpondeo. Filius non portabit iniquitatem patris, niſi ſit particeps peccati patris. Poteſt autē duobus modis eſſe particeps. Primò, ſi imitetur peccatum patris. Quo ſenſu dictum eſt, Exodi 20. 5. *Ego ſum Dominus Deus tuus, Zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam, & quartam generationem eorum, qui oderunt me*. Secundò, ſi ipſius voluntas conſtituatur in voluntate patris, tanquam Capitis, ſeu principij totius poſteritatis. Hoc modo ſumus participes peccati Adæ, iuxta illud: *In quo omnes peccauerunt*. Vide

Digitized by Google

Auguſtinum lib. 3. de peccat. meritis, & remiſſ. cap. 7.

3. Obijcitur & illud Rom. 4. 15. *Vbi non eſt lex, nec præuaricatio*. Sed infantibus non eſt lex, aut cognitio legis: ergo nec præuaricatio. Reſpondeo. Illa lex, quæ data eſt Adamo in paradiſo, *De ligno ſcientiæ boni, & mali ne comedas*, fuit etiam data poſteris ipſius. Et quia ille transgreſſus eſt hanc legē, omnes quoque poſteri in illo tranſgreſſi ſunt, teſte Apoſtolo, *In quo omnes peccauerunt*.

CAPVT II.

De Baptiſmo infantium.

1. ANabaptiſtæ docent, infantes nō eſſe capaces Baptiſmi, ideoque baptizandos non eſſe. Quod ſic probant: Illi ſoli ſunt capaces Baptiſmi, qui ſunt capaces doctrinæ, & fidei. Vult enim Chriſtus, eos, qui Baptiſmum ſuſcepturi ſunt, prius doceri, & credere, antequam baptizentur. Matth. 28, 19.

Docete

Digitized by Google

Docete omnes gentes, baptizãtes eos. Et Marci 16. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* At infantes, propter defectum ętatis, non ſunt capaces doctrinæ, & fidei: Ergo nec Baptiſmi.

2. Nos contra aſſerimus, eſſe capaces Baptiſmi, & legitimè baptizari poſſe. Primò, quia ſunt capaces gratiæ iuſtificãtis, vt patet exemplo Ioannis Baptiſtæ, qui in vtero materno ſanctificatus eſt, Luc. 1. 15. Ergo poſſunt per gratiam ſanctificantem liberari à peccato originali: Ergo ſunt capaces remedij contra peccatum originale: Ergo & Baptiſmi. Secundo, conſtat ex Scriptura, integras familias fuiſſe baptizatas, in quibus probabile eſt, fuiſſe aliquos infantes. Act. 16. 15. & infra v. 33. & 1. Corinth. 1. 16. Tertiò, certum eſt, ſemper vſitatum fuiſſe in Eccleſia, vt infantes baptizarentur. Vnde Auguſtin. lib. 10. de Geneſi cap. 23. *Conſuetudo*, inquit, *Matris Eccleſiæ in baptizandis paruulis nequaquam ſpernenda eſt, nec vllo modo ſuperflua deputanda, nec omnino credenda, niſi*

Apoſtolica eſſet Traditio. Et lib. 1. de peccat. meritis, & rem. cap. 26. expreſsè ait, Pelagianos non fuiſſe auſos negare Baptiſmum paruulorum, quod viderent in tota Eccleſia vſitatum eſſe.

3. Nec obſtat, quod non ſint capaces doctrinæ, & fidei; quia Chriſtus locutus eſt de ſolis adultis, cũ dixit: *Euntes, docete omnes gentes*. Et præſcripſit hũc ordinem Apoſtolis. 1. Vt inſtruerent illos in fide. 2. Vt baptizarent. 3. Vt docerent ſeruare pręcepta Dei. Qui ordo in infantibus ſeruari non poteſt. Obijcies. Reprobi non ſunt baptizandi: ſed multi ex infantibus ſunt reprobi: Ergo non ſunt baptizandi. Reſpondeo. Eodem argumento probaretur, nec adultos eſſe baptizandos, quia etiã multi ex adulti ſunt reprobi.

CAPVT III.

De Magiſtratu politico.

1. ANabaptiſtæ docent, non licere Chriſtianis gerere Magiſtratum

tum

tum politicum, erigere tribunalia, exercere iudicia, punire gladio. Primò, quia Chriſtus id prohibet Lucæ 22. 25. *Reges gentium dominantur eorum: vos autem non ſic*. Deinde Apoſtolus ait Epheſ. 4. 5. *Vnus Dominus, una fide, unũ Baptiſma*. Si vnus Dominus, nõ ergo plures. Faceſſãt igitur Reges, Principes, Magiſtratus.

2. Hic error refellitur à Chriſto, & Apoſtolo. Nam Chriſtus ait Matth. 22. 21. *Redde quæ ſunt Cæſaris Cæſari: quæ autem ſunt Dei, Deo*. Et Apoſtolus Rom. 13. 1. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non enim eſt poteſtas niſi à Deo: quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit*. Et infra: *Non ſine cauſa gladium portat. Dei enim Miniſter eſt: vindex in iram ei, qui malè agit*. Et 1. Tim. 2. 1. *Obſecro itaque orationes fieri pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt*. Et ad Titum 3. 1. *Admone ipſos Principibus, & poteſtatibus ſubditos eſſe*. Et 1. Petri 2. 27. *Deum timete, Regem honorificate*. Quid clarius dici potuit?

Digitized by Google

3. Cùm autem dixit Chriſtus, *vos autem non ſic*: non prohibuit Magiſtratum politicum, ſed inſtruxit Apoſtolos, vt ipſi, tanquam futuri Paſtores animarum, non tractarent ſæcularia, nec more ſæcularium dominarentur, ſed potius eſſent humiles. Similiter cùm dixit Apoſtolus? *Vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptiſma*, non excluſit Reges, & Principes, ſed pluralitatem Deorum. Vnus eſt enim Deus, *qui eſt Rex regum, & Dominus dominantium*, cuius alij Reges, & domini miniſtri ſunt. Rom. 13. 6.

CAPVT IV.

De Bello.

1. ANabaptiſtæ concedunt, bellum ex natura ſua licitum eſſe, & olim licitum fuiſſe Iudæis; negant tamē licitum eſſe Chriſtianis, quia Chriſtiani debent eſſe manſueti, & pacifici. Sed errant. Nam & Chriſtianis licitum eſt, vt docent Auguſtinus lib. 22. contra

Fau-

Digitized by Google

Fauſtum cap.74. & epiſt.5. ad Marcellinum, & epiſt.50. ad Bonifacium Comitem,& Ambr.lib.1.de officijs cap.40. & Gregorius lib.1. epiſt. 72. & alij paſſim.

2. Et probatur ex Euangelio. Nam Ioannes Baptiſta rogatus à militibus, *Quid faciemus & nos?* non diſſuaſit illis militiam, ſed dixit: *Nominem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti eſtote ſtipendijs veſtris*. Lucæ 3.14. Similiter Chriſtus rogatus à Phariſæis, an liceret Cæſari dare cenſum, ſeu tributum pro ſtipendijs militaribus, reſpondit *Reddite Cæſari quæ Cæſaris ſunt*. Vide Auguſtinum lib.22. contra Fauſtum cap.7.Et ratio duplex eſt. Vna quia Principes Chriſtiani poſſunt vti gladio in puniẽdis priuatis malefactoribus. Rom. 13. 4. Ergo etiam in vindicanda publica iniuria. Altera, quia bellum ex natura ſua licitum eſt,vt ſupponitur: Ergo etiã licitum eſt Chriſtianis, modò non ſit illis peculiari mandato prohibitum: At non eſt prohibitum.

3. Dices, prohibitum eſt à Chriſto

Matth.5.

Matth. 5. 39. *Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo: ſed ſi quis te percuſſerit in dextrã maxillam, præbe illi, & alteram*. Et Matth. 26. 52. *Conuerte gladium tuum in locum ſuum. Omnes enim qui accεperint gladium gladio peribunt*. Reſpondeo. Prius teſtimonium poteſt dupliciter intelligi. Primò, vt nunquam reſiſtas malo, ſed quotieſcunque te aliquis percutit in vnam maxillam, præbeas illi, & alterã. Hoc neceſse non eſt. Nã neque Chriſtus, neque Apoſtolus hoc fecit. Chriſtus enim cùm percuteretur in vnã maxillam coram Pontifice, non præbuit alteram, ſed reſtitit increpando: *Si bene locutus ſum, quid me cædis? Si autem malè, teſtimoniũ redde de malo*. (Ioan. 18. 23.) Similiter Paulus, cùm ex mandato Põtificis iuberetur percuti, reſpondit: *Percutiet te Deus paries dealbate*. (Act. 23. 3.) Secundò poteſt intelligi, vt non reſiſtas malo, id eſt, vt non quæras priuatam vindictam, ſed potius paratus ſis alterá maxillam præbere, id eſt, alteram iniuriam accipere, quàm acceptam vlciſci.

Hoc

Hoc Chriſtus vult. Nec inde ſequitur, bellum eſse illicitum. Nam etiam qui bellum infert, non debet hoc facere ex priuato affectu vindictæ, ſed ex recta intentione boni publici, vt rectè notat Auguſtinus lib.22. contra Fauſtum cap. 74. D. Thomas in 2. 2. quæſt.40. art.1. Molina de iure, & iuſt. diſp.107. & alij.

4. In altero teſtimonio ſunt duę partes. Vna, *Conuerte gladium tuum in locum ſuum*. Vbi Chriſtus non loquitur de bello, ſed modeſtè reprehendit Petrum, ob has cauſas. 1. quòd cū omnes Apoſtoli, interrogaſsent, *Domine, ſi percutimus in gladio?* ipſe ſolus nō expectato Chriſti reſponſo, ſtrinxiſset gladium, & ſeruum Pontificis vulneraſset. 2. quòd temerarium eſset, vnum hominem contra integram militum cohortem inſurgere. 3. quòd, ſi opus fuiſset, Angeli Chriſtum defendiſsent. *An putas*, inquit, *quia non poſſum rogare Patrem, & exhibebit mihi modo pluſquam duodecim legiones Angelorum?* 4. quòd non vellet ſuā mortem impediri. *Calicem, quem dedit*

mihi

mihi Pater, non vis vt bibam illum? Hæc nõ obſtant, quò minus bellum ſit licitum, ſeruatis iuſti belli conditionibus.

5. Altera pars eſt: *Omnes enim qui acceperint gladium gladio peribunt.* Vbi non vult ſignificare; omnes gladio perituros, qui gladium acceperint, quia cõſtat hoc falſum eſſe; ſed allegat veterem legem, quæ iubebat homicidam occidi. Gen. 9. 6. *Quicunque effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius.* Et Leuit. 24. 17. *Qui percuſſerit, & occiderit hominem, morte moriatur.* Ex eo autẽ, quod homicidæ ſecundum legem debeant occidi, non ſequitur, bellum eſſe illicitũ; alioqui fuiſset etiam illicitum in veteri Teſtamento, quia ibi lex illa lata eſt contra homicidas. Et ratio eſt, quia bellum ſuſcipitur pro defenſione publicæ iuſtitiæ, & ad publicam iniuriam propulſandam, aut vindicandam; quod rectè fieri poteſt. Homicidium autem committitur contra publicam legem Decalogi, & contra iuſtitiam; quod rectè fieri non poteſt.

CA-

CAPVT V.

De Iuramento.

1. IVrare nihil aliud eſt, quàm Deum qui mentiri non poteſt, in teſtem vocare. Quod dupliciter fit. Vel enim vocamus eum in teſtem, quando aliquid aſſerimus; vel quando aliquid promittimus. Vnde duplex ſolet diſtingui iuramentum, aſſertorium, & promiſſorium. In priori vocamus eum in teſtem, quod aſſertio noſtra ſit vera: in poſteriori, quod promiſſio noſtra ſinceré facta ſit.

2. Nunc quæſtio eſt, an Chriſtianis licitum ſit iurare? Negant Anabaptiſtæ, quia dicunt Chriſtum prohibuiſſe Matth. 5. 33. vbi dedit nobis hanc legem: *Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non periurabis. Ego autem dico vobis, non iurare omnino neque per cœlum, quia thronus Dei eſt: neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum eius: neque per Ieroſolymam, quia ciui-*

tas

tas eſt magni Regis: neque per caput tuum iuraueris, quia non potes vnum capillum album facere aut nigrum. Sit autem ſermo veſter, Eſt, eſt, Non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt. Quam legem repetit Iacobus Apoſtolus in epiſtola ſua canonica. cap. 5. 12. *Ante omnia autem, fratres mei, nolite iurare neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcunque iuramentum. Sit autem ſermo veſter, Eſt, eſt, Non, non.*

3. Nos contra aſſerimus, non iuramentum, ſed abuſum iuramẽti à Chriſto prohibitum eſſe. Prior pars patet, quia Apoſtolus Paulus ſæpe legitur iuraſſe, quod nõ feciſſet, ſi à Chriſto fuiſſet abſolutè prohibitum. Rom. 1. 9. *Teſtis mihi eſt Deus.* Et 2. Corinth. 1. 23. *Teſtem mihi inuoco Deum in animam meam.* Et Philip. 1. 8. *Teſtis mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Ieſu Chriſti.* Et 1. Tim. 5. 21. *Teſtor coram Deo, & Chriſto Ieſu.* Et in epiſt. ad Hebræos cap. 6. v. 16. affirmat, omnem controuerſiam finiri per iuramentum. Quod etiam con-

confirmari poteſt ex quotidiana praxi, quæ viget apud Chriſtianos in iudicijs, & tribunalibus. Quando enim reus ſuā innocentiam non poteſt probare per teſtes, iubetur illam interpoſito iuramento atteſtari. Et ſic ceſſat lis, & controuerſia.

4. Poſteriorem ſic explico. Abuſus iuramenti in eo cōſiſtit, quòd aliqui ſoleant facile, etiam in rebus parui momenti; & ſine vlla neceſſitate Deum in teſtem vocare, quod eſt contra reuerētiam Deo debitam. Hunc abuſum prohibet Chriſtus; *Ego autem dico vobis, non iurare omnino*: Vbi particula *(omnino)* non ſignificat, quod nullo caſu liceat iurare; ſed quod nulla forma, neque per Deū, neque per creaturas licitum ſit iurare abſque neceſſitate. Quod alibi alijs verbis exprimitur. Exodi 20. 7. *Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum*: Et Deut. 5. 10. *Non vſurpabis nomen Domini Dei fruſtra*. Vbi iſtæ duæ particulæ, *fruſtra*, & *in vanum*, idem valent, ac ſi dicas, temerè, & ſine neceſſitate.

Vide

Vide Auguſtinum libro de mendacio capit. 15.

CAPVT VI.

De Polygamia.

1. ANabaptiſtæ docent licitam eſſe polygamiam, id eſt, licitum eſſe homini Chriſtiano plures ſimul habere vxores; quod damnatum eſt in Concilio Tridẽtino ſeſs. 24. can. 2. Nos tria tempora diſtinguimus. Primum ab initio mundi vſque ad Abrahamum. Secundũ ab Abrahamo vſque ad Chriſtum. Tertium à Chriſto vſque ad finem mũdi. In primo fuerunt primi parentes cum proximis ſuis poſteris. In ſecundo Iudæi cum ſuis progenitoribus, Abrahamo, Iſaac, & Iacob. In tertio ſunt Chriſtiani.

2. Igitur in primo viguit ſola monogamia, ex Dei inſtitutione. Gen. 1. 27. *Maſculum, & fœminam creauit eos*. In ſecundo cõceſſa eſt polygamia. In tertio redu-

reducta eſt monogamia, & exploſa polygamia, Matthæi 19. 4. *Qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fœminam fecit eos*. Et 1. Corinth 7. 2. *Vnuſquiſque ſuam vxorem habeat, & vnaquæque ſuum virum habeat*.

CAPVT VII.

De vinculo Matrimonij.

1. ANabaptiſtæ docent, vinculum Matrimonij apud Chriſtianos diſſolui poſſe propter hæreſim alterius coniugis, quod etiam damnatum eſt in Trident. ſeſſ. 24. can. 5. Et meritò. Nam Chriſtus Matth. 19. 6. generatim dicit; *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet*.

2. Nec obſtat, quod olim Iudæis cōceſſum ſit, dato libello repudij, dimittere vxores ſuas, & alias ducere; quia hoc factum eſt propter duritiem cordis eorum, iuxta illud Matth. 19. 8. *Moſes ad duritiem cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic*.

Vnde & Chriſtus generatim dixit, Marci 10.11. *Quicunque dimiſerit vxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam:* Et Apoſtolus Rom. 7.2. *Quia ſub viro eſt mulier, viuente viro, alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir eius, ſoluta eſt à lege viri. Igitur viuente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro.*

3. Loquor de Chriſtianis; quia aliud eſt de infidelibus. Nam ſi duo infideles contrahant matrimonium, & poſtea alter coniugum fiat Chriſtianus. & alter perſiſtat in infidelitate, poteſt Chriſtianus infidelem dimittere, & cum alia Chriſtiana contrahere, vt docet Apoſtolus, 1. Corinth. 7.15. Quod Chriſtianis non licet. In nullo enim caſu poteſt maritus Chriſtianus vxorem Chriſtianam dimittere, & cum alia coutrahere. Dices. Poteſt id facere ob fornicationem, ſeu adulterium, vt fatetur Chriſtus Matth. 5.32. *Omnis qui dimiſerit vxorem ſuam. excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat.* Reſpondeo. Aliud eſt, dimitte-

mittere vxorem ſuam propter fornicationem; aliud, illa dimiſſa, ac viuente, aliam ducere. Prius conceſſum eſt à Chriſto, non poſterius. Sic explicat Apoſtolus 1. Corinth. 7. 10. cùm ait: *Ijs autem, qui matrimonio iuncti ſunt præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit* (ob fornicationem) *manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari*. Vbi duo conſideranda ſunt: Vnum, quod aliquando vxor poſſit diſcedere à viro, ex legitima cauſa. Alterum, quòd viuente viro, nō poſſit alium virum accipere, ſed debeat vel manere innupta, vel priori viro reconciliari.

CAPVT VIII.

De animabus iuſtorum poſt hanc vitam.

1. ANabaptiſtæ, præſertim qui Libertini dicti ſunt, docent animas iuſtorum poſt hanc vitam dormire, id eſt, extingui, vt refert Caluinus

Digitized by Google

in pſychopannychia, & noſter Bellarminus lib. 4. de Chriſto cap. 7. Poteſt autem dupliciter hoc intelligi. 1. quod dormiant, ſeu extinguantur in perpetuum. 2. quòd non quidem in perpetuum, ſed vſque ad extremum iudicij diem.

2. Priori ſenſu manifeſtè falſum eſt, quia tollit immortalitatē animæ. Nam ſi animæ iuſtorum extinguuntur poſt hanc vitam in perpetuum, certè immortales non ſunt, ſed æquè mortales, ac animæ brutorum animalium: Nec poſt hanc vitam habent vllam mercedem laborum ſuorum: Nec vlla datur Eccleſia triumphantium hominum in cœlis. Quæ omnia abſurda ſunt.

3. Poſteriori etiam falſum eſt. Primò, quia anima Chriſti poſt hāc vitam non fuit extincta vſque ad diem iudicij. Secundò, nec animæ Abraham, Iſaac, & Iacob, iuxta illud Matthæi 22. 32. *Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob. Non eſt Deus mortuorum, ſed viuentium*, Tertiò, nec anima Samuelis.

muelis. 1. Reg. 28. 12. Quartò, nec anima Oniæ Pontificis. 2. Machab. 15. 12. Quintò, nec anima Latronis, cui dictum eſt: *Hodie mecum eris in Paradiſo*. Denique nec animæ eorum, ad quas deſcendit Chriſtus in triduo mortis. 1. Pet. 3. 19.

Digitized by Google

LIBER QVINTVS.

De Controuerſijs Politicorum.

POlitici non pertinent ad peculiarem aliquam ſectam, ſed cum quauis religione permixti ſunt. Nam & apud Catholicos, & apud Lutheranos, & Caluiniſtas reperiuntur aliqui, qui vel pluris faciunt politiam, quàm fidem Chriſti; vel certè, qui mouent quęſtiones aliquo modo ad politiam pertinentes. Porrò capita, quæ ab ipſis diſputantur initio huius operis recenſita ſunt. Ea nunc ordine perſequar.

CA-

Digitized by Google

CAPVT I.

An quilibet in ſua fide ſaluari poſſit?

1. MVlti politici putant, Catholicos in Catholica, Lutheranos in Lutherana, Caluiniſtas in Caluiniſtica fide ſaluari poſſe. Quod dupliciter explicari poteſt. Primò, omnes & ſingulos ſaluari poſſe in ſua fide, modò credant in Chriſtum, iuxta illud Ioan. 3. 15. *Vt omnis qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat vitam æternam*. Ratio eſt. Qui tenet fundamentum fidei, ſaluari poteſt: At Chriſtus eſt fundamentum fidei, teſte Apoſtolo, 1. Corint. 3. 11. *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus IESVS*. Ergo qui tenet hoc fundamentum, id eſt, qui credit in Chriſtum, ſaluari poteſt. Iam verò Catholici, Lutherani, & Caluiniſtæ credunt in Chriſtum: Ergo per fidem in Chriſtum ſaluari poſſunt.

Digitized by Google

2. Secundò, omnes & ſingulos ſaluari poſse in ſua fide, modò credant 12. articulos fidei, qui in Symbolo Apoſtolorum comprehenſi ſunt. Ratio eſt, quia in illis articulis continetur ſumma, ſeu regula totius fidei Chriſtianæ, vt rectè notat D. Auguſtinus ſerm. 13. 5. de tempore, cum ait: *Symbolum eſt regula fidei veſtra breuis, & grandis. Breuis, numero verborum: grandis, pondere ſententiarum*. Et ſerm. 181. *Apoſtoli certam regulam fidei tradiderunt, quam ſecundũ numerum Apoſtolorum duodecim ſententijs cõprehenſam, Symbolum vocauerunt: per quam credentes Catholicam tenerent vnitatem, & hæreticam conuincerent prauitatem*. Nunc autem Catholici, & Lutherani, & Caluiniſtæ credunt 12. articulos fidei, qui in Symbolo comprehenſi ſunt. Ergo per hanc fidem ſaluari poſsunt.

Prior explicatio diſcutitur.

3. Prior explicatio poteſt 2. modis intelligi. Primò, omnes ſaluari poſse, qui

qui confuſè credunt in Chriſtum, etiāſi non credant in particulari præcipua myſteria de Chriſto. Secundò, omnes ſaluari poſſe, qui diſtinctè credunt in Chriſtum, credendo Chriſti diuinitatem, humanitatem, natiuitatem ex Virgine, paſſionem, mortem, reſurrectionem, & alia myſteria, quæ in Symbolo Apoſtolorum conſignata ſunt. Si intelligatur hoc ſecundo modo, iam coincidit cum poſteriori explicatione, de qua paulò poſt. Si autem intelligatur primo modo, falſum eſt. Non enim ſufficit ad ſalutem, ſi confusè tantùm credas in Chriſtum. Primò, quia alioqui omnes hæretici ſaluari poſſent, vt Ariani, Donatiſtæ, Pelagiani, & ſimiles alij. Omnes enim vt minimum confuſè credunt in Chriſtum. At conſequens eſt contra Euangelium, in quo zizania iubentur alligari in faſciculos ad comburendum. Matth. 23. 25. Hæretici autem ſunt zizania. Secundò, ſi Catholici in Catholica, Lutherani in Lutherana, & Caluiniſtæ in Caluiniſti-

ca ſaluari poſſent, eò quòd omnes ſaltem confuſè credant in Chriſtum; quid neceſſe eſſet tot lites, & controuerſias inter ipſos excitare? Aut cur Lutherani excluderent Catholicos, & Caluiniſtas, & hi viciſſim illos? Si enim quiſque per fidem in Chriſtum ſaluari poteſt; maneat quiſque in ſua fide; ceſſent perſecutiones, & anathemata; ſeruetur pax, & tranquillitas. Hoc autem non fit.

4. Nec obſtant teſtimonia Scripturæ, quæ pro priori explicatione illata ſunt. Non enim intelliguntur de Chriſto inconfuſo, ſed diſtinctè, & in particulari, quoad præcipua myſteria, quæ nobis reuelata ſunt. Verbi gratia. Cùm Chriſtus de ipſo dixit, *Vt omnis qui credit in ipſum non pereat*, locutus eſt ſpeciatim de ſua diuinitate, vt patet ex contextu, qui ſic habet: *Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret: vt omnis qui credit in ipſum non pereat*. Et infrà: *Qui credit in eum, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus.*

Digitized by Google

tus eſt; quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei. Itaque non ſufficit ſi credas in Chriſtum confusè, ſed neceſſe eſt vt credas in Chriſtum, quatenus eſt Vnigenitus Dei filius.

5. Similiter, cùm Apoſtolus dixit, Chriſtum eſſe fundamentum fidei, locutus eſt de pręcipuis Chriſti myſterijs, vt alibi ſe explicat. Nēpe de Chriſti diuinitate, Rom. 1. 4. *Qui prędeſtinatus eſt filius Dei*. De humanitate, Gal. 4. 4. *Miſit Deus filium ſuum, factum ex muliere*, De paſſione, 1. Corinth. 1. 23. *Nos autem prędicamus Chriſtum crucifixum*. De morte, ſepultura, & reſurrectione, ibidem cap. 15. 3. *Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris, secūdum Scripturas: & quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die*. Et infra v. 14. *Si autem Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt prędicatio noſtra: inanis eſt & fides veſtra*. De Aſcenſione Epheſ. 4. 8. *Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem*. De ſeſſione ad dexteram Dei Patris. Coloſſ. 3. 1. *Quę ſurſum ſunt*

ſapi-

Digitized by Google

ſupite, vbi Chriſtus eſt in dextra Dei ſedens: Et de alijs ſimilibus, quæ ſigillatim cõplexus eſt Athanaſius in Symbolo, & tandem ita concludit: *Hæc eſt fides Catholica, quam niſi quiſque fideliter firmiterque crediderit, ſaluus eſſe non poterit.*

Poſterior diſcutitur.

6. In poſteriori explicatione ſumitur hoc principiũ, Omnes ſaluari poſſe, qui credunt 12. articulos fidei in Symbolo Apoſtolorum comprehẽſos. Quod verum eſt cum his limitationibus. 1. Si explicitè credas 12. articulos ſecũdum verum, & legitimum ſenſum. 2. Si reliquos articulos, qui non ſunt in Symbolo, vt minimum credas implicitè, id eſt, ſi generatim credas, quod Eccleſia credit; & paratus ſis in particulari credere quidquid ab Eccleſia credendum proponitur. 3. Si nullum habeas errorem verę fidei contrarium. 4. Si ſerues mandata Dei. Hinc ita concludo: illi non poſſunt ſaluari in ſua fide,

de, qui neque explicitè credunt 12. articulos Symboli iuxta legitimum ſenſum; neque parati ſunt alios credere, qui ab Eccleſia credendi proponuntur; neque deponunt errores veræ fidei cōtrarios: neque ſeruant mandata Dei. At Lutherani, & Caluiniſtæ ſunt tales: ergo in ſua fide ſaluari non poſſunt.

7. Minorem probo per ſingulas partes. Primò, quia vt taceam de alijs articulis, non credunt hunc, *Sanctam Eccleſiam Catholicam*. Secundò, nec parati ſunt credere alios articulos, qui à ſancta Eccleſia Catholica ad credendum proponuntur. Imò parati potius ſunt Eccleſiam calumniari, quaſi à vera fide defecerit, & adultera facta ſit. Tertiò, neque deſerunt errores veræ fidei cōtrarios, de quibus libris ſuperioribus actum eſt. Denique, tantum abeſt, vt ſeruent præcepta Decalogi, vt etiā doceant, ſeruari non poſſe: in quo partim ſuæ malitiæ prætextum quærunt; partim accuſant Deum quaſi impoſſibile à nobis exigat.

C. A-

Digitized by Google

CAPVT II.

An liceat negare fidem Chriſti ad vitandam mortem?

1. REfert Euſebius lib. 6. hiſtoriæ Eccleſiaſt. cap. 37. fuiſſe olim hæreticos, qui docerent, non peccare eos, qui in perſecutionibus negãt Chriſtum externa voce, modò cum corde confiteantur. Idem hoc tẽpore ſentiunt multi Politici. Sed malè. Primò, quia eſt contra confeſſionẽ fidei, quæ nos obligat, vt fidem Chriſti non negemus. Quod ipſemet Chriſtus affirmat, Matthæi 10. 32. *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis eſt. Qui autem negauerit me corã hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis eſt.* Vnde Auguſtinus tract. 36. in Ioannem. *Quanta vita eſt confiteri Chriſtum, tanta mors eſt negare Chriſtum.*

2. Deinde eſt contra virtutem veri-

tatis

tatis. Nam veritas obligat nos, vt non mentiamus. Mentiremur autem, ſi externa voce negaremus fidem Chriſti, quam interno corde confitemur. Hinc ſequitur, eaſdem ob cauſas, non licere negare, te eſſe Catholicum, ſi Catholicus es. Primo, quia hoc eſſet negare fidem Chriſti, quod eſt contra obligationem confeſſionis fidei. Secundò, eſſet mendacium, quod eſt contra obligationem veritatis. Quæres, an etiam peccaret, qui negaret ſe Lutheranum, aut Caluiniſtam eſſe, ſi reuera talis eſſet? Reſpondeo. Peccaret quidem contra veritatem, quia mentiretur; non tamen contra confeſſionem fidei, quia illa non obligat illum ad confitendam falſam fidem, qualis eſt Lutherana, & Caluiniſtica.

Digitized by Google

CAPVT III.

An aliquando liceat tacere, aut diſſimulare fidem Chriſti.

1. ALiud eſt negare fidem, quod nõ licet, vt dixi: aliud tacere, diſſimulare, occultare, de quo hic diſputamus: Et poteſt eſſe duplex quęſtio. Vna, an aliquis poſſit tacere, aut diſſimulare fidem, quando rogatur à Iudæis, Turcis, aut Gentilibus, an ſit Chriſtianus? Vel ab hæreticis, an ſit Catholicus? Reſpond. Si interrogatur à perſona publica, non poteſt tacere, aut ambiguè tergiuerſari, ſed tenetur apertè confiteri, quod res eſt, etiam cum periculo vitæ. Si autem interrogatur à priuata perſona, poteſt tacere, aut eludere, dicendo, Quid ad te? quorſum me rogas? Ratio eſt, quia publica perſona habet poteſtatem interrogandi, quam priuata non habet. Vide Sanchez lib. 2. Moral. c. 4. num. 6. & alios ibidem.

2. Al-

2. Altera eſt, an aliquis exiſtens apud gentiles vel hæreticos tempore perſecutionis, poſſit fugere vel ſe occultare, ne cogatur reſpondere de rebus fidei, vt ſic periculum mortis euadat? Reſpõdeo. Poteſt, iuxta illud Matth. 10. 23. *Cùm autem perſequentur vos in ciuitate iſta, fugite in aliam*. Quod etiam Paulus ſuo exemplo approbauit. Cùm enim cuſtodirentur portæ ciuitatis, per murum in ſporta dimiſſus eſt, vt ſuga ſe ſaluaret. Act. 9. 25. & 2. Corinth. 11. 13. Videatur S. Athanaſius in Apologia pro ſua ſuga.

3. Poteſt tamen fieri, vt huiuſmodi ſuga propter aliquam circumſtantiam ſit illicita; præſertim in Paſtore vel Epiſcopo, qui ratione ſui officij tenetur manere apud ſuos ſubditos, tempore communis perſecutionis, etiam cum periculo vitæ: idque ex duplici cauſa. Primò, ne ſubditi fideles qui manent in perſecutione, relinquantur ſine Paſtore, cuius præſentia tunc maximè neceſſaria eſt, c. Sciſcitaris, 7. quæſt. 1. Secun-

dò, ne infideles contemnant noſtram religionem, quando vident eam à proprijs Paſtoribus in caſu neceſſitatis non defendi. D. Thomas in 2. 2. qu. 3. art. 2. ad 2.

CAPVT IV.

An aliquando liceat ſimulare alienam fidem?

1. Dictum eſt, quomodò Chriſtianus debeat ſe gerere circa cõfeſſionem propriæ fidei. Nunc videndum eſt, an poſſit aliquandò ſimulare alienam ſectam aut religionem. Quod dupliciter fieri poteſt. Primò externis verbis, vt ſi dicat ſe Arianum, aut Iudæum, aut Turcam, aut Gentilem eſſe, cùm non ſit. Hòc nnnquam licet, vt ſuprà oſtendi: tum quia hoc eſt negare fidem Chriſti: tum quia eſt apertum mẽdacium. Secundò externis ſignis, vt ſi cum Gẽtilibus, adoret idolum, aut cum hæreticis publicè oret, conciones audiat,

Digitized by Google

diat, & quæ ſimilia ſunt. Eſt ergo quæſtio, an liceat homini Chriſtiano & Catholico, apud hęreticos vel alios infideles vſurpare huiuſmodi ſigna, vt occultet ſe Chriſtianum & Catholicum eſſe, ne fortè cognitus occidatur?

2. Aliqui generatim putant licere, modò fiat animo ſimulandi tantùm, abſque interna voluntate profitendi falſam religionem. Ita Adrianus in 4. quæſt. 1. de Baptiſmo in reſp. ad 5. argumentum. Et videtur eſſe ſententia D. Hieronymi in cap. 2. ad Galatas, vbi ait vtilem eſſe ſimulationem, & aſſumendam in tempore. Et excuſat Apoſtolos, qui per ſimulationem vſurparũt ceremonias Moſaicas, quæ iam erant abrogatæ & illicitæ.

3. Alij vtuntur diſtinctione. Nam externa ſigna, quibus ſimulari poteſt falſa religio, poſſunt reuocari ad duo capita. Quædam propriè ac ſpeciatim inſtituta ſunt ad cultum falſæ religionis: alia verò, tametſi propria ſint infidelium, non tamen inſtituta ſunt ad

cultum falſæ religionis, ſed alium finem. Putant igitur priora eſſe illicita, & confeſſionem fidei; non item poſteriora. Ita Alexander, Antoninus, Nauarrus, Bannes, & alij apud Valentiam tom.3.qu.3.p.2. dub.4. Vt hæc doctrina melius examinetur, ad particularia ſigna deſcendendum eſt, hoc modo & ordine.

CAPVT V.

An liceat per ſimulationem idola colere?

1. NOn licet. Primò, quia Apoſtolus damnat huiuſmodi cultum 2.Corinth.6.14. Secundò, conſtat Marcellinum Pontificem grauiter peccaſſe, quòd ob metum mortis, idolis ſacrificauerit, vt patet ex Pontificali Damaſi. Tertiò, multi Martyres per ſimulationem potuiſſent euadere mortem, & tamen noluerunt, quia iudicabant non licere. Quarto, qui per ſimulationem ado-

Digitized by Google

adorat idola, committit mendacium, non quidem verbo, ſed facto; quia ſignificat ſe eſſe idololatram, cùm non ſit: At mendacium nullo modo licitum eſt. (infra c. 20.

2. Solent obijci aliquot exempla in contrarium. Primo exemplum Iehu regis Iſrael, qui ſimulabat ſe velle ſacrificium offerre idolo Baal, vt haberet occaſionem occidēdi ſacerdotes Baal, qui erant in templo congregati. 4. Reg. 10. 19. Quam ipſius ſimulationem approbauit Deus, cùm dixit: *Studioſè egiſti quod rectum erat, & placebat in oculis meis.* ibidem v. 30.

3. Deinde exemplum Heliſæi Prophetæ, qui etiam approbauit ſimulationem in cauſa religionis. Cùm enim Naaman Syrus, vt ſatisfaceret Regi ſuo gentili, vellet per ſimulationem adorare idolum in templo Remmon, petiuit ab Heliſęo vt pro ſe oraret Deũ pro condonatione huius peccati. Reſpondit Heliſæus: *Vade in pace.* 4. Reg. 5. 19. Quaſi diceret; Poteris hoc bona cô-

ſcientia, facere ſi non habes animum adorandi falſum Deum; ſed tantùm ſimulandi adorationem.

4. Tertiò exemplum Dauidis, qui immutando faciem ſuam coram rege Achis, ſimulabat ſe ſtultum eſſe, vt euaderet periculum mortis, quod putabat ſibi imminere. 2. Reg. 21. 13. His exemplis vtitur Adrianus loco citato ad ſuã ſententiam confirmandam, quam prę cedenti cap. recenſui.

5. Reſpond. Hæc exempla non obſtant noſtræ reſolutioni. Primò, quia Iehu per illam ſimulationem verè peccauit, vt docet D. Auguſtinus libro contra mendacium cap. 2. vbi id confirmat ex illo 4. Reg. 10. 31. *Iehu non cuſtodiuit, vt ambularet in lege Domini Dei Iſrael, in toto corde ſuo*. Nec verũ eſt, quod Deus illam approbauerit. Solùm laudauit factum Iehu in eo, quòd omnes ſacerdotes Baal occiderit, & domum Achab funditus deleuerit, vt ex contextu patet.

6. Adoratio Naaman Syri non fuit

cere-

ceremonia religioſa, ſed politica & licita. Non enim flectebat genua in templo Remmon vt coleret idolum, ſed vt Regi ſuo pręſtaret ſeruitium politicum. Pro quo notandum eſt, fuiſſe morem Regis Syriæ, vt inniteretur humeris alicuius famuli, ſiue in templo, ſiue in foro; ideoque famulum, cuius humeris innitebatur, ex officio debuiſſe hoc obſequium illi præſtare vbicunque Rex eſſet. Si ergo vel ſtaret, vel ambularet, vel genu flecteret; neceſſe erat famulum etiam ſtare vel ambulare, vel genu flectere, non intuitu religionis, ſed ratione obſequij ciuilis, quod quilibet ſeruus tenetur exhibere ſuo Domino. Vnde magna erat differentia inter Naaman & Regem. Nam adoratio Regis fiebat intuitu religionis. Cùm enim eſſet homo gentilis, colebat idolum adoratione ſeu genuflexione. Adoratio autē Naaman fiebat intuitu ciuilis obſequij. Cũ enim flecteret genu, non alio animo faciebat, quàm vt ſuo Regi genu flectenti, famulandi ſtudio, ſubſeruiret.

Ita Abulenſis in libro 4. Reg. cap. 5. q. 25. Liranus ibid. circa textum, Azor. lib. 8. Moralium cap. 27. q. 7. & nonnulli alij.

7. Dauid coram Rege Achis non ſimulauit falſam religionem, de qua ſimulatione hic agimus; ſed ſtultitiam & morbum. An licite, quæſtio eſt, quę huc non pertinet. Videatur D. Thomas in 2.2. quæſt. 111. art. 1. ad 2.

CAPVT VI.

An liceat cum hæreticis publicè orare?

1. SI naturam rei ſpectes, non eſt per ſe malum ſed indifferens, ire ad templa hæreticorum aut gentilium. Poteſt enim, ratione circumſtantiarum vel bene, vel male fieri. Male quidem, ſi fiat vel animo profitendi falſam religionem; vel cum aliorum offenſione & ſcandalo; vel denique, cum noſtro vel alieno periculo. Bene, ſi his omnibus ſecluſis, bona intentione oremus Deum;

&

Digitized by Google

& aliunde ſit aliqua rationabilis neceſſitas, cur ibi potius, quam alibi opus ſit id præſtare.

2. Quod duplici exemplo declarari poteſt. Primò, exemplo Catholicorum, qui habitant inter hæreticos. Nam ſi Princeps illorum ſit hæreticus, & mandet vt omnes ſubditi cuiuſcunque ſint fidei, orationis tempore ad vnum templum conueniant, poterunt Catholici id præſtare: modò Princeps non mandet hoc in odium religionis, ſed ob aliũ finem licitum & honeſtum. Ita Azor. lib. 8. moral. cap. 27. qu. 5. Deinde exemplo ſerui Chriſtiani, qui apud Turcas vel Gentiles captus eſt. Nam ſi Dominus illius velit vti ipſius ſeruitio, non ſolùm domi, ſed etiam in templo poteſt ſeruitium illi præſtare, & dum præſtat, ſimul animum orandi ſtudio, ad Deum attollere. Sicut de Naaman dictum eſt. Vide Azorium ibid. q. 7.

CA-

CAPVT III.

An aliquando liceat tacere, aut diſſimulare fidem Chriſti.

1. ALiud eſt negare fidem, quod nō licet, vt dixi: aliud tacere, diſſimulare, occultare, de quo hic diſputamus: Et poteſt eſſe duplex quęſtio. Vna, an aliquis poſſit tacere, aut diſſimulare fidem, quando rogatur à Iudæis, Turcis, aut Gentilibus, an ſit Chriſtianus? Vel ab hæreticis, an ſit Catholicus? Reſpond. Si interrogatur à perſona publica, non poteſt tacere, aut ambiguè tergiuerſari, ſed tenetur apertè confiteri, quod res eſt, etiam cum periculo vitæ. Si autem interrogatur à priuata perſona, poteſt tacere, aut eludere, dicendo, Quid ad te? quorſum me rogas? Ratio eſt, quia publica perſona habet poteſtatem interrogandi, quam priuata non habet. Vide Sanchez lib. 2. Moral. c. 4. num. 6. & alios ibidem.

2. Al-

2. Altera eſt, an aliquis exiſtens apud gentiles vel hæreticos tempore perſecutionis, poſſit fugere vel ſe occultare, ne cogatur reſpondere de rebus fidei, vt ſic periculum mortis euadat? Reſpõdeo. Poteſt, iuxta illud Matth. 10. 23. *Cùm autem perſequentur vos in ciuitate iſta, fugite in aliam*. Quod etiam Paulus ſuo exemplo approbauit. Cùm enim cuſtodirentur portæ ciuitatis, per murum in ſporta dimiſſus eſt, vt fuga ſe ſaluaret. Act. 9. 25. & 2. Corinth. 11. 13. Videatur S. Athanaſius in Apologia pro ſua fuga.

3. Poteſt tamen fieri, vt huiuſmodi fuga propter aliquam circumſtantiam ſit illicita; præſertim in Paſtore vel Epiſcopo, qui ratione ſui officij tenetur manere apud ſuos ſubditos, tempore communis perſecutionis, etiam cum periculo vitæ: idque ex duplici cauſa. Primò, ne ſubditi fideles qui manent in perſecutione, relinquantur ſine Paſtore, cuius præſentia tunc maximè neceſſaria eſt, c. Sciſcitaris, 7. quæſt. 1. Secun-

dò, ne infideles contemnant noſtram religionem, quando vident eam à proprijs Paſtoribus in caſu neceſſitatis non defendi. D. Thomas in 2. 2. qu. 3. art. 2. ad 2.

CAPVT IV.

An aliquando liceat ſimulare alienam fidem?

1. Dictum eſt, quomodò Chriſtianus debeat ſe gerere circa cōfeſſionem propriæ fidei. Nunc videndum eſt, an poſſit aliquandò ſimulare alienam ſectam aut religionem. Quod dupliciter fieri poteſt. Primò externis verbis, vt ſi dicat ſe Arianum, aut Iudæum, aut Turcam, aut Gentilem eſſe, cùm non ſit. Hòc nnnquam licet, vt ſuprà oſtendi: tum quia hoc eſt negare fidem Chriſti: tum quia eſt apertum mēdacium. Secundò externis ſignis, vt ſi cum Gētilibus, adoret idolum, aut cum hæreticis publicè oret, conciones audiat,

Digitized by Google

diat, & quæ ſimilia ſunt. Eſt ergo quæſtio, an liceat homini Chriſtiano & Catholico, apud hereticos vel alios infideles vſurpare huiuſmodi ſigna, vt occultet ſe Chriſtianum & Catholicum eſſe, ne fortè cognitus occidatur?

2. Aliqui generatim putant licere, modò fiat animo ſimulandi tantùm, abſque interna voluntate profitendi falſam religionem. Ita Adrianus in 4. quæſt. 1. de Baptiſmo in reſp. ad 5. argumentum. Et videtur eſſe ſententia D. Hieronymi in cap. 2. ad Galatas, vbi ait vtilem eſſe ſimulationem, & aſſumendam in tempore. Et excuſat Apoſtolós, qui per ſimulationem vſurparũt ceremonias Moſaicas, quæ iam erant abrogatæ & illicitæ.

3. Alij vtuntur diſtinctione. Nam externa ſigna, quibus ſimulari poteſt falſa religio, poſſunt reuocari ad duo capita. Quædam propriè ac ſpeciatim inſtituta ſunt ad cultum falſæ religionis: alia verò, tametſi propria ſint infidelium, non tamen inſtituta ſunt ad

Digitized by Google

cultum falſæ religionis, ſed alium finem. Putant igitur priora eſſe illicita, & confeſſionem fidei; non item poſteriora. Ita Alexander, Antoninus, Nauarrus, Bannes, & alij apud Valentian tom.3.qu.3.p.2. dub.4. Vt hæc doctrina melius examinetur, ad particularia ſigna deſcendendum eſt, hoc modo & ordine.

CAPVT V.

An liceat per ſimulationem idola colere?

1. NOn licet. Primò, quia Apoſtolus damnat huiuſmodi cultum 2.Corinth.6.14. Secundò, conſtat Marcellinum Pontificem grauiter peccaſſe, quòd ob metum mortis, idolis ſacrificauerit, vt patet ex Pontificali Damaſi. Tertiò, multi Martyres per ſimulationem potuiſſent euadere mortem, & tamen noluerunt, quia iudicabant non licere. Quarto, qui per ſimulationem ado-

Digitized by Google

adorat idola, committit mendacium., non quidem verbo, ſed facto; quia ſignificat ſe eſſe idololatram, cùm non ſit: At mendacium nullo modo licitum eſt. (infra c. 20.

2. Solent obijci aliquot exempla in contrarium. Primo exemplum Iehu regis Iſrael, qui ſimulabat ſe velle ſacrificium offerre idolo Baal, vt haberet occaſionem occidēdi ſacerdotes Baal., qui erant in templo congregati. 4. Reg. 10. 19. Quam ipſius ſimulationem approbauit Deus, cùm dixit: *Studioſè egiſti quod rectum erat, & placebat in oculis meis.* ibidem v. 30.

3. Deinde exemplum Heliſæi Prophetæ, qui etiam approbauit ſimulationem in cauſa religionis. Cùm enim Naaman Syrus, vt ſatisfaceret Regi ſuo gentili, vellet per ſimulationem adorare idolum in templo Remmon., petiuit ab Heliſęo vt pro ſe oraret Deũ pro condonatione huius peccati. Reſpondit Heliſæus: *Vade in pace.* 4. Reg. 5. 19. Quaſi diceret; Poteris hoc bona cõ-

ſcientia, facere ſi non habes animum adorandi falſum Deum; ſed tantùm ſimulandi adorationem.

4. Tertiò exemplum Dauidis, qui immutando faciem ſuam coram rege Achis, ſimulabat ſe ſtultum eſſe, vt euaderet periculum mortis, quod putabat ſibi imminere. 2. Reg. 21. 13. His exemplis vtitur Adrianus loco citato ad ſuã ſententiam confirmandam, quam præcedenti cap. recenſui.

5. Respond. Hæc exempla non obſtant noſtræ reſolutioni. Primò, quia Iehu per illam ſimulationem verè peccauit, vt docet D. Auguſtinus libro contra mendacium cap. 2. vbi id confirmat ex illo 4. Reg. 10. 31. *Iehu non cuſtodiuit, vt ambularet in lege Domini Dei Iſrael, in toto corde ſuo*. Nec verũ eſt, quod Deus illam approbauerit. Solùm laudauit factum Iehu in eo, quòd omnes ſacerdotes Baal occiderit, & domum Achab funditus deleuerit, vt ex contextu patet.

6. Adoratio Naaman Syri non fuit

cere-

ceremonia religioſa, ſed politica & licita. Non enim flectebat genua in templo Remmon vt coleret idolum, ſed vt Regi ſuo pręſtaret ſeruitium politicum. Pro quo notandum eſt, fuiſſe morem Regis Syriæ, vt inniteretur humeris alicuius famuli, ſiue in templo, ſiue in foro; ideoque famulum, cuius humeris innitebatur, ex officio debuiſſe hoc obſequium illi præſtare vbicunque Rex eſſet. Si ergo vel ſtaret, vel ambularet, vel genu flecteret; neceſſe erat famulum etiam ſtare vel ambulare, vel genu flectere, non intuitu religionis, ſed ratione obſequij ciuilis, quod quilibet ſeruus tenetur exhibere ſuo Domino. Vnde magna erat differentia inter Naaman & Regem. Nam adoratio Regis fiebat intuitu religionis. Cùm enim eſſet homo gentilis, colebat idolum adoratione ſeu genuflexione. Adoratio autē Naaman fiebat intuitu ciuilis obſequij. Cũ enim flecteret genu, non alio animo faciebat, quàm vt ſuo Regi genu flectenti, famulandi ſtudio, ſubſeruiret.

Ita Abulenſis in libro 4. Reg. cap. 5. q. 25. Liranus ibid. circa textum, Azor. lib. 8. Moralium cap. 27. q. 7. & nonnulli alij.

7. Dauid coram Rege Achis non ſimulauit falſam religionem, de qua ſimulatione hic agimus; ſed ſtultitiam & morbum. An licite, quæſtio eſt, quę huc non pertinet. Videatur D. Thomas in 2.2. quæſt. 111. art. 1. ad 2.

CAPVT VI.

An liceat cum hæreticis publicè orare?

1. SI naturam rei ſpectes, non eſt per ſe malum ſed indifferens, ire ad templa hæreticorum aut gentilium. Poteſt enim, ratione circumſtantiarum vel bene, vel male fieri. Male quidem, ſi fiat vel animo profitendi falſam religionem; vel cum aliorum offenſione & ſcandalo; vel denique, cum noſtro vel alieno periculo. Bene, ſi his omnibus ſeclufis, bona intentione oremus Deum;

&

Digitized by Google

&aliunde ſit aliqua rationabilis neceſſitas, cur ibi potius, quam alibi opus ſit id præſtare.

2. Quod duplici exemplo declarari poteſt. Primò, exemplo Catholicorum, qui habitant inter hæreticos. Nam ſi Princeps illorum ſit hæreticus, & mandet vt omnes ſubditi cuiuſcunque ſint fidei, orationis tempore ad vnum templum conueniant, poterunt Catholici id præſtare: modò Princeps non mandet hoc in odium religionis, ſed ob aliũ finem licitum & honeſtum. Ita Azor. lib. 8. moral. cap. 27. qu. 5. Deinde exemplo ſerui Chriſtiani, qui apud Turcas vel Gentiles captus eſt. Nam ſi Dominus illius velit vti ipſius ſeruitio, non ſolùm domi, ſed etiam in templo poteſt ſeruitium illi præſtare, & dum præſtat, ſimul animum orandi ſtudio, ad Deum attollere. Sicut de Naaman dictum eſt. Vide Azorium ibid. q. 7.

CA-

CAPVT III.

An aliquando liceat tacere, aut diſſimulare fidem Chriſti.

1. ALiud eſt negare fidem, quod nō licet, vt dixi: aliud tacere, diſſimulare, occultare; de quo hic diſputamus: Et poteſt eſſe duplex quęſtio. Vna, an aliquis poſſit tacere, aut diſſimulare fidem, quando rogatur à Iudæis, Turcis, aut Gentilibus, an ſit Chriſtianus? Vel ab hæreticis, an ſit Catholicus? Reſpond. Si interrogatur à perſona publica, non poteſt tacere, aut ambiguè tergiuerſari, ſed tenetur apertè confiteri, quod res eſt, etiam cum periculo vitæ. Si autem interrogatur à priuata perſona, poteſt tacere, aut eludere, dicendo, Quid ad te? quorſum me rogas? Ratio eſt, quia publica perſona habet poteſtatem interrogandi, quam priuata non habet. Vide Sanchez lib. 2. Moral. c. 4. num. 6. & alios ibidem.

2. Al-

Digitized by Google

2. Altera eſt, an aliquis exiſtens apud gentiles vel hæreticos tempore perſecutionis, poſſit fugere vel ſe occultare, ne cogatur reſpondere de rebus fidei, vt ſic periculum mortis euadat? Reſpõdeo. Poteſt, iuxta illud Matth. 10. 23. *Cùm autem perſequentur vos in ciuitate iſta, fugite in aliam*. Quod etiam Paulus ſuo exemplo approbauit. Cùm enim cuſtodirentur portæ ciuitatis, per murum in ſporta dimiſſus eſt, vt fuga ſe ſaluaret. Act. 9. 25. & 2. Corinth. 11. 13. Videatur S. Athanaſius in Apologia pro ſua fuga.

3. Poteſt tamen fieri, vt huiuſmodi fuga propter aliquam circumſtantiam ſit illicita; præſertim in Paſtore vel Epiſcopo, qui ratione ſui officij tenetur manere apud ſuos ſubditos, tempore communis perſecutionis, etiam cum periculo vitæ: idque ex duplici cauſa. Primò, ne ſubditi fideles qui manent in perſecutione, relinquantur ſine Paſtore, cuius præſentia tunc maximè neceſſaria eſt, c. Sciſcitaris, 7. quæſt. 1. Secun-

dò, ne infideles contemnant noſtram religionem, quando vident eam à proprijs Paſtoribus in caſu neceſſitatis non defendi. D. Thomas in 2. 2. qu. 3. art. 2. ad 2.

CAPVT IV.

An aliquando liceat ſimulare alienam fidem?

1. DIctum eſt, quomodò Chriſtianus debeat ſe gerere circa cōfeſſionem propriæ fidei. Nunc videndum eſt, an poſſit aliquandò ſimulare alienam ſectam aut religionem. Quod dupliciter fieri poteſt. Primò externis verbis, vt ſi dicat ſe Arianum, aut Iudæum, aut Turcam, aut Gentilem eſſe, cùm non ſit. Hòc nnnquam licet, vt ſuprà oſtendi: tum quia hoc eſt negare fidem Chriſti: tum quia eſt apertum mēdacium. Secundò externis ſignis, vt ſi cum Gētilibus, adoret idolum, aut cum hæreticis publicè oret, conciones audiat,

Digitized by Google

diat, & quæ ſimilia ſunt. Eſt ergo quæſtio, an liceat homini Chriſtiano & Catholico, apud hæreticos vel alios infideles vſurpare huiuſmodi ſigna, vt occultet ſe Chriſtianum & Catholicum eſſe, ne fortè cognitus occidatur?

2. Aliqui generatim putant licere, modò fiat animo ſimulandi tantùm, abſque interna voluntate profitendi falſam religionem. Ita Adrianus in 4. quæſt. 1. de Baptiſmo in reſp. ad 5. argumentum. Et videtur eſſe ſententia D. Hieronymi in cap. 2. ad Galatas, vbi ait vtilem eſſe ſimulationem, & aſſumendam in tempore. Et excuſat Apoſtolos, qui per ſimulationem vſurparũt ceremonias Moſaicas, quæ iam erant abrogatæ & illicitæ.

3. Alij vtuntur diſtinctione. Nam externa ſigna, quibus ſimulari poteſt falſa religio, poſſunt reuocari ad duo capita. Quædam propriè ac ſpeciatim inſtituta ſunt ad cultum falſæ religionis: alia verò, tametſi propria ſint infidelium, non tamen inſtituta ſunt ad

cultum falſæ religionis, ſed alium finem. Putant igitur priora eſſe illicita, & confeſſionem fidei; non item poſteriora. Ita Alexander, Antoninus, Nauarrus, Bannes, & alij apud Valentiam tom.3.qu.3.p.2. dub.4. Vt hæc doctrina melius examinetur, ad particularia ſigna deſcendendum eſt, hoc modo & ordine.

CAPVT V.

An liceat per ſimulationem idola colere?

1. NOn licet. Primò, quia Apoſtolus damnat huiuſmodi cultum 2.Corinth.6.14. Secundò, conſtat Marcellinum Pontificem grauiter peccaſſe, quòd ob metum mortis, idolis ſacrificauerit, vt patet ex Pontificali Damaſi. Tertiò, multi Martyres per ſimulationem potuiſſent euadere mortem, & tamen noluerunt, quia iudicabant non licere. Quarto, qui per ſimulationem ado-

Digitized by Google

adorat idola, committit mendacium, non quidem verbo, ſed facto; quia ſignificat ſe eſſe idololatram, cùm non ſit: At mendacium nullo modo licitum eſt. (infra c. 20.

2. Solent obijci aliquot exempla in contrarium. Primo exemplum Iehu regis Iſrael, qui ſimulabat ſe velle ſacrificium offerre idolo Baal, vt haberet occaſionem occidēdi ſacerdotes Baal, qui erant in templo congregati. 4. Reg. 10. 19. Quam ipſius ſimulationem approbauit Deus, cùm dixit: *Studioſè egiſti quod rectum erat, & placebat in oculis meis.* ibidem v. 30.

3. Deinde exemplum Heliſæi Prophetæ, qui etiam approbauit ſimulationem in cauſa religionis. Cùm enim Naaman Syrus, vt ſatisfaceret Regi ſuo gentili, vellet per ſimulationem adorare idolum in templo Remmon, petiuit ab Heliſęo vt pro ſe oraret Deū pro condonatione huius peccati. Reſpondit Heliſæus: *Vade in pace.* 4. Reg. 5. 19. Quaſi diceret; Poteris hoc bona có-

ſcientia facere ſi non habes animum adorandi falſum Deum; ſed tantùm ſimulandi adorationem.

4. Tertiò exemplum Dauidis, qui immutando faciem ſuam coram rege Achis, ſimulabat ſe ſtultum eſſe, vt euaderet periculum mortis, quod putabat ſibi imminere. 2. Reg. 21. 13. His exemplis vtitur Adrianus loco citato ad ſuã ſententiam confirmandam, quam pręcedenti cap. recenſui.

5. Reſpond. Hæc exempla non obſtant noſtræ reſolutioni. Primò, quia Iehu per illam ſimulationem verè peccauit, vt docet D. Auguſtinus libro contra mendacium cap. 2. vbi id confirmat ex illo 4. Reg. 10. 31. *Iehu non cuſtodiuit, vt ambularet in lege Domini Dei Iſrael, in toto corde ſuo.* Nec verũ eſt, quod Deus illam approbauerit. Solùm laudauit factum Iehu in eo, quòd omnes ſacerdotes Baal occiderit, & domum Achab funditus deleuerit, vt ex contextu patet.

6. Adoratio Naaman Syri non fuit cere-

ceremonia religioſa, ſed politica & licita. Non enim flectebat genua in templo Remmon vt coleret idolum, ſed vt Regi ſuo pręſtaret ſeruitium politicum. Pro quo notandum eſt, fuiſſe morem Regis Syriæ, vt inniteretur humeris alicuius famuli, ſiue in templo, ſiue in foro; ideoque famulum, cuius humeris innitebatur, ex officio debuiſſe hoc obſequium illi præſtare vbicunque Rex eſſet. Si ergo vel ſtaret, vel ambularet, vel genu flecteret; neceſſe erat famulum etiam ſtare vel ambulare, vel genu flectere, non intuitu religionis, ſed ratione obſequij ciuilis, quod quilibet ſeruus tenetur exhibere ſuo Domino. Vnde magna erat differentia inter Naaman & Regem. Nam adoratio Regis fiebat intuitu religionis. Cùm enim eſſet homo gentilis, colebat idolum adoratione ſeu genuflexione. Adoratio autẽ Naaman fiebat intuitu ciuilis obſequij. Cũ enim flecteret genu, non alio animo faciebat, quàm vt ſuo Regi genu flectenti, famulandi ſtudio, ſubſeruiret.

Ita Abulenſis in libro 4. Reg. cap. 5. q. 25. Liranus ibid. circa textum, Azor. lib. 8. Moralium cap. 27. q. 7. & nonnulli alij.

7. Dauid coram Rege Achis non ſimulauit falſam religionem, de qua ſimulatione hic agimus; ſed ſtultitiam & morbum. An licite, quæſtio eſt, quę huc non pertinet. Videatur D. Thomas in 2. 2. quæſt. 111. art. 1. ad 2.

CAPVT VI.

An liceat cum hæreticis publicè orare?

1. SI naturam rei ſpectes, non eſt per ſe malum ſed indifferens, ire ad templa hæreticorum aut gentilium. Poteſt enim, ratione circumſtantiarum vel bene, vel male fieri. Male quidem, ſi fiat vel animo profitendi falſam religionem; vel cum aliorum offenſione & ſcandalo; vel denique, cum noſtro vel alieno periculo. Bene, ſi his omnibus ſecluſis, bona intentione oremus Deum;

&

Digitized by Google

& aliunde ſit aliqua rationabilis neceſſitas, cur ibi potius, quam alibi opus ſit id præſtare.

2. Quod duplici exemplo declarari poteſt. Primò, exemplo Catholicorum, qui habitant inter hæreticos. Nam ſi Princeps illorum ſit hæreticus, & mandet vt omnes ſubditi cuiuſcunque ſint fidei, orationis tempore ad vnum templum conueniant, poterunt Catholici id præſtare: modò Princeps non mandet hoc in odium religionis, ſed ob aliũ finem licitum & honeſtum. Ita Azor. lib. 8. moral. cap. 27. qu. 5. Deinde exemplo ſerui Chriſtiani, qui apud Turcas vel Gentiles captus eſt. Nam ſi Dominus illius velit vti ipſius ſeruitio, non ſolùm domi, ſed etiam in templo poteſt ſeruitium illi præſtare, & dum præſtat, ſimul animum orandi ſtudio, ad Deum attollere. Sicut de Naaman dictum eſt. Vide Azorium ibid. q. 7.

CA-

CAPVT VII.

An liceat conciones hæreticorum audire?

1. HOc intellige, in illis locis, vbi Catholici cum hæreticis permixti ſunt, vt in Germania, Polonia, Belgio. Ratio dubitandi eſt, quia talis ceremonia eſt inſtituta ad cultum falſæ religionis: ergo ſemper eſt illicita, juxta regulam Alexandri, Antonini, & aliorum, qui cap. 4. §. 3. citati ſunt. Contra verò eſt, quòd multi boni viri ſine ſcrupulo audiant conciones hereticas, quos damnare non poſſumus.

2. Reſpond. Aliud eſt, habere conciones hæreticas; aliud, audire. Prius ex ſe malum eſt, quia nunquam licet docere hæreſim. Poſterius ex ſe indifferens eſt; & poteſt bene vel male fieri. Male quidem, ſi fiat vel animo diſcendi hæreſim, vel cum ſcandalo aliorum, vel cum periculo ſubuerſionis. Bene, ſi, his malis excluſis, fiat in eum finem vt

hæ-

hæreticorum errores faciliùs & ſecuriùs refutentur. Igitur tametſi actio docendi hæreſim ex ſe inſtituta ſit ad cultum falſæ religionis, & ideo ſemper illicita, tamen actio audiendi eiuſmodi conciones non eſt determinata ad vnũ finem, ſed ad varios ordinari poteſt. 1. ad cultum falſæ religionis. Sic illicita eſt. 2. ad confutationem erroris. Sic licita eſt, ſi abſit ſcãdalum & periculum. Idem fit in contrario. Nam etiam audire fidem CHRISTI, poteſt referri ad duos diuerſos fines. 1. ad eam diſcendam. 2. ad oppugnandam. Priori modo audiebant illam multi Iudæi & Gentiles tempore Chriſti; poſteriori Phariſæi.

CAPVT VIII.

An liceat Sacramenta cum hæreticis participare?

1. LVtherani & Caluiniſtę agnoſcũt duo tantùm Sacramenta, Baptiſ-

ptiſmum & Euchariſtiam. Dico ergo primò, non licere Baptiſmum ab illis petere, extra caſum neceſſitatis. Ratio eſt; quia licet ipſi verum Baptiſmũ administrent, adhibita legitima materia & forma cum intentione baptizandi; tamen, cùm eundẽ Baptiſmum poſſimus petere à Catholicis, impium & ſcandaloſum eſt confugere ad hæreticos. Adieci, *Extra caſum neceſſitatis*. Nam ſi eſſet vrgens neceſſitas & non adeſſet Catholicus, qui Baptiſmum conferret, liceret accipere ab hæretico.

2. Dico 2. Non licere etiam cum Lutheranis aut Caluiniſtis Euchariſtiã participare; quia ipſi vel non habent verum Sacramentum Euchariſtiæ, ex defectu Sacerdotum conſecrantium; Vel ſi aliquando habent, quod rarum eſt, profitẽtur peculiarem errorem circa idem Sacramentum. Nam Caluiniſtæ negant corpus & ſanguinem Chriſti realiter adeſſe in Sacramento. Lutherani concedunt quidem adeſſe, ſed ſimul aſſerunt, manere ſubſtantiam pa-

nis

Digitized by Google

nis & vini cum ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti. Si ergo Catholici cum illis communicarent, viderentur fauere ipſorum errori.

CAPVT IX.

An liceat Matrimonia cum hæreticis contrahere?

1. CErtum eſt, generatim loquendo, non licere. Primò, quia eſt contra prohibitionem Eccleſię, can. *Caue*, & can. *Non oportet*, 28. q. 3. Deinde, eſt ſcandaloſum. Tertiò eſt periculoſum, quia Catholicus, qui accipit hæreticam, ſe, & filios ſuos exponit periculo ſubuerſionis. Quartò, committit ſacrilegium, prophanando ſacramentum Matrimonij, dum illud hæreticæ perſonæ adminiſtrat. Quæ omnia fusè proſequitur noſter Serarius in libello de Catholicorum cum hæreticis matrimonio.

2. ¶ Solet tamen ſpeciatim diſputari, An Catholici in Germania poſſint contra-

Digitized by Google

trahere cum hæreticis, præſertim cùm iam vſu id receptum ſit? Affirmat Azorius lib.8. moralium cap.15.q.5. & Sanchez lib.7.de Matrimonio, diſp.17. nu.5. qui citant pro ſe Nauarrum. Alij contrarium tenent. Ego exiſtimo, Catholicos in Germania ſæpe excuſari poſſe. Primò, quia Canones illi, qui prohibent talia matrimonia; vel non ſunt recepti in Germania; vel certè per contrariam conſuetudinem abrogati. Secundò, in Germania ceſſat ſcandalum. Tertiò, fieri poteſt vt Catholicus ſit tam firmus in fide, vt non ſit periculum ſubuerſionis: Et ab initio contractus poteſt excipere, vt proles catholicè educetur. Quartò, ignorantia poteſt illum excuſare à peccato ſacrilegij. Multi enim Catholici inculpabiliter ignorant, contractum matrimonij cùm hęreticis eſſe ſacrilegum. Imo Nauarrus, Sanchius, & Azorius, qui aiunt in Germania licitum eſſe, negarent eſſe ſacrilegum.

CA-

Digitized by Google

CAPVT X.

An liceat comitari Hæreticos ad ſepulturam?

1. ALiqui putant licere, quia nihil mali apparet in eo, quod quis ſepeliat mortuos, aut funera eorum proſequatur. Alij, non licere, quia, qui hoc facit, videtur illorum hæreſim approbare. Sed diſtinguendum eſt. Nam in ijs locis, vbi Catholici cum hæreticis promiſcuè viuunt, & quotidie ſine prohibitione aut excommunicationis periculo cum illis conuerſantur; licitum eſt Catholicis proſequi & comitari funera hæreticorum, ſi præciſe ſpectetur ſepultura. 1. quia in eiuſmodi locis, vbi nulla eſt prohibitio, nullum poteſt eſſe ſcandalum: ergo ſaltem ex hac parte licitum eſt. 2. Sepelire mortuos, eſt opus miſericordiæ: ergo ex affectu miſericordiæ honeſtè fieri poteſt. 3. Catholicus poteſt ducere vxorem hæreticam,

vt ex

vt ex magnis Authoribus dictum eſt: ergo poteſt illam poſt mortem ſepelire. Hic enim minus mali apparet, quam ibi.

2. At in alijs locis, vbi prohibitum eſt Catholicis conuerſari cum hæreticis, ſub pœna excommunicationis; non licitum eſt funera hæreticorum comitari. 1. quia talis prohibitio, cùm iuſta ſit, obligat in conſcientia: Ergo contra conſcientiam faceret, qui illam prohibitionem tranſgrederetur. 2. quia tametſi ſepelire mortuos, ſit opus miſericordiæ, quando fit ex interno miſericordiæ affectu, non tamen eſt laudabile, ſi fiat contra prohibitionem Eccleſiæ. Habemus ſimile exemplũ in Scriptura. Offerre Deo holocauſtum, erat opus pium ac religioſum in lege Moſaica: Et qui illud offerebat ex affectu diuini cultus, laudabiliter faciebat. At Saul, qui illud obtulit contra prohibitionem Samuelis, grauiter peccauit, &, in pœnam peccati, regno priuatus eſt. 1. Reg. 13. 9. & cap. 15. 22.

CA-

Digitized by Google

CAPVT XI.

An liceat libros hæreticorum legere?

1. AFfirmant Politici. Nos diſtinguimus. Iure naturali, ac diuino prohibitum eſt legere libros hæreticorum, quando eſt periculum defectionis à fide: licitum, quando non eſt tale periculum. Iure humano, variæ factæ ſunt prohibitiones. Hoc tempore duæ extant generales, Vna in Bulla Cęnæ Domini, cum adiuncta excommunicatione, reſeruata Pontifici. Altera in Indice librorum prohibitorum, cum adiuncta excommunicatione, non reſeruata Pontifici. Vnde ſequitur, 1. legentes libros hæreticorum ſine facultate, & diſpenſatione, incurrere duplicem excommunicationem: Vnam Bullæ; alteram Indicis: Et ab vna poſſe abſolui à proprio Confeſſario; ab altera, non niſi à Pontifice, aut habente priuilegium à Pontifice. 2. Poſſe aliquem in-

cidere in excommunicationē Indicis, ita vt non incidat in excommunicationem Bullæ, ſi nimirum legat libros, qui prohibiti ſunt in Indice, & nō ſunt prohibiti in Bulla. Nam in Bulla tantùm prohibiti ſunt libri manifeſtè hæretici, in Indice plures alij.

2. Dices 1. Aliquando neceſſe eſt legere libros hæreticorum, præſertim quando errores illorum refutandi ſunt, qui aliunde quàm ex eorum libris integrè, & certò cognoſci non poſſunt. Ergo generales illæ prohibitiones nō ſunt iuſtæ, & rationabiles. Reſpondeo, Non ſequitur, quia quando neceſſe eſt legere libros hæreticorum ad eos confutandos, tunc petenda eſt diſpenſatio, ſeu facultas legendi, quæ non negabitur, ſi is qui petit, videatur idoneus ad confutandum.

3. Dices 2. Libri hæreticorum continent multa vera, & vtilia: ergo non debent prohiberi, quia ſtultum eſt, propter aliqua falſa, & inutilia, priuare ſe etiam veris, & vtilibus. Reſpōdeo. Hinc

pctius

potius ſequitur, non debere legi hæreticorum libros, eo quod vera falſis, & bona malis permiſceant. Sic enim decipiunt Lectorem. Nam ſi ſola falſa, & mala diceret, ſtatim ab omnibus reijcerentur: ſi ſola vera, & bona, hæretici non eſſent. Itaque de induſtria omnia miſcent, vt ex malis bona inficiant; & per bona, mala ſua abſcondant. Vnde Hieronymus epiſt. 7. ad Lętam: *Venena, inquit, nõ dantur, niſi melle circumlita.* Deinde ſi bona, & vera volumus cognoſcere, faciliùs, & ſecuriùs ex Catholicorum, quàm hæreticorũ libris cognoſcemus, iuxta illud eiuſdem Hieronymi, epiſt. 10. ad Furiam: *Eorum duntaxat tractatus lege, quorum fides nota eſt. Nõ neceſſe habes, aurum in luto quærere.*

CAPVT XII.

An liceat cum hæreticis diſputare de Fide.

1. CErtum eſt, aliquando licere, aliquando non licere. Non licet

Digitized by Google

in his caſibus. Primo, quando Catholicus, qui diſputat cum hæreticis de fide non habet rectam intentionem; vt ſi diſputet, tanquam dubitans de fide. (D. Thom. in 2. 2. quæſt. 10. artic. 7.) Tunc enim conijcit ſe in periculum deficiendi à fide. Secundò, quando eſt Laicus, quia cùm Laici vt plurimũ ſint indocti; ſub pœna excommunicationis interdicta eſt illis huiuſmodi diſputatio, (cap. Quicunque, de hæreticis in 6) Tertiò, quando eſt periculum ex parte Auditorum, qui adſunt, ne peruertantur. D. Thomas ſuprà. Quartò, quando hæreticus, cum quo diſputatur, eſt pertinax, & aliunde nulla vtilitas ex diſputatione ſperari poteſt.

2. Dices 1. Sæpe ſit, vt aliquis Laicus ſit doctior, quàm Clericus, aut Religioſus: ergo tunc ſaltem poteſt diſputare. Reſpond. Non ſequitur, quia leges, quæ feruntur generatim pro aliqua communitate, non ſolent ſpectare, quid aliquando fieri poſſit in hoc, vel illo caſu particulari, ſed quid fiat vt plu-

plurimum. At Laici, vt plurimum ſunt indocti, licet aliquando cõtingat hunc, vel illum eſſe doctum. Ergo omnes tenentur legem inhibitionis ſeruare. Ita Nauarrus, & alij citati à Sanchio lib. 2. Moral. c. 6. num. 5.

3. Dices 2. Hinc ſequitur, omnes Laicos, quantumuis doctos, qui in Germania diſputant cum hęreticis de fide, non ſolum peccare, ſed etiam excommunicatos eſſe, quod eſt abſurdum, & contra communem hominum opinionem. Reſpondeo. Non ſequitur, quia in Germania, vbi Catholici, & hæretici permixti ſunt, non eſt in vſu ſupradicta inhibitio, ſed per contrariam conſuetudinem eſt abrogata, ac proinde non obligat: ita Valentia tom. 3. q. 10. aſſertione 2.

4. Dices 3. Si Laicus, quia indoctus eſt, peccat diſputando de fide, etiam Clericus peccabit, ſi indoctus ſit. Et ſic erit par ratio vtriuſque. Reſpondeo. Clericus non peccat contra inhibitionem Eccleſiaſticam, de qua ſermo eſt,

quia illa comprehendit ſolos Laicos, ſed pecat contra ius naturale, quia exponit ſe periculo erroris. Hinc ſequitur, tam Laicum, quàm Clericum indoctum peccare: ſed Laicum contra legē naturalem, & Eccleſiaſticam, Clericū contra naturalem tantùm. Item, Laicum excommunicari, non Clericum.

CAPVT XIII.

An liceat paciſci cum Hæreticis?

1. CVm hęreticis non facilè ineundi ſunt contractus, conuentiones, fœdera, pacta, ſiue publica, ſiue priuata (etiamſi alias licita, & honeſta ſint) propter tres cauſas. Primò, propter periculum ſubuerſionis. Nam ſæpè periculum eſt, nec Catholici, qui paciſcuntur cum hæreticis, deficiant à vera fide, Exodi 34. 15. & Deut. 7. 3. Secundò, propter ſcandalum, quia aliquando fit vt infirmi ſcandalizentur, quando vident Catholicos cum hæreticis inire

pacta,

pacta, & conuentiones. 2. Machab. 6. 24. Tertiò, propter perfidiam hæreticorum. Non enim facilè paciſcendum eſt cum ijs, qui non ſeruant fidem. Hæretici nec Deo, nec hominibus ſeruant fidem.

2. Quod Deo non ſeruent, probo exẽplo Lutheri. Is triplici titulo fuit perfidus in Deum. Primò, quia fidem Catholicam, quã in Baptiſmo ſuſceperat, & multis annis profeſſus fuerat, tãdem abiecit; quæ ſumma perfidia eſt. In qua imitatus eſt Hymeneum, & Alexãdrũ, de quibus Apoſtolus 1. Tim. 1. 19. *Circa fidem naufragauerunt, quos tradidi Satanæ.* Secundò, quia cũ eſſet Monachus, ſolemni voto promiſit Deo perpetuam caſtitatem. Nõ ſeruauit; ſed monialem ſimili voto obſtrictam, ſacrilego connubio ſibi adiunxit. Similis mulierculis, de quibus idem Apoſtolus 2. Tim. 5. 11. *Cùm luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Tertiò, quia cũ publico ritu in Academia Ca-

tholica Doctor Theologiæ promoueretur, iuramento ſe obſtrinxit, defenſurum ſe illam doctrinam, quę tunc multis ſæculis vſu erat recepta. Nec hoc præſtitit. Nouam doctrinam eſt commentus, quæ tertia perfidia eſt. Lutherum ſecuti ſunt Lutherani, Caluiniſtæ, Anabaptiſtæ. Plerique, ſi non triplici, vt Lutherus, certè vel vno, vel duplici titulo perfidi in Deum.

3. Hinc infero, ſi tam improbi ſunt vt pro nihilo ducant, fidem Deo promiſſam violare, neque nobis promiſſā ſeruaturos. Res ipſa loquitur. Extant exempla vetera, & noua. Vetera taceo. Noua omnibus nota ſunt.

CAPVT XIV.

An ſi paciſcaris cum Hæreticis, fides ſeruanda ſit.

1. DIxi, non facile paciſcēdum cum illis eſſe; ſi tamen pactus es, & nihil aliud obſtat quàm hæreſis, fides

ſer-

ſeruanda eſt, non minùs, quàm ſi cum Catholicis pactum inijſſe: ratio eſt, quia obligatio pacti, ſeu mutuæ promiſſionis oritur ex triplici virtute, nempe Veritatis, fidelitatis, & iuſtitiæ. Veritas ad hoc obligat, vt ſincerè, & non fictè promittas, id eſt, vt quod verbo promittis, etiam animo promittas, ne mendax ſis. Fidelitas ad hoc, vt opere præſtes, quod promiſſum eſt, ne perfidus ſis: Iuſtitia ad hoc, vt alteri, cum quo pactus es, tribuas ius ſuum, quod illi debetur ratione pacti, ne iniurioſus ſis. At hæ virtutes æquè te obligant, ſiue cum Catholicis, ſiue cum Hæreticis paciſcaris. Numquam enim licet mentiri, nunquam perfidum eſſe, nunquam alterius ius violare, ſeu iniuriam facere. Et ſanè ſi ſemel concederes, hæc ideo licere, quia hæretico mentiris, hæretico perfidus es, hæretico iniuriam facis; conſequenter dandum eſſet, licere tibi hæreticum occidere, furto res eius auferre, odio eum proſequi. Quæ omnia ab-

ſurda

ſurda ſunt, & diuinæ legi repugnantia.

2. Excipio tamen tres caſus, (quos boni Authores excipiunt) in quibus nō teneris ſeruare fidem, ſiue Catholico, ſiue hæretico promiſſa ſit. Primus eſt, quando promiſſio, vel pactum eſt de re turpi, & illicita; vt ſi paciſcaris cum aliquo de committendo furto, homicidio, adulterio, mendacio, vſura. Huiuſmodi enim pactum non obligat, cum nemo obligari poſſit ad peccatum. Quo ſpectat illud vulgare: *In malis promiſſis reſcinde fidem*. Secundus eſt, quando pactum vi, aut metu cadente in conſtantem virum, iniuſtè extortum eſt. Tunc enim poteſt reſcindi pro arbitrio eius, qui iniuſtè metum, aut vim paſſus eſt, cap. 2. & 4. De his, quæ vi, & l. vltima, eodem tit. Et rectè, quia qui iniuſtè metum, aut vim incuſſit, fecit alteri iniuriam: ergo tenetur illum in priorem ſtatum reſtituere. Tertius eſt, quando is, cum quo pactus es, non ſeruat tibi fidem. Tunc enim nec illi

tene-

Digitized by Google

teneris ſeruare, reſpectu eiuſdem pacti iuxta illud: *Frangenti fidem. fides frangatur eidem*. Et regula iuris eſt: *Fruſtra quis fidem poſtulat ſibi ſeruari ab eo, cui fidem a ſe præſtitam ſeruare recuſat*. Hæc omnia accommodari poſſunt ad particulares caſus, qui quotidie occurrunt.

CAPVT XV.

An Hæretici propter hæreſim puniri poſſint?

1. AGimus ſolùm de pœna Capitis. Et quęſtio eſt, an Princeps, vel Magiſtratus poſſit hæreticos, propter ſolam hæreſim, pœna Capitis punire? Affirmant Caluiniſtæ; negant Lutherani. Nos diſtinguimus. Duo enim ſpectari poſſunt in hæreſi. 1. quod ſit peccatum. Et hoc illi commune eſt cum omnibus alijs peccatis. 2. quod turbet pacem, & tranquillitatem Reipublicæ? Hoc non eſt illi commune cum omnibus,

Digitized by Google

bus, ſed tantum cum aliquibus, vt cum homicidio, furto, rapina, adulterio, rebellione, & ſimilibus. Priori modo non punitur à Magiſtratu pœna capitis, ſed poſteriori. Et quidem iuſtè.

2. Primò, quia in V.T. pœna mortis affecti ſunt idololatræ, falſi Prophetæ, blaſphemi, & qui ſimilia peccata, quæ rempublicam turbare ſolēt, perpetraſſent. Moſes iuſſit occidi multa millia Iſraelitarum, eo quod adoraſſent idolum Vituli, & à reliquo populo ſucceſſionem feciſſent. Exodi 32. 27. Helias interfecit Baal. 3. Reg. 18. 40. Idem fecit Iehu, 4. Reg. 10. 25. Matathias trucidauit quendam Iudæum ſacrificantem Idolis, 1. Machab. 2. 24. Neque ſolùm vſitata fuit hæc pœna, ſed etiam à Deo præcepta, Leuit. 20. 2. & c. 24. 16. & Numer. 25. 5. & Deut. 13. 6. & alibi.

3. Secundò, in N. T. pęna mortis afficiuntur homicidæ, fures, adulteri, rebelles: At hæretici non minus turbant pacem, & tranquillitatem reipublicæ, quàm illi: ſi ergo illi iuſtè merentur hāc

pœnam

pœnam, merentur etiam hæretici. Dices, Non eſt par ratio. Nam homicidæ, fures, adulteri, rebelles turbant pacem politicam, & ideo puniũtur à Magiſtratu politico. At hæretici non turbant pacem politicam, ſed eccleſiaſticam; & ideo non debent puniri à Magiſtratu politico pœna corporali, ſed ab Eccleſiaſtico pęna ſpirituali. Reſp. Hęretici turbant vtramque pacem. Primò quidem, ac per ſe, pacem Eccleſiæ, quæ conſiſtit in vnitate fidei. Epheſ. 4. 5. *Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptiſma.* Deinde, conſequenter pacem reipublicæ, quæ ſine vnitate fidei conſeruari non poteſt. Vbi enim eſt publica animorum diſſenſio, ibi publica pax eſſe non poteſt. Hoc teſtatur Chriſtus, cùm ait: *Omne regnum in ſe diuiſum, deſolabitur.* Teſtantur exempla vetera, & noua. Ariani turbarunt totum Orientem; Macedoniani, Græciam; Donatiſtæ, & Circumcelliones, Africam; Iconomachi, & Albigenſes, Romanum Imperium; Huſſitæ, Bohemiam; Caluiniſt-

An-

Digitized by Google

Angliam, Galliam, Belgium, Poloniam. Et his proximis annis, qui obſecro excitarunt rebellionem contra Pientiſſimum noſtrum Imperatorem Ferdinãdum Secũdum? Res nota eſt omnibus.

4. Nec mirum. Nulla vnquam familia fuit, in qua diſſentiens religio pacem non turbarit. Exemplo ſit diſcordia inter Iſaac, & Iſmaelem in familia Abrahæ: inter Iacob, & Laban in Meſopotamia; inter Moſen, & vxorem eius Sephoram dum irent in Ægyptum. Quomodo ergo in toto regno, Prouincia, ciuitate pax ſperari poteſt, vbi religionis, ac fidei ſumma eſt diſcordia? Certè non poteſt. Nam vbi hæreſis, ibi ſuperbia; vbi ſuperbia, ibi diſſenſio. Cùm ergo hæretici ſuperbi ſint, cùm in Eccleſia diſſenſionem excitent, cùm altaria noſtra euertant, cùm ſacrificia, ieiunia, & feſta noſtra execrentur, Clerum abigant, ceremonias contemnant, Imagines deſtruant; quomodo in politicis pacem, & concordiam nobiſcum ſeruaturi ſunt? Vix ſperari id poteſt. Qui olim

olim coniunctiores, quàm Iudæi, & Iſraelitæ? Fratres erant. At pòſtquam altare contra altare, templum contra tēplum erectum eſt; mox inexpiabili odio diſſociati ſunt.

5. Nunc repeto argumentum, quod poſui, ſub hac forma: Hæretici magis perturbant pacem Chriſtianam, quàm homicidæ, fures, adulteri: At hi iuſtè puniuntur pœna Capitis: ergo multò magis illi. Maior probata eſt, quia pax Chriſtiana eſt duplex: Vna Eccleſiaſtica, quæ conſiſtit in vnitate fidei, & Sacramentorum: altera politica, quæ conſiſtit in externa iuſtitia; & tranquillitate. Vtramque turbant hæretici; alteram tātùm homicidæ, fures, adulteri. Ergo illi pernicioſiores ſunt, quàm hi. Magis igitur pœna Capitis plectendi.

6. Obijci ſolet parabola zizaniorum Matthæi 13. 29. vbi ſerui quærebant à Domino, an deberent eradicare zizania, quæ in medio tritici ſuccreuerant. Et respondit illis: *Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul, & triticum.*

cum. Sinite vtraque creſcere vſque ad M
ſem, & in tempore meſſis dicam meſſorib
Colligite primùm zizania, &c. Vbi per
zania intelliguntur hæretici; per tri
cum, Catholici; per meſſem, dies iu
cij; per meſſores, Angeli. Vult er
Chriſtus per hanc parabolam ſigni
care, hæreticos non eſſe eradicand
id eſt, non interficiendos, ſed ſin
cum Catholicis in eodem agro, id e
in eadem Eccleſia, vſque ad diem
dicij relinquendos.

7. Reſpondeo. Chriſtus per zi
nia non intelligit ſolos hæreticos,
omnes malos, ſiue ſint Catholici, ſi
hæretici: ſicut per triticum, vel bonu
ſemen, intelligit omnes bonos. Sic ip
met explicat, cùm ait: *Bonum ſemen ſ*
filij regni: Zizania autem, filij nequam. N
tamen intelligit omnes bonos, & m
los pro quocũque tempore, ſed omn
qui tales perſeuerant vſque ad fine
vitæ, id eſt, omnes prędeſtinatos, & r
probos. Igitur qui ad tempus mali ſu
& poſtea benè moriuntur, non ſu
ziza-

zizania, ſed triticum. Et viciſſim, qui ad tempus boni ſunt, & poſtea male moriuntur, non ſunt triticum, ſed zizania. Quod etiam explicat Chriſtus verbis iam citatis, cùm ait per triticum intelligi *filios regni*, id eſt prædeſtinatos; & per zizania, *filios nequam*, ſeu Diaboli; id eſt reprobos. De his ſubdit; *Et mittent eos in caminum ignis*. De illis verò; *Fulgebunt ſicut Sol in regno Patris eorum*. Cùm ergo in hac vita non poſſit nobis conſtare, qui ſint bene vel male morituri, ſeu, qui ſint prædeſtinati, & qui reprobi; non poteſt etiam conſtare, qui ſint triticum, & qui zizania: Ac proinde nec poſſumus, nec debemus zizania ſeparare à tritico, ne erremus. Hoc primum fiet in die iudicij, quando Angeli ſeparabunt malos à bonis, hædos ab ouibus, reprobos à prædeſtinatis. Quo etiam ſenſu dixit Apoſtolus 1. Corinth. 4. 5. *Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus* (in die iudicij) *qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium*. Timoth. 2. 19. *Cognouit*

Digitized by Google

Dominus, qui ſunt eius. Quaſi dicat; Alij in hac vita non cognoſcunt.

8. Hinc patet, aliud eſſe in hac vita eradicare zizania; aliud, in hac vita occidere hæreticos, fures, homicidas, adulteros. Hoc licet; illud non licet. Nam Reges & Principes acceperunt à Deo ius gladij, vt puniant huiuſmodi malefactores, quando conſtat tales eſſe quod conſtare poteſt. Rom. 13. 4. At nemo noſtrum accepit à Deo ius ſeu poteſtatem colligendi zizania de medio tritici, id eſt, ſeparandi reprobos à prædeſtinatis, quia nemini conſtat, quinam illi ſint.

CAPVT XVI.

An Princeps Catholicus poſſit Hæreticos in ſua prouincia tolerare?

1. HÆc duo diſtincta ſunt: 1. Princeps Catholicus concedit ſuis ſubditis, vt fiant hæretici; vel, introducit hæreſim; vel introductam confirmat

mat & ratam habet; vel alio quocunque modo poſitiuè in eam conſentit, & cooperatur. 2. Princeps Catholicus ſolùm permittit ſeu tolerat hæreticos in ſua prouincia. Prius nullo modo licitum eſt, quia hæreſis eſt peccatum, & quidem maius peccatum, quàm furtum, homicidium, adulterium: At Princeps nullo modo poteſt concedere ſuis ſubditis vt fiant fures, homicidæ, adulteri; neque poteſt introducere huiuſmodi peccata in ſuam prouinciam; neque introducta confirmare & rata habere; neque alio quocunque modo poſitiuè in ea cōſentire & cooperari: Ergo idem de hęreſi dicendum eſt. Nemo dubitat.

2. De poſteriori quæſtio eſt, quam hoc loco diſputamus, an ſcilicet Princeps in aliquo caſu poſſit permittere ſeu tolerare hæreſim in ſua prouincia, in qua Catholici & hæretici permiſti ſunt? Aliqui abſolutè negant. Primò, quia nullo modo licet fauere hæreticis; & qui fauent, incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini. At tole-

rare ſeu permittere hęreſim in ſua prouincia, eſt fauere hæreticis: ergo non licet. Secundò, non ſunt facienda mala vt eueniant bona, teſte Apoſtolo Rom. 3. 8. At hæreſis ſine dubio mala eſt: ergo non licet eam tolerare, etiamſi aliquid boni inde euenturum ſit. Tertiò, Reges Hebræorum, qui olim in ſuo regno permittebant idololatriam, grauiſſimè à Deo reprehenſi ſunt; vt Ieroboam, Ioram, & alij plures: Ergo ſignũ eſt huiuſmodi permiſſionem Deo diſplicere.

3. Alij rectiùs ſentiunt, Principem in quibuſdam caſibus poſſe permittere hæreſim; in quibuſdam non poſſe. Ac primò certum eſt, poſſe, permittere, quando non poteſt impedire; vt ſi in aliqua Ciuitate vel prouincia ſint multo plures & potentiores hæretici, quàm Catholici: Et ſint tam pertinaces, vt nõ poſſint niſi vi coacti ab exercitio cohiberi. Quid faciat tunc Princeps? Non poteſt eos vi cogere, quia non eſt ſatis potens. Nec alius occurrit impediendi mo-

modus, cùm ſint pertinaces. Igitur tolerandi ſunt, quandiu aliter fieri non potest.

4. D. Thomas in 2. 2. quæſt. 20. art. 11. addit alios duos caſus. Vnus eſt, quando ex permiſſione ſperatur maius bonum, & hoc modo etiam Deus permittit non ſolùm hæreſim, ſed alia omnia peccata, quæ in hoc mundo fiunt; quia poteſt inde maius bonum elicere, iuxta illud Gen. 50. 20. *Vos cogitaſtis de me malũ* (inquit Ioſeph ad fratres ſuos) *ſed Deus vertit illud in bonum vt exaltaret me, & ſaluos faceret multos populos*. Vnde Auguſt. in Enchiridio cap. 27. *Melius iudicauit de malis bene facere, quam mali nulla eſſe permittere*.

5. Alter eſt, quando ex permiſſione euitatur maius malum, quod aliter euitari non poteſt; vt ſi Princeps Catholicus vellet quidem impedire vel coercere hæreticos in ſua prouincia; ſed ſi tentaret, ipſi cũ vicinis populis & Principibus hæreticis, & impetu facto Catholicos opprimerent, & eorum exerci-

tium abolerent. Tunc enim conſultius eſſet permittere ſeu tolerare hæreticos permixtos cum Catholicis, quàm cum tanto diſpendio & iactura illos irritare.

6. Extra hos caſus non poteſt Princeps permittere hæreticos in ſua prouincia vel ciuitate. Itaque peccant illi, qui ex mera negligentia permittunt illos ſenſim irrepere: vel qui ſpe lucri temporalis libenter non tolerant, vt fieri ſolet in quibuſdam magnis emporijs, vbi hæretici, Iudæi, Turcæ, Gentiles tolerantur ratione mercaturæ: Vel qui ob cognationem, affinitatem, aut alium reſpectum humanum non volunt eos offendere, aut impedire: quod vitium latè patet.

7. Quæres, An Princeps non ſolùm poſſit permittere ſeu tolerare hæreticos, ſed etiam promittere ſeu paciſci ſe permiſſurum ſeu toleraturum; Reſpondeo. Hæc regula ſeruanda eſt. Quãdocunque permiſſio ſeu tolerantia alicuius mali licita eſt, tunc etiam promiſſio talis permiſſionis ſeu tolerantiæ li-

cita

cita eſt. Quando autem permiſſio ſeu tolerantia eſt illicita, tunc etiam promiſſio illius eſt illicita. Patet in ſimili. Nam ſi matrimonium inter Petrum & Catharinam poteſt eſſe licitum, etiam promiſſio talis matrimonij poteſt eſſe licita. Si autem matrimonium, ratione alicuius impedimenti, non poteſt eſſe licitum, nec promiſſio poteſt eſſe licita. Ratio philoſophica eſt, quia honeſtas vel turpitudo actionis pendet ab honeſtate vel turpitudine obiecti: ſed promiſſio eſt quædam actio: Ergo honeſtas vel turpitudo illius pendet ab honeſtate vel turpitudine rei promiſſæ, quę eſt illius obiectum. Si igitur res promiſſa honeſta & licita eſt, etiam promiſſio honeſta & licita eſt. Et è contrario, ſi illa eſt illicita, etiam hæc illicita eſt.

8. Argumenta contraria, quæ initio allata ſunt, facilè diluuntur. Primum eſt: Non licet fauere hæreticis: ſed qui permittit hæreſim, fauet hæreticis. Ergo: Reſpondeo. Maior vera eſt hoc

Digitized by Google

ſenſu; Non licet fauere hæreticis, quoad hæreſim. Minorem diſtinguo. Qui permittit hæreticos ſine legitima cauſa, fauet illis: ſecus, ſi ex legitima cauſa.

9. Secundum eſt: Non ſunt facienda mala vt eueniant bona: at hæreſis mala eſt: Ergo non licet eam tolerare. Reſpondeo. Negatur conſequentia. Nam aliud eſt, facere malum; aliud permittere ſeu tolerare malum. Verum eſt; non eſſe facienda mala vt eueniant bona: falſum, non eſſe permittenda mala, vt eueniant bona. Poteſt igitur fieri duplex ſyllogiſmus. Prior. Non ſunt facienda mala vt eueniant bona: ſed hęreſis eſt mala, ergo non eſt facienda vt inde eueniat bonum. Totum concędo. Poſterior. Non ſunt permittenda mala vt eueniant bona: ſed hęreſis eſt mala; ergo non eſt permittenda vt inde eueniat bonum. Maior falſa eſt. Nam Deus permittit omnia mala quę fiunt in hoc mundo, vt eueniant bona; & tamen non peccat.

10. Tertium eſt, Reges Hebræorũ, qui

qui olim in ſuo regno permittebãt idololatriam, à Deo reprehenſi ſunt: Ergo. Reſpondeo. Aliqui ex illis Regibus fuerunt idololatræ, qui non ſolùm permittebant, ſed etiam approbabant & promouebant idololatriam, vt omnes Reges Iſrael, & nonnulli ex Regibus Iuda. Hi meritò reprehenſi ſunt. Alij nõ erant idololatræ, ſed fideles ex quibus aliqui permittebant idololatriam, vel ex negligentia, vel ex reſpectu humano: qui etiam digni erant reprehenſione. Alij ex timore periculi, vt Ioſaphat, qui initio regni non auſus fuit auferre excelſa. 3. Reg. 22. 24. Poſtea tamen factus audaciòr, abſtulit. 2. Paralip. 17. 6. Quo nomine fuit commendatus.

CAPVT XVII.

An Princeps vel Magiſtratus poſſit Iudæos tolerare in ſua Ciuitate, vel prouincia?

1. TRia ſpectari debent in Iudæis. 1. Secta & exercitium Iudaicũ. 2. Vſu-

2. Vſura. 3. Odium in Christianos. Hæc omnia mala & prohibita ſunt. Eſt ergo quæſtio, an Princeps, vel Magiſtratus poſſit hæc mala permittere ſeu tolerare? Et quæ poſſit eſſe legitima cauſa permittendi ſeu tolerandi? Reſpondeo per ſequentes concluſiones.

I. CONCLVSIO.

2. Magiſtratus poteſt permittere ritus & exercitium Iudæorum, ſi adſit ſufficiens cauſa. Hoc facit Pontifex Romæ, & multi principes in ſuis prouincijs. Cauſa triplex aſſignari poteſt. Prima, vt per ritus Iudaicos, verbi gratia, per circumciſionem & Agnum paſchalem, adumbretur & confirmetur veritas Chriſtiana de Baptiſmo & Euchariſtia. Hãc cauſam approbat D. Auguſtinus lib. 18. de Ciuitate Dei cap. 46. & D. Thomas in 2. 2. quæſt. 10. art. 11. Altera, vt Iudæi, qui exercent ſuos ritus, & intelligunt à Chriſtianis inter quos habitant, ritus illos fuiſſe tantùm

Digitized by Google

vmbras & figuras Chriſtianæ religionis, faciliùs conuertantur ad fidē Chriſti. Hanc etiam approbat D. Thomas loco citato. Tertia, vt Principes vel Magiſtratus Chriſtiani, ſub prætextu permiſſionis poſſint accipere pecunias & alia munera à Iudæis, quibus permittūt exercitium. Hoc non licet. Nam peccata publica, quibus offenditur Deus, non poſſunt permitti propter ſolum lucrum tēporale, quod ex permiſſione ſperatur.

II. CONCLVSIO.

3. Magiſtratus poteſt permittere vſuras Iudæorum, ſi adſit ſufficiēs cauſa. Hoc etiam facit Pontifex, & multi Principes Chriſtiani. Cauſa poteſt eſſe duplex. Vna, ad impediendum maius malum. Si enim non remitterentur vſuræ, multa fierent furta, rapinæ, oppreſſiones pauperum, deſperationes, & his ſimilia incommoda. Igitur ad hæc euitanda permitti poſſunt vſuræ. tanquam minus malum. Altera, vt Prin-

cipes

cipes & Magiſtratus Chriſtiani, qui permittũt vſuras, ſint participes lucri. Hoc non licet; quia certum eſt, vſuras iure naturali ac diuino prohibitas eſſe; & lucrum, quod per vſuras acquiritur, eſſe merum furtum. Sicut ergo peccant Iudæi contra iuſtitiam, accipiẽdo lucrum vſurarium; ita peccant Chriſtiani, qui ſunt participes illius lucri. Cenſentur autem eſſe participes, quando eo fine permittunt vſuras, vt poſſint inde aliquid lucri decerpere.

4. Hæc concluſio dupliciter limitanda eſt. Primo, quod permitti poſſint vſuræ communes, quæ non excedunt lucrum, quod lege vel conſuetudine permiſſum eſt: non autem vſuræ exorbitantes, de quibus paulò poſt. Secundò, quòd Magiſtratus non poſſint participes eſſe lucri vſurarij, propter ſolam permiſſionem vſurarum; tametſi alio titulo poſſint. Et quidem duplici. 1. Titulo punitionis; quia poteſt punire Iudæos propter vſuras; & lucrum, quod ex vſuris iniuſtè acquiſitum eſt, vel reſtitue-

Digitized by Google

ſtituere ſuis dominis; vel, ſi incerti ſint domini, in publicam vtilitatem conuertere. 2. Titulo exactionis; quia poteſt exigere à Iudæis annuum tributum ſeu vectigal, non ratione permiſſionis vſurarum, ſed ratione conceſſæ habitationis in loco Chriſtiano.

III. CONCLVSIO.

4. Magiſtratus vel Princeps Chriſtianus non poteſt bona conſcientia permittere, aut impunitum relinquere odium Iudæorum in Chriſtianos. Nota. Duplex eſt odium: Vnum internum, quòd cùm occultum ſit, à Magiſtratu puniri non poteſt. Alterum externum, quod erumpit in apertam iniuriam. Hoc à Magiſtratu coerceri poteſt ac debet. Dicimus ergo huiuſmodi odiũ, quando à Iudæis in Chriſtianos exercetur, nullo modo tolerandum eſſe, ſed ſeuerè puniendum: Et Principem grauiter peccare, ſi delinquẽtes nõ puniat. Ratio eſt, quia Princeps ex officio tene-

Digitized by Google

tenetur punire omnem iniuriam publicam, vt iuſtitia conſeruetur: ergo etiam tenetur punire iniuriam, quam Iudæi committunt in Chriſtianos.

6. Quę ſanè iniuria multiplex eſt. Primò, quia apertè blaſphemant Chriſtũ. Secundò, infantes Chriſtianorum occultè ſurripiunt, mactant, & ſanguine eorum, neſcio qua ſuperſtitione ſatiantur. Tertiò, exigunt intolerabiles vſuras à ciuibus, ruſticis, militibus, pauperibus. Quidquid autem exigunt vltra ſortem, furtum eſt, intolerabile ergo furtum committunt. Quartò, exigẽdo huiuſmodi vſuras, plurimum nocent reipublicæ, ſeu communitati. Non enim poteſt ſtare, aut florere reſpublica, quando populus vſuris oppreſſus, & exhauſtus eſt. Quintò, præter vſuras accedit alia iniuria. Nam quidquid in foro venale eſt, hoc Iudæi præripiunt Chriſtianis, offerendo maius pretium venditoribus, quàm alij emptores offerre ſolent. Ac poſtea, quod iniquiſſimum eſt, coguntur Chriſtiani duplex

pre-

Digitized by Google

pretium dare Iudæis, ſi velint emere, quæ ad familiam alendam neceſſaria ſunt. Sextò, vt hæc omnia impunè faciant, diſtribuunt munera officialibus Principum, vt ab ipſis protegãtur. Hinc fit, vt populus, qui ægrè fert huiuſmodi iniurias, pronus ſit ad concitandum ſeditionem, tum in ipſos Iudæos, tum in eorum patronos, ac defenſores. In illos quidem, quia fures, & expilatores ſunt: in hos vero, quia ſunt ſocij furum, & expilatorum.

7. Hæc tanta mala, vt reliqua diſſimulem, ſi Princeps, aut Magiſtratus nõ impedit, vel punit, particeps eſt peccati, & ad reſtitutionem tenetur. Poteſt autem tripliciter impedire. 1. Si Iudæos expellat ex ſua prouincia, vel ciuitate. 2. Si non expellat quidem, ſed cogat eos ad agriculturam, vel artes mechanicas, vel ad alia opera ſeruilia exercenda; nec patiatur eos in otio, & luxu viuere, ſicut iam viuunt. 3. Si priuet eos omnibus pecunijs, ac diuitijs per vſuram acquiſitis, & in bonum publi-

cum

cum conuertat. Vtinam hæc in praxim deducantur.

8. Obijcies, Si Iudæi vel expellantur, vel vſuras non accipiant, ſequentur duo incommoda. 1. Quia Principes, tempore neceſſitatis nō habebunt pecuniam pro bello. Hanc enim ſolent petere à Iudæis. 2. Subditi Principum, qui egent pecunia, nō poterunt mutuò accipere. Reſpondeo. Quòd hæc incōmoda non ſequantur, conſtat in ijs regnis, & prouincijs, vbi nulli Iudæi ſunt; & tamen Principes, & ſubditi non queruntur. Addo, contrarium potius ſequi. Primò, quia expulſis Iudæis plus præſidij conferre poterunt ciues, quàm Iudæi ſolent. Nam quidquid Iudæi conferunt, hoc per iniuſtas vſuras accipiūt à ciuibus. Neque hoc ſolùm; ſed quidquid ipſis, vel ad vitam alendam, vel ad corrumpendos Officiales neceſſarium eſt. Accipiunt igitur à ciuibus tres portiones. Vnam quam dant Principi; alteram quam dāt Officialibus; tertiam, qua ſe alunt. Certè ſi ciues expulſis

Iudæis

Digitized by Google

tudęis retinerent has tres portiones, parati eſſent plus dare ſuo Principi, quã Iudęi dant. Hi enim dant vnam portionem ex tribus; illi duas darent. Et nihilominus vnam pro ſe retinerent, qua nunc carent.

CAPVT XVIII.

An Reges & Principes habeant Primatum Eccleſia?

1. HÆc quęſtio diſputatur propter Regem Anglię, qui vſurpat ſibi Primatum, ſeu ſupremam gubernationem Eccleſię Anglicanę: & vocat ſe Caput eiuſdem Eccleſię; quod etiam ante ipſum fecerunt Eliſabetha, Edouardus, & Henricus Octauus. De qua re ſcripſi libellum ante plures annos, in quo oſtēdi, Regem Anglię nec iure naturali, nec diuino, nec humano, nec conſenſu doctorum hominum, nec titulo pręſcriptionis, nec ſecundum principia ſuę doctrinę, habere huiuſmodi Primatum.

Digitized by Google

2. Nunc idem breuiſſimè oſtendo. Primò, quia Chriſtus, qui fuit primariũ Eccleſię Caput, non dixit Herodi Regi, ſed Petro Apoſtolo, *paſce oues meas*. Ergo huic, non illi commiſſa eſt gubernatio Eccleſię. Similiter Paulus, non Regibus, ſed Epiſcopis tribuit hoc officiũ, Actor. 20. 28. *Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*. Et confirmatur ex praxi, quæ tempore Apoſtolorũ ſeruata eſt. Quis tunc Eccleſiam gubernauit? Apoſtoli. Quis primam Synodum indixit? Apoſtoli. Actor. 15. 6. Quis huic Synodo præſedit? Apoſtoli. Quis legem eccleſiaſticam de abſtinentia ab immolatis ſimulachrorũ, & ſanguine, & ſuffocato ſanciuit? Apoſtoli. Quis Corinthium inceſtuoſum excommunicauit? Paulus Apoſtolus 1. Corinth. 5. 3. Quis accuſationem aduerſus Presbyteros, tanquam legitimus Iudex admiſit? Timotheus Epiſcopus. 1. Timoth. 7. 19. Nullæ hic partes Regum, nullum veſtigium.

3. Hæc

3. Hæc homini prudenti ſufficiunt. Addo tamen, ipſos Angliæ Theologos, qui hoc tempore ſcribunt de Primatu ſui Regis, adeo inter ſe diſſentire, vt magis deſtruant Primatum, quàm aſtruant. Hoc patet ex his quæſtionibus. *Prima*, an Rex Angliæ habeat aliquem Primatum in Eccleſia? Plerique aſſeruunt. At Richardus Thonſonius maluit Supre matum, quàm Primatum appellare. *Secunda*, an Primatus ille, quem Rex habet, ſit Eccleſiaſticus, & ſpiritualis? Aliqui ſic vocant: At Thonſonius, & Burillus non audent ſic vocare; ſed potius Primatum quoad Eccleſiaſtica, & ſpiritualia. *Tertia*, an Rex ab hoc Primatu poſſit vocari Primatus Eccleſiæ? Henricus Salcolbrigienſis ſimpliciter affirmat. ToKerus, & Burillus ſimpliciter negant. *Quarta*, an Rex à ſuo Primatu poſſit vocari ſupremum Caput Eccleſiæ? Hunc titulum vſurparunt Henricus Octauus, Edouardus, & Eliſabetha. Hoc tempore admittit illum Sacellanus, ſed ToKerus, & Burillus

Digitized by Google

repudiant. *Quinta*, an Primatus Regis conſiſtat in aliqua iuriſdictione eccleſiaſtica fori exterioris? Affirmãt ToKerus,& Salcolbrigienſis. Negant Thonſonius,& Burillus. Vide plura in libello noſtro, qui inſcribitur, Diſſidium Anglicanum de Primatu Regio.

CAPVT XIX.

An qui iurauit ſe manſurum in Lutheraniſmo, teneatur præſtare.

1. HOc tempore reperiuntur multi Lutherani in Germania, qui quidem benè affecti ſunt erga fidem Catholicam, ſed non audent illam profiteri, quia iurarunt ſe in Lutheraniſmo vſque ad mortem perſeueraturos; & hoc iuramento putant ſe obligatos eſſe. Sed errant. Quando enim iuramentum eſt de re turpi, & illicita, nec obligat, nec ſeruandum eſt: At iuramentum, quo quis promittit ſe permanſurum in ſua fide, ac religione (qualis eſt Luthe-

Digitized by Google

Lutherana) eſt de re turpi, & illicita: Ergo nec obligat, nec ſeruandum eſt. Maior patet ex vtroque iure. Ex ciuili, quia Iuſtinianus Imperator L. Imperialis, de Nuptijs, ſic decernit: *Legibus expreſſum eſt, illicitæ rei iuſiurandum ſeruari non oportere*. Ex canonico, quia apud Gratianum 22. quæſt. 4. per varia capitula habentur hæ regulæ. 1. Tolerabilius eſt, iuramentum non implere, quàm turpiter facere. 2. Iuramenta illicita laudabiliter ſoluuntur, damnabiliter obſeruantur. 3. Iuramentum non eſt vinculum iniquitatis. 4. Tolerabilius eſt, non implere ſacramentum, quàm permanere in ſtupri flagitio.

2. Quod etiam multis exemplis cõfirmatur. Primò, exemplo Herodis, qui peccauit ſeruando illicitum iuramentum (cap. Eſt etiam, ibid.) Deinde, exẽplo Dauidis, qui laudatur quod nõ ſeruauerit iuramentum, quo promiſerat ſe interfectúrum Nabal, (cap. Si aliquid, ibid.) Tertiò, exemplo mulieris adulteræ; quæ iurauerat ſe adultero adhæ-

ſuram; & quia hoc non præſtitit, cenſetur prudenter feciſſe, (cap. Mulier, ibidem.) Quartò, exemplo cuiuſdam Hubaldi, qui iurauerat ſe concubinam ſuã ducturum in vxorem; & propriam matrem cum fratribus è domo expulſurũ, nec vllam eis alimoniam daturum. Cui ſuaſum fuit, vt poſteriorem partem iuramenti, vtpotè illicitam, non ſeruaret, (cap. inter cætera, ibidem.) Quinto, exemplo mulierum, quæ iurauerant, ſe permanſuras in ſuo peccato, & libidinis infamia. Quibus reſponſum eſt ab Imperatore, tali iuramento eas non obligari. (L. citata, C. de Nuptijs.) Et rectè. Nemo enim obligatur ad peccatum.

3. Eſt & alius caſus, quo iuramẽtum ſeruari non debet, nempe, quando legibus, aut canonibus contrarium eſt, L. Si quis inquilinos, ff. de Legatis, & fideicommiſſis, §. finali: *Diui Seuerus, & Antoninus reſcripſerunt, iuſiurandum cõtra vim legum, & authoritatem iuris in Teſtamento ſcriptum, nullius eſſe momenti*. Et

cap. Si

cap. Si diligenti, de foro competenti. *Nec iuramentum licitè ſeruari potuit, quod contra canonica ſtatuta illicitis pactionibus informatur*. Et ratio eſt, quia maior eſt obligatio publicæ legis, quàm priuati iuramenti: ergo ſi priuatum iuramentum repugnat legi publicæ, huic tanquā fortiori inſiſtēdum eſt. Hoc ſenſu dicit Innocentius loco iam citato: *Pactione priuatorum, iuri publico minimè derogatur*. Et Papinianus l. Ius publicum, ff. de pactis: *Ius publicum, priuatorum pactis mutari non poteſt*. Et regula iuris eſt, l. Neque pignus, ff. de diuerſis regulis iuris: *Priuatorum conuentio iuri publico non derogat*.

CAPVT XX.

An in aliquo caſu liceat mentiri?

1. NOſtri Theologi diſtinguunt triplex mendacium; iocoſum, officioſum, & pernicioſum. Iocoſum vocant, quod tantùm ioci, ſeu recreationis cauſa profertur. Officioſum, quod

alicubi prodeſt. Perniciosum, quod iniuſtè nocet. Quod dupliciter fieri poteſt: 1. quatenus eſt iniurioſum Deo cuiuſmodi eſt omne mendacium in rebus fidei, in Sacramento confeſſionis, & in iuramento, 2. quatenus eſt iniurioſum proximo; vt contingit in detractione, in falſo teſtimonio, in contractibus.

2. Hoc poſito, duo certa ſunt. Primò, omne mendacium eſſe peccatum ex prohibitione. Deus enim prohibet omne mendacium, Leuit. 19. 11. & Pſal. 5. 7. & Sap. 11. & alibi. Secundò, non ſolùm ex prohibitione, ſed etiam ex natura ſua peccatum eſſe. Nam ex natura ſua continet triplicem malitiam, ſeu deformitatem rectæ rationi repugnantem, nẽpe abuſum ſermonis, deceptionem proximi, & violationem amicitiæ humanæ. Qui enim mentitur, primò quidem abutitur lingua, & ſermone; quia vſus linguæ, ac ſermonis ideo datus eſt homini ab authore naturæ, vt per illum manifeſtet proximo, quod in animo ſentit. At contra facit, qui mentitur.

titur. Deinde decipit proximum, cui mentitur. Ipſe enim putat ſentire illum in corde, quod ore loquitur. Denique violat naturale ius amicitiæ, quantum in ſe eſt. Nam decipiendo proximum, dat illi occaſionem renunciandi amicitiæ. Vide Auguſtinum in Enchir. c. 22.

3. Idem confirmatur ex illo 1. Ioan. 2. 21. *Quoniam omne mendacium ex veritate non eſt*. Ex quo loco diſputat Auguſtinus lib. contra mendacium, cap. 18. Qui docet aliquod mendacium eſſe licitum, vel verum docet, vel falſum. Si falſum, non eſt ei credendum. Si verũ, iam aliquod mendacium ex veritate eſt, quod negat Apoſtolus. Et ibidem cap. 19. ſic: Nemo diſcit à caſtitate, eſſe adulterandum: nemo diſcit à pietate, Deum eſſe offendendum: nemo diſcit à benignitate, proximo eſſe nocẽdum: Ergo ſimiliter nemo diſcit à veritate, eſſe mentiendum. Et concludit his verbis: *Si hoc non docet veritas, non eſt verum: ſi non eſt verum, non eſt diſcendum: ſi non eſt diſcendum, nunquam igitur eſt mentiendum.*

4. Eo-

4. Eodem ſpectat, quod Chriſtus aſſerit, de Diabolo, Ioan. 8. 44. *Cùm loquitur mendacium, ex propria loquitur, quia mendax eſt, & pater eius.* Vnde ſic concludo: Id, cuius primus author eſt Diabolus, non poteſt eſſe, niſi malum: ſicut è contrario, Deus eſt primus author omnis boni. At Diabolus eſt primus author mendacij, quia nemo docet ipſum mẽtiri, ſed ipſe ſuo exemplo alios docuit in paradiſo, cùm dixit, *Nequaquã quidem moriemini.* Ergo mendacium nõ poteſt eſſe, niſi malum. Eleganter Auguſt. tract. 42. in Ioannem: *Quomodo Deus Pater genuit Filium veritatem; ſic Diabolus genuit quaſi filium mendacium.*

5. Hinc ſequitur contra Origenem, Caſſianum, Priſcillianiſtas, & noſtri tẽporis Politicos, in nullo caſu licitum eſſe mendacium; ne tunc quidem quãdo mentiendo nemini obeſſes, & tamẽ alicui prodeſſes. Quod etiam docet Auguſtinus in Enchiridio cap. 13. cùm ait: *Nec ideo vllum mendacium putandum eſt non eſſe peccatum, quia poſſumus aliquãdo ali-*

do ali-

Digitized by Google

do alicui prodeſſe mentiendo. Poſſumus enim & furando aliquando alicui prodeſſe, ſi pauper, cui palam datur, ſentit commodum: & diues, cui clam tollitur, non ſentit incommodum: nec ideo tale furtum quiſquam dixerit non eſſe peccatum. Poſſumus & adulterando prodeſſe, ſi aliqua, niſi ad hoc ei conſentiatur, appareat amando moritura, & ſi vixerit, pœnitendo purganda: nec ideo peccatum negabitur tale adulterium. Si autem merito nobis placet caſtitas, quid quaſo offendit veritas, vt propter alienam vtilitatem illa non violetur adulterando, & violetur iſta mentiendo? Plura habet idem Auguſtinus in lib. de mendacio cap. vltimo.

6. Et ratio eſt, quia quæ intrinſecè, & ex natura ſua mala ſunt, nunquam bene fieri poſſunt, etiamſi ob bonum finem fiant: ſed mendacium intrinſecè, & ex natura ſua malum eſt, vt ſuprà oſtendi: ergo nunquam bene fieri poteſt, etiamſi fiat ob bonum finem. Maior patet, quia quod intrinſecè, & ex natura ſua malum eſt, per hoc nullam circumſtantiam extrinſecam poteſt fieri

bonum.

bonum. Nam circumſtantiæ extrinſecæ, & accidentales, non mutant intrinſecam rei naturam, & eſſentiam. Rectè Auguſtin. lib. contra mendacium cap. 7. *Intereſt quidem plurimum, qua cauſa, quo fine, qua intentione quid fiat: ſed ea, quæ conſtat eſſe peccata, nullo bonæ cauſæ obtẽtu, nullo quaſi bono fine nulla velut bona intentione facienda ſunt*. Eodem ſenſu dixit Apoſtolus Roman. 3. 8. non eſſe facienda mala vt eueniant bona.

7. Ex dictis cõſtat, duplicia eſſe peccata, ſeu mala: Alia ex ſola prohibitione Dei, vel Superioris: alia intrinſecè, & ex natura ſua, verbi gratia. Comedere ex ligno ſcientiæ boni, & mali, veſci carnibus die Veneris, contrahere clandeſtinum matrimonium, ſunt quidem mala, non tamen ex natura ſua, ſed ſolum quia prohibita. Alioqui ex natura ſua ſunt indifferentia, & poſſunt bene fieri, ſi non prohibeantur; male, ſi prohibeantur. At furari, adulterari, mentiri, ex natura ſua mala ſunt, & nunquam bene fieri poſſunt.

C A-

Digitized by Google

CAPVT XXI.

An liceat vti Æquiuocatione.

1. SEnſus eſt, an liceat alios fallere, decipere, aut eludere per æquiuocationes? Caluiniſtæ ſtrenuè vtuntur hac arte, & quod ipſi faciunt, nobis per calumniam impingunt. Certè Theodorus Beza in hac palæſtra fuit exercitatus. Is anno 1556. ſcripſit confeſſionem, in qua aſſeruit, corpus Chriſti verè, ac realiter eſſe præſens in cœna, atque ita ſecum ſentire Heluetios, & Geneuenſes. Hoc ideo fecit, vt Lutheranos, qui idem docent, dolo ad Caluiniſmum pertraheret, quaſi eadem eſset Caluiniſtarum, & Lutheranorum ſententia. Sed quid factum? Lutherani cęperunt triumphare de Zuinglianis, & proclamare ipſos, Beza teſte, mutaſſe ſectã, & cum Luthero ſentire. Tũ Heluetij, qui Zuinglio adhęrebant, grauiter in Bezam inuecti ſunt, quod de mutata

ipſorum

ipſorum ſententia falsò id ſparſiſſet. Beza ad Æquiuocationis aſylum confugiens, reſpondit ſe quidem vera ſcripſiſſe, ſed à Lutheranis male intellecta. Non enim ſe locutum eſſe de Cœna Domini, quæ celebratur in terra (de qua tamen erat quæſtio) ſed de cœna, quæ celebratur in cœlo, Vbi Chriſtus verè, & realiter præſens eſt. Refert hãc hiſtoriam Claudius Sanctes in reſponſione ad Apologiam Bezæ, & Bellarminus lib. 1. de Euchariſtia cap. 2.

2. En ſepecimẽ Æquiuocationis Caluiniſticæ. Quid agas cum hoc hominũ genere? Nam artificio eludent omnia: Dicent ſe credere, Pontificem eſſe Caput Eccleſiæ; ſed occultè intelligent, non Pontificem Romanum qui in terris eſt, ſed Pontificem Chriſtum, qui in cœlis eſt. Dicent ſe heri non fuiſſe in cœna; ſed intelligent cœnam celeſtem. Dicent Eccleſiam errare non poſſe; ſed intelligent Eccleſiam in cœlis triumphantem. Dicent ſe iuraſſe Regi ſuo fidelitatem; ſed intelligent

Regem

Regem regum, & Dominum dominantium. Et ſic in alijs.

3. Iam, quod deterius eſt, hanc labẽ conãtur ipſi nobis aſpergere, quaſi doceamus, licitum eſſe æquiuocationibus vti. Non ita eſt. Docemus, in omni congreſſu, pactione, contractu, ſincerè, & ſine fuco agẽdum eſſe. Vnus caſus eſt, de quo ſolet diſputari, An ſcilicet reus, quando in iudicio rogatur de crimine, poſſit negare, vel eludere. Vtuntur autem Theologi noſtri hac diſtinctione. Si iudex iuridicè, id eſt, ſeruato ordine iuris interroget, reum teneri ad fatendam veritatem; non autem teneri, ſi iuridicè non procedatur. (cap. Qualiter & quando, & cap. Cũ oporteat, & cap. Inquiſitionis, de Accuſationibus.) Ratio prioris eſt, quia quiſque tenetur obedire Superiori legitimè præcipienti. Ratio poſterioris, quia Iudex non habet ius interrogandi, niſi ſeruato ordine iuris. Si ergo non ſeruat illum ordinem, non poteſt reo vllam obligationem imponere ad crimen aperiendum, cùm

ius

ius non concedat illi hanc poteſtatem. Cenſetur autem non ſeruare ordinem iuris, quando interrogat de occulto crimine, de quo neque eſt fama contra reum, neque indicia competentia, neque ſemiplena probatio.

4. Quid ergo faciet reus in tali caſu, quo non tenetur fateri crimen à ſe perpetratum? Reſpondet D. Thomas in 2. 2. quæſt. 69. art. 1. poſſe eum vel per appellationem, vel alio modo licitè ſubterfugere, ſed ſine mendacio. Sed quid, ſi apertè neget, ſe crimen perpetraſse, eritne mendax? Multi putant nō fore, quamdiu crimen occultum eſt. Nam Iudex non præſumitur interrogare niſi de crimine, quod aliquo modo in publicam notitiam deductū eſt. Si ergo reus neget tale crimen à ſe perpetratum, non mentitur, ſi adhuc crimen occultum eſt. Nulla hic æquiuocatio Caluiniſtica.

CA-

Digitized by Google

CAPVT XXII.

An Duellum ſit licitum?

1. DVellum eſt ſingulare duorũ certamen, ex pacto ſeu condicto initum. Monomachiã vocant. Quæritur, quando licitum, & quando illicitum ſit? Et quæ ſint pœnæ illiciti duelli?

I. CONCLVSIO.

2. Duellum in tribus caſibus licitũ eſt. *Primò*, quando neceſſarium eſt ad euitandam iniuſtam mortẽ, certò alioqui imminentem. Ita Valentia tomo 3. q.17.pũct.1.cum Nauarro,& Caietano. Ratio eſt, quia ſemper licitum eſt ſubire minus malum, & exponere ſe periculo mortis per duellum, quàm incurrere certam mortem per iniuſtam occiſionem. *Secundò*, licitum eſt, quando Princeps, qui iuſtum bellum gerit, videt ſe imparem eſſe, ac probabiliter timet ſuccumbere, niſi bellum mutet in duellum. Ita Sanchius lib.2.c.29.num.16. & alij ab eo citati. Ratio eſt, quia in tali

Digitized by Google

caſu ceſſat malitia duelli, quæ in eo cõſiſtit, quòd vterque, inter quos duellum eſt, cõijciat ſe in periculum mortis ſine ſufficienti cauſa. At hoc non fit in propoſito reſpectu illius, qui gerit iuſtum bellũ. Tametſi enim conijciat ſe in periculum mortis, hoc tamen facit ex ſufficientiſſima cauſa, quia per periculum priuatæ mortis, vult totum exercitium liberare à maiori periculo publicæ cladis ac internecionis. Nam maius periculũ eſt, quando debilior exercitus confligit cum fortiori in bello, quàm quando par pugnat cum pari in duello. *Tertiò*, licitum eſt, quando miles noſtræ partis in bello iuſto prouocat militem alterius partis eo animo, vt ſi alter recuſet, noſtri milites fiant alacriores ad bellum. Tunc enim ſuſcipitur duellum ad iuſtũ bellum promouendum. Item, quando miles contrariæ partis prouocat noſtrũ militem, ſicut Goliath prouocauit vnũ ex Hebræis. Tunc noſter, qui iuſtam cauſam fouet, poteſt acceptare duellũ eo animo, vt oſtendat noſtros milites

non

Digitized by Google

non timere hoſtem, ſed paratos eſſe ad certamen, quandocunque hoſti viſum eſt. Hoc etiam prodeſt ad promouendum bellum, & ad hoſtem deterrendū. Hi caſus ad duos generales reuocari poſſunt. Vnus eſt, quando quis videt ſe iniuſtè occidendum, niſi acceptet duellum. Alter, quando bonum commune id poſtulat. Vide Toletum lib. 5. Inſt. Sacerd. cap. 6. circa finem.

II. CONCLVSIO.

3. Duellum nō eſt licitum in his caſibus. *Primò*, quando ſuſcipitur ad oſtentationem virium; vel oblectationem ſpectantium. (cap. 1. de Torneamentis) Ratio, quia ſtultum ac temerarium eſt, exponere ſe periculo vitę pręſentis & futurę, pro inani oſtentatione vel oblectatione. *Secundò*, quando ſuſcipitur ad vindicandam iniuriam. (Valentia q. 17. p. 1.) Ratio, quia priuata perſona non poteſt vindicare iniuriam ſibi factam. (Matth. 5. 39. & cap. 26. 52. & Rom. 12. 17. Publica poteſt quidem, ſed per viam iuris aut belli vindicatiui. Niſi fortè ne-

ceſſe ſit, bellum reſoluere in duellum. (ſuprà §. 2.) *Tertiò*, quando ſuſcipitur ad indagandam veritatem & iuſtitiam alterius partis. (cap. Monomachiam, 2. q. 5. & cap. Significantibus, de Purgatione vulgari.) Ratio, quia duellum, quod ſuſcipitur ad teſtimonium veritatis, vel proprij iuris ac innocentiæ, ex ſe fallax eſt; quia ſæpę contingit, innocentem in duello ſuccumbere. (cap. Significantibus, citato.) *Quartò*, quãdo ſuſcipitur ad defenſionem proprij honoris, ne lædatur. (Caietanus, Sotus, Nauarrus, Valẽtia, & alij apud Sanchium nu. 9.) Ratio, quia quando agitur de vero honore & ignominia, non oportet ſpectare quid dicant homines improbi & mundani; ſed quid probi & ſapientes. Mundani putant viro nobili ignominioſum eſſe, recuſare oblatum duellum, ſcortationem, potationem, & ſimilia, quibus improbi delectantur. Sapientes è cõtrario cenſent honorificũ eſſe, reſpuere quidquid diuinę legi aduerſatur. *Quintò*, quãdo ſuſcipitur ad defenſionem bonorum

rum

rum temporalium. (ex communi ſententia.) Ratio, quia ſunt alia duo media aptiora ad hunc finem. Vnum, per ſimplicem defenſionem extra duellũ. Poſſum enim, non ex pacto, vt in duello fit, ſed ex bona occaſione, ſi offertur, inuaſorem repellere, &, ſi neceſſe ſit, interficere, vt res meas mihi conſeruem, præſertim ſi ſint magni pretij. Alterum, per viam iuris; quia ſi ſimplici defenſioni non eſſet locus ob periculum propriæ vitæ (vt ſi inuaſor eſſet fortior, quã ego) poſſum illum accuſare de iniuria, & per ſententiam Iudicis compellere ad reſtitutionem. Ex his duobus medijs alterũ poteſt eligi. Nam ſi aduertam me fortiorem eſſe inuaſore, poſſum vi illum repellere: Sin minus, ad ſententiam Iudicis recurrendum eſt. Vtrobique ceſſat periculum propriæ vitæ. At in duello tam mea, quàm inuaſoris vita, periculo expoſita eſt.

III. CONCLVSIO.

4. Antiquo iure, pœna ſuſpenſionis ſtatuta eſt in Clericos duellum exercẽ-

tes, ſiue ipſi duellum obtulerint ſiue acceptauerint. (cap. 1. de Clericis pugnãtibus in duello.) Nouo iure variæ pœnę conſtitutæ ſunt, tum à Concilio Trid. ſeſſ. 25. cap. 19. de Reformatione; tum à tribus Pontificibus, Pio IV. Gregorio XIII. & Clemente VIII. Quas copiosè perſequitur Sanchius lib. 2. cap. 39. num. 18. Summa earum eſt hæc: 1. Excommunicãtur omnes, qui duellum exercent. 2. Excommunicantur Imperatores, Reges, Principes, qui concedunt locum pro duello exercendo. 3. Excommunicantur omnes, qui prębent conſilium, fauorem, auxilium ad duellum, & qui præſentes aſtant, vel interſunt. 4. Morientes in duello priuantur ſepultura Eccleſiaſtica. Denique Clerici præter excommunicationem priuantur etiam dignitatibus beneficijs, & officijs Eccleſiaſticis, ſi aliquo modo ad duellum cooperentur.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX

Digitized by Google

INDEX.

A

ALtaria ſunt triplicia. 297
Allegoricus ſenſus S. Scripturæ quis ſit. 30
Anabaptiſtæ quotuplices, & eorum dogmata. 468. & ſeq.
Anagogicus ſenſus S. Scripturæ quis ſit. 31.
Animæ iuſtorum poſt hanc vitam non dormiunt. 483
Antichriſtus quis dicatur, 256. non eſt Papa. 259
Notæ Antichriſti non conueniunt Papæ. ibid.
Apoſtoli ſeruarunt perpetuam continentiam. 327
Æquiuocationes an ſint licitæ. 557

Digitized by Google

B

BAptiſmus quomodo ex Scriptura probandus, 71. forma verborum ex Traditione habetur, 70. an repeti poſſit, 233. eius ceremoniæ ex Traditione habentur. 73

Baptizatos ab hæreticis non eſſe rebaptizandos ex Traditione habetur. 68. 218

Bellum Chriſtianis eſt licitum. 472

Bona opera ſunt meritoria vitæ æternæ, 368. obiectiones ſoluuntur. 371

C

CAluiniſtæ pertinaces, zeloſi, frigidi, dubij, 1. non habent veram Scripturam, 2. non poſſunt ex Scriptura diſputare, 56. nihil credendum aiunt aut faciendum, quam quod in Scriptura pręcipitur, 77. Eccleſiam perijſſe dicunt, 126. dubij ſunt de fide. 157. 159

Digitized by Google

Caluiniani miniſtri non ſunt legitimè vocati, 319. ſunt ſerui inutiles, 372. varia ipſorum nomina, 408. de infantibus vt ſentiant, 449. æquiuocationibus vtuntur, 557. fraudulentia eorum. 558

Caluiniſtarũ atheiſmi quinque de Deo, 407. de Chriſto errores & blaſphemiæ, 417. hoſtes ſunt imaginis Chriſti. 433

Caluini error de prædeſtinatione, 437. de gratia 441. blaſphemiæ de authore peccati. 447

Canon S. Scripturæ quid ſignificet, 13. canonici S.Scripturæ libri qui ſint. 14

Caput duobus modis accipitur. 162

Caput Eccleſię viſibile ac inuiſibile fuit Chriſtus, 164. nunc eſt inuiſibile, 166. S. Petrus fuit Caput, 171. duo poſſunt eſſe capita vnius corporis. 176

Catholici ſunt ſecuri, & circa fidem errare non poſſunt, 156. quomodo non errent. 252

Catholicus Princeps poſſitne tolerare hæreticos, 530. caſus duo quibus poſ-

poſſunt, 532. quomodo non poſſint, ibid. poſſitne paciſci ſe permiſſurum hæreticos. 534
Chriſtus caput eſt Eccleſiæ, 165. non eſt purus homo, 229. eiuſdem eſt ſubſtantiæ cum Patre, 230. vna perſona, & duæ naturæ in eo, ibid. pro omnibus eſt mortuus, 417. in cruce non deſperauit, vt Caluinus ait, 421. non perpeſſus pœnas omnes damnatorum in anima, 421. paſſione ſua ſibi meruit aliquid, 426. mediator fuit ſolùm ſecundum humanitatem, ibid. ab initio non ignorauit aliqua, 428. ſecundum humanitatem non eſt vbique. 381
Chriſtiani in diſſenſionibus fidei, Romano Pontifici adhærere debēt. 185
Circulus philoſophicus quis, 459. Caluiniſtæ committunt, ibidem & ſeq.
Circumciſionis controuerſia tempore Apoſtol. quomodo deciſa ſit. 224
Cœlibes fuerunt Apoſtoli. 327
Communio ſub vtraque ſpecie non eſt præcepta, 280. ſub vna licitè vſurpa-

tur,

Digitized by Google

tur, 281. non eſt relicta per modum hæreditatis, 282. laici totum Chriſtũ ſub vna ſpecie accipiunt, 284. obiectiones ſoluuntur. 286

Concilium Iudæorum duplex, eorumque diſcrimina. 220

Concilia varias controuerſias fidei deciderunt, 228. & ſeq.

Conciones hæreticorum an audiendæ. 506

Conſecratio Pontificis vet. Teſt. 314

Contradictiones apparentes S. Scripturæ. 42

Controuerſiarum norma quæ, 192. Iudex quis. ibid.

Controuerſiæ de quibus in Scriptura nulla mentio fit, 216. in veteri Teſtamento à quibus deciſæ, 219. infallibilis fuit Iudex, 221. de circumciſione Apoſtoli definierunt, 227. variæ controuerſiæ à Concilijs deciſæ, 228. & ſeq. Chriſtus in controuerſijs non mittebat ad Scripturam. 245

Conuerſio hæreticorum quomodo inſtituenda. 9

Con-

Digitized by Google

Controuerſiæ huius temporis de fide ſunt quintuplices. 10

D

DÆmon quomodo habeat poteſtatem in non baptizatos, 456. quomodo expellatur. ibid.
Decalogi lex ſeruari poteſt cum auxilio diuinæ gratiæ, 361. obligat iuſtum. 366. ſoluuntur contraria argumenta. 367
Decreta Eccleſiæ Pontifice conſentiẽte ſtatuuntur. 186
Deus eſſentialiter eſt ſimpliciter infinitus, 407. vbique preſens in hoc mundo, 410. non habet accidentia realiter diſtincta à ſua ſubſtantia, 411. decreta eius ſunt ab æterno, 412. æternitas eius eſt indiuiſibilis tota ſimul. 415
Diſputari ne liceat cum hæreticis de fide. 516
Diſſimulare fidem quomodo licitum. 496

Do-

Digitized by Google

Doctores Eccleſiæ in quo S. Scripturæ ſenſu excellant. 32
Dubij hæretici qui ſint, 4. ſimiles Nicodemo, 4. quomodo cum ipſis agendum. 8
Duellum licitum eſt tribus caſibus, 561. illicitum quando, 563. pœna quæ. 566

E

Eccleſia Chriſti in terris eſt viſibilis, 100. cadit partim ſub externos oculos, partim ſub internam fidem, 105. comparatur reipubl. 108. eſt vna 110. ſancta, 110. Catholica, ibidem. Apoſtolica, 111. ſponſa Chriſti, ibid. domus Dei, 114. columna veritatis, ibid. & 124. extra eam nemo poteſt ſaluari, 116. non poteſt tota deficere aut errare in fide, 120. & ſeq. authoritas eius magna eſt, 133. iudicium eius ſecurè & tutò ſequimur, 134. obiectiones circa defectionẽ Eccleſiæ ſoluuntur, 136. & ſequent. tempore Antichriſti pars deficiet, 143.

non.

Digitized by Google

non eſt ſimilis Lunæ in defectione, 148. ſed alijs, 150. non eſt alia quam Romana, 151. non fuit in ſolis infantibus, 153. nec in vno alteroue cordato viro, 154. caput quod, 163. S. Petro commedata eſt ſingulari modo, 180. eſt Iudex controuerſiarum. 192.

Eccleſiæ primatum non habent Reges. 545.

Epiſcopi totius orbis ad Romanum Pontificem confugiunt. 197

Euchariſtiæ figuræ, 291. Chriſtus in ea verè præſens eſt, 399. non per vbiquitatem, 400. nec per vnionem hypoſtaticam, 401. nec per ſimplicem coniunctionem, 402. ſed per tranſubſtantiationem. 403.

Exorciſmus quid & quotuplex, 453. vſurpandum, 454. ex Traditione probatur. 72

F

Fides ſola non iuſtificat, 350. fides iuſtificans in eo non conſiſtit, vt

quis.

Digitized by Google

quis credat peccata ſibi eſse remiſſa, 353. non differt à fide hiſtorica, & miraculorum, 355. non datur ſolis prædeſtinatis, 357. poteſt amitti, 358. non facit hominem certum de ſua iuſtitia, 359. An quilibet poſſit ſaluari in ſua fide. 487

Fides non eſt neganda ad vitandam mortem, 494. diſſimulari quomodo poſſit. 496

Fides an hæreticis ſeruanda. 520

Figuræ S. Scripturæ difficultates pariunt. 40

Frigidi hæretici qui ſint, 3. quomodo cum ipſis agendum. 7

G

GRatiæ actualis duplex officium, 444. voluntas ei cooperatur, 443. in poteſtate voluntatis eſt ei conſentire, aut refragari. 445

Hæ-

Digitized by Google

H.

HÆretici quadruplices, pertinaces, zeloſis, frigidi, dubij, 1. ſinguli quomodo tractandi, 5.6. quinam faciliùs conuertantur, 9. expungunt libros à S. Scripturæ canone, 16. non habent veram S. Scripturam, 54. non poſsunt ex Scriptura diſputare, 57. male reijciunt Traditiones, 75. nemo tutus eſse poteſt de fide ſua, 156. falsò accuſant Catholicos de communione ſub vna ſpecie, 278. negant liberum arbitrium, 337. eorum iuſtificatio qualis, 342. doctrina de fide iuſtificante, 349. quomodo pacem publicam turbent, 526. an à Catholico Principe tolerandi, 530. an cùm ijs orandum publicè, 504. conciones an audiendæ, 506. Sacramenta an participanda, 507. matrimonia cum ipſis ineunda, 509. an ad ſepultutam comitandi, 511. libri hæreticorum an & quando legendi, 513. an de fide

cum

Digitized by Google

cum ipſis diſputandum, 516. an cum ipſis paciſci, 518. an fides ſeruanda, 520. poſſuntne puniri propter hæreſin. 523

Hæreſis poteſt puniri pœna Capitis, 524

I

IDola colere per ſimulationem non licet. 500

Ieiunia Eccleſiæ Catholicæ. 377

Imago Chriſti tripliciter ſpectatur, 432. colenda. ibid.

Infantes contrahunt peccatum originale, 467. capaces ſunt Baptiſmi, ibid. non naſcuntur ſancti, 450. nec illegitimi obnoxij ſunt æternæ damnationi, ideoque à Baptiſmo reijciendi, 452. non habēt actualem fidem qua credant in Chriſtum, 393. in Baptiſmo quomodo iuſtificantur, & actu credent. ibid.

Infantes ſoli nunquam in Eccleſia fuerunt, 154. eos eſſe baptizandos ex

traditione habetur. 67

Interpretari S. Scripturam non eſt cuiuſlibet. 52

Inuocatio Sanctorum pia eſt & vtilis, 262. ſoluiuntur contraria argumenta, ibid. & ſeq.

Iudex controuerſiarum fidei qualis eſſe debeat, 99. 192. non eſt Scriptura, 197. quomodo ſit infallibilis, 250. analogia cum ciuili. 236

Iudæi an poſſint tolerari, 538. vſuræ, 539. odium in Chriſtianos; 542. obſunt reipub. 543. quomodo tolerandi, ibid. expellendi. 539

Iudæi duplex concilium habuere. 220

Iurans ſe manſurum in hæreſi, an teneatur. 548

Iuramenta de re illicita non obligant. 548

Iuramentum quid, & quotuplex, 477. licitum eſt Chriſtianis. 477

Iuſtificatio quid, quomodo fiat, 340. tollit peccata, non tegit, 343. infundit gratiam inhærentem. 346

Lai-

Digitized by Google

L

Laicis non licet diſputare de fide. 516
Lapſos poſt Baptiſmum Eccleſia abſoluit. 229
Leges Eccleſiaſticæ ſanciuntur à Pontifice. 186
Legem homo non poteſt implere ſine gratia Dei. 233
Lex ſcripta non eſt Iudex; nec ſola eſt norma. 239
Liberum arbitrium quid, 337. eius vſus in quibus actionibus. 338
Libri hæretici an & quando legendi. 514
Litteralis ſenſus S. Scripturæ quis, 28. eſt obſcurus. 41
Lutherani alij pertinaces, alij zeloſi, alij frigidi, alij dubij, 1. non habent veram Scripturam, 54. non poſſunt ex Scriptura diſputare, 57. ineptè diſputant, 58. agnoſcunt aliquas Traditiones, 79. Eccleſiam periiſſe di-

cunt, 126. dubij ſunt de fide. 157.159
Lutherani miniſtri non ſunt legitimè vocati, 319. ſunt ſerui inutiles, 373. Chriſtum vbique eſſe docent ſecundum humanitatem. 385

M

Magiſtratus ciuilis Iudex eſt in controuerſijs ciuilibus. 236
Magiſtratus politicus eſt licitus Chriſtianis. 471
B. Mariam Virginem poſt partum māſiſſe Virginem, ex Traditione habetur. 68.219
Martinus Lutherus non fuit ordinariè vocatus, 320. nec extraordinariè, 321. noua dogmata ipſius, ibid. grata carni. 324
Matrimonium nō poteſt diſſolui apud Chriſtianos propter hæreſin. 481
Matrimonia an cum hæreticis ineunda. 509
Mendacium triplex, 551. omne mendacium eſt peccatum. 552

Men-

Digitized by Google

Mentiri num aliquando liceat. 554
Moralis ſenſus S. Scripturæ quis ſit. 31
Myſticus S. Scripturæ ſenſus quis, 28. diuiditur in anagogicum, allegoricum, tropologicum. 30

N

NEgans ſe Lutherum aut Caluiniſtam cùm ſit, quomodo peccet. 495.

O

OBſcuritas S. Scripturæ, 36. oritur ex duplici capite, 38. aliæ cauſæ obſcuritatis, 43. & ſeq. cur Deus obſcuram voluit eſſe, 47. laudatur ab obſcuritate, non arguitur. 49
Opera bona ſunt meritoria vitæ æternę, 368. obiectiones ſoluũtur. 371. 372
Orare cum hæreticis publicè, quomodo licitum. 504

Digitized by Google

P

Paciſci ne liceat cum hæreticis. 518
Papa non eſt Antichriſtus, 257.
notę Antichriſti non conueniunt Papæ. 258
Paſcha die Dominica celebrandum. 228
S. Paulus cur S. Petro reſtiterit. 181
Sanctus Petrus fuit caput Eccleſię, 171. prærogatiuæ ſancti Petri, 172. obiectiones contra eius primatum ſoluũtur. 175
Perſonæ diuinæ realiter diſtinctæ. 229
Peccatum originale quid ſit, 331. peccatum eſt triplex, 334. veniale quid & quotuplex, 335. non omnia peccata ſunt æqualia aut mortalia, 335. comparantur maculis, vinculis, vulneribus. 344
Peccatum originale per Baptiſmum aboletur. 233
Pertinaces hæretici qui dicantur, 1. ſimiles Phariſ. 2. quomodo cum ipſis agen-

agendum. 15
Politici qui dicuntur, 486. reperiuntur vbique, ibid. docent quemlibet ſaluari in ſua fide. 487
Polygamia illicita eſt Chriſtianis. 480
Pontifex caput Eccleſiæ viſibile, 164. 182. priuilegia Pontificis, 185. primatus eius defenditur, 187. & ſequ.
Pontificis vet. Teſt. conſecratio, & officia. 314
Præcepta decem poſſunt ſeruari. 360
Prædeſtinatorum argumentatio. 439
Prætextus hæreticorum. 2
Purgatorium eſſe probatur, 304. & ſeq. obiectiones contra purgatorium diſſoluuntur. 309

R

REges non habent primatum Eccleſiæ. 546

S

SAcerdotum vocatio ordinaria, 317. extraordinaria. 318

Digitized by Google

Sacerdotes in Eccleſia occidẽtali ſem-
per fuere cœlibes . 3
Sacramenta vetera & noua, 266. qu
ſit Sacramentum. 26
Sacramentorum cauſæ, 270. non ſu
inſtituta vt excitent fidem, ibid. 27
ſed vt conferant gratiam, ibid. ſ
ptem ſunt, 274.& ſequent.
Sacramentorum numerus ex Scriptu
non poteſt haberi, 275. ſed ex Trad
tione. 6
Sacramenta cum hęreticis an partic
panda. 5
Sacrificium quid ſit, & quotuplex, 29
Miſſa verè eſt ſacrificium, 294.
ſequent. obiectiones ſoluuntur. 30
Saluari nemo poteſt extra Eccleſiam
116
Saluari ne poſſit quilibet in ſua fide
487
Sanctos licet inuocare, 261. vtile eſt, ol
iectiones ſoluuntur. ibi
Sancti in cęlo ſciunt res noſtras. 26
Sacra Scriptura tria habet, canonem
verſionem, ſenſum, 13. verſio S. Scr

pturę antiqua, 25. verſiones hęreticorum, ibid. ſenſus S. Scripturę quadruplex, 28. 29. obſcura eſt, 33. ſine peculiari Dei illuſtratione non intelligitur, 37. obſcuritas oritur ex duplici capite, 38. res S. Scripturę quadruplices, 38. Interpres eius quis, 50. non docemus eam eſſe inſufficientem ſine Traditionibus, 81. Scriptura cùm Traditione eſt norma controuerſiarum, 193. non eſt Iudex ſecundum literam, 197. nec ſecundum ſenſum, 206. claritas eius vnde pendeat, 209. ſenſus eius ex Traditione ſępe petendus. 211

Senſus literalis Sacrę Scripturę quis, 28. myſticus quis, ibid. ambiguus, 42

Sepultura hęreticorum an frequentanda. 511

Seruus inutilis quis ſit. 373

Simulare alienam fidem an liceat. 500

Spiritus S. eſt Deus. 232

Symbolum fidei eſſe Apoſtolicum, ex Traditione habetur. 67

Syna-

Digitized by Google

Synagoga Iudæorum non fuit Cat
lica.
Synagoga non defecit tota à fide,
tempore Chriſti defecit.

T

TRaditiones vet. Teſtam. Ph
ſaicæ, 60. Moſaicæ, 62. Tra
tiones Apoſtolicæ eādem cum S
ptura habent authoritatem, 64.
de dogmatibus fidei, & de riti
externis, 66. enumerantur, 67.
cleſiaſticæ ſeruandæ, 73. malè
ciuntur ab hæreticis, 74. non me
mur per eas iuſtificationem, &
miſſionem peccatorum, 81. non
nes ſunt Apoſtolicæ, ibid. obiec
nes contra Traditiones ſoluunt
83. & ſeq.

V

VBiquitas Lutheranorum refelli
381. 385.

Ve

Verſiones S. Scripturæ bonæ, malæ, 25. Catholicorum vna, & eadem, hæreticorum varia. 26
Vocatio Miniſtrorum duplex, 312. veteris Teſtamenti, 313. noui Teſtamenti, 317. quatuor in vocatione ſpectanda. ibid.
Vſuræ Iudæorum quomodo tolerandæ. 539

Z

ZElosi hæretici qui ſint, 2. ſimiles Paulo, ibid. quomodo cum ipſis agendum. 7
Zizania in Euangelio quid ſignificent. 528.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible] Adì 28 Giugno [illegible]

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Goo

9-2

Digitized by Google

Digitized by Google